Galeria fantastică

Ambrose Bierce

Valea bântuită

GRUPUL EDITORIAL CORINT

Galeria fantastică

Ambrose Bierce

VALEA BÂNTUITĂ

Redactor: Raluca Popescu
Tehnoredactare computerizată: Andreea Apostol
Coperta: Walter Riess

Ambrose Bierce, *Can Such Things Be?*

Ilustraţia copertei reproduce un detaliu din
Cimitir acoperit de zăpadă, de Caspar David Friedrich

Toate drepturile asupra acestei ediţii
sunt rezervate Editurii LEDA, parte componentă
a GRUPULUI EDITORIAL CORINT

ISBN: 973-7786-52-1

Timbrul literar se plăteşte Uniunii Scriitorilor din România Cont: 2511.1-171.1/ROL BCR, Sector 1

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
BIERCE, AMBROSE
Valea bântuită / Ambrose Bierce;
trad.: Cornelia Marinescu. - Bucureşti: Leda, 2005
ISBN 973-7786-52-1

I. Marinescu, Cornelia (trad.)

821.111-31= 135.1

Ambrose Bierce

VALEA BÂNTUITĂ

Traducere de Cornelia Marinescu

G R U P U L   E D I T O R I A L   C O R I N T
2005

Căci prin moarte se aduc mai mari schimbări decât s-a arătat. Deşi, de regulă, duhul celui plecat revine uneori şi este câteodată văzut de muritori (apărând în forma trupului ce l-a purtat), s-a mai întâmplat şi ca trupul să umble singur, fără duhul său. Iar cei ce l-au întâlnit şi au apucat să mai vorbească după aceea au confirmat că un astfel de moroi reînviat nu are nici un fel de sentimente şi nici vreo amintire cât de mică, ci are numai ură. Şi iarăşi se ştie că unele duhuri, care în viaţă au fost bune, prin moarte devin cu totul rele.

Hali[1]

[1] Khwaja Altaf Husain Hali, poet arab (1837-1914) (n.tr.).

MOARTEA LUI HALPIN FRAYSER[i]

I

Într-o noapte neagră de miez de vară, un bărbat trezit dintr-un somn fără vise, în mijlocul unei păduri, şi-a ridicat capul şi, după ce a privit câteva momente în gol, a zis: Catherine Larue. Altceva nu mai spuse şi nici nu avea idee de ce trebuise să spună fie şi atât.

Bărbatul se numea Halpin Frayser. Locuia în St. Helena, dar unde locuieşte acum nu este sigur, căci e mort. Cineva care are obiceiul să doarmă prin păduri, cu nici un alt aşternut sub el decât frunzele uscate şi pământul jilav, iar deasupra doar cu ramurile de pe care au căzut acele frunze şi cu cerul de unde venise acel pământ, nu poate spera la o prea mare longevitate. Frayser ajunsese deja la vârsta de treizeci şi doi de ani. Sunt pe lumea asta oameni, milioane de oameni, şi ei sunt, de departe, cei mai buni dintre noi, care consideră foarte înaintată această vârstă. Aceştia sunt copiii. Pentru cei care contemplă călătoria vieţii din portul de plecare, orice corabie care a parcurs o distanţă cât de cât considerabilă pare a se afla foarte aproape de celălalt ţărm. Altminteri, nu este sigur că lui Halpin Frayser moartea i se trăsese din astfel de riscuri.

Îşi petrecuse întreaga zi pe dealurile aflate la vest de Napa Valley, în căutare de turturele şi alt asemenea vânat uşor, de sezon. Târziu, către după-amiază, vremea devenise mohorâtă şi el se rătăcise. Deşi nu trebuia decât să meargă mereu la vale - întotdeauna aceasta este direcţia sigură, atunci când te rătăceşti - lipsa potecilor îl

întârzie atât de tare, încât noaptea îl prinse pe când se afla încă în pădure. Deoarece, pe întuneric, îi era imposibil să răzbată prin tufişurile groase de *manzanita* **0** şi de alte felurite ierburi, de-a dreptul ameţit şi copleşit de oboseală, s-a întins la rădăcina unui arbore de *mandroño* **0** şi a căzut într-un somn fără de vise. Multe ore mai târziu, în adâncul nopţii, unul din misterioşii vestitori cereşti a apărut, o dată cu dunga zorilor, plutind către vest în fruntea nenumăratei sale oştiri. El glăsui cuvânt de deşteptare în urechea celui adormit, care s-a ridicat şi a rostit - nu ştia nici el de ce - un nume - nu ştia al cui.

Halpin Frayser nu era cine ştie ce filosof şi nici vreun învăţat. Se trezise dintr-un somn adânc - noaptea, în mijlocul unei păduri - şi rostise cu glas tare un nume, pe care nu-l ştia şi pe care cu greu îl ţinu minte, însă întâmplarea nu i-a stârnit vreo curiozitate care să-l facă să cerceteze fenomenul. I s-a părut ciudat şi, cu un frison - venit mai mult din respect pentru presupusa răceală a nopţilor, în acel anotimp -, se culcă din nou şi adormi. Dar, de astă dată, somnul nu i-a mai fost fără vise.

Părea că merge pe un drum plin de praf, alb în întunericul nopţii de vară. Nu ştia de unde venea şi încotro ducea şi nici de ce merge pe el, deşi totul îi părea simplu şi firesc, aşa cum se întâmpla în vise. Căci pe tărâmul viselor, surprizele nu ne mai tulbură, iar raţiunea este în repaus. Numaidecât, ajunse la o răscruce; din drumul mare se desfăcea un altul, mai puţin umblat. Cu adevărat, părea să fi fost părăsit de mult, „fiindcă duce spre ceva necurat”, gândi Halpin. Însă o porni pe el fără să ezite, mânat de o grabnică trebuinţă.

Mergând înainte, ajunse conştient că drumul îi era

0 Arbust originar din Mexic, folosit ca plantă medicinală (n.tr.).
0 Arbore care creşte în deşertul Sonora din vestul S.U.A. (n.tr.).

bântuit de creaturi invizibile, pe care nu şi le putea închipui pe de-a-ntregul. De printre copacii care mărgineau drumul auzea şoapte sparte şi neclare, rostite într-o limbă ciudată, din care înţelegea, totuşi, fragmente. I se păreau frânturi ale unei conspiraţii monstruoase, rostite împotriva trupului şi sufletului său.

Acum era mult după căderea nopţii şi, totuşi, nemărginita pădure prin care călătorea era luminată de o palidă lucire, ce pornea de niciunde, căci nu cădea nici o umbră în enigmatica sa lumină. Un licăr roşiatic îi prinse privirea. Venea dintr-o baltă mică, adunată în şanţul lăsat de roata unei căruţe, parcă după o ploaie recentă. S-a aplecat, şi mâna i s-a afundat în ea. Degetele i se mânjiră: era sânge! Abia atunci a observat - era sânge peste tot în jurul său. Îl vedeai pe buruienile crescute din belşug pe marginea drumului, cu frunzele lor lătăreţe împroşcate şi pătate. Peticele de praf uscat, rămase între urmele de căruţă, erau stropite ca de o ploaie roşie. Copacii defilau, cu trunchiurile mânjite în purpuriu, iar sângele picura din frunzişul lor, ca roua.

Le observa pe toate cu o groază ce, totuşi, părea continuarea unei speranţe fireşti. Avea impresia că toate erau spre ispăşirea unei crime pe care - deşi conştient de vina sa - nu şi-o putea aminti prea clar. Gândul aceasta se adăuga, ca o oroare în plus, la ameninţările şi misterele din jurul său.

Privind înapoi spre faptele vieţii sale, încercă în van să revadă momentul în care a păcătuit. Scene şi întâmplări se năpusteau tumultuos în mintea sa, o imagine ştergând-o pe alta sau amestecându-se cu ea, în confuzie şi obscuritate, dar nicăieri nu putu găsi vreo frântură din ceea ce căuta. Eşecul îi spori groaza. Se simţea ca unul care ucisese în întuneric, fără să ştie pe cine sau de ce. Totul era atât de înspăimântător, lumina stranie ardea asemenea unei

ameninţări tăcute şi îngrozitoare. Plantele fetide, copacii - cărora, de obicei, li se atribuie un caracter melancolic sau trist - conspirau deschis şi fără ascunzişuri împotriva liniştii sale. De deasupra sa şi de peste tot, veneau şoapte aşa de clare şi de neaşteptate, suspinele unor fiinţe, atât de vădit nepământeşti, încât nu a mai putut îndura.

Cu un efort uriaş, ca pentru a sparge o vrajă rea care îi ţinea legate în tăcere şi nemişcare toate capacităţile, strigă din rărunchi! Vocea i se sparse într-o infinită mulţime de sunete necunoscute - aşa i se păru - apoi se îndreptă, îngăimând şi bâlbâind, către marginile depărtate ale pădurii şi se stinse în tăcere. Totul deveni ca la început. Dar Halpin manifestase un germene de împotrivire şi acest fapt îl încurajă. Spuse:

— Nu mă voi supune în tăcere. Pe drumul ăsta blestemat poate că umblă şi forţe care nu sunt malefice. Pentru ele voi lăsa mărturie şi le voi invoca. Voi numi răul care mi s-a făcut, persecuţiile la care sunt supus - eu, un muritor lipsit de ajutor, un om plin de căinţă, un poet inofensiv.

Halpin Frayser era poet, tot aşa cum era şi penitent: în vis.

Scoţând din haine un carneţel de buzunar, din piele roşie, destinat pe jumătate însemnărilor, a descoperit că nu are creion. Atunci, a rupt o crenguţă dintr-un tufiş, a înmuiat-o într-o baltă de sânge şi a scris, cu grabă.

Abia de atinsese hârtia cu vârful crenguţei când, la ceva distanţă în depărtare, a izbucnit un hohot de râs, grav şi sălbatic, care creştea tot mai tare şi părea că se apropie tot mai mult. Era un râs nemilos, fără suflet şi inimă, lipsit de voioşie, ca acela scos de un cufundar, singur pe malul lacului, la miezul nopţii. Un râs care a culminat cu un ecou nepământean. S-a auzit de aproape, pentru ca apoi să se stingă treptat, ca şi cum creatura blestemată care îl provoca se retrăgea dincolo de marginile lumii, de unde

venise. Halpin simţea însă că lucrurile nu stau aşa - dimpotrivă, făptura aceea era aproape şi nu se mişcase.

O impresie stranie punea încet stăpânire pe trupul şi mintea sa. Nu putea spune care dintre simţurile lui erau atinse, dacă era aşa sau nu. O simţea, mai degrabă, ca pe o conştiinţă - un fel de misterioasă convingere raţională, despre o prezenţă copleşitoare - un fel de forţă malefică supranaturală, diferită de fiinţele invizibile care fojgăiau în jurul lui, şi superioară lor, ca forţă. Ştia că ea scosese hohotul acela hidos. Iar acum părea să se apropie de el, nu ştia din ce direcţie. Şi nici nu îndrăznea să presupună. Toate temerile sale anterioare au fost uitate, ori s-au topit în colosala teroare care îl subjuga. În afară de ea, nu mai avea decât un singur gând: să termine de scris. Invoca forţele benigne care, în trecerea lor prin pădurea bântuită, ar fi putut să-l salveze, odată şi odată, dacă i se refuza binecuvântarea morţii. Scrise cu o teribilă repeziciune, în timp ce crenguţa dintre degetele sale sângera, fără să mai fie înmuiată. Dar, la mijlocul unei propoziţii, mâinile au refuzat să i se mai supună, braţele i-au căzut pe lângă trup, iar carneţelul la pământ. Fără puterea de a se mai mişca sau striga, s-a trezit privind ţintă spre chipul fin desenat şi ochii goi, stinşi, ai mamei sale, care stătea în faţa lui, albă şi tăcută, înfăşurată în linţoliu.

II

În tinereţea sa, Halpin Frayser locuise cu părinţii în Nashville, statul Tennessee. Familia Frayser era înstărită, avea o poziţie bună în societatea care reuşise să supravieţuiască dezastrului adus de Războiul Civil. Copiii lor se bucuraseră de şansele de educaţie şi ocaziile sociale ale timpului şi locului în care se aflau. Au răspuns bine

instrucţiei şi prieteniilor potrivite, dovedind că au maniere plăcute şi minţi cultivate. Fiind mezinul, şi nu din cale afară de robust, Halpin a fost, poate, o idee mai „răsfăţat”. A avut parte de un dublu dezavantaj: stăruinţa maternă şi neglijenţa paternă. Papa Frayser era - ceea ce este orice sudist cu bani - politician. Ţara sa, sau mai degrabă districtul şi statul său îi solicitau timpul şi atenţia, cu atâta insistenţă, încât asupra celor din familie era nevoit să aplece o ureche pe jumătate asurzită de tunetele şefilor politici şi de ţipetele tuturor, inclusiv ale sale.

Tânărul Halpin avea o structură mai degrabă visătoare, apatică şi destul de romantică, întrucâtva mai înclinată către literatură decât către avocatură, profesia pentru care era crescut. Printre rudele sale, care împărtăşeau credinţa modernă în ereditate, era comun acceptată ideea că, prin el, spiritul răposatului Myron Bayne, un stră-străbunic din partea mamei, putea din nou să vadă lucirile astrului nopţii. La timpul său, steaua lui Bayne fusese suficient afectată de acele luciri, încât să facă din el un poet colonial, nu de mică valoare. Chiar dacă nu se menţiona în mod special, nu era greu de observat că arareori puteai întâlni un Frayser care să nu fie mândrul posesor al unui exemplar somptuos din strămoşeştile „opere poetice” (tipărite pe spezele familiei şi de mult retrase de pe o piaţă ce se dovedise ostilă). Şi totuşi, exista un soi de aversiune iraţională, când venea vorba să-l onoreze pe marele dispărut, în persoana succesorului său spiritual. Halpin era dezaprobat, în mod aproape general, ca fiind oaia neagră a familiei - intelectual vorbind -, predispus în orice moment să aducă dezonoare turmei, behăind în rime. Frayser-ii din Tennessee erau oameni practici. Nu în sensul comun, de oameni devotaţi unor ţeluri meschine, ci având un dispreţ sănătos pentru orice calităţi nepotrivite sănătoasei vocaţii pentru politică.

În tânărul Halpin se regăseau, destul de fidel, cele mai

multe dintre însuşirile intelectuale şi morale atribuite faimosului bard colonial de istorie şi de tradiţiile familiei. Totuşi, ca să fim drepţi, trebuie să recunoaştem că moştenirea divinului har, a talentului poetic, era mai mult o presupunere. Nu numai că nu se ştia despre el să îi fi dat vreodată târcoale muzei dar, cinstit vorbind, nu ar fi putut scrie corect nici măcar un vers, chiar dacă de asta atârna scăparea sa din ghearele Ucigaşului Înţelepţilor[0]. Cu toate acestea, nu se putea şti dacă harul adormit nu avea să se trezească odată şi să se năpustească asupra lirei.

Oricum, până una, alta, tânărul era cam fluşturatic. Între mama sa şi el exista cea mai perfectă dintre simpatii căci, în secret, doamna era, ea însăşi, un devotat discipol al marelui răposat, Myron Bayne. Altminteri, cu tactul specific sexului slab, pe bună dreptate şi îndeobşte admirat (în ciuda calomniatorilor care susţineau, cu insistenţă, că tactul este totuna cu şiretenia), doamna avusese mereu grijă să ascundă această slăbiciune a sa oricărei priviri, în afara aceluia care i-o împărtăşea. Vinovăţia lor comună în această privinţă îi lega şi mai tare. Dacă în tinereţe mama îl „răsfăţase” pe Halpin, cu siguranţă şi el făcuse totul pentru a fi alintat. Pe măsură ce creştea, apropiindu-se de vârsta bărbăţiei - câtă bărbăţie poate avea un tânăr sudist care nu e interesat de rezultatele electorale - ataşamentul dintre el şi frumoasa sa mamă, căreia încă de mic îi spunea Katy, devenea tot mai puternic. Firile lor romantice manifestau, cu putere, acel fenomen dispreţuit, al dominaţiei factorului sexual asupra tuturor relaţiilor umane, care întăreşte, îndulceşte şi înfrumuseţează chiar şi relaţiile consangvine. Cei doi erau aproape de nedespărţit, iar străinii, văzându-i cum se poartă unul cu celălalt, nu de puţine ori îi confundau cu doi îndrăgostiţi.

Într-o zi, Halpin Frayser a intrat în budoarul mamei sale

[0] Moartea (n.tr.).

şi, străduindu-se vizibil să pară calm, a sărutat-o pe frunte, s-a jucat cu o buclă din părul ei negru corb, care scăpase din prinsoarea agrafelor, şi a zis:

— Katy, te-ar deranja foarte tare dacă aş pleca în California pentru câteva săptămâni?

Katy nu avea nevoie să rostească răspunsul la această întrebare. Obrajii săi roşii dădură instantaneu răspunsul. Evident, o deranja foarte tare, şi lacrimi ţâşniră din ochii căprui şi mari, drept mărturie în plus.

— Vai, fiule, spuse ea, privindu-l în sus cu infinită tandreţe. Trebuia să mă aştept la asta. Doar am stat trează jumătate de noapte, plângând, pentru că bunicul Bayne mi-a apărut în vis. Stătea în picioare lângă portretul său, tânăr şi cum nu se poate mai frumos, şi arăta cu degetul către portretul tău, de pe acelaşi perete. Şi când m-am uitat, mi s-a părut că nu pot să-ţi văd trăsăturile; pe faţă aveai pictată o pânză, de felul celor ce se pun morţilor. Când i-am povestit, tatăl tău a râs de mine, dar noi doi, dragul meu, ştim că lucrurile de felul acesta nu sunt degeaba. Iar în josul pânzei, pe gâtul tău, am văzut urmele unor mâini - iartă-mă că îţi spun toate astea, dar noi nu suntem obişnuiţi să ascundem astfel de lucruri unul de altul. E posibil ca tu să dai o altă interpretare. Poate să nu însemne că pleci în California. Sau mă vei lua cu tine?

În lumina dovezii recent descoperite, trebuie spus că fiul, mult mai raţional, nu împărtăşea această interpretare a visului. Cel puţin pentru moment, el avea convingerea că visul prevestea o nenorocire mai simplă şi mai grabnică decât o vizită pe coasta Pacificului, chiar dacă nu la fel de tragică. Halpin Frayser credea că avea să fie gâtuit de grija maternă.

— Nu-i aşa că există nişte izvoare tămăduitoare în California? a reluat doamna Frayser discuţia, înainte ca Halpin să apuce a-i spune care era adevărata interpretare a

visului - un loc unde se vindecă omul de reumatism şi nevralgie? Uite, degetele îmi sunt înţepenite şi sunt aproape sigură că mi-au dat mari dureri în somn.

A întins mâinile şi i le-a arătat. Istoricul nu poate preciza ce diagnostic a găsit tânărul cu cale să ascundă în spatele unui zâmbet, dar, după opinia lui, arareori au fost supuse unui control medical degete atât de puţin înţepenite şi care să arate mai puţine semne de durere.

Rezultatul a fost că, dintre cele două personaje ciudate, amândouă având noţiuni la fel de ciudate despre datorie, unul a plecat în California, aşa cum o cereau interesele clientului său, iar celălalt a rămas acasă, potrivit unei dorinţe pe care soţul o nutrea aproape inconştient.

Într-o noapte întunecată, pe când se afla la San Francisco, Halpin Frayser se plimba pe faleza oraşului. Deodată, cu o repeziciune care l-a surprins şi l-a debusolat, s-a trezit marinar. De fapt, a fost „shanghaizat”[0] la bordul unui splendid vapor, cu care a călătorit spre un ţinut îndepărtat. Dar nenorocirile sale nu s-au încheiat aici, căci vasul a eşuat pe o insulă a Pacificului de Sud şi abia după şase ani supravieţuitorii au fost salvaţi de o goeletă de negoţ, fiind aduşi înapoi la San Francisco.

Deşi sărac la pungă, Frayser nu era mai puţin mândru decât fusese în acele vremuri ce i se păreau de mult, de mult trecute. Nu accepta ajutor din partea străinilor, locuind cu un tovarăş de naufragiu în apropierea oraşului St. Helena. În vremea aceea, pe când aştepta veşti şi bani de acasă, a plecat la vânătoare şi a visat.

---

[0] Metodă de recrutare a marinarilor în care o persoană este drogată pentru a fi răpită şi dusă pe un vas (n.tr.).

III

Năluca ce i s-a arătat în vis, în pădurea bântuită - lucrul acela care semăna atât de mult, şi totuşi atât de puţin, cu mama sa -, era oribilă! Nu îi stârnea în suflet nici dragoste, nici dor. Nu venise însoţită de amintirile plăcute ale unui trecut de aur, nu-i inspira vreun sentiment. Toate emoţiile sale mai subtile fuseseră înghiţite de frică. A încercat să se întoarcă şi să fugă din calea ei, dar picioarele îi erau de plumb, nu era în stare să le mişte. Neputincioase, braţele îi atârnau pe lângă corp. Nu-şi putea mişca decât ochii, dar pe ei nu îndrăznea să-i dezlipească de globii fără strălucire ai acelui spectru, despre care ştia că este nu un suflet fără trup, ci fiinţa cea mai înspăimântătoare dintre toate câte împânzeau pădurea aceea bântuită - un trup fără suflet! În privirea ei fixă nu erau nici dragoste, nici milă, nici inteligenţă, nimic la care să poată implora îndurarea. „Un apel nu poate minţi” se gândi el, cu o absurdă revenire la jargonul profesional. Situaţia devenise sinistră ca lumina unei ţigări aprinse în întunericul unui cavou.

O vreme - care i s-a părut aşa de lungă, încât pământul albi de ani şi de păcate - pădurea bântuită dispăru din mintea lui, cu toate şoaptele şi sunetele. Îşi atinsese scopul, prin acest apogeu al terorilor. Spectrul rămăsese la un pas distanţă, privindu-l cu răutatea primitivă a unei fiare sălbatice. Apoi îşi aruncă braţele înainte şi se repezi asupra lui cu o cruzime înspăimântătoare! Faptul declanşă în Halpin toate energiile fizice, fără a-i descătuşa însă şi voinţa. Mintea îi era încă vrăjită, dar trupul vânjos şi membrele agile, înzestrate cu o nebunească şi oarbă viaţă proprie, au rezistat, îndârjit şi cu tărie. Pentru o clipă, i se păru că priveşte, ca un spectator, această luptă nefirească dintre o inteligenţă fără viaţă şi o maşinărie care respiră.

Aşa se întâmplă în vise. Pe urmă îşi recapătă identitatea, ca şi cum ar fi făcut un salt înapoi în propriul trup. Dar robotul încordat în care se transformase era dirijat de o voinţă tot atât de puternică şi de pătrunzătoare ca aceea a hidosului său adversar.

Dar care muritor este, oare, în stare să reziste unei creaturi născocite de propriile vise? Imaginaţia care naşte monstrul este, implicit, învinsă, rezultatul luptei este însuşi motivul ei. În ciuda zbaterilor, în ciuda forţei şi agitaţiei lui, care păreau să se fi pierdut în gol, Halpin simţea degetele îngheţate strângându-i-se în jurul beregatei. Împins jos, spre pământ, văzu, la doar o palmă distanţă deasupra sa, chipul livid şi supt. Apoi, totul s-a întunecat. Un zgomot ca de tobe bătând în depărtare, un murmur de voci învălmăşite, un ţipăt stingher şi ascuţit care le reduse pe toate la tăcere - şi Halpin Frayser visă că a murit.

IV

Noaptea caldă şi senină a fost urmată de o dimineaţă înecată în ceaţă. Cam pe la mijlocul după-amiezei, fantoma unui nor, o scamă, abia ceva mai densă ca atmosfera şi uşoară ca un abur, putea fi văzută atârnând de versantul vestic al Muntelui St. Helena, sus, de-a lungul înălţimilor golaşe de pe creastă. Era atât de firavă, de diafană - ca o închipuire devenită realitate - încât cineva ar fi putut spune: „Priveşte repede! O să dispară într-o clipă.”

Într-o clipă, însă, ea a devenit considerabil mai mare şi mai densă. Pe când se ţinea agăţată de munte cu o margine, cu cealaltă ajungea din ce în ce mai departe, în aerul de deasupra pantelor de jos. În acelaşi timp, se întindea spre nord şi sud, unindu-se cu mici petice de pâclă, care păreau să se nască pe versanţii muntelui, la acelaşi

nivel, anume ca să fie absorbite de ea. Crescu astfel, până când piscul fu ascuns privirilor dinspre vale, iar peste aceasta însăşi se întinse un nesfârşit baldachin, opac şi cenuşiu. La Calistoga, care se afla chiar la începutul văii şi la poalele muntelui, noaptea fusese lipsită de stele, iar dimineaţa, de soare. Ceaţa se afunda în vale, ajungând spre sud, înghiţind fermă după fermă, până când a ascuns în ea oraşul St. Helena, la zece kilometri depărtare. Praful de pe drum nu se mai ridica, copacii picurau de umezeală, păsările şedeau mute în frunzişul lor. Lumina dimineţii era palidă şi ofilită, fără culoare sau văpaie.

La prima geană a zorilor, doi bărbaţi părăseau oraşul St. Helena, îndreptându-se pe drumul către Calistoga, spre nord, în susul văii. Duceau pe umăr puşti, dar nici un cunoscător într-ale lucrurilor de acest fel nu i-ar fi confundat cu nişte vânători de păsări sau animale. Unul era ajutor de şerif în Napa şi celălalt, detectiv în San Francisco; se numeau Holker şi Jaralson. Plecaseră să vâneze un om.

— Cât este de departe? întrebă Holker, în timp ce mergeau.

Paşii lor lăsau urme albicioase sub coaja înmuiată a prafului de pe drum.

— Biserica Albă? Mai avem doar vreun kilometru, i-a răspuns celălalt. Apropo, a adăugat el, nu e nici albă şi nici nu e biserică. Este clădirea unei şcoli abandonate, cu pereţii decoloraţi de vreme şi lipsă de îngrijire. Odinioară, când era albă, aici se ţineau şi slujbe religioase, iar în spatele ei se află un cimitir, care l-ar încânta pe un poet. Ghiceşti de ce am trimis după tine şi ţi-am spus să vii înarmat?

— Nu mi-am bătut niciodată capul cu chestiuni dintr-astea. Am considerat întotdeauna că eşti vorbăreţ când soseşte momentul. Dar, dacă pot să dau un răspuns, cred că vrei să te ajut să arestezi unul din cadavrele din cimitir.

— Îţi aminteşti de cazul Branscom? zise Jaralson, tratând

gluma tovarăşului său cu indiferenţa pe care o merita.

— Tipul care i-a tăiat nevesti-sii beregata? Cum să nu! Am irosit o săptămână de muncă la cazul lui şi nu m-am ales decât cu cheltuielile. Există o recompensă de cinci sute de dolari pe capul lui, dar nimeni dintre noi nu l-a zărit. Doar nu vrei să spui...

— Ba da. A fost tot timpul sub nasul vostru, băieţi. Vine noaptea în vechiul cimitir de la Biserica Albă.

— Al dracu'! Acolo au înmormântat-o pe nevastă-sa.

— Păi, ar fi trebuit să aveţi atâta minte cât să bănuiţi că, la un moment dat, se va întoarce la mormântul ei.

— Ultimul loc unde l-ar fi aşteptat cineva să revină.

— Dar epuizaserăţi toate celelalte variante. Când am aflat că le-ai ratat pe toate, m-am pus să-l pândesc acolo.

— Şi l-ai dibuit?

— Pe dracu'! M-a dibuit el pe mine. Ticălosul mi-a căzut în spate - m-a ţinut cu mâinile sus şi m-a trimis la plimbare. Doar graţia divină l-a făcut să nu mă ciuruiască. Tipul e bun de tot şi, dacă eşti în pană de bani, cred că mie îmi ajunge jumătate din recompensă.

Holker a râs cu gura până la urechi, explicându-i că niciodată creditorii săi nu fuseseră mai insistenţi.

— N-am vrut decât să-ţi arăt locul şi să facem împreună un plan, a explicat detectivul. Şi m-am gândit că ar fi mai bine să fim înarmaţi, chiar şi în timpul zilei.

— Eu cred că tipul nu e întreg la minte. Recompensa se dă pentru capturarea şi condamnarea lui. Dacă e nebun, scapă de condamnare.

Holker era atât de profund afectat de posibilul eşec al justiţiei, încât se opri automat în mijlocul drumului, pentru ca apoi să-şi reia mersul, cu o înflăcărare mult diminuată.

— Ce-i drept, cam aşa şi arată, fu de acord Jaralson. Trebuie să recunosc că n-am văzut în viaţa mea un ticălos mai netuns, neras, neglijent şi tot ce vrei, în afara

membrilor străvechii şi respectabilei tagme a vagabonzilor. Dar am făcut o fixaţie pentru el şi nu mă pot hotărî s-o las baltă. Oricum, ne aşteaptă gloria. Nici un alt suflet nu ştie că el se află de partea asta a Munţilor Lunii.

— E-n ordine, consimţi Holker, mergem să vedem „locul unde curând vei odihni” - a adăugat el cu o expresie favorită, odinioară, pe pietrele funerare - vreau să zic, dacă se plictiseşte bătrânul Branscom de tine şi de impertinenţa ta băgăcioasă. Apropo, mai deunăzi am auzit că, de fapt, numele lui nu e Branscom.

— Dar care?

— Nu-mi aduc aminte. Îmi pierdusem complet interesul pentru tip şi nu mi l-am fixat în memorie, ceva de genul Pardee. Femeia căreia a avut prostul gust să-i taie gâtul era văduvă, atunci când a întâlnit-o. Venise în California să-şi caute nişte rude. Sunt persoane care fac asta uneori. Dar cunoşti toate astea.

— Desigur.

— Totuşi, dacă nu ştii numele lui real, cum ai reuşit să găseşti mormântul potrivit? Cel care mi-a spus numele zicea că e gravat pe piatra de mormânt a femeii.

— Păi, nu ştiu care este mormântul. (Jaralson părea oarecum reţinut în a-şi recunoaşte ignoranţa asupra unui element atât de important al planului său.) Eu am supravegheat zona, în general. O parte din treaba noastră acum, în dimineaţa asta, este să identificăm mormântul. Uite, aia e Biserica Albă.

Multă vreme, drumul fusese mărginit de câmpuri, pe ambele părţi, dar acum pe partea dreaptă era o pădure de stejari, *mandroños* şi molizi gigantici, din care nu se vedea decât partea inferioară a trunchiurilor, nedesluşite şi fantomatice în ceaţă. Tufişurile ce creşteau sub ei erau dese, pe alocuri, dar nu de nepătruns. Preţ de câteva clipe, Holker nu văzu nimic din clădire, dar, când se întoarseră

spre pădure, aceasta i se dezvălui, imensă şi îndepărtată, ca un contur gri, prin ceaţă. După alţi câţiva paşi, deveni clară, se afla la o întindere de braţ, înnegrită de umezeală şi neînsemnată ca dimensiuni. Avea forma obişnuită a unei şcoli de ţară, din stilul arhitectural de tip „cutie de pantofi”. Temelia era din piatră, acoperişul, plin de muşchi, iar în ochiurile goale ale ferestrelor de mult nu mai erau nici geamuri, nici cercevele. Dărăpănată, dar nu în ruină, ea era substitutul tipic californian pentru ceea ce adepţii străini ai ghidurilor de călătorie îndeobşte cunosc drept „monumente ale trecutului”. Abia aruncând o privire la construcţia aceea banală, Jaralson a pătruns în tufărişul din spatele ei.

— Am să-ţi arăt unde m-a prins, spuse. Acesta e cimitirul.

Ici şi colo, printre tufişuri, erau mici împrejmuiri de morminte, uneori doar câte unul. Nu-ţi dădeai seama ce sunt decât după pietrele decolorate sau lespezile putrezite de lemn, puse la un capăt sau altul, înclinate în toate direcţiile, unele culcate la pământ. Sau după gărduleţele în ruină care le înconjurau sau, mai rar, chiar după moviliţa din care, printre frunzele căzute, străbătea pietrişul. În multe dintre cazuri, nimic nu mai marca locul unde zăceau rămăşiţele vreunui biet muritor, în afara unei depresiuni în sol, mai perenă chiar decât golul din sufletele celor ce-l jeliseră. Lăsând în urmă „un cerc larg de prieteni îndureraţi”, fusese, la rândul lui, abandonat de aceştia. Potecile, dacă existaseră vreodată, erau acum de mult distruse. Copaci de proporţii impunătoare fuseseră lăsaţi să crească din morminte, împingând în lături, cu crengile sau rădăcinile lor, gărduleţele împrejmuitoare. Peste toate plutea un aer de abandon şi ruină, care nu pare niciunde mai potrivit decât într-un sat al morţilor uitaţi.

În timp ce bărbaţii îşi croiau drum prin tufărişul de lăstari tineri, Jaralson, care era în frunte, se opri brusc şi-şi duse puşca la umăr. Nemişcat, a şoptit un avertisment şi a rămas

cu ochii aţintiţi pe ceva aflat în faţă. Deşi nu vedea nimic, împiedicat fiind de tufe, tovarăşul lui l-a imitat cât a putut de bine, aşteptând să vadă ce va urma. O clipă mai târziu, Jaralson înainta cu precauţie, urmat de celălalt.

Sub crengile unui molid imens zăcea cadavrul unui bărbat. Aplecaţi în tăcere asupra lui, cei doi au observat acele detalii care sar mai întâi în ochi: faţa, expresia, hainele - tot ceea ce poate răspunde prompt şi simplu unei curiozităţi mute şi înţelegătoare.

Trupul zăcea întins pe spate, cu picioarele larg desfăcute. Avea un braţ întins deasupra capului, iar celălalt, dus pe o parte, era strâns îndoit, cu mâna la gât. Ambele mâini îi erau încleştate. Întreaga lui atitudine era aceea a unei rezistenţe disperate, dar inutile - la ce anume, însă?

În apropiere se găseau o puşcă şi o tolbă de vânător, din plasa căreia ieşeau penele unor păsări. De jur împrejur erau semne de luptă violentă: mici lăstari de stejar otrăvitor[0], îndoiţi şi jupuiţi de frunze şi coajă; frunziş mort şi putrezit, adunat de altcineva, în grămezi, la picioare; în dreptul coapselor erau urmele incontestabile ale unor genunchi.

Natura acelei lupte devenea clară, o dată ce te uitai mai atent la cadavru. Dacă pieptul şi mâinile acestuia erau albe, gâtul şi capul erau vineţii, aproape negre. Umerii stăteau sprijiniţi de un dâmb scund, iar capul era răsucit pe spate, într-un unghi imposibil, cu ochii dilataţi privind gol în spate, în direcţia opusă picioarelor. Limba, umflată şi neagră, ieşea afară dintr-o gură plină de spumă. Gâtul avea contuzii oribile. Nu erau doar simple urme de degete, ci vânătăi şi jupuituri, produse de două mâini puternice care se înfundaseră, pur şi simplu, în carnea moale, păstrând strânsoarea straşnică mult după clipa morţii. Pieptul, gâtul, faţa erau ude. Hainele îi erau îmbibate, iar picături de ceaţă condensată îi împodobeau părul şi mustaţa.

---

[0] Specie de stejar din zona Californiei (n.tr.).

Cei doi observaseră toate acestea fără să vorbească, aproape dintr-o privire. Apoi Holker a spus:

— Nenorocitul! A avut multe de îndurat.

Jaralson supraveghea vigilent pădurea, cu ambele mâini pe puşcă, cu piedica trasă şi degetul pe trăgaci.

— Asta-i opera unui obsedat, spuse, fără să-şi ia ochii de la pădurea mărginaşă. Branscom-Pardee a făcut-o.

Ceva, pe jumătate ascuns în frunzele răvăşite de pe jos, îi atrase atenţia lui Holker. Îl ridică şi îl deschise. Avea foi albe de hârtie, pentru însemnări, şi pe prima pagină era scris numele „Halpin Frayser”. Pe următoarele câteva foi, scrise cu roşu - parcă mâzgălite în grabă şi aproape ilizibil - erau nişte versuri. Holker le-a citit cu glas tare, în timp ce, tovarăşul lui continua să supravegheze graniţele ceţoase şi nedesluşite ale strâmtului lor univers, găsind, în sunetul picăturilor de pe fiecare creangă încărcată de apă, prilej de a fi şi mai prudent:

Sub un ciudat descântec, firea mi-a stat robită
De bezna aşternută-n pădurea bântuită.
Mirt şi chiparoşi prin crengi se înfrăţeau
Într-o adânc de tristă unire tâlcuită.

Îngândurata salcie şi tisa tot şopteau;
Mai jos, virnanţ[0] *şi reaua mătrăgună se-mpleteau*
Cu flori de paie, în ciudate forme
Triste. Şi oribile urzici în noapte tot creşteau.

Nici ciripit de păsări, nici zumzet de roire,
Nici chiar o mică frunză-n prielnica suflare.
Văzduhu-i fără vlagă, nemişcat.
Însă Tăcerea-i vie, printre copaci, o boare.

[0] Plantă medicinală cu flori gălbui (n.tr.).

Strigat-am tare! Dar blestemul încă a rămas,
Lipit de-a mea voinţă, de-al meu glas.
Eram fără de suflet şi inimă, stingher.
Şi m-am luptat cu negre prevestiri de aprig ceas!

În fine, oarba...

Holker s-a oprit din lectură; nu mai era scris nimic. Manuscrisul se întrerupea în mijlocul unui vers.

— Parcă ar fi o poezie de Bayne, comentă Jaralson, care era oarecum erudit, în felul său.

Atenţia îi fusese distrasă şi acum se uita la cadavru.

— Cine e Bayne ăsta? întrebă Holker, destul de puţin interesat.

— Myron Bayne este un poet care a scris în anii de început ai naţiunii, acum mai bine de un secol. A scris chestii destul de lugubre. Am o antologie a operelor sale. Poezia asta nu este printre ele, probabil a fost omisă, din greşeală.

— E frig, zise Holker. Hai să plecăm de aici, trebuie să-l chemăm pe legistul din Napa.

Jaralson nu spuse nimic, dar făcu un gest de supunere. Trecând pe lângă mica ridicătură de pământ, pe care zăceau capul şi umerii mortului, picioarele lui se loviră de ceva tare, sub putregaiul frunzelor de pădure. A făcut efortul de a-l scoate la vedere, cu o lovitură de picior. Era o lespede din lemn, căzută. Pe ea, aproape indescifrabil, era scris:

CATHERINE LARUE

— Larue! Larue! exclamă Holker, brusc însufleţit. Păi, ăsta este numele real al lui Branscom. Nu e Pardee. Doamne, acum îmi amintesc totul - pe femeia omorâtă o

chema Frayser!

— Aici se ascunde un mister mârşav, spuse detectivul Jaralson. Nu-mi plac chestiile de genul ăsta.

Din ceaţă, parcă de foarte departe, ajunse la ei sunetul unui râs. Era un râs înăbuşit, nemilos şi cumpănit, la fel de vesel ca hohotul hienei, noaptea, când iese după pradă. Creştea treptat, mai tare, tot mai tare, mai clar, mai limpede şi mai înspăimântător, până când păru că a ajuns chiar la marginea cercului strâmt al vizibilităţii lor. Era un hohot aşa de nefiresc, de inuman, de drăcesc, încât îi umplu de o groază copleşitoare pe cei doi inimoşi vânători de oameni. Nu-şi mişcară armele. Nici măcar nu se gândiră la ele. Ameninţarea acelui sunet oribil nu era de întâmpinat cu puşca. Aşa cum se născuse, din tăcere, la fel se şi stinse. Din apogeul unui ţipăt, care aproape le luase auzul, se stinse în depărtare, până când ultimele note - lipsite de bucurie şi mecanice - se cufundară în tăcere, undeva, nedesluşit.

SECRETUL DIN TRECĂTOAREA MACARGER[ii]

La nord-vest de Dealul Indianului, cam la zece kilometri în linie dreaptă, se află Trecătoarea Macarger. Nu este chiar o trecătoare, ci o doar o adâncitură între două culmi împădurite, nu prea înalte. De la gura şi până la fundul trecătorii - căci, asemenea râurilor, trecătorile au şi ele propria lor anatomie - distanţa nu-i mai mare de trei kilometri şi doar într-un singur loc lăţimea albiei depăşeşte vreo doisprezece metri. De-a lungul malurilor sale, pârâiaşul ce udă iarna trecătoarea şi seacă la primul semn de primăvară nu are teren neted. Pantele abrupte ale dealurilor, acoperite din belşug cu tufe încâlcite de merişor, nu sunt despărţite decât de latul albiei. Nimeni nu intră în Trecătoarea Macarger, în afara vreunui vajnic vânător ocazional de prin împrejurimi, şi nimeni nu o ştie, nici chiar numai după nume, la mai mult de opt kilometri depărtare. În jurul ei se găsesc forme mult mai vizibile şi totuşi anonime, aşa că poţi încerca în van să-i afli originea, întrebând localnicii.

Pe la mijlocul drumului între gura şi capătul Trecătorii Macarger, dealul aflat pe partea dreaptă, cum urci în amonte, e despicat de un alt defileu, scurt şi fără apă, iar la întâlnirea celor două se află o zonă netedă de vreo jumătate de hectar. Cu câţiva ani în urmă, acolo se afla o casă veche din scânduri, cu o singură încăpere. Să înţelegi cum fuseseră puse laolaltă părţile componente ale casei, oricât de simple ar fi fost ele, într-un loc atât de inaccesibil, poate să-ţi dea satisfacţii, dar nu îţi este şi de folos.

Poate că albia pârâului fusese odinioară un drum. Sigur este că, într-o vreme, trecătoarea era migălos prospectată de mineri, care trebuie să fi avut cum să ajungă aici, măcar

cu animalele de povară care le cărau unelte şi provizii. Se pare însă că profiturile nu au justificat nişte investiţii mai consistente pentru a lega Trecătoarea Macarger cu vreun centru al civilizaţiei măcar atât de marcant încât să aibă un joagăr.

Casa era, totuşi, acolo, cel puţin o bună parte din ea. Îi lipseau uşa şi o ramă de fereastră, iar căminul de piatră şi lut se năruise formând o grămadă nu prea atrăgătoare, năpădită de buruieni. Mobila - probabil modestă - câtă o fi fost, ca şi mai toate draniţele de la exterior care protejau pereţii de ploaie, serviseră de combustibil la focurile de tabără ale vânătorilor. Aşa cum servise, probabil, şi ghizdul de lemn al unei fântâni vechi care, în vremea despre care vă povestesc, exista sub forma unei scobituri, destul de largă, dar nu prea adâncă, aflată în apropiere.

Într-o după-amiază din vara lui 1874, am lăsat în urmă Trecătoarea Macarger şi strâmta vale către care se deschide şi am urmat albia seacă a pârâului. Eram la vânătoare de prepeliţe şi adunasem în tolbă vreo duzină de păsări, când am ajuns la casa de care v-am spus şi de a cărei existenţă nu avusesem habar până atunci. După ce am inspectat ruinele, fără prea mare băgare de seamă, m-am întors la sportul meu şi, cum nu mi-a mers prea rău, am lungit-o până aproape de apusul soarelui.

Atunci mi-am dat seama că eram departe de orice zonă locuită - prea departe ca să ajung la vreuna înainte de căderea nopţii. Dar aveam ce mânca, tolba mi-era plină, iar casa mă putea adăposti. Nu era însă nevoie de adăpost într-o noapte senină şi uscată, pe dealurile de sub masivul Sierra Nevada, unde poţi dormi confortabil pe ace de pin, fără să ai nevoie să te înveleşti.

Mi-e dragă noaptea şi iubesc singurătatea, aşa că am decis repede să dorm în aer liber. Până s-a întunecat, eu îmi făcusem deja patul din crengi şi fân într-un colţ al camerei

şi frigeam o prepeliţă la focul pe care-l aprinsesem în vatră. Fumul ieşea din căminul năruit.

Cu o strălucire plăcută, focul lumina încăperea. Îmi luam cina simplă şi beam dintr-o sticlă restul de vin roşu care îmi servise întreaga după-amiază drept apă, pe care nu o poţi găsi în zonă. Mă încerca un sentiment de confort pe care nici condiţiile mai bune de masă şi adăpost nu ţi-l dau întotdeauna.

Totuşi, ceva lipsea. Mă simţeam confortabil, dar nu în siguranţă. Mă surprindeam ţintuind cu privirea cadrul uşii şi ochiul gol al ferestrei mai des decât ar fi fost firesc. Dincolo de cele două deschizături era un întuneric absolut, iar eu nu-mi puteam reprima un anume sentiment de teamă, căci imaginaţia mea îşi înfăţişase lumea de dincolo de ele şi o populase cu fiinţe neprietenoase, naturale şi supranaturale. La loc de cinste printre acestea se numărau ursul grizzly, despre care ştiam că mai poate fi întâlnit uneori în regiune, şi fantomele, despre care aveam motive să cred că nu le prea întâlneşti pe acolo. Din nefericire, sentimentele noastre nu respectă întotdeauna legea probabilităţilor, iar mie, în noaptea aceea, posibilul şi imposibilul mi se păreau la fel de neliniştitoare.

Oricine are experienţă în acest domeniu trebuie să fi observat că omul înfruntă pericolele reale şi imaginare ale nopţii cu mult mai puţină teamă dacă e sub cerul liber decât dacă se află într-o casă fără uşă. Mi-am dat seama de asta în timp ce, întins în culcuşul meu de frunze din colţul de lângă cămin, am lăsat focul să se stingă. Sentimentul unei prezenţe malefice şi ameninţătoare deveni atât de puternic, încât eram incapabil să-mi iau ochii de la uşa care, în întunericul din ce în ce mai profund, părea tot mai neclară. Şi, când ultima flăcăruie licări şi se stinse, am apucat puşca pe care o pusesem alături de mine şi am îndreptat-o în direcţia unei intrări de acum invizibile. Cu

degetul mare pe una din piedici, cu respiraţia oprită şi muşchii încordaţi şi ţepeni, eram gata să apăs pe trăgaci. Apoi, ruşinat şi plin de remuşcări, am pus arma jos. De cine îmi era teamă şi de ce? Mie, mai obişnuit cu noaptea decât cu faţa omenească, mie, care din reminiscenţele superstiţiilor transmise din tată-n fiu şi de care nici unul din noi nu este pe deplin eliberat dădusem singurătăţii, întunericului şi tăcerii un farmec şi o chemare atrăgătoare! Nu eram în stare să-mi înţeleg nebunia şi, pierzând în ipoteze chiar obiectul presupunerilor, am adormit. Şi atunci am visat.

Mă aflam într-un oraş mare dintr-un ţinut străin - un oraş ai cărui oameni erau la fel cu mine, dar cu mici diferenţe de limbă şi de îmbrăcăminte. Dar nu puteam spune cu exactitate ce anume erau, căci percepţia mea asupra lor era confuză. Pe o culme, al cărei nume îl ştiam, dar nu-l puteam rosti, un castel domina oraşul. M-am plimbat pe o mulţime de străzi, unele largi şi drepte, cu clădiri înalte şi moderne, altele strâmte, mohorâte şi întortocheate, pe sub frontoane de case vechi şi pitoreşti. Balcoanele lor, ieşite în stradă şi împodobite cu ornamente sculptate în lemn şi piatră, aproape se îngemănau deasupra capului meu. Căutam o persoană necunoscută, dar pe care ştiam că o voi recunoaşte atunci când am să o găsesc. Nu căutam la întâmplare şi fără noimă, ci cu metodă. Am cotit de pe o stradă pe alta fără să ezit, străbătând cu greu o reţea de pasaje încâlcite, fără teama de a mă rătăci.

Curând m-am oprit în dreptul unei uşi scunde, în faţa unei case de piatră care putea fi locuinţa unui meşteşugar mai înstărit. Am intrat fără să mă anunţ. Încăperea era mobilată sărăcăcios şi luminată de o singură fereastră, cu ochiuri mici de geam în formă de romb. Înăuntru se aflau o femeie şi un bărbat. Intrarea mea a trecut neobservată, lucru care, în logica viselor, mi se părea întru totul firesc.

Cei doi nu-şi vorbeau. Stăteau fără să facă nimic, deoparte unul de celălalt, morocănoşi.

Femeia era tânără şi destul de bine făcută. Avea ochi mari şi delicaţi şi o anume frumuseţe gravă. Expresia ei mi-a rămas extrem de vie în amintire, dar în vis omul nu prea observă detaliile feţei. În jurul umerilor avea un şal în carouri.

Bărbatul era mai în vârstă, brunet şi cu o faţă de om rău. O cicatrice lungă, brăzdându-i obrazul de la tâmpla dreaptă şi până la mustaţa neagră, îl făcea şi mai respingător. Nu ştiu cum să explic mai bine dar, în vis, mi se părea că acea cicatrice îi bântuie faţa ca un element separat şi nu ca o parte a obrazului. Din clipa în care i-am găsit pe cei doi, am ştiut că sunt soţ şi soţie.

Nu-mi amintesc prea bine ce a urmat. Totul a devenit neclar şi contradictoriu, poate din pricina unor sclipiri de luciditate. Era ca şi cum două scene se amestecaseră - scena din vis şi locul unde mă aflam de fapt - suprapunându-se, până când cea dintâi se stinse treptat, dispărând. Iar eu am rămas complet treaz în cabana părăsită, pe deplin calm şi conştient de situaţia în care mă aflam.

Frica mea prostească dispăruse. Când am deschis ochii am văzut că focul, care nu arsese complet, se reaprinsese de la o creangă căzută în el şi lumina din nou încăperea. Dormisem probabil doar câteva minute, dar visul meu, banal, de altfel, mă impresionase atât de puternic, încât mi-a sărit somnul. La scurt timp, m-am ridicat, am aţâţat tăciunii adunându-i la un loc şi mi-am aprins o pipă. Am purces apoi să cuget, ridicol de metodic, la viziunea pe care tocmai o avusesem.

N-aş fi putut spune de ce merita să-i acord atenţie. Din primul moment în care am început serios să mă gândesc la chestiune, am recunoscut oraşul din vis ca fiind Edinburgh,

unde nu am fost niciodată. Aşadar, dacă visul repeta o amintire, aceasta nu putea veni decât din fotografii şi descrieri. Recunoaşterea acestui fapt m-a tulburat, de parcă ceva din mintea mea insista, în ciuda voinţei şi a raţiunii, asupra importanţei acestor lucruri. Iar acel ceva, orice ar fi fost, pusese stăpânire şi pe graiul meu. „Desigur” am spus cu glas tare, fără să vreau, „familia MacGregor venise aici probabil din Edinburgh.”

Nici remarca mea în sine şi nici faptul că o făcusem nu m-au surprins atunci câtuşi de puţin. Mi se părea cu totul firesc să ştiu numele celor pe care îi visasem şi ceva din povestea lor. Curând însă mi-am dat seama de absurditatea întregii poveşti. Am râs tare. Şi, scuturând scrumul din pipă, m-am întins din nou pe patul meu de crengi şi iarbă, de unde priveam absent focul ce se stingea, fără să mă mai gândesc nici la vis, nici la ce era împrejurul meu. Brusc, singura flăcăruie ce mai rămăsese se chirci o clipă şi apoi, ţâşnind în sus, se ridică deasupra jarului şi se stinse în aer. Întunericul era desăvârşit.

Chiar atunci, sau poate cu o clipă înainte ca strălucirea flăcării să se stingă sub ochii mei, s-a auzit un zgomot surd şi înfundat, ca şi cum un corp greu căzuse la podea, zguduind-o. Am sărit în capul oaselor şi am întins mâna într-o parte, pipăind după puşcă. Credeam că vreo fiară sălbatică sărise înăuntru prin fereastra deschisă. În timp ce şubreda construcţie mai tremura încă de pe urma impactului, am auzit zgomot de lovituri, târşâit de picioare pe podea şi apoi - ca şi cum ar fi venit de la doar o lungime de braţ depărtare - ţipetele ascuţite ale unei femei aflate în agonie. Nu am auzit niciodată un ţipăt mai îngrozitor ca acela şi nici nu-mi închipuiam că poate exista aşa ceva.

M-am speriat grozav. Pentru o clipă, nu am mai simţit nimic altceva în afara terorii care mă cuprinsese! Din fericire, mâna găsise puşca pe care o căuta şi atingerea

aceea familiară m-a făcut să-mi revin. Am sărit în picioare, forţându-mi ochii să străpungă întunericul. Zgomotele violenţei au încetat dar, mai teribilă ca ele, se auzea acum, la lungi intervale, suflarea slabă şi întretăiată a unei fiinţe vii trăgând să moară!

Când ochii mi s-au obişnuit cu lumina slabă dată de tăciunii din cămin, am distins mai întâi conturul uşii şi al ferestrei, mai întunecat decât pereţii. Apoi muchia dintre perete şi podea deveni distinctă şi, în sfârşit, am putut zări forma şi dimensiunile podelei, din perete în perete şi pe lung şi pe latul ei. Nu era chip să vezi ceva, iar tăcerea era deplină.

Cu o mână uşor tremurând şi cu cealaltă încă încleştată pe puşcă, am reaprins focul şi am examinat în amănunţime locul. Nicăieri nu era vreun semn că în cabană intrase ceva. În praful care acoperea podeaua se vedeau doar urmele paşilor mei şi nimic altceva.

Cum nu aveam chef să ies în întunericul de afară, am rupt câteva cutii uşoare de lemn, pe care le-am găsit în casă, şi am mai pus pe foc. Mi-am aprins din nou pipa şi mi-am petrecut restul nopţii fumând, meditând şi întreţinând focul. Nici pentru câţiva ani de viaţă în plus nu aş mai fi lăsat să se stingă flăcăruia aceea.

Câţiva ani după aceea am întâlnit în Sacramento un tip pe nume Morgan. Un prieten din San Francisco îmi dăduse o scrisoare de prezentare către el. Într-o seară, luam cina la el acasă şi am observat atârnate pe perete câteva trofee, care arătau că omul este pasionat de vânătoare. Era adevărat. Şi în timp ce-mi povestea unele dintre ispràvile sale, el aminti că a trecut şi prin regiunea aventurii mele.

— Domnule Morgan, l-am întrebat cam brusc, cunoaşteţi în zona aceea un loc numit Trecătoarea Macarger?

— Cred şi eu. Doar eu am fost acela care, anul trecut, a

relatat ziarelor despre descoperirea unui schelet, chiar acolo.

Nu auzisem despre asta. Se pare că relatările fuseseră publicate în timp ce eu eram plecat pe Coasta de Est.

— Apropo, zise Morgan, ştiai că numele trecătorii este o denaturare? Ar fi trebuit să se cheme Trecătoarea MacGregor. Draga mea, a adăugat el adresându-i-se soţiei, domnul Elderson şi-a vărsat vinul.

Lucrurile nu stăteau întocmai aşa - de fapt, scăpasem paharul din mână cu totul.

— Odinioară, în trecătoare exista o cocioabă - reluă Morgan povestea, de îndată ce dezastrul provocat de lipsa mea de îndemânare a fost înlăturat. Dar, chiar înainte de vizita mea, ea a fost dărâmată, sau mai bine zis spulberată, căci resturile ei zăceau împrăştiate peste tot. Până şi podeaua fusese desfăcută, scândură cu scândură. Între două traverse rămase încă pe loc, eu şi tovarăşul meu am observat rămăşiţele unui şal în carouri. Când l-am examinat mai îndeaproape, am văzut că era înfăşurat în jurul umerilor unui corp de femeie. Nu mai rămăsese nimic din el în afară de oase, acoperite în parte cu fragmente de îmbrăcăminte şi piele înnegrită. Dar hai să o menajăm pe doamna Morgan, adăugă el cu un zâmbet.

Într-adevăr, doamna dădea semne de dezgust.

— Trebuie să-ţi spun, a continuat el, că ţeasta era fracturată în mai multe locuri, ca şi cum ar fi fost lovită cu un obiect ascuţit. Instrumentul însuşi, un ciocan, era şi el nu departe sub podea, încă pătat de sânge.

Domnul Morgan se întoarse către soţie:

— Iartă-mă, draga mea, rosti el cu solemnitate, că pomenesc toate aceste lucruri dezagreabile. Ele sunt, totuşi, rezultatul firesc, chiar dacă regretabil, al unei dispute conjugale, fără îndoială provocată de lipsa de supunere a nefericitei soţii.

— S-ar cuveni să ţi le pot trece cu vederea, răspunse doamna, cu calm. Mi-ai cerut-o doar de atâtea ori, cu exact aceleaşi cuvinte.

Domnul Morgan părea însă chiar bucuros să-şi continue povestea.

— Din cele descoperite, precum şi din alte probe, parchetul a decis că femeia decedată, Janet MacGregor, a murit în urma loviturilor aplicate de o persoană necunoscută anchetatorilor. S-a mai spus, însă, şi că dovezile îl indicau pe soţul femeii, Thomas MacGregor, ca fiind vinovat. Dar Thomas MacGregor nu a fost găsit niciodată, şi nici nu s-a mai auzit nimic despre el. S-a aflat doar că perechea venea din Edinburgh, dar nu... Dragă, nu vezi că domnul Elderson are apă în farfuria pentru oase?

Pusesem un os de pui în bolul cu apă.

— Într-un dulap, am găsit o fotografie a lui MacGregor, dar aceasta nu a ajutat la arestarea lui.

— Poţi să mi-o arăţi? l-am întrebat.

În fotografie era un bărbat brunet şi cu o faţă de om rău. O cicatrice lungă, ce cobora în diagonală pe obraz, de la tâmpla dreaptă şi până la mustaţa neagră, îl făcea şi mai respingător.

— Apropo, domnule Elderson, spuse amabila mea gazdă, poţi să-mi spui de ce m-ai întrebat de Trecătoarea Macarger?

— Mai demult, mi-am rătăcit acolo un asin şi întâmplarea m-a tulburat.

— Dragă, a remarcat domnul Morgan, cu intonaţia mecanică a unui traducător-interpret, pierderea asinului l-a tulburat într-atât pe domnul Elderson, încât şi-a pus piper în cafea.

NOAPTE DE VARĂ[iii]

Pentru Henry Armstrong, faptul că era îngropat nu reprezenta o dovadă că a murit: niciodată nu se lăsase convins cu uşurinţă. Totuşi, toate simţurile sale îi stăteau mărturie, făcându-l să admită că era într-adevăr îngropat.

Poziţia în care se găsea, întins pe spate, cu mâinile încrucişate pe piept şi legate cu ceva - deşi rupsese cu uşurinţă legătura, lucrul nu i-a îmbunătăţit situaţia -, strâmtorarea pe care o simţea întreaga sa fiinţă, bezna neagră şi tăcerea profundă, toate reprezentau dovezi imposibil de respins. Le acceptă, deci, fără să mai caute nod în papură. Era înmormântat.

Dar mort - nu! Era doar foarte, foarte bolnav. Manifesta, de altfel, apatia specifică unui invalid, şi nu părea să fie din cale-afară de preocupat de soarta prea puţin obişnuită care îi fusese hărăzită. Nu era nici cine ştie ce filosof, ci doar un tip banal şi cam nătâng, înzestrat, cel puţin pentru moment, cu o indiferenţă patologică - organul cu care ar fi trebuit să detecteze iminenţa unor fapte era amorţit. Aşa că, fără a avea vreo idee despre ce-l aştepta, a adormit. Şi pacea pogorî asupra lui Henry Armstrong.

Deasupra lui se întâmpla totuşi ceva. Era o noapte întunecoasă de vară, străpunsă de scânteierile neregulate ale unor fulgere care veneau dinspre vest, din nori prevestitori de furtună. Acele scurte şi bâlbâite iluminări dezvăluiau cu înfiorătoare limpezime monumentele şi pietrele de mormânt din cimitir, făcându-le parcă să danseze. Nu era o noapte în care vreun martor demn de încredere să hoinărească prin cimitir. Aşa că cei trei bărbaţi care erau acolo şi săpau la mormântul lui Henry Armstrong se simţeau destul de în siguranţă.

Doi dintre ei erau tineri studenţi ai unei şcoli medicale

aflate la câţiva kilometri distanţă. Cel de al treilea era un negru uriaş, pe nume Jess. De mulţi ani, Jess era angajatul cimitirului ca om bun la toate. Cum îi plăcea chiar lui să spună, în glumă, cunoştea „fiecare suflet din acel loc”. Judecând însă după ceea ce făcea acum, se putea deduce că locul nu era aşa de populat pe cât l-ar fi arătat registrul cimitirului.

Dincolo de zidurile lui, pe latura cea mai îndepărtată de drumul public, aştepta o căruţă cu un cal.

Săpăturile nu erau prea anevoioase. Pământul afânat cu care fusese umplută groapa, cu doar câteva ore mai înainte, nu opunea prea mare rezistenţă şi, curând, a fost scos afară. Nu la fel de uşor le-a fost să scoată sicriul din lăcaşul său. Dar şi asta s-a rezolvat. Jess, care primea ceva în plus pentru aceasta, a deşurubat cu grijă capacul şi l-a pus alături, expunând corpul, îmbrăcat cu pantaloni negri şi cămaşă albă. În acel moment aerul explodă în flăcări, pârâitul unui fulger zgudui pământul şi Henry Armstrong se ridică liniştit în capul oaselor. Cu ţipete nedesluşite, bărbaţii fugiră îngroziţi, fiecare în altă direcţie. Pentru nimic în lume doi dintre ei nu s-ar fi lăsat convinşi să se întoarcă. Dar Jess era din altă plămadă.

În dimineaţa mohorâtă, cei doi studenţi s-au întâlnit la şcoală, palizi şi traşi la faţă din pricina neliniştii şi cu groaza aventurii încă clocotindu-le în sânge.

— Ai văzut? strigă primul.

— Dumnezeule! Da. Ce facem?

S-au dus în spatele clădirii unde, lângă sala de disecţii, au văzut un cal înhămat la o căruţă şi priponit de stâlpul porţii. Au intrat, cu mişcări mecanice. Negrul Jess stătea pe o banchetă, în obscuritate. Se ridică rânjind, tot numai ochi şi dinţi.

— Aştept să mă plătiţi, spuse el.

Gol, întins pe o masă lungă, zăcea trupul lui Henry

Armstrong, cu capul mânjit de sânge şi noroi, de la o lovitură de lopată.

DRUM SUB CLAR DE LUNĂ[iv]

I. Declaraţia lui Joel Hetman jr.

Sunt cel mai nefericit dintre oameni. Sunt bogat, respectat, am o educaţie destul de bună şi o sănătate solidă. Deşi mă bucur de multe alte avantaje pe care, de obicei, le apreciază cei ce le au şi le râvnesc cei ce nu le au, mă gândesc uneori că aş fi mai puţin nefericit dacă toate acestea mi-ar fi fost refuzate. Atunci, contrastul dintre viaţa mea intimă şi cea socială nu m-ar apăsa cu o permanentă şi dureroasă atenţie. Obligat să fac faţă lipsurilor şi fiind mereu nevoit să mă străduiesc, aş putea, uneori, să uit secretul întunecat care, necontenit, încurcă bănuiala pe care el însuşi o naşte.

Sunt singurul fiu al lui Joel şi al Juliei Hetman. Tatăl meu era un înstărit gentleman de provincie, iar mama, o femeie frumoasă şi rafinată. Pe tata îl lega de ea, cu pasiune, ceea ce acum ştiu că era o devoţiune transformată în gelozie istovitoare. Familia mea locuia la câteva mile de Nashville, în Tennessee. Aveam o casă mare, destul de neregulată ca formă şi fără o arhitectură anume, situată la o oarecare distanţă de şosea, într-un parc plin de arbori şi arbuşti.

În vremea despre care scriu, eu aveam nouăsprezece ani şi eram student la Yale. Într-o zi am primit o telegramă foarte urgentă de la tata. Respectând ceea ce-mi cerea, fără alte explicaţii, am plecat pe dată acasă. La gara din Nashville mă aştepta o rudă mai îndepărtată, care mi-a adus la cunoştinţă motivul pentru care eram chemat: mama fusese ucisă cu sălbăticie - de ce şi de către cine nu putea nimeni bănui. Iată care au fost împrejurările. Tata plecase

la Nashville cu afaceri, intenţionând să revină în după-amiaza următoare. Însă afacerea cu pricina nu s-a putut încheia şi el s-a întors în aceeaşi seară, sosind chiar înainte de căderea nopţii. În declaraţia dată procurorului, el a explicat că, neavând cheile la el şi nevrând să-i deranjeze pe servitori, care se culcaseră, s-a îndreptat spre intrarea din spate, fără vreo intenţie anume. În timp ce dădea colţul casei a auzit un zgomot, ca şi cum o uşă ar fi fost închisă cu băgare de seamă. Văzu în întuneric, neclar, figura unui bărbat, care a dispărut, într-o clipă, printre copacii de pe pajişte. L-a urmărit în grabă şi a cercetat rapid împrejurimile, cu credinţa că intrusul era cineva care îl vizitase în taină pe unul dintre servitori. Apoi a intrat pe uşa descuiată şi a urcat, în grabă, scările spre camera mamei. Uşa era deschisă şi, când a păşit înăuntru, prin întunericul deplin, s-a împiedicat şi a căzut, cât era de lung, peste ceva greu, întins la podea. Nu mai dau alte detalii. Era biata mea mamă, moartă prin strangulare!

Din casă nu fusese luat nimic, servitorii nu au auzit nici un zgomot şi, cu excepţia acelor oribile semne ale unor degete de pe gâtul moartei - Doamne, numai de le-aş putea uita! -, nu s-au găsit niciodată urme ale crimei.

Mi-am abandonat studiile şi am rămas alături de tatăl meu, care, aşa cum era de aşteptat, s-a schimbat enorm. Tata a fost întotdeauna o fire liniştită, taciturnă, dar acum căzuse într-o adâncă tristeţe, aşa încât nimic nu-i atrăgea atenţia. Şi totuşi, orice sunet de paşi sau o uşă închisă brusc trezea în el un interes repede schimbător. Cineva ar fi putut să-l numească teamă. La orice emoţie a simţurilor tresărea vizibil şi, uneori, devenea palid, pentru ca mai apoi să recadă într-o apatie melancolică. Cred că era, cum se spune, „cu nervii la pământ”. Cât despre mine, atunci eram mai tânăr decât sunt acum şi asta spune multe. Tinereţea

înseamnă Galaad[0], leac pentru orice rană. Ah, de-aş mai putea trăi din nou pe acel tărâm minunat! Fără să fi cunoscut până atunci durerea, nu ştiam cum să înţeleg pierderea pe care o suferisem. Nu puteam măsura exact forţa loviturii pe care o primisem.

Într-o noapte, la câteva luni după teribila întâmplare, mă întorceam acasă din oraş, împreună cu tatăl meu. Luna plină era de trei ore deasupra liniei orizontului. Întregul peisaj campestru era dominat de liniştea solemnă a unei nopţi senine de vară. Singurele sunete care se auzeau până departe erau zgomotele paşilor noştri şi cântecul neobosit al greierilor. Umbrele negre ale copacilor de pe margine cădeau de-a curmezişul drumului şi lăsau, în scurtele spaţii dintre ele, o strălucire albă fantomatică. Ne apropiam de poarta casei noastre. Faţada se afla în umbră şi nu se zărea nici o lumină aprinsă. Deodată, tata s-a oprit şi m-a apucat de braţ, rostind aproape fără glas:

— Doamne, Dumnezeule! Ce este asta? Ce poate fi?

— Nu aud nimic, tată, i-am spus.

— Dar uite! Priveşte! a mai spus, arătând drept înainte, pe drum.

— Nu este nimic. Haide, tată, hai să intrăm, nu te simţi bine.

Mi-a eliberat braţul şi a rămas în mijlocul drumului luminat ca ziua, ţeapăn şi nemişcat, privind ţintă, parcă fără judecată. În lumina lunii, faţa îi era de o paloare şi o imobilitate care te întristau nespus. Numaidecât o porni îndărăt, pas după pas, fără a-şi lua vreo clipă privirea de la ceea ce vedea sau credea că vede. M-am răsucit pe jumătate, ca pentru a-l urma, dar am rămas pe loc, şovăind. Nu-mi amintesc să fi avut vreun sentiment de

[0] Muntele Galaad, parte a Pământului Făgăduinţei şi loc mistic, situat la răsărit de râul Iordan, unde se producea în antichitate un ulei cu miros plăcut şi proprietăţi medicinale (n.tr.).

teamă, dacă nu cumva aceasta s-a manifestat ca un fior grăbit, de parcă un vânt îngheţat mi-ar fi atins faţa şi mi s-ar fi înfăşurat în jurul trupului, din cap până în picioare. Îi simţeam adierea prin păr.

În acel moment, atenţia mi-a fost atrasă de o lumină ce apărase brusc la una din ferestrele de la etaj ale casei. O slujnică, trezită de nu se ştie ce misterioasă prevestire de rău, îşi ascultase un inexplicabil imbold şi aprinsese o lampă. Când m-am întors din nou să mă uit după tata, dispăruse. Şi, în toţi anii de atunci încoace, nici o ştire despre soarta lui nu a ajuns până la mine.

II. Declaraţia lui Caspar Grattan

Astăzi se cheamă că trăiesc. Mâine, mâna de lut care am fost, timp de mult prea multă vreme, va zace fără viaţă, aici, în această cameră. Dacă oarecine va ridica pânza de pe acest trup prea puţin plăcut, va fi doar ca să-şi satisfacă o curiozitate morbidă. Unii, fără îndoială, vor merge mai departe şi vor întreba: „Cine a fost?” Prin cele ce scriu aici ofer singurul răspuns pe care pot să-l dau - Caspar Grattan. Sigur, asta ar trebui să fie suficient. Numele a servit puţinelor nevoi pe care le-am avut, timp de douăzeci de ani dintr-o viaţă a cărei vârstă nu o cunosc. E drept, mi l-am ales singur, dar numai pentru că nu l-am ştiut pe cel la care eram îndreptăţit. Oricine trebuie să poarte un nume pe lumea asta. Chiar dacă el nu stabileşte identităţi, măcar nu se ajunge la confuzii. Deşi unii sunt ştiuţi doar după numere care, nici ele, nu mi se par mijloace potrivite pentru diferenţiere.

Să vă dau un exemplu: treceam într-o zi pe o stradă dintr-un oraş, departe de aici, când am dat peste doi bărbaţi în uniformă de poliţie. Unul dintre ei s-a oprit puţin

şi, privindu-mă curios, drept în faţă, i-a spus tovarăşului său: „Omul acesta arată ca un 767.”[0] Ceva din numărul acela mi s-a părut familiar şi oribil. Împins de o pornire nestăpânită, am sărit pe o străduţă lăturalnică şi am luat-o la fugă, până ce am căzut, istovit, pe un drum de ţară.

Nu am uitat niciodată acel număr şi, întotdeauna când mi-l reamintesc, este însoţit de obscenităţi îngăimate, hohote de râs lipsite de veselie, zăngănit de uşi metalice. Aşa că mi-am dat un nume. Chiar şi găsit de mine, tot este mai bun decât un număr. În registrul cimitirului pentru săraci le voi avea pe amândouă. Cât belşug!

Mă rog de acela care va găsi aceste pagini să aibă puţină bunăvoinţă. Aceasta nu este povestea vieţii mele. Ştiinţa de a o scrie mi-a fost refuzată. Aici am înregistrat doar cioburile unor amintiri, aparent fără legătură. Unele arată la fel de strălucitoare şi distincte ca nişte mărgele înşirate pe aţă. Altele, îndepărtate şi stranii, par nişte crâmpeie de vis, cu spaţii goale şi negre - focuri fermecate, cu străluciri tăcute, rubinii, într-o nemărginită singurătate.

Aflat la ţărmul veşniciei, mă mai întorc pentru o ultimă privire spre uscat, la drumul pe care am venit. Sunt douăzeci de ani cu urme clare ale paşilor mei, urme însângerate. Clătinându-se sub povară, aceşti paşi au traversat, sinuos şi nesigur, sărăcia şi durerea...

Singuratic, fără de prieteni, trist, încet.

Vai, profeţia poetului despre mine... cât e de admirabilă! Cât de terifiant de admirabilă!

Nu văd nimic limpede dincolo de începuturile acestei *via dolorosa*, acestei epopei a suferinţei, cu rătăcirile şi păcatele ei. Amintirile mele încep în ceaţă. Ştiu că se întind pe doar douăzeci de ani şi, totuşi, sunt un om bătrân.

Nimeni nu-şi aduce aminte cum s-a născut - trebuie să i

[0] Agresor; 767 este numărul unui articol din Codul Penal american, referitor la infracţiunea de agresiune (n.tr.).

se povestească. Cu mine lucrurile au stat altfel. Viaţa a venit spre mine cu braţele pline şi m-a înzestrat cu toate capacităţile şi puterea întreagă. Despre viaţa mea de dinainte nu ştiu mai mult decât alţii, căci, cu toţii, primim sugestii incoerente ce pot fi amintiri, dar pot fi şi vise. Ştiu doar că prima mea clipă de luciditate a fost cea a unui om, matur la trup şi la minte, şi am acceptat-o fără a fi surprins şi a-mi pune întrebări. M-am trezit, pur şi simplu, mergând printr-o pădure. Eram pe jumătate dezbrăcat, cu picioarele rănite, istovit şi flămând. Am văzut o fermă, m-am apropiat şi am cerat de mâncare. Cel ce m-a hrănit a întrebat cum mă cheamă. Nu am avut habar, dar ştiam că toată lumea are un nume. Încurcat peste măsură, m-am retras şi, cum venea noaptea, m-am culcat în pădure şi am adormit.

A doua zi am ajuns într-un oraş mare, pe care nu-l voi numi. Şi nici n-am să mai povestesc alte întâmplări dintr-o viaţă ce stă să se sfârşească acum. A fost plină de rătăciri, mereu şi pretutindeni bântuită de sentimentul copleşitor al unei crime ce trebuia să pedepsească o greşeală şi al terorii care pedepsea crima aceea. Hai să vedem dacă pot explica.

Se pare că odinioară trăiam lângă un oraş mare. Eram un prosper proprietar de plantaţii, căsătorit cu o femeie pe care o iubeam şi gelozeam. Uneori mi se pare că aveam şi un copil, un tânăr promiţător, cu strălucite calităţi intelectuale. Dar figura lui este întotdeauna vagă, niciodată precis definită, şi adesea lipseşte cu totul din amintiri.

Într-o seară fără noroc, mi s-a năzărit să pun la încercare fidelitatea soţiei mele, într-un mod prea comun şi cunoscut tuturor celor care sunt familiarizaţi cu literatura. Am plecat în oraş, spunându-i că voi lipsi până a doua zi după-amiază. Dar m-am întors în aceeaşi noapte, înaintea zorilor, şi m-am dus la intrarea din spate. Aveam în plan să intru pe o uşă pe care o aranjasem ca doar să pară că se încuie, fără a se închide însă complet. Pe când mă apropiam, am auzit-o

deschizându-se încetişor şi am văzut un bărbat care se îndepărta pe furiş.

Cu sufletul greu de gânduri criminale, m-am repezit după el, dar a dispărut fără a avea ghinionul de a fi identificat. Uneori, acum, nici nu mai sunt convins că a fost o fiinţă omenească.

Înnebunit de gelozie şi furie, orb şi mânat de porniri bestiale şi de toate pasiunile pe care le naşte un orgoliu lezat, am intrat în casă şi am alergat în sus pe scări, spre camera soţiei. Uşa era închisă, dar, cum aranjasem şi încuietoarea de acolo, am intrat fără probleme. În ciuda întunericului, din doi paşi am fost lângă patul ei. Mâinile mele, care pipăiau în beznă, mi-au spus că patul, deşi deranjat, era gol.

„E jos, m-am gândit, şi, pentru că am speriat-o cu intrarea mea intempestivă, s-a ascuns în întunericul din hol."

Voind să merg să o caut, m-am întors să ies din cameră, dar am luat-o pe unde nu trebuie. Bine am făcut! Piciorul meu s-a lovit de ea, într-un colţ al camerei unde stătea, ghemuită de frică. Numaidecât, mâinile mele s-au încleştat pe gâtul ei, sugrumându-i un strigăt, iar genunchii i-au pironit trupul, care se zvârcolea să scape. Acolo, pe întuneric, am strâns-o de gât până a murit!

Aici se termină visul. L-am povestit la timpul trecut, dar cel mai nimerit ar fi fost prezentul, căci oribila tragedie se repetă iar şi iar în conştiinţa mea. Plănuiesc totul, sufăr confirmarea bănuielii mele şi îndrept răul ce mi s-a făcut. Apoi totul dispare. Şi iarăşi ploaia răpăie în geamurile mohorâte, zăpada se aşterne pe hainele mele sărăcăcioase, roţile zdrăngăne pe caldarâmul străzilor mizere unde îmi duc traiul, în sărăcie şi munci de nimic. Nu-mi aduc aminte nici măcar dacă mai există soare. Dacă mai există păsări, pentru mine ele nu mai cântă.

Mai am şi un alt vis, o altă închipuire a nopţii. Se face că stau printre umbre, pe un drum sub clar de lună. Văd că mai este cineva cu mine, dar nu-mi pot da seama cine. În umbra unei case mai zăresc lucirea unor veşminte albe, apoi, în faţa mea, pe drum, se înfăţişează silueta unei femei - soţia mea ucisă! Moartea i se citeşte pe chip, pe gât sunt urmele unor degete. Se uită fix în ochii mei, cu nesfârşită gravitate. În privire nu i se citeşte nici reproş, nici ură, nici ameninţare. Nimic altceva decât teribila recunoaştere. Mă retrag cu groază din faţa înfricoşătoarei năluci. Aceeaşi groază mă cuprinde şi acum, când scriu. Uite! Nu mai pot spune în cuvinte, vorbele...

Acum m-am liniştit, dar, chiar şi aşa, nu mai am ce povesti. Istoria se termină de unde a început, în întuneric şi îndoială.

Da, sunt din nou stăpân pe mine, „comandantul sufletului meu”. Dar acesta nu e un răgaz, ci doar o altă treaptă, un nou stadiu al ispăşirii mele. Pedeapsa mea, constantă în intensitate, îşi schimbă doar forma. Liniştea este doar una din formele sale. La urma urmei, nu este decât o pedeapsă pe viaţă. „Condamnat la Iad pe viaţă.” E o pedeapsă stupidă, căci vinovatul îşi alege singur durata pedepsei lui. Termenul meu expiră astăzi.

III. Mărturia răposatei Julia Hetman, prin intermediul mediumului Bayrolles

M-am culcat devreme şi, aproape imediat, am căzut într-un somn liniştit. M-a trezit însă presentimentul nedesluşit al unui pericol, o experienţă obişnuită, cred, în viaţa anterioară. Eram pe deplin convinsă că nu înseamnă nimic,

şi totuşi, acest fapt nu reuşea să îmi alunge temerile. Soţul meu, Joel Hetman, era plecat, iar servitorii dormeau în altă parte a casei. Dar acesta nu era un lucru neobişnuit şi niciodată, până atunci, nu mă deranjase. Dar ciudata teamă a crescut până ce a devenit atât de insuportabilă, încât a ajuns mai puternică decât comoditatea mea. M-am ridicat şi am aprins lampa de pe noptieră. În ciuda aşteptărilor mele, faptul nu m-a liniştit câtuşi de puţin. Lumina mi se părea doar un pericol în plus, căci m-am gândit că, strălucind pe sub uşă, va dezvălui prezenţa mea acelui lucru malefic ce ar putea pândi dincolo de ea. Voi, cei care încă sălăşluiţi în trupul vostru, supuşi ororilor imaginaţiei, gândiţi-vă ce monstruoasă trebuie să fie teama care caută în întuneric adăpost în faţa existenţelor răuvoitoare ale nopţii. Înseamnă să intri în luptă corp la corp cu duşmanul - este strategia disperării!

Am stins lampa, mi-am tras cuvertura peste cap şi am rămas întinsă, tremurând în tăcere, fără să pot striga, uitând chiar să spun o rugăciune. Trebuie să fi zăcut în această stare demnă de milă destul de mult - ore în şir, cum spuneţi voi, căci pentru noi nu există ore, nu există timp.

În sfârşit, sosea - un zgomot de paşi pe scări, moale, neregulat. Era încet, ezitant, ca şi cum nu vedea pe unde calcă. În mintea mea tulburată, cu atât mai înspăimântător părea din această pricină, ca apropierea unei forţe oarbe, malefică şi fără milă. M-am gândit că, probabil, uitasem lampa de pe hol aprinsă şi bâjbâiala creaturii arăta că este un monstru al întunericului, orbit de lumină. Era o prostie şi era contrariul groazei mele anterioare faţă de lumină. Dar ce vreţi? Frica nu are minte, este idioată. Mărturia jalnică pe care o aduce şi sfatul laş pe care ni-l şopteşte nu au legătură. Ştim bine asta noi, cei ce am păşit pe Tărâmul Terorii, cei ce ne furişăm prin amurgul veşnic, printre scene

din viaţa noastră anterioară, invizibili unii altora şi chiar nouă înşine. Cu toate astea, ne ascundem, pierduţi, în locuri singuratice, tânjind să vorbim cu cei pe care îi iubim, dar rămânem muţi, la fel de temători faţă de aceştia cum sunt şi ei faţă de noi. Uneori, neputinţa noastră de a comunica dispare, legea este suspendată. Prin puterea fără de moarte a dragostei sau a urii, rupem blestemul. Atunci suntem văzuţi de cei pe care am vrea să-i prevenim, să-i consolăm sau să-i pedepsim. Nu ştiu sub ce formă li se pare lor că suntem. Ştiu doar că îi înspăimântăm chiar şi pe aceia pe care am dori cel mai mult să-i alinăm şi de la care tânjim după tandreţe şi compasiune.

Iertare, rogu-vă, pentru această digresiune nelalocul ei, făcută de aceea care a fost cândva femeie. Voi, cei ce ne consultaţi în acest mod imperfect, nu înţelegeţi. Ne puneţi întrebări prosteşti despre lucruri neştiute şi lucruri nepermise. Multe dintre cele pe care le cunoaştem şi vi le-am putea împărtăşi, pe limba noastră, sunt de neînţeles pentru voi. Trebuie să comunicăm cu voi prin intermediul unei inteligenţe bâlbâite, cu doar o parte din limbajul pe care îl avem noi, atât cât puteţi voi înşivă înţelege. Credeţi că noi venim din altă lume. Nu, noi nu cunoaştem altă lume decât a voastră, deşi, pentru noi, ea nu are lumina şi nici căldura soarelui, nici muzică, nici râs, nici cântec de păsări, nici vreo tovărăşie. O, Doamne! Ce înseamnă să fii fantomă, ghemuită şi tremurândă într-o lume alterată, pradă tristeţii şi disperării!

Nu, n-am murit de frică. Fiinţa aceea s-a întors şi a plecat. Am auzit-o coborând scările, în grabă, şi m-am gândit că şi ei i s-a făcut, brusc, frică. Atunci m-am ridicat să strig după ajutor. Abia de am reuşit să dibui clanţa uşii, cu mâna tremurătoare, când - Cerule! - am auzit-o că revine. Paşii săi urcând din nou scările erau acum repezi, grei şi zgomotoşi; zguduiau casa. M-am refugiat într-un colţ

şi m-am ghemuit la podea. Am încercat să mă rog. Am încercat să strig numele iubitului meu soţ. Apoi am auzit uşa deschizându-se de perete. Mi-am pierdut cunoştinţa şi, când mi-am revenit, simţeam cum e încleştat ceva pe gâtul meu şi mă strânge. Braţele mi se luptau nevolnic cu acel ceva ce mă împingea pe spate, limba ieşindu-mi afară printre dinţi! Apoi am trecut dincoace, în această viaţă.

Nu, nu ştiu ce a fost. Tot ceea ce cunoaştem, atunci când murim, este măsura a ceea ce vom şti şi după aceea. Despre această existenţă a noastră, de acum, ştim multe lucruri, dar nici o nouă lumină nu cade pe paginile celei dinainte. În memorie stă scris tot ceea ce ne este dat să ştim. Pe lumea aceasta nu există piscuri ale adevărului de pe care să privim în jos la peisajul confuz al acelui domeniu ambiguu care este viaţa anterioară. Locuim în continuare în Valea Umbrelor, ne furişăm în locuri pustii, iscodindu-i de prin desişuri şi rugi pe locuitorii ei nebuni şi malefici. Cum am putea avea mai multă ştiinţă despre acest trecut care se stinge?

Ceea ce vreau să vă povestesc s-a întâmplat într-o noapte. Noi ştim când e noapte, căci atunci vă retrageţi în case, iar noi putem să ne aventurăm afară din ascunzişuri, ca să umblăm fără teamă prin fostele noastre case, să ne uităm înăuntru prin ferestre şi chiar să aruncăm o privire peste feţele voastre, în timp ce dormiţi.

Bântuisem mult pe lângă casa în care am fost atât de crud transformată în ceea ce sunt acum. Aşa facem noi atâta vreme cât măcar unul dintre cei pe care îi iubim sau îi urâm mai rămâne. Încercasem în zadar să găsesc o metodă de a mă manifesta, un mijloc prin care soţul meu şi fiul nostru să înţeleagă că eu continui să exist, să-mi înţeleagă marea dragoste şi milă. Dar întotdeauna, dacă erau adormiţi, se trezeau. Sau dacă, în disperarea mea, îndrăzneam să mă apropii de ei, când erau treji, întorceau

spre mine ochii teribili pe care îi au cei vii şi mă speriau cu privirile pe care le doream, alungându-mă.

Cu teama că am să-i găsesc, în noaptea aceea îi căutasem în zadar. Nu erau nicăieri în casă şi nici pe pajiştea luminată de lună. Deşi soarele este pe vecie pierdut pentru noi, luna, plină sau subţire, ne rămâne. Câteodată străluceşte noaptea, alteori ziua, dar întotdeauna răsare şi apune, la fel ca şi în viaţa cealaltă.

Am părăsit pajiştea şi mergeam pe drum, sub lumina albă a lunii, în linişte, abătută şi fără ţintă. Deodată am auzit vocea bietului meu soţ. Îşi exprima o uimire, iar fiul meu îl liniştea, încercând să-l distragă. Şi acolo, lângă umbra unui pâlc de copaci, erau ei doi - aproape, aşa de aproape! Feţele lor erau îndreptate spre mine, ochii bărbatului mai în vârstă îi fixau pe ai mei. Mă vedea - în sfârşit, în sfârşit, mă vedea! Când mi-am dat seama de asta, groaza mea a dispărut, ca un vis rău. Blestemul morţii era rupt: Dragostea învinsese Legea! Nebună de fericire am strigat, *trebuie* să fi strigat: „Mă vede, mă vede: va înţelege."

Apoi, stăpânindu-mă, am înaintat cu zâmbetul pe buze şi conştientă de frumuseţea mea, ca să mă ofer îmbrăţişării lui, ca să-l consolez cu vorbe de alint şi, mână în mână cu fiul meu, să le spun cuvinte ce ar fi refăcut legăturile rupte dintre vii şi morţi.

Vai mie! Vai! Faţa i s-a albit de teamă, iar ochii îi erau aidoma celor ai unui animal hăituit. Se retrăgea din faţa mea, în vreme ce eu înaintam spre el, şi până la urmă s-a întors şi a fugit în pădure - unde anume nu-mi este dat să ştiu.

Bietului meu fiu, rămas de două ori neconsolat, nu am fost niciodată în stare să-i dezvălui prezenţa mea. Curând şi el va trece în această Viaţă Invizibilă şi va fi pe veci pierdut pentru mine.

CONSTATARE DE DECES[V]

— Eu nu sunt aşa de superstiţios ca unii dintre voi, medicii - oamenii de ştiinţă, cum vă place să vi se spună. (Hawver răspundea astfel unei acuzaţii care nu i se adusese.) Unii dintre voi - deşi puţini, mărturisesc - cred în nemurirea sufletului şi în apariţii pe care nu aveţi onestitatea de a le numi fantome. Am doar credinţa că, uneori, cei vii sunt văzuţi în locuri în care nu se află, dar pe unde au fost - acolo unde au trăit mult timp, poate cu atâta intensitate, încât şi-au lăsat amprenta peste tot în jurul lor. Într-adevăr, ştiu sigur că mediul înconjurător al unui individ poate fi într-atât afectat de personalitatea acestuia, încât, mult după aceea, să prezinte o imagine a eului respectiv în faţa ochilor altcuiva. Fără îndoială, personalitatea care lasă impresiunea trebuie să fie de un anume fel, potrivit, aşa cum şi ochii ce o vor percepe trebuie să fie cei potriviţi - ca ai mei, de exemplu.

— Da, tipul potrivit de ochi, care transmit senzaţiile către tipul nepotrivit de creier - comentă doctorul Frayley cu un zâmbet.

— Mulţumesc. E plăcut să ţi se împlinească aşteptările. Este exact tipul de replică pe care bănuiam că vei avea amabilitatea să o faci.

— Iertare, dar ai spus că ştii exact. Nu crezi că e cam mult spus?

— Poate că nu te deranjează să-mi spui şi cum ai aflat.

— O să spui că a fost o halucinaţie, continuă Hawver, dar asta nu are importanţă.

Şi povesti:

Aşa cum ştii, vara trecută m-am dus să-mi petrec vacanţa de vară în oraşul Meridian. Ruda în casa căreia

intenţionasem să stau era bolnavă, aşa că mi-am căutat o altă locuinţă. După oarece dificultăţi, am reuşit să închiriez o locuinţă vacantă, care fusese a unui doctor excentric, pe nume Mannering. Acesta plecase cu câţiva ani în urmă, nimeni nu ştia unde - nici măcar agentul lui. Casa era construită chiar de el şi a locuit-o, împreună cu un bătrân servitor, timp de aproape zece ani. După câţiva ani renunţase cu totul la clientelă, care nu fusese niciodată prea numeroasă. Nu doar atât, dar s-a retras mai de tot din viaţa socială şi a devenit un pustnic. Doctorul din sat, aproape singura persoană cu care a întreţinut relaţii, mi-a spus că pe durata izolării sale s-a dedicat unei singure direcţii de studiu. Rezultatele acestuia le-a prezentat într-o carte ce nu s-a bucurat de o bună primire din partea confraţilor săi de breaslă, care, într-adevăr, nu-l considerau prea sănătos la minte. Eu, unul, nu am văzut cartea şi, în clipa asta, nu-mi amintesc titlul ei, dar mi s-a spus că expunea o teorie destul de tulburătoare. Mannering susţinea că este posibil, chiar şi în cazul unor persoane cu o sănătate solidă, să se pronosticheze cu precizie momentul decesului, cu câteva luni în avans. Limita era, cred, de optsprezece luni. Există istorioare despre felul în care şi-a exersat capacităţile de prognoză - sau o vei numi, poate, diagnoză. Şi se mai spune că, în fiecare caz, persoana ai cărei prieteni au fost preveniţi de el a murit fulgerător, la data stabilită şi fără vreo cauză explicabilă. Toate acestea, însă, nu au nimic a face cu ceea ce am să-ţi povestesc. M-am gândit doar că te-ar amuza, ca medic.

Casa era mobilată exact aşa cum o locuise. Era o reşedinţă destul de mohorâtă, pentru cineva care nu este pustnic şi nici studios. Cred că mi s-a transmis şi mie ceva din personalitatea ei sau, poate, ceva din personalitatea fostului locatar. Pentru că, întotdeauna când mă aflam în ea, simţeam o anume melancolie, care nu-mi stă în fire şi

care nu cred că se datora singurătăţii mele. Nu aveam servitori să doarmă cu mine în casă, dar, aşa cum ştii, am fost mereu mai degrabă înclinat să-mi ţin singur de urât, pasionat mai mult de lectură şi mai puţin de studiu. Oricare ar fi fost pricina, efectele au fost deprimarea şi un sentiment de iminentă nenorocire. Mai ales în biroul doctorului Mannering mă simţeam astfel, deşi era camera cea mai luminoasă şi mai aerisită din casă. În acea încăpere era atârnat portretul în ulei al doctorului, în mărime naturală, care părea să o domine pe deplin. Nu era nimic neobişnuit în tabloul acela. Bărbatul din imagine, de aproape cincizeci de ani, era neîndoielnic chipeş. Avea părul cărunt, de un cenuşiu metalic, faţa măslinie şi rasă şi ochii sobri. Ceva din tablou îmi atrăgea şi-mi păstra întotdeauna atenţia. Înfăţişarea bărbatului mi-a devenit familiară şi aproape mă bântuia.

Într-o seară treceam prin camera respectivă, către dormitor, cu o lampă în mână - în Meridian nu există iluminare cu gaz. Ca de obicei, m-am oprit în faţa portretului, care în lumina lămpii părea să aibă o expresie nouă, nu prea uşor de definit, dar evident neobişnuită. Lucrul m-a surprins, dar nu m-a deranjat. Am plimbat lampa dintr-o parte în cealaltă a tabloului, observând efectele luminii schimbătoare. În vreme ce eram ocupat cu acest lucru, am simţit nevoia să întorc capul, şi atunci am văzut un bărbat care traversa camera, îndreptându-se spre mine! De îndată ce a ajuns destul de aproape ca lumina lămpii să-i lumineze faţa, am văzut că era doctorul Mannering însuşi. Era ca şi cum tabloul începuse să meargă.

— Mă scuzaţi, vă rog, am rostit fără prea mare amabilitate, dar, dacă aţi bătut la uşă, nu am auzit.

A trecut pe lângă mine, aproape, şi-a ridicat arătătorul de la mâna stângă, ca şi cum m-ar fi avertizat, şi a plecat din cameră fără o vorbă, deşi nu am observat când a ieşit, tot

aşa cum nu observasem când a intrat.

Desigur, nu mai este nevoie să-ţi spun că a fost ceea ce tu numeşti o halucinaţie, iar eu o numesc nălucă. Camera aceea avea doar două uşi, din care una era încuiată. Cealaltă dădea în dormitor, din care nu mai exista o altă ieşire. Ce am simţit eu, când mi-am dat seama de toate acestea, nu are relevanţă pentru povestea noastră.

Fără îndoială ţi se pare că sună ca o „poveste cu fantome” foarte banală - construită pe schema obişnuită, trasată de maeştrii genului. Dacă aşa stăteau lucrurile, nu ţi-aş fi relatat-o, chiar dacă este adevărată. Însă bărbatul nu este mort. Azi l-am întâlnit pe strada Union. A trecut pe lângă mine în mulţime.

Hawver îşi terminase povestea şi amândoi au rămas tăcuţi. Doctorul Frayley bătea absent darabana cu degetele în masă.

— Şi azi ţi-a spus ceva? a întrebat el. Orice din care să-ţi dai seama că nu este mort?

Hawver l-a privit fix, fără să răspundă.

— Poate a făcut un semn, continuă Frayley, un gest, a ridicat un deget, ca pentru a te preveni. E un gest pe care îl făcea, un obicei al lui, atunci când spunea ceva serios - când anunţa rezultatul unui diagnostic, de exemplu.

— Da, aşa a făcut, la fel cum făcuse şi apariţia din birou. Dumnezeule! L-ai cunoscut?

Hawver părea să devină din ce în ce mai nervos.

— L-am cunoscut. I-am citit cartea, aşa cum o va face orice medic, într-o bună zi. Reprezintă una dintre cele mai surprinzătoare şi importante contribuţii ale secolului la ştiinţa medicală. Da, l-am cunoscut şi l-am consultat pentru o afecţiune, acum trei ani. E mort!

Hawver sări de pe scaun, vădit tulburat. Începu să păşească de-a lungul şi de-a latul camerei, apoi se apropie

de amicul său şi spuse, cu o voce nu tocmai liniştită:

— Doctore, ai ceva să-mi comunici, în calitatea ta de medic?

— Nu, Hawver, eşti cel mai sănătos om pe care îl cunosc. Ca prieten, te sfătuiesc să te duci la tine în cameră. Cânţi la vioară ca un înger. Du-te şi cântă. Cântă ceva uşor, vioi. Scoate-ţi din minte toată această istorie blestemată.

A doua zi, Hawver a fost găsit mort, în camera sa, cu vioara la umăr şi arcuşul pe corzi. Partitura din faţa lui era deschisă la *Marşul funebru* al lui Chopin.

STĂPÂNUL LUI MOXON[vi]

— Vorbeşti serios? Chiar crezi că o maşină gândeşte?

Nu am primit un răspuns imediat. Aparent, Moxon se concentra asupra cărbunilor din cămin. Îi împungea cu dibăcie ici şi colo, cu vătraiul, până când au dat un semn că atenţia lui nu este zadarnică, pâlpâind mai intens. De câteva săptămâni observam, din ce în ce mai puternic la el, obiceiul de a amâna să răspundă chiar şi la cele mai neînsemnate întrebări. Avea, totuşi, aerul că este vorba mai degrabă de ceva ce-l preocupa şi nu de un gest deliberat. S-ar fi putut spune că „avea ceva pe suflet”.

Deodată zise:

— Ce este o maşină? Termenul a avut mai multe definiţii. Iată o definiţie dintr-un dicţionar cunoscut: „Orice instrument sau structură prin intermediul căreia se aplică o forţă şi se produce un efect dorit.” Ei bine, nu este omul tot o maşină? Şi trebuie să recunoşti că omul gândeşte, sau crede că gândeşte.

— Dacă nu doreşti să-mi răspunzi la întrebare, i-am spus destul de morocănos, de ce nu-mi spui? Tot ce spui este evaziv. Ştii foarte bine că atunci când spun „maşină” nu mă refer la om, ci la ceva pe care omul l-a făcut şi pe care îl controlează.

— Atunci când nu îl controlează ea pe el, a adăugat Moxon, ridicându-se brusc şi privind pe fereastră.

În întunericul nopţii furtunoase nu se vedea nimic. Un moment mai târziu s-a întors către mine şi a spus zâmbind:

— Iartă-mă, te rog. N-am vrut să fiu evaziv. Am considerat că definiţia de dicţionar este sugestivă şi oarecum relevantă pentru discuţia noastră. Pot da cu uşurinţă un răspuns direct la întrebarea ta. Într-adevăr, cred că o maşină se gândeşte la munca pe care o are de

făcut.

Răspunsul era, cu siguranţă, destul de direct. Nu era tocmai plăcut, căci înclina să-mi confirme o tristă bănuială, aceea că zelul cu care Moxon făcea cercetări şi lucra în atelierul său nu-i pria. Ca fapt sigur, ştiam că suferă de insomnie, şi asta nu este o boală uşoară. Oare nu-i afectase judecata? Răspunsul pe care îl dăduse la întrebarea mea mi se părea o dovadă că da. Poate că astăzi ar trebui să gândesc altfel. Atunci, însă, eram mai tânăr, şi printre binecuvântările care nu-i sunt refuzate tinereţii se află şi ignoranţa. Incitat de acest puternic stimulent către contradicţie, am spus:

— Şi, mă rog, cu ce gândesc, în lipsa creierului?

Răspunsul a venit cu mai puţină întârziere ca de obicei, în formula favorită a lui Moxon, ca o contra întrebare:

— Dar o plantă cu ce gândeşte, în absenţa creierului?

— Aha, plantele aparţin şi ele categoriei filosofilor! Mi-ar face plăcere să aflu câteva dintre concluziile lor. Poţi să sari peste premise.

Fără să pară atins de ironia mea prostească, mi-a răspuns:

— Poate că ai să fii în stare să le deduci convingerile din acţiunile lor. Nu am să-ţi dau exemplele clasice despre sensibila mimoză, despre diferitele flori insectivore sau despre acele flori ale căror stamine se apleacă şi îşi scutură polenul atunci când albina le penetrează, astfel încât ea să poată, mai apoi, fecunda partenerele lor îndepărtate. Dar ascultă aici. Într-un loc liber din grădină, am plantat o iederă căţărătoare. Când de abia se săltase puţin, am înfipt în pământ un par, la aproximativ un metru distanţă de ea. Imediat, viţa s-a îndreptat către el, dar după câteva zile, când aproape îl ajunsese, am mutat băţul cu câţiva zeci de centimetri. Viţa şi-a schimbat imediat cursul, cotind chiar brusc, şi s-a îndreptat iar spre băţ. Am repetat această

manevră de mai multe ori, dar, până la urmă, ca şi cum se descurajase, viţa a abandonat urmărirea şi, ignorând orice fel de tentative ale mele de a-i distrage atenţia, s-a îndreptat către un pomişor, aflat mai departe, şi s-a căţărat pe el. Rădăcinile eucaliptului se pot extinde incredibil de mult în căutarea umidităţii. Un renumit horticultor relatează un caz în care o astfel de rădăcină a pătruns într-o veche conductă de scurgere şi a urmat-o până ce a ajuns la o spărtură. O secţiune a conductei fusese îndepărtată, pentru a face loc unui gard de piatră care se construise de-a curmezişul ei. Rădăcina a ieşit din conductă şi şi-a urmat drumul, pe lângă zid, până ce a găsit o deschizătură în el, acolo unde căzuse o piatră. S-a strecurat pe acolo şi, urmând cealaltă parte a zidului, a luat-o înapoi către conductă, a intrat în partea neexplorată şi şi-a reluat drumul.

— Şi asta vrea să spună că...?

— Cum poţi să nu înţelegi ce înseamnă? Demonstrează că plantele sunt conştiente.

— Chiar dacă ar fi aşa, ce-i cu asta? Noi nu vorbeam de plante, ci de maşini. Poate că acestea au componente parţial făcute din lemn, lemn care nu mai are vitalitate, sau sunt complet metalice. Este, oare, gândirea un atribut al lumii minerale?

— Cum altfel explici, de exemplu, fenomenele de cristalizare?

— Nu mi le explic.

— Pentru că nu poţi să o faci fără să recunoşti ceea ce doreşti să negi, şi anume cooperarea inteligentă între elementele constitutive ale cristalelor. Când soldaţii ştiu să formeze linii sau careuri, numiţi asta raţiune. Când gâştele sălbatice iau, în zbor, forma literei „V”, îl numiţi instinct. Când atomii omogeni ai unui mineral, care se mişcă liberi într-o soluţie, se aranjează în minunate şi simetrice forme

de fulgi de zăpadă, nu mai spuneţi nimic. Nici măcar nu aţi inventat un nume care să ascundă eroica voastră lipsă de raţiune.

Moxon vorbea cu o neobişnuită animaţie şi sinceritate. Când s-a oprit, am auzit un sunet înfundat, care venea de alături, ca şi cum cineva bătuse cu palma în masă. Încăperea era cunoscută drept „atelierul cu maşinării” şi nimănui nu îi era permis să intre acolo, în afara lui. În acelaşi moment l-a auzit şi Moxon, care s-a ridicat, vizibil agitat, trecând în camera de unde veneau zgomotele. Mi s-a părut ciudat că acolo era altcineva şi interesul pentru amicul meu, fără îndoială însoţit de o urmă de impardonabilă curiozitate, m-a făcut să ascult atent. Sunt totuşi fericit să spun că nu am privit pe gaura cheii. Se auzeau sunete confuze, ca şi cum ar fi fost o luptă, o învălmăşeală. Podeaua s-a zgâlţâit şi am auzit clar cum cineva respira greu şi un „Naiba să te ia!” şoptit de o voce spartă. Apoi, totul se cufundă în tăcere şi, imediat, Moxon reapăru şi spuse, cu un zâmbet de scuze:

— Să mă ierţi că te-am lăsat singur aşa, deodată. Am dincolo o maşinărie care şi-a pierdut răbdarea şi a luat-o razna.

M-am uitat fix la obrazul lui stâng, traversat de patru zgârieturi paralele şi sângerânde:

— N-ar fi rău să-i faci manichiura, nu?

Mă obosisem degeaba. Nu mi-a dat nici o atenţie, ci s-a aşezat pe scaunul de pe care se ridicase şi a reluat monologul întrerupt, ca şi cum nimic nu s-a întâmplat:

— Sunt sigur că nu împărtăşeşti opinia acelora (unui om citit ca tine nu este nevoie să le spun pe nume) care ne-au învăţat că întreaga materie este înzestrată cu capacităţi senzoriale, că fiecare atom este o existenţă vie, cu simţire şi comprehensiune. Eu o împărtăşesc. Nu există materie moartă, inertă. Toată materia este vie, toată este plină de

energie, reală şi potenţială. Întreaga materie este sensibilă la aceleaşi forţe ce acţionează în mediul ei şi susceptibilă a se contamina cu unele mai mari şi mai subtile, care se găsesc în feluritele organisme superioare, cu care ea poate fi pusă în relaţie. Aşa cum sunt forţele omului când acesta dă formă materiei, transformând-o într-un instrument al voinţei lui. Materia absoarbe ceva din inteligenţa şi scopul omului, proporţional cu complexitatea maşinii rezultate şi a muncii pe care ea o face. Îţi aminteşti definiţia pe care o dă Herbert Spencer[0] vieţii? Eu am citit-o în urmă cu treizeci de ani. Poate că ulterior a modificat-o, nu ştiu, dar în toţi aceşti ani nu am reuşit să găsesc nici un cuvânt din ea care ar putea fi schimbat, adăugat sau înlăturat cu folos. Nu mi se pare doar cea mai bună definiţie, ci singura posibilă. Viaţa, spune el, este o combinaţie bine definită de modificări eterogene, atât simultane, cât şi succesive, în corespondenţă cu coexistenţe şi succesiuni externe.

— Asta defineşte fenomenul, am spus eu, dar nu spune nimic despre cauză.

— Asta este tot ce poate face orice definiţie. Aşa cum arată Mill[0], nu ştim nimic despre cauză - altfel decât ca antecedent - şi nimic despre efect - altfel decât ca deznodământ. În cazul unor anumite fenomene, unul nu are niciodată loc în absenţa celuilalt, căruia nu îi este similar. Primului în ordine cronologică, îi spunem cauză, celui de al doilea, efect. Cine a văzut de multe ori un iepure urmărit de un câine şi nu a văzut niciodată câini sau iepuri în altfel de ipostază va crede că iepurele este cauza câinelui. Mi-e teamă însă, adăugă el râzând cu destulă naturaleţe, că iepurele meu mă conduce mult în afara urmelor vânatului

[0] Herbert Spencer (1820-1903), filosof şi sociolog britanic, oponent al lui Darwin şi al teoriei evoluţioniste (n.tr.).

[0] John Stuart Mill (1806-1873), filosof şi economist britanic, adept al şcolii experimentale, autor al unor lucrări de logică şi economie politică (n.tr.).

meu. Mă răsfăţ în plăcerea vânătorii doar de dragul de a vâna. Ceea ce vreau să observ este că în definiţia pe care o dă vieţii este inclusă şi activitatea unei maşini. Nu există nimic în definiţie care să nu se aplice şi maşinii. După opinia acestui fin observator care este Spencer - cel mai atent şi mai profund gânditor -, dacă un om este viu atâta vreme cât este activ, tot aşa stau lucrurile şi cu o maşină, atunci când funcţionează. Ca inventator şi constructor de maşini, ştiu că este adevărat.

Moxon rămase tăcut o lungă vreme, privind absent la foc. Se făcea târziu şi m-am gândit că e timpul să plec. Nu-mi plăcea însă ideea de a-l lăsa în casa aceea izolată, complet singur, cu excepţia prezenţei unei persoane, despre a cărei natură nu puteam presupune mai mult decât că este ostilă, poate chiar malefică. În timp ce făceam un gest cu mâna spre uşa atelierului, m-am aplecat spre el şi l-am privit cu sinceritate în ochi:

— Ia spune, pe cine ai dincolo?

Cumva spre surprinderea mea, a râs uşor şi mi-a răspuns fără ezitare:

— Pe nimeni. Incidentul la care te gândeşti a fost provocat de nesăbuinţa mea. Am lăsat o maşină în funcţiune, fără să-i dau ceva asupra căreia să acţioneze, în vreme ce eu m-am angajat în interminabila misiune de a te lumina pe tine. Cunoaşterea este o creaţie a ritmului, ştiai asta?

— Ei, la dracu' cu amândouă! i-am spus, şi m-am ridicat să-mi iau pardesiul. Eu îţi spun noapte bună. Şi îţi mai spun că sper ca maşina pe care, din greşeală, ai lăsat-o în funcţiune să poarte mănuşi data viitoare când ai să consideri necesar să o opreşti.

Am părăsit casa, fără să mai aştept să văd efectul ironiei mele.

Ploua şi întunericul era deplin. Îmi bâjbâiam drumul pe

alei podite şi străzi nepavate, pline de noroi, îndreptându-mă către o colină. În faţa mea se vedea pe cer sclipirea slabă a luminilor oraşului. În spatele meu însă nu se vedea nimic, în afara unei singure ferestre luminate, de la casa lui Moxon. Şi aceea - mi se părea mie - lucea cu un înţeles ascuns şi fatidic. Ştiam că este fereastra neacoperită de la „atelierul de maşinării” al prietenului meu. Nu aveam nici o îndoială că el îşi reluase cercetările, întrerupte de datoria sa de a mă instrui într-ale cunoaşterii mecanice şi paternităţii „ritmului”. Aşa stranii şi într-o anume măsură amuzante, cum mi se păreau convingerile lui la vremea aceea, nu mă puteam lepăda complet de sentimentul că ele aveau o tragică legătură cu viaţa şi caracterul, poate chiar cu destinul lui. Nu mai împărtăşeam, totuşi, ideea că ele reprezentau ciudăţeniile unei minţi rătăcite. Indiferent ce s-ar fi putut crede despre ideile lui, prezentarea pe care le-o făcea era prea logică pentru asta. Ultimele lui cuvinte îmi veneau iar şi iar în minte: „Cunoaşterea este creaţia ritmului”. Deşi plată şi succintă, afirmaţia mi se părea acum nesfârşit de ispititoare. De fiecare dată când o repetam, îşi lărgea semnificaţia şi îşi adâncea sensul. Bine, dar aici era material pentru a pune bazele unei filosofii! În cazul în care cunoaşterea este rezultatul ritmului, atunci toate lucrurile *sunt* conştiente, întrucât toate se mişcă şi orice mişcare este ritmică. Mă întrebam dacă Moxon cunoştea semnificaţia şi amploarea gândirii lui - anvergura acestei importante generalizări. Sau dacă ajunsese la această credinţă filosofică pe calea întortocheată şi nesigură a observaţiei directe. Credinţa aceea era, deci, nouă pentru mine, şi toată pledoaria lui Moxon nu reuşise să mă convertească. Dar acum mi se părea că o mare lumină coborâse asupra mea, ca aceea ce îl luminase pe Saul din

Tars[0]. Acolo, chiar în mijlocul furtunii, întunericului şi singurătăţii, am trăit ceea ce Lewes[0] numeşte „nesfârşita varietate şi entuziasmul gândirii filosofice”. Exultam într-un nou sens al cunoaşterii, o nouă mândrie a raţiunii. Mi se părea că de-abia ating pământul cu picioarele, de parcă fusesem ridicat şi purtat prin aer de aripi invizibile.

M-am lăsat pradă impulsului de a căuta mai multe lămuriri de la acela pe care, acum, îl recunoşteam ca pe maestrul şi călăuza mea. M-am întors, aşadar, şi m-am trezit la uşa lui Moxon, aproape fără să-mi dau seama. Eram complet ud de la ploaie, dar nu simţeam nici un disconfort. În agitaţia mea, nu am reuşit să găsesc clopotul de la intrare şi am încercat instinctiv clanţa. Uşa era descuiată, aşa că am intrat şi am urcat la etaj, în camera pe care tocmai o părăsisem. Înăuntru era întuneric şi linişte. Aşa cum bănuiam, Moxon era în cealaltă cameră - „atelierul cu maşinării”. Am pipăit drumul, pe lângă pereţi, până ce am găsit uşa care dădea acolo. Am bătut tare de câteva ori, dar nu am primit nici un răspuns. Am pus faptul pe seama vacarmului de afară. Vântul bătea puternic şi trimitea rafale în pereţii subţiri. Răpăitul ploii pe acoperişul de şindrilă, care se întindea peste camera lipsită de tavan, era asurzitor şi necontenit.

Nu fusesem niciodată invitat în atelierul cu maşinării - de fapt, îmi fusese interzis să intru, la fel ca tuturor celorlalţi. Exista o singură excepţie, un talentat lucrător în metal, despre care se ştia doar că îl cheamă Haley şi are obiceiul să nu spună nimic. Dar, în exaltarea mea spirituală,

[0] Apostolul Pavel, cunoscut înainte de convertire sub numele de Saul, născut la Tars, în Cilicia (Asia Mică). Iniţial prigonitor al adepţilor noii credinţe creştine, în urma unei revelaţii devine cel de al doisprezecelea apostol, cel mai însemnat propovăduitor al creştinismului (n.tr.).

[0] George Henry Lewes (1817-1878), filosof, critic literar, dramaturg şi om de ştiinţă englez, a contribuit semnificativ la dezvoltarea metafizicii empirice (n.tr.).

discreţia şi politeţea fuseseră, în egală măsură, uitate. Aşa că am deschis uşa. Ceea ce am văzut mi-a alungat imediat din minte toate speculaţiile intelectuale.

Moxon era cu faţa spre mine, la capătul opus al unei măsuţe pe care era o lumânare, singura sursă de lumină pentru întreaga cameră. În faţa lui şi cu spatele la mine stătea o altă persoană. Între cei doi, pe măsuţă, se afla o tablă de şah. Cei doi jucau. Nu ştiam mare lucru despre jocul de şah, dar, cum nu mai rămăseseră decât câteva piese pe tablă, era evident că partida se afla aproape de final.

Moxon era foarte atent - dar nu atât de concentrat, mi s-a părut, pe cât era partenerul lui. Asupra acestuia Moxon îşi fixase o privire aşa de intensă, încât eu am rămas cu totul şi cu totul neştiut, deşi stăteam exact pe direcţia ochilor lui. Faţa îi era albă ca varul, iar ochii îi străluceau ca nişte diamante. Pe adversarul lui nu-l vedeam decât din spate, dar îmi era suficient. Ar fi trebuit, totuşi, să îmi pese că nu-i văd faţa. Nu părea să aibă mai mult de un metru şi jumătate înălţime, dar era de proporţiile unei gorile. Foarte lat în umeri, avea gâtul scurt şi gros şi un cap mare, îndesat, pe care creştea o hălăciugă neagră de păr încâlcit, deasupra căruia trona un fes purpuriu. O tunică de aceeaşi culoare, legată strâns în talie, cobora până la scaunul pe care stătea, aparent, o cutie. Picioarele nu i se vedeau. Braţul stâng părea să i se odihnească în poală, iar piesele le muta cu mâna dreaptă, disproporţionat de lungă, după mine.

M-am dat înapoi, stând puţin într-o parte a cadrului uşii, în umbră. Dacă Moxon ar fi privit dincolo de faţa adversarului său, nu ar mai fi văzut nimic altceva decât uşa deschisă. Ceva mă împiedica să intru, dar şi să mă retrag. Aveam sentimentul - nu ştiu cum îmi venise - că mă aflu în prezenţa unei iminente tragedii şi că, rămânând, îi pot fi de

ajutor prietenului meu. Aproape inconştient revoltat faţă de lipsa de delicateţe a gestului, am rămas.

Jocul se desfăşura cu repeziciune. Moxon aproape că nu se uita la tabla de şah înainte de a face mutările. Pentru ochii mei neavizaţi, părea că muta, pur şi simplu, piesa care îi era cel mai la îndemână, cu mişcări iuţi, nervoase şi imprecise. Răspunsul adversarului său, deşi venea la fel de prompt, se făcea cu o mişcare înceată, uniformă şi mecanică a braţului. Mi se părea chiar teatrală şi îmi încerca serios răbdarea. Era ceva neomenesc în toată această poveste. Aşa se face că m-am pomenit tremurând. Eram totuşi ud şi îmi era frig.

De două sau trei ori, după ce şi-a mutat piesa, străinul şi-a înclinat capul şi, de fiecare dată, am observat că Moxon îi răspundea mutând regele. Mi-a trecut deodată prin cap că tipul era mut. Apoi, că era o maşinărie - un jucător mecanic de şah! Mi-am amintit că Moxon îmi spusese odată că a inventat un astfel de mecanism, deşi nu înţelesesem că l-ar fi şi construit. Oare toată discuţia lui despre cunoaştere şi inteligenţa maşinilor nu fusese decât un preludiu la momentul expunerii aparatului său, care urma să aibă loc - doar o şmecherie menită să accentueze efectul acţiunii lui mecanice asupra mea, care nu ştiam secretul?

Frumos final pentru toate efluviile mele intelectuale, pentru „nesfârşita varietate şi entuziasmul gândirii filosofice”! Eram cât pe ce să mă retrag, dezgustat, când s-a întâmplat ceva care mi-a reţinut atenţia. Am remarcat cum *lucrul* acela strângea din umeri, ca şi cum era nervos. Şi gestul a fost atât de natural - atât de desăvârşit omenesc - încât m-a tulburat, dată fiind noua mea viziune asupra lucrurilor. Dar asta nu a fost tot. Un moment mai târziu, cu mâna încleştată, a lovit cu putere masa. La acest gest, Moxon a părut să tresară mai tare decât mine. Şi-a împins puţin scaunul în spate, oarecum alarmat. Cum era rândul lui

să joace, şi-a ridicat mâna mult deasupra tablei de joc, s-a aruncat ca un uliu asupra uneia din piesele sale şi a exclamat „Şah şi mat!”, ridicându-se repede în picioare şi aşezându-se în spatele scaunului său. Robotul rămase nemişcat.

Vântul încetase, dar auzeam, la intervale din ce în ce mai dese, bubuitul şi trosnetul tunetelor, în crescendo. În pauzele dintre ele deveneam conştient de existenţa unui murmur sau zumzet care, ca şi tunetul, creştea, devenind mai tare şi mai distinct. Părea să vină din corpul robotului şi era inconfundabilul zgomot al roţilor care se învârt. Îmi dădea impresia unui mecanism defect, care a scăpat de sub acţiunea regulatoare a unui element de control. Era aidoma cu efectul al unui clichet[0] care e împins între zimţii unei roţi de cuplare. Dar, mai înainte ca eu să am timp de prea multe ipoteze legate de natura zgomotelor, atenţia mi-a fost atrasă de mişcările ciudate ale robotului. O mişcare convulsivă, uşoară, dar neîncetată, părea că pune stăpânire pe el. Trupul şi capul i se scuturau ca la un paralitic sau la un bolnav de friguri, iar tremurul se accentua cu fiecare clipă, până când întreaga făptură i-a fost cuprinsă de o agitaţie violentă. Deodată, cu o mişcare aproape prea rapidă pentru a putea fi urmărită cu ochiul liber, a sărit în picioare şi s-a aruncat peste masă şi scaun, cu ambele braţe întinse în faţă. Avea poziţia şi alonja unui săritor de la înălţime. Moxon a încercat să se arunce pe spate, ca să evite să fie prins, dar era prea târziu. Am văzut mâinile lucrului aceluia oribil strângându-se în jurul gâtului său, cu mâinile lui Moxon însuşi încleştate pe propriile încheieturi. Apoi masa s-a răsturnat, lumânarea a căzut pe podea şi s-a stins şi totul s-a cufundat în întuneric. Zgomotele luptei se

[0] Pârghie articulată la un capăt şi având celălalt capăt profilat, astfel încât, pătrunzând între dinţii unei roţi zimţate, să împiedice rotirea ei (n.tr.).

auzeau însă înfiorător de clar, iar cele mai înfiorătoare erau sunetele răguşite şi hârâite scoase de cel sugrumat, în efortul pe care îl făcea ca să respire. Luându-mă după larma aceea infernală, am sărit în ajutorul prietenului meu. Abia făcusem un pas pe întuneric, când întreaga încăpere a fost invadată de o lumină albă orbitoare. Mintea, inima şi amintirile mi-au fost străpunse de imaginea vie a celor doi, luptându-se pe podea. Moxon era dedesubt, cu gâtul încă prins în încleştarea acelor mâini de fier, cu capul dat mult spre spate, ochii ieşiţi din orbite, gura larg deschisă şi limba scoasă afară. Şi - oribil contrast! - faţa pictată a asasinului avea expresia unei profunde linişti, ca atunci când ai găsit soluţia la o problemă de şah! Asta este ceea ce am văzut, apoi totul deveni întunecat şi tăcut.

Trei zile mai târziu, îmi recăpătăm cunoştinţa într-un spital. Amintirea acelei nopţi tragice îmi revenea încet în minte, chinuitoare, când l-am recunoscut în cel ce mă veghea pe Haley, lucrătorul discret al lui Moxon. Văzând că îl privesc, s-a apropiat, zâmbind.

— Povesteşte-mi ce s-a întâmplat, am reuşit să rostesc slab. Spune-mi tot.

— Sigur. Ai fost scos în stare de inconştienţă dintr-o casă în flăcări - casa lui Moxon. Nimeni nu ştie cum ai ajuns acolo. S-ar putea să fii nevoit să dai unele explicaţii. Şi originea incendiului este oarecum misterioasă. Părerea mea este că un trăsnet a lovit casa.

— Şi Moxon?

— L-am înmormântat ieri - ce a mai rămas din el.

Această persoană, aparent rezervată, reuşea câteodată să se dezvăluie pe sine. Era destul de degajat atunci când îi comunica unui bolnav ştiri şocante.

— Cine m-a salvat?

— Păi, dacă te interesează, eu.

— Îţi mulţumesc, domnule Haley, şi Dumnezeu să te

binecuvânteze pentru asta. Ai salvat şi acel minunat produs al îndemânării tale, jucătorul automat de şah care şi-a ucis inventatorul?

Bărbatul a rămas tăcut, o bună bucată de timp, evitându-mi privirea. Deodată s-a întors şi a răspuns cu gravitate:

— Ştii despre asta?

— Ştiu. Am văzut când s-a întâmplat.

Toate acestea s-au petrecut cu mulţi ani în urmă. Dacă aş fi întrebat astăzi, aş răspunde cu mai puţină siguranţă.

O ÎNCĂIERARE PE CINSTE[vii]

Într-o noapte a anului 1861, un bărbat stătea singur în inima unei păduri din vestul statului Virginia. Regiunea era una dintre cele mai sălbatice de pe continent, ţinutul Cheat Mountain. Cu toate acestea, oamenii nu lipseau de prin preajmă. La aproape doi kilometri de locul unde era bărbatul, se afla tabăra, scufundată în tăcere, a unui întreg detaşament al Armatei Federale. Şi, pe undeva, poate deja aproape, erau forţele inamice, nu se ştie cât de numeroase. Această nesiguranţă legată de numărul şi poziţia duşmanului explica prezenţa bărbatului în acel loc singuratic.

Era un tânăr ofiţer al unui regiment de infanterie federală şi treaba lui era să-i păzească de un atac surpriză pe tovarăşii săi, care dormeau în tabără. Avea comanda unui pichet de pază. Pe oamenii săi îi staţionase, abia la căderea nopţii, de-a lungul unei linii neregulate determinate de topografia locului, la câteva sute de metri de locul unde stătea el acum. Linia trecea prin pădure, printre stânci şi desişuri de dafin. Oamenii erau aşezaţi la vreo şase metri distanţă unul de altul, toţi camuflaţi şi având ordinul de a păstra o tăcere strictă şi o vigilenţă neîncetată. Dacă nu se întâmpla nimic, în patru ceasuri urmau să fie înlocuiţi de un nou pichet de soldaţi, care acum se odihneau sub supravegherea căpitanului lor, undeva în spate. Înainte de a-şi amplasa oamenii, tânărul ofiţer despre care se povesteşte le-a arătat celor doi sergenţi ai săi locul unde îl puteau găsi, dacă aveau nevoie să se consulte cu el sau dacă ar fi fost necesară prezenţa lui pe linia frontului.

Situat la răspântia unui vechi drum forestier, locul era destul de liniştit. Pe cele două poteci deschise de drum, la câţiva paşi în spatele liniei frontului, erau staţionaţi cei doi

sergenţi, cu figurile deformate viclean de lumina palidă a lunii. Avanposturile nu aveau menirea să ţină piept atacului după prima salvă şi, în cazul în care un asalt rapid al inamicului i-ar fi împins violent înapoi, soldaţii se puteau retrage, urmând cele două poteci, până la punctul lor de convergenţă, unde ar fi fost adunaţi şi regrupaţi. În genul său, autorul acestor dispoziţii era un fel de strateg. Dacă Napoleon ar fi plănuit la fel de inteligent lupta de la Waterloo, ar fi câştigat acea memorabilă bătălie şi ar fi fost înlăturat de pe tron mult mai târziu.

Tânăr şi relativ lipsit de experienţă într-ale omorâtului semenilor săi, locotenentul Brainerd Byring era, totuşi, un ofiţer curajos şi eficient. Se înrolase, încă din primele zile ale războiului, ca soldat, fără să aibă pic de ştiinţă militară. Fusese avansat sergent, în compania din care făcea parte, datorită educaţiei şi a felului său de a fi fermecător. A avut norocul să-şi piardă căpitanul, ucis de un glonţ confederat. Astfel a ajuns să fie numit ofiţer. A participat la mai multe lupte, la Philippy, Rich Mountain, Carrick's Ford şi Greenbrier [0], şi s-a comportat cu suficientă îndemânare încât să nu atragă atenţia ofiţerilor săi superiori. Îi plăcea însufleţirea din timpul unei bătălii, dar întotdeauna îl afecta, în mod insuportabil, vederea morţilor, cu feţele murdare de pământ, ochii stinşi şi trupurile înţepenite, care, atunci când nu erau nefiresc de chircite, erau anormal de umflate. Simţea faţă de ei un fel de antipatie iraţională care reprezenta ceva mai mult decât repulsia fizică şi mentală, comună tuturor. Fără îndoială, acest sentiment se datora sensibilităţilor sale acute, profundului său simţ estetic pe care lucrurile acestea hidoase îl făceau să se revolte. Oricare ar fi fost cauza, nu putea privi trupul unui mort fără un dezgust care purta în el germenul unui resentiment.

[0] Locurile unor confruntări armate în perioada Războiului Civil (1861-1865) (n.tr.).

Ceea ce alţii respectau ca fiind demnitatea morţii pentru el nu exista - era cu totul de neimaginat. Moartea era un lucru ce trebuia urât. Nu era pitorească, nu avea nici o latură blândă şi solemnă. Era un lucru sinistru, hidos, în toate manifestările şi ipostazele sale. Locotenentul Byring era cel mai curajos om, pentru că nimeni nu ştia oroarea sa faţă de acel lucru la care, totuşi, era mereu dispus să se expună.

După ce şi-a amplasat oamenii, s-a aşezat el însuşi pe un buştean şi şi-a început veghea, cu toate simţurile în alertă. Ca să îi fie mai comod, şi-a lărgit centura sabiei, şi-a scos revolverul din toc şi l-a pus pe butuc, lângă el. Se simţea confortabil, deşi nu-şi dădea seama de asta. Asculta orice sunet de pe linia de apărare care ar fi putut părea ameninţător: un ţipăt, o împuşcătură sau paşii vreunuia dintre sergenţii lui, venit să-l înştiinţeze despre ceva important. Din vastul şi invizibilul ocean de lumină selenară de deasupra lui cădea, când şi când, câte o rază subţire şi piezişă, care părea că se sparge de ramurile ieşite în calea ei, ca apoi să picure pe pământ, făcând mici bălţi albe printre pâlcurile de dafini. Dar aceşti picuri erau puţini şi nu făceau decât să accentueze întunericul negru dimprejurul său, pe care imaginaţia lui îl popula, fără greutate, cu tot felul de forme neobişnuite, ameninţătoare, stranii sau doar groteşti.

Pentru acela care, în inima unei păduri întinse, a trăit experienţa sinistrei conspiraţii dintre noapte, singurătate şi tăcere, nu mai este nevoie să spun cum toate acestea par de pe altă lume, cum chiar şi cele mai banale şi familiare obiecte iau o altă înfăţişare. Copacii se adună altfel între ei, se trag unul spre altul, de parcă le-ar fi teamă. Tăcerea însăşi este altfel decât aceea din timpul zilei. Şi este plină de şoapte doar pe jumătate spuse, şoapte ce tresar - fantome ale unor sunete de mult moarte. Sunt şi sunete vii, cum nu poţi auzi în alte împrejurări: triluri de păsări ciudate

ale nopţii, ţipete scoase de animale mici, când se întâlnesc cu prădătorii furişaţi pe aproape, sau în somn, un foşnet prin frunzele moarte - poate saltul unui şobolan de pădure, poate pasul unei pantere. De ce a trosnit crenguţa aceea? Ce e cu ciripitul acela grav, alarmat, al păsărelelor ce stau grămadă într-un tufiş? Sunt sunete fără nume, forme fără conţinut, mişcarea în spaţiu a unor obiecte ce nu au fost văzute mişcându-se şi mişcări la care nu se vede că îşi schimbă locul. Voi, copii ai soarelui şi luminii de gaz, cât de puţin cunoaşteţi din lumea în care trăiţi!

Înconjurat, la mică distanţă, de prieteni ce vegheau înarmaţi, Byring se simţea îngrozitor de singur. Se lăsă pradă spiritului solemn şi misterios al momentului şi al locului, uitând de motivele pentru care ar fi trebuit să păstreze legătura cu elementele şi aspectele vizibile şi sonore ale nopţii. Pădurea era nemărginită. Nu mai existau oameni şi nici aşezările lor. Universul era un vechi mister al întunericului fără formă şi fără conţinut, el însuşi unic şi mut privitor al eternului său secret. Absorbit de gândurile născute din acea stare, Byring îngădui timpului să zboare nemăsurat. Între timp, peticele răzleţe de lumină albicioasă, care se lăţeau printre trunchiurile copacilor, îşi schimbaseră forma, mărimea şi locul. Într-o astfel de lumină din apropiere, chiar lângă drum, ochii îi căzură pe ceva neobservat până atunci. Aşa cum stătea jos, îi era aproape în dreptul ochilor. Ar fi putut chiar să jure că nu fusese acolo mai înainte. Era pe jumătate în umbră, dar se vedea că este un trup omenesc. Instinctiv, îşi strânse centura sabiei şi îşi apucă pistolul. Şi reveni iar în lumea războiului - un om, asasin de meserie.

Silueta nu se mişca. Se ridică şi se apropie, cu pistolul în mână. Omul era întins pe spate, cu jumătatea de sus a trupului în umbră. Byring stătea aplecat deasupra lui, privindu-i chipul. Era mort. Îl trecu un fior şi se întoarse cu

spatele, năpădit de o senzaţie de greaţă şi dezgust. Se aşeză din nou pe butucul de lemn şi, uitând de prudenţa militară, îşi aprinse o ţigară. În întunericul lăsat brusc, după ce flacăra chibritului se stinse, regăsi un sentiment de uşurare. Aşa nu mai vedea obiectul aversiunii sale. Şi totuşi, ochii îi ţinea în continuare aţintiţi în direcţia aceea, până când el îi reapăru, cu şi mai mare claritate. Părea chiar că se mişcase o idee mai aproape.

— Pe dracu'! Ce vrea de la mine?

Trupul însă nu părea să aibă nevoie de nimic altceva decât de un suflet.

Byring îşi întoarse privirea şi începu să murmure un cântec. Dar se opri la mijlocul unei măsuri şi privi corpul neînsufleţit. Îl enerva prezenţa lui, deşi cu greu ar fi putut avea un tovarăş mai tăcut. Era conştient de un sentiment, vag şi greu de definit, pe care nu îl cunoscuse până acum. Nu era teamă, ci mai degrabă un sentiment al supranaturalului - în care nu credea câtuşi de puţin.

„E moştenirea strămoşilor", şi-a îngăimat singur. „Cred că va fi nevoie de o mie de veacuri - poate chiar zece mii - ca omenirea să depăşească acest sentiment. Unde şi când s-a născut? Acum multe mii de ani, acolo unde se spune că este leagănul rasei umane - câmpiile Asiei Centrale. Ceea ce noi am moştenit ca superstiţie pentru strămoşii noştri barbari era, probabil, o convingere de bun-simţ. Cu siguranţă că se considerau îndreptăţiţi de fapte a căror natură nici măcar nu o putem bănui să creadă că un cadavru este un lucru malefic, înzestrat cu puterea de a face lucruri rele, poate chiar cu dorinţa şi intenţia de a le face. Poate că aveau vreo formă îngrozitoare de religie, în care această credinţă era una din doctrinele fundamentale, propovăduită de către preoţimea lor, aşa cum a noastră ne predică despre nemurirea sufletului. Pe măsură ce arienii au început să migreze şi au traversat trecătorile munţilor

Caucaz, răspândindu-se în toată Europa, noile condiţii de viaţă trebuie să fi adus după ele formularea de noi religii. Credinţa în răutatea cadavrelor s-a pierdut şi a dispărut chiar şi din tradiţie, dar şi-a lăsat în urmă moştenirea de teroare, care se transmite din generaţie în generaţie. Ea face parte din noi, la fel ca sângele sau oasele noastre.”

Urmărindu-şi gândurile, Byring uitase de motivul care le stârnise. Privirea îi căzu din nou pe cadavru. Acum, umbra îl descoperise pe deplin. Putea să-i vadă profilul subţire, cu bărbia aruncată înainte, şi faţa toată, de un alb fantomatic în lumina lunii. Avea haine de culoare gri, uniforma Armatei Confederate. Tunica şi vesta, descheiate, îi căzuseră pe de lături, dezvelind cămaşa albă. Pieptul părea nefiresc de proeminent, dar abdomenul era supt, lăsând la vedere muchia ascuţită a ultimelor coaste. Ţinea braţele deschise, iar genunchiul stâng, îndoit în sus. Întreaga sa postură îl impresionase pe Byring, ca şi cum fusese atent studiată ca să arate cât mai oribil.

„Pfui! A fost actor - ştie bine cum să stea ca mortul.”

Îşi luă ochii de acolo şi fixă cu hotărâre una din potecile care duceau la linia frontului, reluându-şi filosofarea de acolo de unde o lăsase:

„Se prea poate ca strămoşii noştri din Asia Centrală să nu fi avut obiceiul înmormântării. În cazul acesta, este uşor de înţeles teama lor faţă de morţi, care erau un real pericol şi un rău: răspândeau molimele. Copiii erau învăţaţi că trebuie să ocolească locurile unde zăceau morţii şi să o ia la goană dacă, din greşeală, dădeau peste un cadavru. Într-adevăr, cred că ar fi mai bine să stau mai departe de tipul ăsta.”

Aproape se ridicase ca să o facă, dar îşi aminti că le spusese oamenilor săi din faţă şi ofiţerului din spatele liniei de apărare, care trebuia să-l înlocuiască, că acolo era de găsit. Era şi o chestiune de mândrie. Dacă îşi abandona postul, se temea să nu creadă ceilalţi că i-a fost frică de

cadavru. Nu era un laş şi nu dorea să fie luat în râs de nimeni. Aşa că se aşeză din nou şi, ca să-şi dovedească curajul, privi cu îndrăzneală la cadavru. Braţul drept, cel opus locului unde se afla el, era acum în umbră. Abia de putea să vadă mâna care, observase asta mai devreme, zăcea la rădăcina unei tufe de dafin. Nu era nimic schimbat şi lucrul acesta îl liniştea oarecum, fără să poată spune de ce. Nu îşi mută privirea imediat. Ceea ce nu vrem să vedem exercită asupra noastră o fascinaţie stranie, uneori irezistibilă. Hai să spunem drept - femeia care îşi acoperă ochii cu palmele, dar priveşte printre degete a fost nedreptăţită la împărţirea inteligenţei.

Brusc, Byring deveni conştient că îl durea mâna dreaptă. Îşi luă ochii de la duşmanul său şi îşi privi mâna. Strângea atât de tare mânerul sabiei sale scoase din teacă, încât îl durea. Mai constată şi că era aplecat în faţă, într-o poziţie încordată, ghemuit ca un gladiator gata să sară la gâtul unui adversar. Avea dinţii încleştaţi şi sufla greu. Îşi reveni la normal şi, în vreme ce muşchii i se relaxau, trase aer în piept, simţind destul de acut ridicolul întregii poveşti. Îl umflă râsul. Dar... Doamne! Ce sunete erau acelea? Ce diavol smintit scotea acele hohote păcătoase, imitând în batjocură veselia omenească? Sări în picioare şi privi în jur, fără să-şi recunoască propriul râs.

Nu mai putea ascunde oribilul motiv al laşităţii sale. Era complet îngrozit. Ar fi fugit din locul acela, dar picioarele refuzau să-l asculte. I se îndoiră sub el şi trebui să se aşeze din nou pe buştean, tremurând violent. În spatele lui, auzi clar un pas furişat, ca al unei fiare sălbatice, dar nu îndrăzni să se întoarcă. Oare fiinţe vii şi lipsite de suflet îşi uneau forţele cu cel fără de suflet şi mort? Era oare un animal? Vai, dacă ar fi putut fi sigur că aşa este! Dar nu putea, oricâte eforturi de voinţă ar fi făcut, să-şi mai ia ochii de pe chipul mortului.

O repet, locotenentul Byring era un bărbat viteaz şi inteligent. Dar ce să-i faci? Oare poate un om, doar cu mâinile sale, să facă faţă unei astfel de monstruoase alianţe, cum este aceea dintre noapte, singurătate şi tăcere, pe de-o parte, şi moarte, pe de alta? Şi asta, în vreme ce „hoarde” nenumărate de strămoşi îi răcnesc în ureche sfaturile lor laşe, îi susură în suflet lugubre cântece despre moarte şi îi lasă fără pic de vlagă chiar şi sângele? Sorţii sunt prea potrivnici - curajul nu este făcut să reziste la astfel de încercări.

În clipele acelea, omul era posedat de o singură convingere, că mortul se mişcase. Acum zăcea mai aproape de marginea petei de lumină - nu încăpea îndoială. Îşi mişcase şi braţele, pentru că, iată, acum erau amândouă în umbră! O pală de aer rece îl lovi pe Byring drept în faţă. Crengile de deasupra lui se mişcară, gemând. Conturul distinct al unei umbre trecu peste chipul celui mort, îl lăsă în lumină, trecu îndărăt peste el şi îi lăsă jumătate de faţă în obscuritate. Hidoşenia aceea se mişca! Chiar atunci, de pe linia pichetului s-a auzit o împuşcătură, doar una. Puternică, dar mai stingheră, în singurătatea ei, decât le-a fost dat vreodată să audă unor urechi omeneşti, deşi venea din depărtare. Ea a rupt vraja sub care bărbatul stătea fermecat, a ucis tăcerea şi singurătatea, a împrăştiat ceata din Asia Centrală şi i-a dezlănţuit acestuia eroismul modern. Cu un strigăt, aidoma unei păsări mari repezindu-se în picaj asupra prăzii, Byring se aruncă înainte, cu inima înfierbântată, gata de acţiune!

Dinspre front veneau acum împuşcături după împuşcături. Se auzeau strigăte şi o învălmăşeală mare, tropot de copite şi, din când în când, urale de victorie. Departe, în spate, din tabăra adormită se auzeau sunet de trompete şi răpăit de tobe. Pichetele federale de pază începeau să apară printre tufişurile aflate pe ambele părţi

ale celor două poteci, pe fugă, în plină retragere, trăgând în spate, la întâmplare. Un grup răzleţ, care se retrăgea de-a lungul uneia dintre poteci, aşa cum primise ordin, o zbughi deodată în tufişuri, în timp ce vreo cincizeci de călăreţi trecură în trombă pe lângă ei, lovind aprig cu săbiile. Smintiţii se lansară impetuos pe lângă locul unde stătuse Byring şi dispărură după un cot al drumului, ţipând şi trăgând cu pistoalele.

O clipă mai târziu se auzi un ropot de focuri de armă, urmat de salve de artilerie. Călăreţii se ciocniseră cu dispozitivul de rezervă din spatele frontului. Şi iar o luară înapoi, în cumplită dezordine, ici-colo câte un cal fără călăreţ, mulţi dintre cai fornăind şi cabrându-se de durere, bezmeticiţi de rănile de glonţ. Se sfârşise totul. Fusese „o hărţuială între avanposturi".

Linia frontului fu restabilită, cu noi soldaţi, se făcu apelul, iar cei răzleţiţi se regrupară. Comandantul trupelor federale, cu o parte din subordonaţi, apăru la locul faptei, puse câteva întrebări, îşi luă un aer excesiv de înţelept şi se retrase. După ce a mai rămas cu arma la picior, încă un ceas, detaşamentul aflat în tabără a „bălmăjit vreo două rugăciuni" şi s-a dus la culcare.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, o echipă a serviciilor auxiliare, sub comanda unui căpitan şi însoţită de un medic chirurg, inspecta teatrul operaţiunilor, în căutarea morţilor şi răniţilor.

La bifurcaţia drumului forestier, uşor la o parte, găsiră două trupuri întinse alături. Unul era al unui ofiţer federal, iar celălalt, al unui soldat confederat. Ofiţerul avea inima străpunsă de sabie, dar, din câte se părea, nu murise înainte de a apuca să-i provoace duşmanului său nu mai puţin de cinci răni, toate mortale. Ofiţerul zăcea cu faţa în jos, într-o baltă de sânge, cu sabia încă înfiptă în piept. Îl răsturnară pe spate şi doctorul o extrase.

— Gad, uite! E Byring! zise căpitanul.

Adăugă apoi, uitându-se la celălalt:

— S-au încăierat pe cinste.

Medicul examina sabia. Era arma unui ofiţer de front din infanteria federală, la fel cu aceea pe care o purta căpitanul. De fapt, era chiar sabia lui Byring. În afara unui revolver încărcat, aflat la brâul ofiţerului mort, nu descoperiră nici o altă armă.

Doctorul puse sabia deoparte şi se apropie de celălalt cadavru. Avea urme îngrozitoare, de răni adânci provocate de sabie, dar nu se vedea nici urmă de sânge. Îl apucă de glezna stângă, încercând să-i îndrepte piciorul îndoit. Din cauza efortului, trupul fu clintit din loc. Mortul nu dorea, însă, să fie mişcat şi protestă, degajând o duhoare slabă şi greţoasă.

Pe locul unde zăcuse erau câţiva viermi fojgăitori.

Chirurgul îl privi pe căpitan. Căpitanul, la rândul lui, se uită la chirurg.

UNUL DIN GEMENI[viii]

O scrisoare găsită printre documentele răposatului domn Mortimer Barr

Dragă prietene, mă întrebi dacă în experienţa mea - ca unul din doi gemeni - am observat vreodată ceva ce nu se poate explica prin intermediul legilor naturale pe care le cunoaştem. În privinţa asta, vei judeca tu singur. Poate că nu suntem cu toţii familiarizaţi cu aceleaşi legi naturale. Poate că tu cunoşti unele pe care eu nu le ştiu şi ceea ce pentru mine este de neînţeles poate fi foarte limpede pentru tine.

L-ai cunoscut pe fratele meu John. Vreau să spun că ştiai că este vorba de el, doar pentru că eu nu eram prezent. Dar nici tu şi, cred, nici o altă fiinţă omenească nu putea să ne deosebească pe unul de celălalt, dacă noi hotărâm să arătăm identic. Nici părinţii noştri nu puteau. Noi suntem singurul caz, din câte cunosc eu, în care asemănarea era atât de perfectă. Eu vorbesc de fratele meu John, dar nu sunt foarte sigur că numele lui nu era Henry, iar al meu John. De botezat, am fost botezaţi, după toată regula, dar apoi, în timpul când eram tatuaţi cu două mici semne distinctive, omul care făcea asta a pierdut socoteala. Şi, deşi port pe antebraţ un mic „H”, iar fratele meu avea un „J”, nu este deloc sigur că literele nu ar fi trebuit inversate. În copilărie, părinţii noştri au încercat să ne facă mai diferiţi prin îmbrăcăminte şi alte trucuri simple. Dar, foarte adesea, făceam schimb de costume sau ne păcăleam inamicul, aşa că au renunţat la orice încercări nereuşite. Şi în toţi anii cât am locuit împreună, în casa părintească, toată lumea a fost de acord că situaţia este imposibilă şi s-au descurcat cum au putut mai bine, numindu-ne pe amândoi „Jehnry”. M-a

mirat întotdeauna îngăduinţa tatălui meu, care s-a abţinut să nu ne marcheze mai vizibil - deasupra nedemnelor noastre sprâncene. Dar, cum eram băieţi destul de buni şi nu ne foloseam puterea de a zăpăci şi enerva pe toată lumea decât cu lăudabilă moderaţie, am scăpat de înfierare. De fapt, tata era un om deosebit de bun şi cred că, în tăcere, se amuza de festa pe care i-o jucase natura.

După cum ştii, curând după ce ne-am mutat în California şi ne-am stabilit în San José (unde singurul noroc de care am avut parte a fost că am cunoscut un prieten atât de bun ca dumneata), familia ne-a fost destrămată, prin moartea ambilor noştri părinţi, în aceeaşi săptămână. Tata a murit falit şi casa a fost vândută pentru a-i plăti datoriile. Surorile mele s-au întors la rudele noastre de pe Coasta de Est dar, mulţumită bunătăţii dumitale, John şi cu mine - aveam douăzeci şi doi de ani pe atunci - am obţinut de lucru în San Francisco. Munceam în cartiere diferite ale oraşului şi împrejurările nu ne permiteau să locuim împreună.

Aşa că ne vedeam destul de rar, uneori nu mai des de o dată pe săptămână. Cum nu aveam prea multe cunoştinţe comune, extraordinara noastră asemănare era prea puţin ştiută.

Ajung acum şi la problema care te interesează. La nu mult timp după ce am sosit în oraş, într-o după-amiază târzie, mergeam pe strada Market, când am fost acostat de un bărbat bine îmbrăcat, între două vârste. După ce m-a salutat cordial, mi-a spus:

— Stevens, ştiu că nu prea ieşi în lume, dar i-am vorbit nevestei mele despre dumneata şi ar fi bucuroasă dacă ne-ai face o vizită. Şi am, întrucâtva, credinţa că şi fetele mele merită să le cunoşti. Ce-ar fi să vii mâine, la ora şase să iei masa cu noi, *en familie.* Pe urmă, dacă doamnele nu reuşesc să te amuze, mă ofer eu cu câteva partide de biliard.

Toate acestea fuseseră spuse cu un zâmbet aşa de larg şi într-un fel atât de fermecător, încât nu m-am îndurat să-l refuz şi, deşi nu-l văzusem pe omul acela niciodată în viaţa mea, i-am răspuns imediat:

— Sunteţi foarte amabil, domnule. Accept cu mare plăcere invitaţia. Vă rog să transmiteţi omagiile mele doamnei Margovan şi să o asiguraţi că voi veni.

Cu o strângere de mână şi câteva vorbe amabile de despărţire, bărbatul îşi văzu de drum. Era limpede că mă luase drept fratele meu. Era o greşeală cu care mă obişnuisem şi pe care nu aveam obiceiul să o rectific, dacă nu era o problemă importantă. Dar de unde ştiam că bărbatul se numeşte Margovan? Cu siguranţă, nu este un nume pe care să i-l spui cuiva, la întâmplare, cu probabilitatea de a nimeri corect. De fapt, numele îmi era tot atât de străin ca şi persoana.

Dimineaţa următoare m-am grăbit spre locul unde lucra fratele meu şi l-am întâlnit pe acesta, chiar când ieşea din birou, cu un vraf de chitanţe pe care le colecta. I-am povestit cum mă angajasem în numele lui şi am adăugat că, dacă nu dorea să-şi păstreze promisiunea, aş fi fost încântat să continui jocul, dându-mă drept el.

— E un lucru foarte ciudat, a spus el, pe gânduri. Margovan este singura persoană de aici pe care o cunosc bine şi pe care o plac. Când am sosit azi-dimineaţă şi ne-am salutat, ca de obicei, un impuls bizar m-a împins să-i spun: „Îmi cer scuze, domnule Margovan, dar am omis să vă întreb de adresă.” Am obţinut adresa, dar, pentru Dumnezeu!, ce trebuia să fac cu ea nu am avut habar până în momentul de faţă. E frumos din partea ta să te oferi a lua asupră-ţi consecinţele obrăzniciei tale, dar cina aceea o voi mânca eu însumi, dacă nu te superi.

Au fost ele mai multe cine, în acelaşi loc şi, aş putea adăuga - fără să le desconsider calitatea - mult mai multe

decât i-ar fi fost de folos. Căci s-a îndrăgostit de domnişoara Margovan, a cerut-o în căsătorie şi a fost, fără milă, acceptat.

La câteva săptămâni după ce am fost informat despre logodnă, dar mai înainte de a reuşi să o cunosc pe tânăra domnişoară şi familia ei, am întâlnit într-o zi, pe strada Kearney, un bărbat chipeş, dar cu o înfăţişare oarecum împrăştiată. Ceva m-a determinat să-l urmăresc şi să nu-l scap din ochi. Am făcut-o fără nici un fel de scrupule. Tipul a apucat-o pe strada Geary şi a mers până în Piaţa Union. Ajuns acolo, şi-a privit ceasul şi a intrat în piaţă, hoinărind o vreme, evident în aşteptare. Curând, i s-a alăturat o tânără femeie, frumoasă şi îmbrăcată după ultima modă. Cei doi au luat-o pe strada Stockton, cu mine pe urmele lor. Începusem să simt nevoia de precauţii extreme, pentru că, deşi fata îmi era complet străină, aveam sentimentul că m-ar recunoaşte dintr-o privire. Au mai cotit de câteva ori de pe o stradă pe alta. În sfârşit, după ce amândoi au aruncat priviri grăbite împrejur, au intrat într-o casă. De-abia am reuşit să evit să mă vadă, ascunzându-mă în cadrul unei intrări. Nu merită să-ţi pomenesc unde se afla casa aceea. Oricum, poziţia ei era mai bună decât scopul în care era folosită.

Te încredinţez că joaca mea de-a spionul cu cei doi străini nu avea nici un motiv de care să fi fost conştient. Ar fi putut, foarte bine, să fie unul de care să mă ruşinez, sau nu. Totul depinde de aprecierea mea faţă de persoana căreia i-l dezvălui. Ca parte esenţială a povestirii iniţiate de întrebarea dumitale, acest motiv este expus aici, fără ezitări sau ruşine.

O săptămână mai târziu, John m-a luat cu el în vizită la viitorul său socru. Am avut o mare surpriză. După cum cred că dumneata bănuieşti deja, am recunoscut în domnişoara Margovan pe eroina acelei aventuri compromiţătoare.

Trebuie să recunosc, pe bună dreptate, că era o eroină de o frumuseţe ieşită din comun. Dar acest fapt nu are importanţă decât pentru că frumuseţea ei m-a surprins într-atât, încât a aruncat o umbră de îndoială asupra identităţii dintre ea şi tânăra pe care o văzusem atunci. Era oare posibil ca minunata fascinaţie pe care o degaja făptura ei să nu mă fi atins, atunci când am văzut-o prima dată? Dar nu, nu încăpea îndoială. Deosebirile se datorau hainelor, luminii şi împrejurărilor diferite.

John şi cu mine am petrecut seara aceea în familia Margovan, suportând, cu dârzenia unei îndelungate experienţe, toate acele tachinări, suficient de delicate, de altfel, pe care le năştea în mod firesc asemănarea dintre noi. Când am rămas singur cu tânăra domnişoară pentru câteva minute, am privit-o drept în ochi şi i-am spus, cu o gravitate bruscă:

— Şi dumneata, domnişoară Margovan, ai o dublură. Am văzut-o eu marţea trecută, în Piaţa Union.

Pentru o clipă, a încercat să mă fixeze cu ochii săi mari şi cenuşii. Dar privirea îi era mai puţin stăruitoare decât a mea, aşa că şi-a plecat ochii, privindu-şi vârful botinelor.

— Semăna chiar aşa de tare cu mine?

Indiferenţa cu care mi-a pus întrebarea mi s-a părut uşor exagerată.

— Aşa de tare încât, căzut într-o nesfârşită admiraţie, nu am vrut să o scap din ochi şi am urmărit-o, recunosc, până ce... Domnişoară Margovan, înţelegeţi ce vreau să spun?

Devenise palidă, dar era pe deplin calmă. Îşi ridică din nou ochii spre mine, cu o privire şovăitoare:

— Ce vreţi să fac? Nu trebuie să vă fie teamă să vă spuneţi condiţiile. Le accept.

Chiar şi în scurtul răgaz ce îmi fusese acordat pentru a reflecta, îmi devenise limpede că metodele obişnuite nu ar fi fost potrivite ca să tratezi cu tânăra aceea, iar cererile

obişnuite ar fi fost inutile.

— Domnişoară, am zis eu - purtând în glas, fără îndoială, ceva din compasiunea pe care o purtam şi în inimă -, este imposibil să nu mă gândesc că sunteţi victima unei oribile constrângeri. Decât să vă mai supun unor noi motive de stânjeneală, aş prefera să vă ajut să recâştigaţi libertatea.

Îşi scutură capul, cu tristeţe şi deznădejde, iar eu am continuat, tulburat:

— Frumuseţea dumneavoastră mă descurajează. Mă simt dezarmat în faţa sincerităţii şi suferinţei dumneavoastră. Dacă sunteţi liberă să acţionaţi după cum vă dictează conştiinţa, cred că veţi face ceea ce consideraţi că este mai bine. Dacă nu este aşa, atunci Dumnezeu să ne ajute pe toţi! Din partea mea, nu aveţi a vă teme de nimic altceva decât că voi încerca să mă opun acestei căsătorii aşa cum pot, justificându-mi opoziţia prin alte motive.

Nu exact acestea au fost cuvintele mele, dar acesta a fost sensul, pe cât de aproape mi-au îngăduit să mă exprim emoţiile bruşte şi contradictorii pe care le trăiam. M-am ridicat şi am lăsat-o singură, fără să o mai privesc. Când ceilalţi au revenit în încăpere, i-am întâmpinat şi le-am spus, pe cât de calm am putut:

— Tocmai i-am urat noapte bună domnişoarei Margovan. Este mai târziu decât credeam.

John a decis să plece o dată cu mine. Ajunşi în stradă, m-a întrebat dacă nu observasem ceva bizar în purtarea Juliei.

— Am crezut că nu se simte bine. De aceea am şi plecat.

Nu s-a mai discutat nimic altceva.

Seara următoare am ajuns târziu în locuinţa mea. Evenimentele din ajun mă făcuseră să mă simt nervos şi bolnav. Încercam să mă tratez singur şi, vrând să-mi limpezesc gândurile, făcusem o plimbare în aer liber. Mă apăsa, însă, presentimentul oribil a ceva rău, pe care nu-l puteam formula. Era o noapte rece şi ceţoasă. Hainele şi

părul îmi erau îmbibate de umezeală şi mă scuturam de frig. Acasă, în halat şi papuci, aşezat în faţa căminului în care străluceau cărbunii încinşi, m-am simţit şi mai rău. Nu mai tremuram de frig, ci mă cutremuram de frică - este o diferenţă. Groaza faţă de o nenorocire iminentă era atât de puternică şi apăsătoare, încât am căutat să o alung chemând în ajutor dureri adevărate. Am încercat să înlătur ideea unui viitor îngrozitor, substituindu-l cu amintirea unui trecut dureros. Mi-am amintit de moartea părinţilor mei şi m-am străduit să mă opresc, cu mintea, la ultimele clipe triste petrecute la căpătâiul lor, la mormântul lor. Totul îmi părea însă vag şi ireal, ca şi cum se întâmplase cu ani în urmă, şi altcuiva, nu mie.

Deodată, despicându-mi gândurile tot aşa cum o coardă întinsă e despicată de o lovitură de oţel - nu îmi vine în minte o altă comparaţie - am auzit un ţipăt ascuţit, al unei persoane aflate în agonie! Vocea era a fratelui meu şi părea că vine din pe stradă, de sub geamul meu. M-am repezit la fereastră şi am deschis-o. Un stâlp, aflat exact peste drum, arunca o lumină slabă şi fantomatică pe caldarâmul ud şi peste faţadele caselor. Un singur poliţist, cu gulerul hainei ridicat, stătea sprijinit de un pilon de poartă şi fuma liniştit o ţigară. Nu se vedea nimeni altcineva. Am închis geamul, am tras storurile şi m-am aşezat în faţa focului, încercând să-mi ocup mintea cu cele ce se aflau în jurul meu. Din obişnuinţa unui gest familiar, m-am uitat la ceas: arăta unsprezece şi un sfert. Atunci am auzit, din nou, un ţipăt îngrozitor, parcă din camera de alături. Eram speriat şi, preţ de câteva momente, nu am avut puterea să mă mişc. Nu-mi amintesc câtuşi de puţin ce s-a întâmplat între timp, dar, puţin mai târziu, m-am trezit mergând foarte repede pe o stradă necunoscută. Nu ştiam unde sunt şi nici încotro mă îndrept, însă, numaidecât după aceea, urcam treptele unei case. În faţă erau două sau trei trăsuri şi înăuntru se agitau

lumini şi se auzea o învălmăşeală de voci înăbuşite. Era chiar casa domnului Margovan.

Ştii, bunul meu prieten, ce se întâmplase acolo. Într-una din camere zăcea Julia Margovan, care murise de câteva ore, ca urmare a otrăvii luate. În alta se afla John Stevens, sângerând, cu o rană de pistol în piept, provocată de mâna lui. M-am năpustit înăuntru, dându-i la o parte pe doctori, şi mi-am pus palma pe fruntea lui. John a deschis ochii, m-a privit, fără să mă vadă, i-a închis încet la loc şi s-a stins, fără alt semn.

Nu am mai ştiut nimic timp de şase săptămâni, în care vreme am fost îngrijit şi readus la viaţă de sfânta ta soţie, în casa voastră. Toate acestea le ştii. Mai este însă ceva, un fapt care nu are legătură cu subiectul cercetărilor tale psihologice. Cel puţin nu cu acele aspecte în care - cu deosebita ta delicateţe - mi-ai cerut ajutorul. Şi ai primit de la mine, cred, mai mult decât ai fi avut nevoie.

La câţiva ani după aceea, într-o noapte luminată de lună, treceam prin Piaţa Union. Era târziu şi piaţa era pustie. Fireşte, anumite amintiri din trecut mi-au năpădit gândurile când am ajuns în locul unde, odinioară, fusesem martorul acelei fatidice întâlniri amoroase. Cu acea nejustificată perversitate care ne împinge să zăbovim asupra gândurilor celor mai dureroase, m-am aşezat pe o bancă, lăsându-mă pradă lor. La un moment dat, un bărbat a intrat în piaţă, îndreptându-se spre locul unde mă aflam. Ţinea mâinile încleştate la spate şi capul plecat, părea că nu vede nimic în jurul lui. Pe când se apropia de zona de umbră care mă ascundea, am recunoscut bărbatul cu care Julia Margovan se întâlnise, cu ani în urmă, chiar în acel loc. Era foarte schimbat. Avea părul cărunt, era istovit şi prăpădit. În fiecare privire i se citeau desfrânarea şi viciul. Nici boala nu era mai puţin evidentă.

Hainele îi erau în neorânduială, părul îi cădea pe frunte

într-o dezordine în acelaşi timp neplăcută şi pitorească. Părea mai potrivit să se afle altundeva, reţinut într-un sanatoriu.

Fără un scop clar, m-am ridicat şi m-am pus dinaintea lui. A ridicat capul şi m-a privit drept în faţă. Nu am cuvinte să descriu teribila schimbare de pe chipul său. Se citea o teroare de nedescris. Credea că se află faţă în faţă cu o fantomă. Dar era un bărbat curajos.

— Dracu’ să te ia, John Stevens! a strigat şi şi-a ridicat braţul, tremurând, ca să-mi trimită în faţă un pumn anemic.

A căzut, însă, pe caldarâm, cu capul înainte, în timp ce eu mă îndepărtam.

Cineva l-a găsit acolo, mort ca un bolovan. Nu ştiu nimic altceva despre el, nici măcar numele. Să ştii despre un om că este mort ar trebui să fie destul.

VALEA BÂNTUITĂ[ix]

I. Cum se taie copacii în China

La o jumătate de milă de casa lui Jo Dunfer, pe drumul care duce de la ferma Hutton la Colina Mexicanului, drumul se adânceşte într-o râpă unde nu ajunge niciodată soarele, dar care se deschide, pe amândouă laturile, într-un fel pe jumătate încrezător, ca şi cum odată, într-un anume anotimp, mai potrivit, ar avea să-ţi împărtăşească un secret. Niciodată nu mi s-a întâmplat să trec pe acolo călare fără să mă uit mai întâi pe un versant, apoi pe celălalt, ca să văd dacă nu cumva a sosit vremea revelaţiei. Nu eram dezamăgit dacă nu vedeam nimic - nici n-am văzut vreodată ceva -, pentru că ştiam că destăinuirea nu era decât amânată temporar, dintr-un motiv bine întemeiat, pe care nu aveam dreptul să-l cercetez. Nu mă îndoiam că, într-o bună zi, voi fi făcut părtaş la ea, tot aşa cum nu mă îndoiam de existenţa lui Jo Dunfer însuşi, omul pe a cărui proprietate se afla râpa.

Se povestea că, la un moment dat, Jo se apucase să ridice o cabană undeva, într-un colţ îndepărtat al fermei, dar, nu se ştia de ce, o abandonase şi îşi construise locuinţa pe care o avea acum. Aceasta era un fel de corcitură, jumătate casă şi jumătate cârciumă, situată la marginea drumului, chiar în capătul proprietăţii, cât mai departe cu putinţă, ca şi cum ar fi vrut să arate cât de radical îşi schimbase intenţiile.

Acest Jo Dunfer sau, cum era mai bine cunoscut printre vecini, Whisky Jo, era un personaj important prin părţile

acelea. Părea de vreo patruzeci de ani, era un tip înalt cu părul vâlvoi şi faţa brăzdată de riduri, cu braţele butucănoase şi mâini noduroase ca un mănunchi de chei de puşcărie. Păros, cu mersul avântat, părea mereu gata să se năpustească la ceva şi să-l despice în două.

Pe lângă meteahna căreia îi datora porecla locală, cea mai evidentă trăsătură a domnului Dunfer era antipatia sa profundă faţă de chinezi. L-am văzut o dată pradă unei furii de nestăpânit pentru că unul din văcarii lui îi îngăduise unui asiatic, încins de drum, să îşi domolească setea în jgheabul pentru animale, din faţa cârciumii lui Jo. Am încercat, timid, să-l dojenesc pentru gestul necreştinesc, dar Jo mi-a replicat că nu se pomenea nimic despre chinezi în Noul Testament. Pe urmă, s-a dus să-şi verse necazul pe câinele lui, care şi el, bănuiesc, fusese omis de inspiraţii cronicari ai Scripturilor.

La câteva zile mai apoi, l-am găsit stând singur la bar şi am deschis, cu precauţie, subiectul. Spre marea mea uşurare, obişnuita austeritate a expresiei lui Jo s-a îndulcit vizibil, transformată în ceva ce eu am luat drept condescendenţă.

— Voi, ăştia de prin est, sunteţi mult prea buni pentru ţinutul acesta, şi nu prea vă prindeţi cum stă treaba. Unul care nu face diferenţa dintre un *chileno*[0] şi un *kanaka*[0] poate să-şi permită să fluture idei liberale despre imigraţia chineză. Dar un tip care, ca să prindă un oscior, trebuie să se lupte cu o grămadă de corciţi de culi[0] nu are timp de prostii.

Omul din faţa mea, care în viaţa lui nu făcuse decât să consume, probabil fără să muncească cinstit nici măcar o zi, deschise capacul unei cutii chinezeşti de tutun şi scobi,

---

[0] Chilian (sp.) (n.tr.).

[0] Băştinaş din Hawai (n.tr.).

[0] Hamal din China şi alte ţări din Asia (n.tr.).

între arătător şi degetul mare, un ghemotoc asemenea unei mici căpiţe de fân. Ţinând astfel, la vedere, acea nouă provizie, îşi continuă atacul, cu sporită încredere.

— Sunt ca un nor de lăcuste care devorează tot şi caută tot ce este verde pe pământul acesta binecuvântat de Dumnezeu, dacă vrei să ştii.

Zicând acestea, şi-a împins porţia prin spărtura dinţilor şi, când angrenajul măselelor a fost liber din nou, şi-a reluat discursul înălţător:

— Am avut unul de-ăsta la fermă, acum cinci ani, şi am să-ţi spun eu despre el, ca să vezi care e poanta chestiei ăsteia. Nu prea scoteam mălai pe vremea aia, beam mai mult decât era cazul şi nu-mi prea făceam datoria de cetăţean al Americii. Aşa că l-am primit pe păgân, ca un fel de bucătar. Dar când am primit dreapta credinţă, acolo, la biserică, şi se vorbea că or să mă propună pentru legislativ, mi-a fost dat să mă luminez. Dar ce puteam să fac? Dacă îl trimiteam la plimbare, l-ar fi putut angaja altul care, poate, nu l-ar fi tratat cum se cade. Ce trebuia să fac eu? Ce-ar fi făcut orice bun creştin, mai ales unul proaspăt convertit la credinţă şi plin ochi de dragoste frăţească pentru om şi iubire părintească de la Dumnezeu?

Jo se opri, aşteptând să spun ceva, cu expresia unei satisfacţii schimbătoare, ca unul care a rezolvat o problemă prin mijloace dubioase. Imediat s-a ridicat şi a dat pe gât un pahar de whisky, dintr-o sticlă plină de pe tejghea. Apoi a continuat:

— Şi pe urmă, nu era mare lucru de capul lui - nu ştia de nici unele şi îşi mai dădea şi aere, pe deasupra. Toţi sunt la fel. Eu l-am lăsat în pace, dar a ţinut-o tot aşa, ca măgarul, până în pânzele albe. După ce-am întors şi celălalt obraz, de şaptezeci şi şapte de ori, nu o dată, am aranjat eu sorţii, ca să nu o ţină la nesfârşit. Şi sunt cum nu se poate mai bucuros că am avut destul sânge în vine ca să o fac.

Bucuria lui Jo, care nu reuşise să mă impresioneze, fu celebrată ostentativ şi imediat, cu ajutorul sticlei.

— Acum vreo cinci ani, am început să-mi ridic o cocioabă. Era înainte să o construiesc pe asta şi se afla în altă parte. L-am pus pe Ah Wee, împreună cu o mică secătură, pe nume Gopher, să taie lemnul pentru cherestea. Sigur, nu mă aşteptam ca Ah Wee să facă mare lucru, pentru că avea o faţă senină ca o zi de vară şi ochi mari şi negri. Cred că erau cei mai ai dracu' ochi de prin văgăuna asta împădurită.

În timp ce aplica acest hotărât atac la logica cea mai simplă, domnul Dunfer privea absent la o gaură de nod din peretele de scândură subţire care despărţea barul de sufragerie, ca şi cum acela era unul din ochii a căror culoare şi mărime nu-l lăsaseră pe servitorul său să-şi facă treaba cum se cuvine.

— Voi, neisprăviţii din est, nu vreţi să credeţi nimic rău despre dracii ăştia gălbejiţi - s-a inflamat el deodată, cu un aer de aparentă onestitate nu pe de-a întregul convingătoare -, dar îţi spun eu, chinezoiul ăla era cea mai perversă canalie care există în afara oraşului San Francisco. Nenorocitul ăla de mongol, cu codiţa lui de păr, s-a apucat să-mi ciopârţească toţi copacii, de jur împrejur, ca o râmă care ronţăie ridichile. I-am spus, cât am putut de calm, că nu e bine şi i-am arătat cum să îi taie, din două părţi, ca să cadă drept. Dar, cum mă întorceam cu spatele, uite-aşa - şi s-a întors şi el cu spatele la mine, subliniind gestul cu o duşcă -, cum făcea iar la fel. Era exact aşa: când mă uitam la el, *aşa* - şi mă privi destul de nesigur şi evident dublu -, era în ordine; dar când mă uitam în altă parte, *aşa* - şi mai trase o lungă duşcă din sticlă -, îmi făcea în ciudă. Pe urmă, mă uitam la el cu reproş, *aşa* - şi el, nici usturoi n-a mâncat, nici gura nu-i miroase.

Neîndoielnic, domnul Dunfer intenţionase, cu toată

sinceritatea, ca privirea cu care mă fixa să arate doar reproş, dar, de fapt, era foarte nimerită să stârnească cea mai grozavă teamă în orice persoană neînarmată care l-ar fi întărâtat. Cum îmi pierdusem orice urmă de interes faţă de istorisirea lui interminabilă şi fără noimă, m-am ridicat să plec. Însă înainte de a apuca să-mi termin gestul, el se reîntorsese la tejghea şi, cu un abia şoptit „aşa” a golit sticla, dintr-o înghiţitură.

Ceruri! Ce răcnete! Un titan în agonie care îşi dădea ultima înspăimântătoare suflare. După ce a scos groaznicul ţipăt, Jo s-a împleticit spre spate, ca un tun care reculează după propria-i bubuitură, şi s-a lăsat să cadă pe scaun, de parcă fusese „lovit în creştet” ca o vită - cu ochii îndreptaţi spre perete, cu privirea îngrozită. M-am uitat, la rândul meu, într-acolo şi am văzut cum gaura din perete devenise, cu adevărat, un ochi omenesc - un ochi zgâit, negru, care se holba la mine cu o completă lipsă de expresie, mai oribil decât strălucirea cea mai drăcească. Probabil că mi-am acoperit faţa cu mâinile, ca să îndepărtez îngrozitoarea închipuire, dacă asta fusese. Un tip scund, un alb pe care Jo îl ţinea de băiat bun la toate, a intrat atunci în încăpere şi a destrămat vrăjitoria. Am ieşit din casă cu un fel de buimacă temere că *delirium tremens* poate fi molipsitor. Calul meu era priponit la jgheabul cu apă. I-am dat drumul, l-am încălecat şi am lăsat frâul moale, mult prea tulburat la minte ca să mai bag de seamă unde mă poartă.

Nu ştiam ce să cred despre tot ce se petrecuse şi, ca oricine într-o astfel de situaţie, mă gândeam la o mulţime de lucruri, fără nici un folos. Singura idee care părea să fie complet mulţumitoare era aceea că, de a doua zi, voi fi la mile distanţă, cu probabilitatea serioasă de a nu mă mai întoarce niciodată.

Un aer reavăn m-a scos brusc din gândurile mele şi, când am ridicat ochii, mi-am dat seama că pătrundeam în umbra

adâncă a râpei. Era o zi înăbuşitoare. Răcoarea din râpă era grea de mirosul înţepător al cedrilor şi plină de ciripitul păsărilor, silite de căldură să ceară adăpost frunzişului. Trecerea de la căldura nemiloasă, vădită pe câmpurile aride, se dovedea minunat de bine venită.

Ca de obicei, m-am uitat după taina mea, dar râpa nu prea avea chef de vorbă. Am descălecat, am dus calul, asudat, în iarbă şi l-am legat de un copac, în siguranţă. M-am aşezat pe o piatră să meditez. Curajos, am început să-mi analizez superstiţia legată de locul acela. Am desfăcut-o în elementele ei componente. Pe acestea le-am aranjat în trupe şi escadroane convenabile. Mi-am adunat toate forţele logicii şi m-am năpustit asupra lor, de pe poziţii inexpugnabile, cu forţa fulgerătoare a concluziilor irezistibile şi în zgomotul asurzitor al carelor şi uralelor intelectuale. Apoi, când uriaşa mea artilerie mentală a nimicit orice opoziţie şi stătea mârâind, aproape mută, departe, la orizontul speculaţiei pure, duşmanul iscoditor s-a răspândit în spatele lor, s-a adunat, în tăcere, într-o falangă solidă şi m-a capturat, cu arme şi bagaje. M-a năpădit o spaimă nedefinită. M-am ridicat ca să o alung şi am început să străbat râpa îngustă, de-a lungul unei vechi poteci pentru vite, năpădite de ierburi. Cărarea părea să şerpuiască pe fundul râpei, ca un substitut pentru pârâul pe care natura uitase să-l ofere.

Copacii printre care se desfăşura poteca erau obişnuiţi, plante normale, o idee mai strâmbe la trunchi şi cu crengile uşor excentrice, dar care nu aveau nimic nepământesc. Câteva lespezi de piatră răzleţe, desprinse de pe pereţii trecătorii ca să trăiască independent pe fundul văgăunii, barau poteca ici-colo. Dar existenţa lor împietrită nu avea nimic din nemişcarea morţii. E drept, în vale era un fel de linişte, ca într-o cameră mortuară, iar deasupra se auzea o şoaptă misterioasă. Vântul mângâia vârfurile copacilor -

asta era tot. Nu m-am gândit să leg povestea de beţivan a lui Jo Dunfer de ceea ce căutam eu acum. De-abia când am ajuns într-un luminiş şi m-am împiedicat de buştenii căzuţi am avut revelaţia.

Era locul „colibei” abandonate. Descoperirea mi-a fost confirmată când am văzut că unele dintre buturugile putrezite fuseseră ciumpăvite de jur împrejur, aşa cum nu au obiceiul tăietorii de lemne. Altele erau tăiate drept, iar trunchiurile lor, căzute alături, aveau capătul tăiat în forma ascuţită a unei pene de lemn, dată de toporul unui meseriaş.

Deschiderea dintre copaci nu era mai mare de treizeci de paşi. La unul din capete se afla un mic gorgan - o moviliţă naturală, fără tufăriş, dar acoperită cu iarbă sălbatică. Pe ea, iţindu-se din ierburi, era o piatră de mormânt!

Nu-mi amintesc dacă descoperirea mi-a stârnit vreo surpriză. Mă uitam la mormântul singuratic cu ceva din sentimentul pe care trebuie să-l fi avut Columb când a zărit dealurile şi promontoriile Lumii Noi. Înainte să mă apropii, am scrutat în voie împrejurimile. M-am făcut chiar vinovat de fandoseala de a-mi fi întors ceasul, la ora aceea neobişnuită, ba şi cu o inutilă grijă şi cumpănire. Apoi m-am apropiat de taina mea.

Mormântul, destul de scurt, era într-o stare cumva mai bună decât se cuvenea, judecând după evidenta vechime şi izolarea în care se afla. Îndrăznesc a spune că ochii mi s-au mărit o idee, de mirare, la vederea unui mănunchi de flori, negreşit de grădină, care se vedea că fuseseră udate de curând. Piatra arăta destul de limpede că slujise odinioară ca prag de uşă. În partea de sus avea gravată, sau mai degrabă săpată, o inscripţie:

AH WEE – CHINEZ
Vârsta necunoscută. A lucrat la Jo Dunfer

Acest monument a fost ridicat de el,
ca să păstreze vie amintirea chinezoiului.
Dar şi ca să-i avertizeze pe gălbejiţi
să nu-şi mai dea aere. Dracu' să-i ia!
Era o tipă de nădejde.

Nu găsesc cuvinte potrivite ca să spun cât de uluit am fost, citind neobişnuita inscripţie! Cât de sărăcăcioasă, şi totuşi suficientă, era identificarea celui mort! Candoarea insolentă a confesiunii, anatema brutală, amuzanta schimbare a sexului şi sentimentelor - toate arătau că epitaful era munca unui om cel puţin tot atât de dement pe cât era de neconsolat. Simţeam că orice altă dezvăluire nu ar fi fost decât un jalnic *decrescendo.* Cu o grijă inconştientă pentru efectul dramatic, m-am întors hotărât cu spatele şi m-am îndepărtat. Şi nici că am mai revenit pe meleagurile acelea, timp de patru ani încheiaţi.

II. Să mâne boi sănătoşi cei în toate minţile

— Haida-hai, moş Fuddy-Duddy!

Acest apelativ deosebit venea de pe buzele unui omuleţ ciudat, cocoţat deasupra unei căruţe pline cu lemne de foc, trasă încet de o pereche de boi, care simulau totuşi un efort uriaş ce, evident, nu-l impresiona pe stăpânul lor. Cum gentlemanul respectiv tocmai se întâmpla să se uite ţintă la mine, în acel moment eu stând pe marginea drumului, nu era câtuşi de puţin limpede dacă îndemnul mi se adresa mie sau boilor. Nici nu puteam spune dacă îi chema Fuddy şi Duddy şi dacă erau amândoi subiectul ordinului „haida-hai”. Oricum, îndemnul nu a avut nici un efect asupra noastră şi ciudăţenia de omuleţ şi-a luat ochii de la mine, destul ca să-i împungă cu o ţeapă lungă, când pe Fuddy,

când pe Duddy, remarcând calm, dar cu simţire: „’V-ar pielea ’dracului!”, ca şi cum ei aveau acel tegument în comun. Cum am văzut că nu a luat în seamă rugămintea mea de a mă lua şi pe mine în căruţă şi cam rămâneam încet în urmă, mi-am pus piciorul pe interiorul roţii din spate şi m-am ridicat, încet, până la nivelul butucului, de unde m-am aburcat în drăcia aia, *sans cérémonie* [0]. M-am cocoţat până în faţă şi m-am aşezat lângă căruţaş, care nu m-a băgat în seamă până ce nu le-a mai administrat vitelor o pedeapsă nepărtinitoare, acompaniată de sfatul „da’ pune osu’ la treabă, incapabilii’ dracului!” Apoi, stăpânul atelajului (sau, mai degrabă, fostul stăpân - căci nu-mi puteam suprima sentimentul excentric că întreaga „afacere” era premiul meu de drept) îşi îndreptă ochii mari şi negri spre mine cu o expresie familiară, dar stranie şi oarecum neplăcută. Şi-a pus jos nuiaua - care, deşi aproape că mă aşteptam să o facă, nici nu a înflorit, nici nu s-a transformat în şarpe - şi-a încrucişat braţele şi m-a întrebat grav:

— Ce-ai făc’t cu W’isky?

Răspunsul meu firesc ar fi fost că l-am băut, dar ceva din întrebare sugera un înţeles ascuns şi ceva, la omul acela, nu te invita la glume proaste. Aşa că, întrucât nu aveam un răspuns pregătit, mi-am ţinut gura. Mă simţeam, totuşi, ca şi cum mă aflam sub apăsarea unei vini, iar tăcerea mea a fost tălmăcită drept mărturisire. Chiar atunci, o umbră răcoroasă mi-a căzut pe obraz şi m-a făcut să privesc în sus. Coboram în râpa mea! Mă încercau sentimente greu de descris. Nu o mai văzusem de când îmi destăinuise secretul ei, cu patru ani în urmă, şi acum mă simţeam ca unul căruia un prieten îi făcuse o mărturisire plină de durere despre o crimă de demult şi care, drept urmare, îl părăsise pe acesta în mod josnic. Vechile amintiri ale lui Jo Dunfer, mărturia sa

---

[0] Fără fasoane (fr.) (n.tr.).

trunchiată şi explicaţiile prea puţin mulţumitoare de pe piatra funerară îmi reveniră toate în minte, cu deosebită claritate. Mă întrebam ce s-o fi ales de Jo şi m-am întors către „prizonierul” meu, să aflu. Îşi privea intens vitele şi, fără să-şi ia ochii de la ele, a răspuns:

— Haida-hai, ţestoasă bătrână! Zace lângă Ah Wee, în susul râpei. Vrei s’vezi? Întotdeauna se întorc acolo. Io’ te-am cam aşteptat. Huoa!

La auzul îndemnului, Fuddy-Duddy, ţestoasa incapabilă, a înţepenit pe loc şi, înainte ca sunetele vocii să se fi stins, urcând în aerul râpei, teribilul animal şi-a îndoit cele opt picioare şi s-a întins în praful drumului, nepăsător la efectul pe care acesta îl avea asupra pieii lui blestemate. Omuleţul se lăsă să alunece de pe locul lui, până jos, şi începu să urce râpa, fără să catadicsească a privi în urmă ca să vadă dacă îl urmez. Dar eram după el.

Era aproape acelaşi anotimp din an şi aproape aceeaşi oră a zilei ca la ultima mea vizită. Gaiţele se gâlceveau gălăgios, iar copacii şopteau sumbru, la fel ca prima dată. Iar eu am recunoscut, cumva, în cele două sunete, o analogie cu lăudăroşenia deschisă a domnului Jo Dunfer şi misterioasa reticenţă a manierelor sale şi cu amestecata bărbăţie şi blândeţe a unicei lui producţii artistice – epitaful. În vale, toate păreau neschimbate, cu excepţia potecii pentru vite, care era aproape complet acoperită cu iarbă. Totuşi, când am ajuns în luminiş, schimbările nu erau puţine. Printre buşteni şi buturugi, resturile copacilor hăcuiţi „după moda chinezească” nu se mai deosebeau de cei tăiaţi în „manieră *melicană*”. Era ca şi cum barbarismul Lumii Vechi şi civilizaţia Lumii Noi îşi reconciliaseră divergenţele prin arbitrajul unei imparţiale decăderi - aşa cum se întâmplă cu civilizaţiile. Moviliţa era acolo, dar rugii murelor, vandali, năpădiseră totul şi aproape că desfiinţaseră ierburile sterpe, fără fruct. Patriciana violetă

de grădină capitulase în faţa suratelor ei plebee - sau poate doar revenise la forma ei originară. Un alt mormânt, o movilă lungă şi robustă, fusese săpat alături de primul, care părea şi mai mic, prin comparaţie. În umbra pietrei funerare de la cap, cea veche zăcea căzută, cu minunata ei inscripţie devenită de necitit, acoperită de pământ şi frunze. Din punct de vedere al meritului literar, piatra nouă era inferioară celei vechi, ba chiar respingătoare în jovialitatea ei concisă şi neşlefuită:

JO DUNFER
DUS ÎN INFERN

I-am întors spatele cu indiferenţă şi, măturând frunzele de pe lespedea păgânului mort, am readus la lumină vorbele glumeţe care, proaspete acum, după îndelungata nepăsare în care zăcuseră, păreau să aibă un anume patos. Şi ghidul meu părea să fi arborat o anume sobrietate, pe măsură ce o citea, şi mi s-a părut că, sub felul lui năzuros de a se purta, pot detecta o anume bărbăţie, aproape demnă. Uitându-mă la el, am observat că expresia lui anterioară, atât de subtil inumană, atât de chinuitor de familiară, i se furişase iar în ochii mari, respingători şi atrăgători. M-am hotărât să pun capăt misterului, dacă se poate:

— Prietene, i-am zis, arătând spre mormântul mai mic, e adevărat că Jo Dunfer l-a omorât pe chinez?

Stătea sprijinit de un trunchi şi privea peste luminiş, la vârful unui alt copac, sau poate la albastrul cerului. Nici nu s-a clintit şi nici nu şi-a mutat privirea, în timp ce mi-a răspuns:

— Nu, dom’le. L-a omucis pă bună dreptate.

— Deci, e adevărat. Chiar l-a omorât.

— Să-l omoare? Mai degrabă io aşi z’ce că da. N-o ştie

toată lumea? N-a stat el în faţa jurilor procurori şi s-a mărturisit? Şi n-a găs't ei verdictu' dă „mort ca urmare a unui sănătos sentiment creştin care a lucrat în sufletul unui alb”? Şi ăia de la Biserica dă pă Colină nu l-au refuzat pă W'isky pentru asta? Şi p-ormă nu l-a ales poporu' suveran judecător de pace, ca să le-o plătească puritanilor? Da' unde oi fi trăit pân-acum, mă întreb?

— Dar Jo a făcut-o pentru că acel chinez nu i-a tăiat sau nu a vrut să-i taie copacii la fel ca un alb?

— Daaa... aşa zice la catastif, aşa că asta tre' să fie legal şi adevărat. Că io ştiu altceva, n-are-mportanţă la adevăru' legal. Nu a fost 'mormântarea mea şi nici nu m-a chemat să zic f'o cuvântare. Da' adevăru' e că W'isky era jelos pă *mine.*

Şi nemernicul acela mic se umfla ca un curcan şi imita gestul de a-şi ajusta o cravată imaginară, verificând efectul în palma mâinii, ca într-o oglindă.

— Gelos, pe *tine*? am repetat cu o uluială de prost-crescut.

— Aşa am zis. Da' ce? N-arăt io ca lumea?

Îşi luă, în glumă, o poză de graţie studiată şi îşi netezi cutele vestei jerpelite. Apoi, cu voce scăzută până la o notă de ciudată tandreţe, continuă:

— W'isky îl aprecia dăstul pă chinezoi; nimeni nu ştia mai bine ca mine cât de nebun era după el. Nici nu putea să şadă dacă nu-l avea sub ochi, a dracu' protoplasmă! Şi când a vin't jos la luminiş 'ntr-o zi şi ne-a găsit cu treaba cam la o parte - chinezoiu dormea şi io mă 'nconcentram să-i scot o tarantulă dupe mânecă - W'isky a pus laba pă toporu' meu şi ne-a tras-o, cu vârf şi 'ndesat! Io m-am ferit taman la fix, pen'că mă ciupise paingu', da' Ah Wee şi-a luat-o rău dă tot, că l-a lovit pe-o parte şi s-a rostogolit ca altceva. W'isky tocma' mă măsura iar, când a văzut paingu' lipit dă deştu meu. Acu' şi-a dat seama că se făcuse de

rahat. A aruncat toporu’ şi-a căzut în genunchi lângă Ah Wee care, după ce-a mai zvâcnit o dată şi şi-a dăşchis ochii - îi avea ca ai mei -, a r’dicat mâinile, l-a tras pă W’isky în jos, dă capu’ lui ăla slut, şi l-a ţinut la piept, cât a mai suflat. N-a durat mult, că l-a apucat un tremurici dân cap până-n picere, a scos un fel dă geamăt şi a dat ortu’ popii.

Pe măsură ce povestea, naratorul se transfigura din ce în ce mai tare. Elementul comic sau mai degrabă sardonic îl părăsise cu totul şi, pe măsură ce descria ciudata scenă, cu greu am putut să-mi păstrez stăpânirea de sine. Iar acest actor desăvârşit a reuşit să mă ia în aşa fel încât simpatia datorată acestei *dramatis persona*[0] a lui s-a îndreptat toată către el. Am făcut un pas înainte ca să-i strâng mâna, când un rânjet i s-a lăţit iute pe faţă şi, cu un râs uşor şi în zeflemea, a continuat:

— Când W’isky şi-a tras ţeasta d-acolo, aia da privelişte! Toate ţoalele era făcute praf, pă veci! Păru’ era zbârlit şi faţa - cât puteam io să văd - era mai albă ca crinu’! Să uită la mine o dat’ şi şi-a-ntors privirea, ca şi când io nu contam; şi p-ormă am simţit dureri ascuţite, una după alta, de la deştu’ muşcat şi pân’ la cap şi p-ormă, Gopher la-ntuneric! D-aia n-am fost la anchetă.

— Dar apoi, de ce ţi-ai ţinut gura?

— C-aşa e gura mea - a zis el şi nu a mai spus nimic altceva despre asta. După aia, W’isky s-a luat dă băut, dân ce în ce mai rău, şi era dân ce în ce mai turbat împotriva la culi, da’ io nu ere’ că era dân cale-afară dă vesel că l-a rezolvat pă Ah Wee. Nu şi-a mai dat aşa mult în petic când eram noi singuri ca şi când îl mai asculta câte-un afurisit de extravagant spectaculos, aşa ca tine. El a r’dicat lespedea aia şi i-a dăltuit epitafu’, după cum îi era toana. L-a ţinut trei s’tămâni, da’ lucra printre băute. Io p-a lui am făcut-o-ntr-o zi.

---

[0] Distribuţie (lat.) (n.tr.).

— Când a murit Jo? l-am întrebat, destul de absent.

Răspunsul mi-a luat răsuflarea:

— Dăstul dă rep’de după ce i-ai pus tu ceva în w’isky, al dracu’ Borgia ce eşti!

După ce mi-am revenit, oarecum, din surpriza acelei uluitoare şarje, eram pe jumătate gata să-l sugrum pe îndrăzneţul acuzator. M-a reţinut, însă, o idee bruscă, venită ca o revelaţie. L-am fixat cu o privire gravă şi l-am întrebat, cât puteam de calm:

— Şi tu când ai luat-o razna?

— Acu’ nouă ani! a ţipat, încleştându-şi mâinile. Acu’ nouă ani, când bruta aia uriaşă a ucis-o pă femeia care l-a iubit pă el mai mult decât pă mine! Io, care am urmat-o tocma’ dă la San Francisco, unde a câştigat-o el la poker! Io, care am vegheat-o ani în şir, când la nenorocita’ care o avea îi era prea ruşine să o recunoască şi să se poarte cum trebe cu ea! Io, care dă dragu’ ei am păstrat secretu’ lui afurisit pân’ ce l-a-nghiţit dă viu! Io, care când ai otrăvit-o pă bestia aia dă om i-am îndeplinit ultima dorinţă şi l-am pus lângă ea şi i-am pus o piatră la capu’ lui! Şi io n-am mai fost la mormântu’ ei d-atunci şi pân’ acu’, că n-am vrut să mă-ntâlnesc cu el aici.

— Să-l întâlneşti? Dar bine, sărmane Gopher, e mort!

— D-aia mi-e şi mie frică dă el.

L-am urmat pe bietul amărât înapoi la căruţă şi i-am strâns mâna la despărţire. Cădea deja noaptea şi eu stăteam acolo, pe marginea drumului, în întunericul care se adâncea. Privind conturul alb al căruţei ce se îndepărta, un sunet mi-a fost adus de vântul serii - un sunet ca o serie de lovituri de topor - şi o voce venind din noapte:

— Haida-hai, fir-ai a dracu’ dă muşcată bătrână!

CLONDIRUL CU SIROP[x]

Povestea aceasta începe cu moartea eroului ei. Silas Deemer a murit în cea de a şaisprezecea zi a lunii iulie, anul 1863. Două zile mai târziu, rămăşiţele sale pământeşti erau înmormântate. Cum fusese cunoscut personal de fiecare bărbat, femeie sau copil mai răsărit din orăşel, înmormântarea „s-a bucurat de o largă participare”, aşa cum a scris ziarul local. După un obicei al locului - ca şi al vremurilor acelea -, sicriul a fost deschis la groapă şi întreaga adunare, prieteni şi vecini, au defilat pe lângă el, pentru a mai privi o ultimă oară chipul celui mort. Apoi, sub ochii tuturor, Silas Deemer a fost pus în pământ. Au fost şi unii care nu-l vedeau prea bine dar, în general, se poate spune că la înmormântarea aceea nu au lipsit nici atenţia, nici respectul. Neîndoielnic, Silas era mort şi nimeni nu ar fi putut reclama vreo lipsă în ritual, care să justifice reîntoarcerea din mormânt. Totuşi, dacă mărturia omenească are vreo valoare (şi cu siguranţă ea a fost aceea care, odinioară, a pus capăt vrăjitoriilor din Salem şi din împrejurimi), ei bine, Silas s-a întors.

Am uitat să vă spun că moartea şi înmormântarea lui s-au întâmplat în orăşelul Hillbrook, acolo unde acesta trăise timp de treizeci şi unu de ani. Fusese ceea ce în unele părţi ale Uniunii[0] (o ţară liberă) este cunoscut drept „negustor”. Cu alte cuvinte, ţinea un magazin *en détail*, în care vindea cam tot ce se vinde de obicei în magazine de felul acesta. Cinstea nu-i fusese pusă niciodată la îndoială, căci, din câte se ştie, era apreciat foarte mult, de toată lumea. Singurul lucru care se putea spune împotriva lui, de către cei mai severi, era că se ocupa prea îndeaproape de afacerea sa. Nu era, totuşi, vorba chiar de un reproş, deşi mulţi alţii,

---

0 Statele Unite ale Americii (n.tr.).

care făceau la fel, erau judecaţi cu mult mai puţină îngăduinţă. Afacerea căreia Silas îi era atât de dedicat era, în cea mai mare parte, a lui - poate că în aceasta consta deosebirea.

La vremea morţii lui, nimeni nu îşi putea aminti nici măcar o singură zi, în afară de duminici, pe care să nu şi-o fi petrecut în magazin din clipa în care îl deschisese, cu mai mult de un sfert de secol în urmă. Cum, în tot acest timp, se bucurase de o sănătate perfectă, nu reuşise să găsească justificare pentru nici unul din motivele care ar fi putut să-l atragă dincolo de tejgheaua lui. Chiar se povesteşte că, o dată, a fost citat la tribunalul local, ca martor într-un proces important, dar nu s-a prezentat. Avocatul care a avut cutezanţa să propună mustrarea lui Silas a fost informat, solemn, că propunerea sa a fost considerată „surprinzătoare" de către Curte. Surpriza juridică nefiind genul de emoţie pe care avocaţii sunt dornici să o stârnească, moţiunea a fost degrabă retrasă. S-a încheiat o înţelegere între părţi legată de ceea ce ar fi spus domnul Deemer dacă ar fi fost prezent. Partea adversă şi-a forţat norocul până la capăt şi a făcut ca ipotetica mărturie să fie foarte dăunătoare intereselor celor care o propuseseră. Pe scurt, sentimentul general în tot ţinutul acela era că Silas Deemer este singurul adevăr de neclintit din Hillbrook şi că translatarea lui în spaţiu ar aduce după sine un înfricoşător rău public sau vreo înverşunată calamitate.

Doamna Deemer şi cele două fete ocupau camerele de la etaj ale clădirii magazinului, dar nu se ştia ca Silas să fi dormit vreodată în altă parte decât în magazin, pe un pat de campanie din spatele tejghelei. Chiar acolo a şi fost găsit, absolut din întâmplare, muribund. Şi-a dat duhul exact înainte de momentul ridicării obloanelor. Deşi nu putea vorbi, părea să fie conştient, şi cei care îl cunoşteau bine s-au gândit că, dacă, din nefericire, sfârşitul ar fi

întârziat peste ora obişnuită pentru deschiderea magazinului, efectul asupra lui Silas ar fi fost lamentabil.

Aşa fusese Silas Deemer, atât de fixă şi lipsită de varietate îi fuseseră viaţa şi obiceiurile, încât umoristul local (care făcuse şi o facultate, odinioară) a fost ispitit să-i confere porecla de „Moş Tot-acolo”. Iar în prima ediţie a ziarului local de după moartea lui a explicat, fără supărare, că Silas şi-a luat „o zi liberă”. A fost mai mult de o zi, dar, din ce s-a scris, se pare că nu trecuse nici măcar o lună până ce domnul Deemer a arătat clar că nu îşi permite luxul de a fi mort.

Unul dintre cetăţenii cei mai respectaţi în Hillbrook era Alvan Creede, bancher. Locuia în cea mai frumoasă casă din oraş, avea trăsură şi se număra printre cei mai onorabili bărbaţi. Cunoştea şi câte ceva din avantajele călătoriilor, căci fusese adesea la Boston, ba chiar se credea că a ajuns şi la New York, o dată, deşi, modest, el negase strălucitoarea faimă. Nu pomenesc despre asta aici decât ca o simplă contribuţie la efortul de a înţelege cât de valoros era domnul Creede. Căci era de lăudat, în ambele cazuri - pentru inteligenţa sa, dacă reuşise să intre în contact, fie şi temporar, cu cultura metropolitană, şi pentru candoarea sa, dacă nu o făcuse.

Într-o seară plăcută de vară, pe la ora zece, domnul Creede a intrat pe poarta dinspre grădină şi - traversând aleea acoperită de pietriş, care părea foarte albă în lumina lunii - a urcat scările de piatră ale frumoasei sale case. S-a oprit un moment şi a introdus cheia în broască. A deschis şi a zărit-o pe soţia lui, care trecea pe culoarul dintre salon şi bibliotecă. Ea l-a salutat graţios şi i-a deschis uşa şi mai larg, ţinând-o ca el să intre. Dar Creede s-a întors şi, privind în jur, pe jos, în dreptul pragului, a exclamat cu surprindere:

— Cum? Ce dracu’ s-a întâmplat cu clondirul?

— Ce clondir, Alvan? l-a întrebat soţia fără prea mare

simpatie.

— Un clondir cu sirop de arţar. L-am adus de la magazin şi l-am pus aici, jos, ca să deschid uşa. Ce mama dra...

— Ei, haide, Alvan, te rog să nu mai înjuri, a adăugat doamna.

Trebuie să ştiţi că Hillbrook nu este singurul loc din creştinătate unde un străvechi politeism interzice să iei în deşert numele Necuratului. Clondirul cu sirop de arţar, pe care viaţa lejeră a oraşului i-a permis celui mai de vază cetăţean din Hillbrook să îl ducă acasă, nu era acolo.

— Eşti sigur, Alvan?

— Draga mea, crezi că omul nu ştie când cară un clondir? Am cumpărat siropul de la magazinul lui Deemer, când am trecut pe lângă el. Deemer însuşi mi-a împrumutat clondirul, mi l-a umplut şi eu am...

Fraza a rămas, până în ziua de azi, neterminată. Domnul Creede a intrat în casă împleticindu-se şi s-a prăbuşit într-un fotoliu din salon, tremurând din toate încheieturile. Îşi amintise, dintr-o dată, că Silas Deemer era mort de trei săptămâni.

Doamna Creede şedea lângă soţul ei, privindu-l cu surpriză şi nelinişte.

— Pentru Dumnezeu, ce te supără?

Cum supărarea domnului Creede nu avea nici o legătură evidentă cu interesele divine, acestuia nu i s-a părut necesar să o etaleze de îndată ce i s-a cerut. Nu a zis nimic - se uita doar în gol. Au urmat lungi momente de linişte, întrerupte doar de ticăitul măsurat al ceasului, care părea oarecum mai încet decât de obicei. Ca şi cum încerca, politicos, să le acorde celor doi un interval de timp în care să-şi vină în fire.

— Jane, am înnebunit, asta este! (Vorbea repede şi gros.) Trebuia să-mi fi spus. Nu se poate ca tu să nu-mi fi observat simptomele, înainte ca ele să devină aşa de pronunţate

încât să le văd eu însumi. Mi s-a părut că am trecut pe lângă magazinul lui Deemer. Era deschis şi luminat - cel puţin aşa am crezut. Desigur, acum nu mai este niciodată deschis. Silas Deemer stătea la biroul lui din spatele tejghelei. Doamne, Jane, l-am văzut tot atât de clar cum te văd pe tine. Mi-am adus aminte că ai spus că vrei nişte sirop de arţar, aşa că am intrat să-ţi iau - asta este tot. Am cumpărat doi litri de sirop de arţar de la Silas Deemer, care este mort şi îngropat, dar, cu toate astea, a tras siropul dintr-un butoiaş şi mi l-a dat într-un clondir. A şi stat de vorbă cu mine. Îmi amintesc că era destul de grav, chiar mai grav decât îi era felul, dar acum nu pot să-mi amintesc nimic din ceea ce a spus. Dar l-am văzut - Dumnezeule! L-am văzut şi am stat de vorbă cu el - şi el e mort! Aşa am crezut, dar sunt nebun, Jane, sunt bezmetic ca o gâză şi tu mi-ai ascuns toate astea.

Monologul îi dăduse femeii timp să-şi adune urmele de raţiune pe care le mai avea.

— Alvan, nu ai dat nici o dovadă de nebunie, lucrezi prea mult la bancă. Nu ar fi trebuit să participi la şedinţa directorilor astă-seară. Oricine poate să vadă că nu te simţi bine. Ştiam eu că o să se întâmple ceva.

S-ar putea ca lui să i se fi părut că profeţia rămăsese un pic în urmă, aşteptând evenimentul, dar nu a spus nimic despre asta, preocupat cum era de propria lui stare. Acum era calm şi putea să gândească limpede.

— Cu siguranţă, fenomenul a fost subiectiv, zise, făcând o trecere oarecum amuzantă la argoul ştiinţific. Dacă luăm de bună posibilitatea apariţiei unui spirit, sau chiar a materializării lui, totuşi materializarea unui clondir de doi litri, din lut - o piesă brută de olărit, care apare din senin -, asta este greu de imaginat.

Când tocmai terminase de vorbit, în cameră a intrat un copil, fetiţa lui. Era în cămăşuţă de noapte. S-a repezit la

tatăl ei şi l-a înconjurat cu braţele după gât.

— Tati, răule, ai uitat să vii să-mi spui noapte bună. Te-am auzit când ai deschis poarta şi ne-am sculat şi ne-am uitat pe geam. Şi, tati drag, Eddy zice că are voie să păstreze clondiruţul când s-a golit?

Când întreaga importanţă a acelei revelaţii i s-a dezvăluit, Alvan Creede s-a cutremurat. Copilul nu ar fi avut cum să audă nici măcar o vorbă din conversaţia de mai înainte.

Averea lui Silas Deemer era în mâinile unui administrator care a considerat că e mai bine să scape de „afacere”. Aşa că, de la moartea proprietarului, magazinul a fost închis, iar marfa a fost preluată de un alt „negustor”, care a cumpărat-o *en gros.* Şi camerele de sus erau goale. Văduva şi fiicele ei plecaseră într-un alt oraş.

În seara imediat următoare aventurii lui Alvan Creede (despre care se aflase, nu se ştie cum), o mulţime de bărbaţi, femei şi copii se îmbulzea pe trotuarul de vizavi de magazin. Fiecare locuitor din Hillbrook ştia deja că fantoma răposatului Silas Deemer bântuia locul acela, deşi mulţi se prefăceau că nu cred. Cei mai duri dintre aceştia şi, în general, cei mai tineri, aruncau cu pietre în faţada clădirii, singura parte accesibilă, dar ocolind cu grijă vitrinele fără obloane. Lipsa de încredere nu degenerase în răutate. Câţiva, mai aventuroşi, au traversat strada şi au zgâlţâit uşa din ţâţâni, au aprins chibrituri şi le-au ţinut la vitrine, încercând să vadă prin întunericul dinăuntru. Câţiva dintre spectatori îşi făceau cunoscută inteligenţa strigând şi mârâind şi invitând fantoma la o întrecere de fugă.

După ce a trecut ceva vreme, destulă, fără să se întâmple nimic, mulţi au plecat. Dar cei rămaşi au început să observe cum în interiorul magazinului se ivea lucind o lumină gălbuie şi firavă. În acel moment încetară toate

demonstraţiile. Îndrăzneţii, iţiţi pe la vitrine şi uşă, se retraseră iar pe partea opusă a străzii şi se topiră în mulţime. Băietanii nu mai aruncau cu pietre. Nimeni nu mai ridica tonul. Toţi şopteau agitaţi şi arătau spre lumina care creştea statornic. Nimeni nu putea ghici cât trecuse de când zăriseră prima lucire slabă, dar, în cele din urmă, lumina a devenit suficient de strălucitoare ca să dezvăluie întregul interior al magazinului. Iar acolo, la biroul lui din spatele tejghelei, stătea Silas Deemer, în văzul tuturor!

Efectul asupra mulţimii a fost uluitor. Aceasta a început să se topească rapid, de pe amândouă flancurile, pe măsură ce timizii părăseau locul. Mulţi fugeau cât îi ţineau picioarele. Alţii plecau cu mai multă demnitate, întorcându-se din când în când, ca să privească peste umăr. În sfârşit, vreo douăzeci, sau mai mulţi, au rămas pe loc, nerăbdători. Duhul aflat înăuntru nu le-a dat nici un fel de atenţie. Părea ocupat cu un registru de socoteli.

Deodată, trei bărbaţi au ieşit din mulţimea aflată pe trotuar şi, ca mânaţi de un acelaşi impuls, au traversat strada. Unul dintre ei, un bărbat masiv, era gata să-şi împingă umărul în uşă, când aceasta s-a deschis, fără nici un ajutor vizibil din partea cuiva, şi îndrăzneţii investigatori au intrat. De-abia ce au trecut pragul, că observatorii uluiţi de afară i-au văzut comportându-se într-un mod inexplicabil. Îşi întindeau braţele înainte, mergeau aiurea, se izbeau violent de tejghea, de cutiile şi butoaiele de pe podea şi unul de altul. Se răsuceau încolo şi încoace, stângaci, şi păreau că încearcă să scape, fără a putea să-şi găsească drumul. Li se auzeau vocile, strigând şi înjurând. Dar fantoma lui Silas Deemer nu a manifestat nici un fel de interes faţă de cele ce se întâmplau.

Nimeni nu-şi aminteşte prin ce impuls s-a mişcat mulţimea - dar întreaga masă de oameni, bărbaţi, femei, copii şi câini, s-a repezit tumultuos spre intrare, în acelaşi

timp. S-au bulucit în prag, împingând ca să intre primii, regrupându-se într-o coadă şi avansând, în sfârşit, pas cu pas. Printr-o subtilă alchimie spirituală sau fizică, simpla observare se transformase în acţiune - privitorii deveniseră participanţi la spectacol - publicul uzurpase scena. Pentru singurul spectator rămas de partea cealaltă a străzii - bancherul - interiorul magazinului, cu lumea care se înghesuia să intre, continua să fie pe deplin luminat şi toate ciudăţeniile care se petreceau acolo erau foarte vizibile. Pentru cei dinăuntru, totul era întuneric desăvârşit. De parcă fiecare persoană, de îndată ce trecea pragul uşii, era lovită de orbire şi înnebunită de acest fapt nefericit. Bâjbâiau cu o nesiguranţă lipsită de ţel, încercând să-şi forţeze ieşirea, împotriva curentului, împinşi şi înghiontiţi, loviţi la întâmplare. Cădeau şi erau călcaţi în picioare, se ridicau şi îi călcau pe alţii, la rândul lor. Se apucau unii pe alţii de haine, de păr, de bărbi - se luptau ca nişte animale - blestemau, ţipau, îşi aruncau unii altora cuvinte reprobabile şi obscene. Când, în sfârşit, Alvan Creede a văzut şi ultima persoană de la coadă intrând în tumultul acela îngrozitor, lumina s-a stins brusc şi totul a devenit la fel de negru pentru el cum era şi pentru cei dinăuntru. S-a întors şi a plecat de acolo.

Dimineaţa, devreme, la „magazinul lui Deemer” se adunase o mulţime de curioşi. Erau unii dintre cei care fugiseră de acolo noaptea trecută, iar acum aveau curajul dat de ziua însorită, dar şi oameni cinstiţi, care mergeau la treburile lor zilnice. Uşa magazinului era deschisă. Locul era gol, dar pe pereţi, pe podea şi pe mobilier aninau fâşii de haine şi şuviţe de păr. Războinicii din Hillbrook reuşiseră, nu se ştie cum, să scape de acolo şi plecaseră acasă să-şi oblojească rănile, jurându-se că nu se dăduseră jos din pat toată noaptea. Pe biroul acoperit de praf din spatele tejghelei se afla registrul cu vânzări. Înregistrările, scrise de

mâna lui Deemer, se opreau pe şaisprezece iulie, ultima zi din viaţa sa. Nu exista nici o înregistrare a unei vânzări ulterioare către Alvan Creede.

Acesta este întreaga poveste. Nu mai trebuie spus decât că, atunci când pasiunile omeneşti s-au potolit şi raţiunea şi-a recăpătat supremaţia, în Hillbrook se mărturisea că - având în vedere caracterul inofensiv şi onorabil al primei sale tranzacţii comerciale realizate în noua postură de către răposatul Silas Deemer - acestuia ar fi putut să i se îngăduie să-şi reia afacerea în vechiul loc, fără ca lumea să-l înghesuie, aşa cum o făcuse. Cu toate acestea în minte, istoricul local din ale cărui note nepublicate au fost compilate aceste întâmplări a avut grijă să înştiinţeze concurenţa.

HALUCINAŢIILE LUI STANLEY FLEMING[xi]

Din cei doi oameni care stăteau de vorbă, unul era doctor. Celălalt îi spuse:

— Doctore, am trimis după tine, dar nu cred că poţi să-mi faci ceva. Poate doar să-mi recomanzi un specialist în psihopatie. Am impresia că sunt uşor nebun.

— Mie mi se pare că arăţi normal, zise doctorul.

— Atunci, spune-mi tu ce este - am halucinaţii. În fiecare noapte, mă trezesc şi văd un câine mare şi negru, din rasa Newfoundland, cu o labă din faţă albă. E la mine în cameră şi mă priveşte intens.

— Zici că te trezeşti. Eşti sigur că e aşa? Uneori halucinaţiile nu sunt decât nişte vise.

— Da, da, chiar mă trezesc. Uneori stau multă vreme întins, uitându-mă la câine, tot atât de aievea cum se uită şi el la mine - întotdeauna las lumina aprinsă. Când nu mai pot suporta, mă ridic în capul oaselor - şi nu mai e nimic!

— Mda... hm - şi ce expresie are animalul?

— Mie mi se pare sinistră. Sigur, ştiu că, în afară de înfăţişările artistice, faţa unui animal care se odihneşte are întotdeauna aceeaşi expresie. Dar ăsta nu e un animal adevărat. Ştii, câinii Newfoundland arată destul de blajin, cu ăsta ce se întâmplă?

— Sincer, diagnosticul meu nu ar avea nici o valoare în cazul lui. Nu am de gând să tratez câinele.

Doctorul râdea de propria glumă, dar îl urmărea atent, cu coada ochiului, pe pacient. Deodată, zise:

— Fleming, descrierea pe care i-o faci animalului se potriveşte cu câinele răposatului domn Atwell Barton.

Fleming se ridică pe jumătate din scaun, apoi se aşeză la loc, făcând eforturi vizibile să pară indiferent.

— Mi-l amintesc pe Barton, a zis el. Mi se pare că a fost... se spunea că... nu a fost cam ciudată moartea lui?

Privindu-l de data aceasta drept în ochi pe pacientul său, doctorul spuse:

— Acum trei ani trupul vechiului tău duşman, Atwell Barton, a fost descoperit în pădure, lângă casa lui şi casa ta. Fusese omorât prin înjunghiere. Nu s-au făcut arestări. Nu au existat indicii. Unii dintre noi, însă, aveau nişte „teorii”. Şi eu am avut una. Tu nu?

— Cine, eu? Dar, pe toţi sfinţii, ce aş putea eu să ştiu despre asta? Nu îţi aminteşti că am plecat în Europa, aproape imediat după aceea - la destul timp după aceea. Doar nu te aştepţi de la mine să fi construit o teorie, în cele câteva săptămâni de când m-am întors. De fapt, nici nu m-am mai gândit la asta. Ce e cu câinele?

— Câinele a găsit primul cadavrul. A murit de foame pe mormântul stăpânului său.

Nu cunoaştem care sunt legile inexorabile care fundamentează coincidenţele. Stanley Fleming în nici un caz nu le cunoştea, altminteri nu ar fi sărit în picioare, atunci când vântul de noapte a adus din depărtare, prin fereastra deschisă, urletul prelung şi tânguit al unui câine. A străbătut odaia, de câteva ori, în lung şi în lat, sub privirile ferme ale doctorului. Apoi, înfruntându-l brusc, aproape că a ţipat:

— Doctore Halderman, ce legătură au toate acestea cu problema mea? Uiţi pentru ce te-am chemat.

Ridicându-se, medicul şi-a pus mâna pe braţul pacientului său şi a spus cu blândeţe:

— Iartă-mă. Nu pot să pun un diagnostic tulburărilor tale imediat - mâine, poate. Te rog să mergi la culcare, dar lasă uşa descuiată. Am să-mi petrec noaptea aici, cu cărţile tale. Poţi să mă chemi, fără să te scoli din pat?

— Da, există o sonerie electrică.

— Bine. Dacă te deranjează ceva, apasă pe sonerie, fără să te ridici. Noapte bună.

Instalat confortabil într-un fotoliu, doctorul privea tăciunii scânteietori şi se gândea, adânc şi îndelung. Dar, se pare, fără prea mare succes, căci se scula des şi deschidea uşa care dădea pe scări, ascultând cu atenţie. Apoi îşi relua locul. Totuşi, până la urmă, a adormit şi, când s-a trezit, era trecut de miezul nopţii. A mai stârnit puţin focul care se stingea, a luat o carte de pe masa aflată lângă el şi a citit titlul. Era vorba de *Meditaţiile lui Denneker.* Deschise cartea, la întâmplare, şi începu să citească:

„Căci într-atât este predestinat de Dumnezeu, ca toată carnea să aibă duh şi, deci, să preia puteri spirituale şi, tot aşa, şi spiritul să aibă puterile cărnii, chiar şi atunci când a ieşit din trup şi trăieşte fără el, precum arată multele acte de violenţă făcute de strigoi şi spectre. Şi sunt unii care spun că omul nu este singur, ci şi animalele au astfel de atracţii, şi...”

Lectura i-a fost întreruptă de o zguduitură a casei, de parcă un obiect greu căzuse. Doctoral dădu uşa de perete şi se repezi pe scări, spre dormitorul lui Fleming. Încercă uşa, dar, în ciuda instrucţiunilor sale, aceasta era încuiată. Îşi propti umărul în ea, cu o astfel de forţă, încât cedă. Pe jos, lângă patul în dezordine, zăcea Fleming, în cămaşă de noapte, dându-şi ultima suflare.

Doctoral a ridicat de la podea capul celui aflat pe moarte şi a remarcat o rană, pe care acesta o avea la gât.

— Ar fi trebuit să mă aştept la asta, spuse el, cu gândul la sinucidere.

După ce bărbatul a murit, investigaţiile au descoperit urmele inconfundabile ale colţilor unui animal, adâncite în vena jugulară.

Dar nu găsiseră nici un animal.

IDENTITATE FURATĂ[xii]

I. Trecerea în revistă ca formă de întâmpinare

Într-o noapte de vară, un bărbat stătea în vârful unui deal nu prea înalt, care domina o întinsă zonă de câmpii şi păduri. Judecând după luna plină care coborâse mult spre vest, omul putea să-şi dea seama de un lucru pe care, altfel, nu ar fi avut cum să-l ştie, şi anume că era aproape de ivirea zorilor. La nivelul solului se întindea o ceaţă uşoară, care învăluia parţial formele mai puţin înalte ale peisajului. Însă deasupra ei, în pâlcuri, copacii mai înalţi se profilau clar pe cerul limpede. Două sau trei ferme se zăreau prin boarea ceţii, dar în nici una nu se vedea vreo lumină. Nicăieri, de fapt, nu exista nici un semn sau urmă de viaţă, în afara lătratului îndepărtat al unui câine, care, repetat mecanic, nu făcea decât să accentueze şi apoi să risipească singurătatea acelei scene.

Bărbatul se uita curios de jur împrejurul său, în toate părţile, ca unul care, deşi în mijlocul unor împrejurimi familiare, nu poate, totuşi, să spună cu precizie care îi sunt locul şi rolul în schema lucrurilor. Poate că aşa ne vom purta când, sculaţi din morţi, vom aştepta chemarea la Judecata de Apoi.

La vreo sută de metri mai încolo, un drum strălucea, alb şi drept, în lumina lunii. Străduindu-se să se orienteze, cum ar spune un marinar, bărbatul îşi plimbă privirea, încet, de-a lungul drumului, cât se putea vedea. La câteva sute de metri depărtare, spre sud de locul unde stătea, zări, cenuşiu şi abia distinct, un grup de călăreţi care se

îndreptau spre nord. În spatele lor mărşăluiau, în coloane, oameni pedeştri, cu puştile lucind slab şi pieziş pe umăr. Se deplasau încet şi în tăcere. Apoi, un alt grup de călăreţi, un alt regiment de infanterie, apoi altul, şi altul, toate se mişcau neîncetat, mărşăluind spre locul de observaţie al bărbatului, trecând pe lângă el şi mergând mai departe. Le urmă o baterie de artilerie, cu tunarii stând cu braţele încrucişate pe antetren şi cheson. Interminabila procesiune nu înceta să iasă din întunericul dinspre sud, îndreptându-se spre întunericul din nord, fără nici un sunet, nici o voce, tropot de copită sau scârţâit de roată.

Omul nu putea înţelege, credea că e surd. Dar, spunând aceasta, şi-a auzit vocea, deşi timbrul îi era străin, aproape că îl speriase. Urechea, dezamăgită, se aşteptase la altceva, un alt ton, o altă rezonanţă a vocii. Pentru moment, însă, îi era suficient că nu este surd.

Pe urmă şi-a amintit de anumite fenomene naturale, cărora cineva le dăduse numele de „umbre acustice”. Dacă te aflai într-o astfel de umbră acustică exista o direcţie din care nu puteai auzi nimic. În bătălia de la Gaines’s Mill, una dintre cele mai aprige încleştări din Războiul Civil, în care au intrat în luptă o sută de tunuri, cei care priveau lupta de pe partea cealaltă a văii Chickahominy, la o distanţă de doi kilometri, nu auzeau nimic din ceea ce vedeau foarte limpede. Bombardamentul de la Port Royal, care s-a făcut auzit şi simţit la St. Augustine, situat la mai mult de două sute de kilometri către sud, a fost imposibil de auzit la două mile către nord, pe o vreme fără vânt. Cu câteva zile înainte de capitularea de la Appomattox, un schimb de focuri bubuitor, între forţele aflate sub comanda lui Sheridan[0] şi a lui Pickett[0], a rămas necunoscut acestuia din urmă, care se afla la o milă în spatele liniei frontului.

---

[0] Cunoscut comandant de trupe în Armata Federală, în timpul Războiului Civil (n.tr.).

Aceste cazuri nu îi erau cunoscute omului despre care scriem, dar unele de acelaşi tip, chiar dacă mai puţin evidente, nu scăpaseră observaţiei sale. Era profund neliniştit, însă dintr-o cu totul altă cauză decât strania tăcere în care se desfăşura marşul acela sub clar de lună.

— Doamne, Dumnezeule! îşi spuse în barbă şi iar i se păru că altul, şi nu el, i-a rostit gândul cu glas tare. Dacă oamenii aceia sunt ce cred eu că sunt, înseamnă că am pierdut bătălia şi trupele lor se deplasează spre Nashville!

Apoi se gândi la sine. Îl cuprinse o teamă, un puternic sentiment al pericolului pe care alţii îl numesc frică. Repede, se ascunse în umbra unui copac. În continuare, tăcutele batalioane avansau încet, prin ceaţă.

O boare rece care trecu, deodată, pe la spatele lui îi atrase atenţia către locul de unde venea. Se întoarse într-acolo şi, către est, văzu o lumină slabă şi cenuşie, la linia orizontului. Era primul semn al zilei care începea. Teama îi spori.

— Trebuie să plec de aici, sau voi fi descoperit şi capturat.

Ieşi din umbră şi se îndreptă cu pas iute către estul care se lumina. Ajuns la adăpostul sigur al unui pâlc de cedri, privi înapoi. Întreaga coloană de trupe ieşise din raza lui vizuală. Drumul, drept şi alb, se întindea pustiu şi dezolant sub lună!

Dacă înainte fusese încurcat, acum era uluit şi nu găsea nici o explicaţie. Cum de trecuse, aşa de repede, o armată care se deplasa atât de încet? Nu putea înţelege. Fără să bage de seamă, timpul trecea, minut după minut. Pierduse noţiunea timpului. Cu toată buna-credinţă, căuta o soluţie la acel mister, dar era în van. Când, în sfârşit, se smulse din gândurile sale, muchia soarelui se zărea deasupra

---

0 Comandant de trupe în Armata Confederată, în timpul Războiului Civil (n.tr.).

dealurilor. Dar, aşa cum stăteau lucrurile, nu găsi altă lumină, în afara celei solare. Înţelegerea lui era tot atât de adâncită în întunericul îndoielii ca şi mai înainte.

De o parte şi de alta a drumului, se întindeau câmpuri cultivate, care nu arătau nici o urmă a războiului sau a ravagiilor acestuia. Din hornurile fermelor urcau firicele subţiri şi albastre de fum care arătau că oamenii se pregăteau pentru o nouă zi de muncă paşnică. După ce îşi încetase străvechiul discurs la lună, acum câinele de pază însoţea un negru, care înhăma o pereche de catâri la un plug, cântând voios, cu tonuri când grave, când ascuţite. Eroul acestei povestiri se uita prosteşte la imaginea idilică, de parcă nu mai văzuse niciodată în viaţa lui astfel de lucruri. Şi-a dus apoi mâna la cap, şi-a trecut-o prin păr şi a privit în căuşul palmei - un lucru neobişnuit la el. Gestul a părut să-i dea siguranţă, aşa că a pornit încrezător către drum.

II. Când ţi-ai pierdut viaţa, consultă un doctor

Pentru că doctorul Stilling Malson, din Murfreesboro, vizitase un pacient, aflat la aproape zece kilometri distanţă de oraş, pe drumul spre Nashville, a rămas cu el peste noapte. Când s-a crăpat de ziuă, a pornit-o înapoi spre casă, călare, aşa cum era obiceiul doctorilor, pe timpul şi în locurile acelea. Tocmai ajunsese în apropierea câmpului de bătălie de la Stone’s River când, dinspre marginea drumului, un bărbat s-a apropiat de el şi l-a salutat după moda militară, ridicând mâna dreaptă la cozoroc. Numai că pălăria nu era militară, bărbatul nu era îmbrăcat în uniformă şi nici nu avea ţinuta de război. Doctoral dădu

politicos din cap, bănuind că, poate, salutul neobişnuit al străinului era o formă de respect, pentru împrejurimile istorice în care se aflau. Cum străinul voia în mod evident să vorbească, doctorul, amabil, şi-a strunit calul şi a aşteptat.

— Domnule, spuse străinul, deşi sunteţi civil, puteţi fi un inamic.

— Sunt doctor, veni răspunsul echivoc al doctorului Stilling.

— Mulţumesc. Eu sunt locotenent, subordonat al generalului Hazen[0] - s-a oprit o clipă şi a privit atent la persoana căreia i se adresa, apoi a continuat - din Armata Federală.

Doctorul doar dădu din cap.

— Aveţi bunătatea şi spuneţi-mi, a urmat celălalt, ce s-a întâmplat aici? Unde sunt armatele? Cine a câştigat bătălia?

Doctoral îl privi curios, cu ochii mijiţi, pe cel care punea întrebările. După ce îl scrută cu ochiul specialistului, prelungind aceasta până la limita impoliteţii, zise:

— Mă iertaţi, dar cine cere informaţii trebuie să fie gata să le şi ofere. Sunteţi rănit? adăugă cu un zâmbet.

— Nimic grav, se pare.

Bărbatul îşi scoase pălăria civilă, îşi duse mâna la cap, şi-o trecu prin păr şi apoi se uită atent în palmă.

— Am fost lovit de un glonţ şi mi-am pierdut cunoştinţa. Probabil că a fost o lovitură uşoară, piezişă. Văd că nu curge sânge şi nu simt nici o durere. N-o să vă deranjez ca să mă trataţi, dar veţi avea bunătatea să-mi spuneţi încotro se află regimentul meu - sau orice altă unitate a Armatei Federale - dacă ştiţi?

Din nou, doctorul nu răspunse imediat. Îşi amintea multe dintre lucrurile descrise în cărţile lui de specialitate - despre pierderea identităţii şi efectul unor scene familiare în

[0] Comandant în Armata Federală în timpul Războiului Civil (n.tr.).

recuperarea acesteia. În cele din urmă, îl privi pe bărbat drept în ochi, zâmbi şi spuse:

— Locotenente, nu purtaţi uniforma gradului şi armei dumneavoastră.

La auzul acestor comentarii, bărbatul privi în jos la hainele sale civile, ridică ochii şi spuse cu şovăială:

— Este adevărat. Nu, nu prea înţeleg.

Privindu-l încă atent, dar nu fără simpatie, omul ştiinţelor a întrebat direct:

— Ce vârstă aveţi?

— Douăzeci şi trei, dacă asta are vreo importanţă.

— Nu prea arătaţi. Cu greu aş fi zis că aveţi doar atât.

Bărbatul devenea nerăbdător.

— Nu este nevoie să discutăm despre asta. Vreau să aflu despre armată. Acum nici două ore, am văzut o coloană de trupe, care se deplasa spre nord, pe drumul acesta. Trebuie să o fi întâlnit. Fiţi atât de bun şi spuneţi-mi ce culoare aveau uniformele lor, pe care eu nu am reuşit să le disting, şi nu o să vă mai deranjez.

— Sunteţi sigur că i-aţi văzut?

— Dacă sunt sigur? Păi, pentru Dumnezeu, domnule, aş fi putut chiar să-i număr!

— Ei, haide - a răspuns amuzat doctorul, dându-şi seama că semăna cu vorbăreţul bărbier din *O mie şi una de nopţi* - eu nu m-am întâlnit cu nici un fel de trupe.

Bărbatul îl privi cu răceală, de parcă şi el remarcase asemănarea cu bărbierul.

— E limpede, zise el, că nu vreţi să mă ajutaţi. Domnule, puteţi să vă duceţi dracului!

Se întoarse şi plecă, aproape fără direcţie, peste câmpurile înrourate. Pe jumătate mustrat de conştiinţă, cel care îl chinuise îl privi în tăcere, de pe poziţia avantajoasă în care era, sus în şa, până ce acesta dispăru, dincolo de un şir de copaci.

III. Pericolul de a privi într-un ochi de apă

După ce părăsi drumul, omul încetini pasul şi acum înainta destul de nesigur, cu o pronunţată senzaţie de oboseală. Nu şi-o putea lămuri deşi, cu siguranţă, locvacitatea interminabilă a acelui doctor de ţară putea să fie o explicaţie. Se aşeză pe o stâncă, îşi puse o mână pe genunchi şi-şi privi degajat dosul palmei. Era subţiratic şi uscat. Îşi ridică ambele mâini în dreptul ochilor. Erau brăzdate şi zbârcite, putea să pipăie dârele cu vârful degetelor.

Ce ciudat! O biată lovitură de glonţ şi o scurtă perioadă de inconştienţă nu ar fi trebuit să transforme pe cineva într-o epavă, fizic vorbind.

— Trebuie să fi stat mult timp în spital, rosti cu glas tare. Da' prost mai sunt! Bătălia a avut loc în decembrie şi acum e vară! (Râse.) Nu e de mirare că tipul a crezut că sunt scăpat de la balamuc. A greşit. Sunt doar scăpat din spital.

Puţin mai departe, îi atrase atenţia o mică parcelă de pământ, împrejmuită cu un zid de piatră. Fără o intenţie prea clară, se ridică şi porni într-acolo. În centru se afla un monument pătrăţos şi masiv, din piatră cioplită. Era înnegrit de ani, ros de intemperii pe la colţuri şi pătat de muşchi şi licheni. Între blocurile masive creşteau fâşii de iarbă, ale căror rădăcini, ca nişte pârghii, le îndepărtaseră unele de altele. Ca răspuns la provocarea iscată de acea ambiţioasă construcţie, Timpul îşi pusese mâna distrugătoare asupra sa şi, în curând, avea să devină „una cu Ninive şi Tyr"[0]. Pe una din inscripţiile aflate pe o latură a monumentului, ochiul său zări un nume familiar. Tremurând de emoţie, îşi

[0] Oraşe antice din Irak şi, respectiv, Liban (n.tr.).

săltă trapul peste zid şi citi:

BRIGADA LUI HAZEN
În memoria soldaţilor săi
care au căzut la
Stone River, 21 decembrie 1862

Bărbatul se prăvăli de pe zid, fără vlagă şi neputincios. La aproape o lungime de braţ mai departe, se vedea o mică adâncitură în pământ, care fusese umplută de o ploaie recentă - un mic bazin cu apă limpede. Se târî până acolo, ca să se răcorească. Îşi ridică partea de sus a trupului, sprijinit de braţele care îi tremurau şi ele, îşi lungi gâtul şi îşi văzu chipul reflectat, ca într-o oglindă. Scoase un ţipăt îngrozit. Braţele îi cedară. Căzu cu faţa în jos, în băltoacă, şi lăsă să se îndepărteze de la el viaţa care furase altă viaţă.

UN COPIL VAGABOND[xiii]

Dacă l-aţi fi văzut pe micuţul Jo stând la colţul străzii, în ploaie, nu cred că l-aţi fi admirat. Era o ploaie obişnuită de toamnă, cu vânt. Jo avea o vârstă la care cu greu poţi fi judecat ca drept sau nedrept, aşadar, nu intra sub incidenţa legii distribuţiei imparţiale, care spune că ploaia cade la fel şi peste cei drepţi şi peste cei răi. Dar apa ce cădea peste el părea să aibă o particularitate deosebită, numai a ei: s-ar fi putut spune că era închisă la culoare şi lipicioasă. Nu era posibil, însă, ca lucrurile să stea chiar aşa, nici măcar aici, în Blackburg, unde se întâmplau lucruri cu siguranţă ieşite din comun.

De exemplu, acum zece sau doisprezece ani căzuse o ploaie torenţială cu broaşte mici, fapt atestat de o cronică a vremii. Aceasta se încheia cu comentariul, oarecum obscur, al cronicarului, care considerase fenomenul meteorologic propice crescătorilor francezi.

Câţiva ani mai târziu, Blackburg a fost martorul unei ninsori însângerate. La vremea iernii, în Blackburg este frig, iar ninsorile sunt frecvente şi îmbelşugate. Nu încape îndoială, de data aceea zăpada a avut culoarea sângelui şi, când s-a topit, a devenit apă de aceeaşi culoare - dacă apă a fost, şi nu sânge. Fenomenul a atras o largă atenţie, iar ştiinţa a găsit tot atâtea explicaţii câţi oameni de ştiinţă care nu ştiau nimic despre asta erau. Dar cei din Blackburg - care timp de mulţi ani trăiseră chiar acolo unde a căzut zăpada roşie şi ar fi fost de presupus că ştiu mai bine cum stau lucrurile - au dat din cap şi au spus că o să se întâmple ceva.

Şi chiar aşa a fost, pentru că vara următoare a devenit de neuitat, datorită unei molime misterioase - epidemie sau endemie sau Dumnezeu mai ştia ce, pentru că doctorii

habar n-au avut - care a răpus jumătate din populaţia oraşului. Majoritatea celor rămaşi în viaţă au plecat din oraş şi nu s-au grăbit să se întoarcă. Până la urmă, au revenit, totuşi, şi acum sporeau şi se înmulţeau ca şi mai înainte, dar, de atunci, Blackburg nu mai fusese chiar la fel.

De cu totul altă factură, dar la fel de „ieşit din comun” a fost incidentul cu fantoma lui Hetty Parlow. Numele de fată al lui Hetty Parlow fusese Brownon şi, în Blackburg, aceasta însemna mai mult decât s-ar putea crede.

Din vremuri imemoriale, de la începuturile colonizării, familia Brownon era cea mai influentă familie din oraş. Erau cei mai bogaţi şi cei mai buni, iar oraşul Blackburg şi-ar fi dat şi ultima picătură din sângele său de plebeu în apărarea bunului renume al familiei Brownon. Nu se ştia să fi fost prea mulţi membri ai familiei care să se fi stabilit în altă parte. Totuşi, cei mai mulţi dintre ei făcuseră şcoală prin alte părţi şi aproape toţi călătoriseră. Şi nu erau puţini. Bărbaţii ocupau mai toate funcţiile publice, iar femeile erau primele la toate activităţile caritabile. Dintre femei, Hetty era cea mai îndrăgită, din pricina firii ei drăgălaşe, purităţii caracterului şi frumuseţii sale ieşite din comun. S-a căsătorit cu un pierde-vară din Boston, l-a adus imediat cu ea, la Blackburg, şi a făcut om din el, şi membru în consiliul oraşului. Au făcut un copil, pe care l-au botezat Joseph şi pe care îl iubeau tare mult, aşa cum era moda printre părinţii din toată regiunea aceea. Apoi au murit amândoi, în urma misterioasei maladii de care am pomenit deja. La vârsta de un an împlinit, Joseph şi-a început viaţa de orfan.

Din nefericire pentru Joseph, boala care i-a secerat părinţii nu s-a mulţumit cu atât. A continuat până ce a eliminat aproape întregul clan Brownon, precum şi pe rudele lor prin alianţă. Cei care au plecat nici că s-au mai întors. Tradiţia s-a năruit, averile familiei Brownon au trecut în mâini străine şi singurii membrii ai familiei care au rămas

pe loc se aflau sub pământ, în cimitirul Oak Hill, unde, într-adevăr, erau într-un număr suficient de mare ca să reziste uzurpărilor triburilor înconjurătoare şi să deţină cea mai mare parte a teritoriului.

Dar să ne întoarcem la fantomă.

Într-o noapte, cam la trei ani după moartea lui Hetty Parlow, câţiva tineri din Blackburg treceau, într-o căruţă, pe lângă cimitirul Oak Hill. Dacă aţi fost vreodată pe acolo, vă amintiţi că drumul spre Greenton trece pe lângă latura sudică a cimitirului. Tinerii participaseră la o petrecere de 1 Mai la Greenton. Asta ne ajută să stabilim ce dată era. Poate că erau doisprezece, cu totul, şi foarte bine dispuşi, mai ales dacă ţinem seama de moştenirea de tristeţe lăsată de sumbrele experienţe prin care trecuse recent oraşul. Când au ajuns pe lângă cimitir, bărbatul care mâna căruţa a potolit deodată grupul, cu o exclamaţie de surpriză.

Fără îndoială, surpriza era destul de mare, pentru că în faţa lor stătea fantoma lui Hetty Parlow, aproape de drum, dar fără a fi ieşit din cimitir. Era neîndoielnic ea, căci fiecare dintre tinerii şi tinerele din grup o cunoscuseră personal pe Hetty. Aşa s-a stabilit identitatea creaturii aceleia. Caracterul ei de fantomă era marcat prin toate semnele obişnuite: giulgiu, păr lung şi despletit, „privirea pierdută”, totul. Această apariţie tulburătoare îşi întindea braţele către răsărit, de parcă ar fi cerşit după luceafărul de seară - un astru ispititor, desigur, deşi imposibil de atins. Cum toţi stăteau fără să scoată un cuvânt (aşa spune povestea), fiecare dintre petrecăreţi - petrecuseră doar cu limonadă şi cafea - a auzit limpede cum fantoma striga numele „Joey, Joey!”. O clipă mai târziu, arătarea pierise. Sigur, nu trebuie să şi credem toate astea.

Ei bine, în acel moment, aşa cum s-a dovedit ulterior, Joey se plimba printre tufele de salvie din partea cealaltă a continentului, în apropiere de Winnemucca, în statul

Nevada. Fusese dus în oraşul acela de nişte oameni de bine, rude îndepărtate ale răposatului său tată, adoptat de ei şi îngrijit cu dragoste. Dar, în seara aceea, bietul copil s-a îndepărtat de casă şi s-a pierdut în deşert.

Povestea lui, după aceea, este învăluită în obscuritate şi are goluri pe care doar presupunerile le pot umple. Se ştie că a fost găsit de o familie de indieni Piute[0], care l-au ţinut un timp cu ei pe micul nefericit, după care l-au vândut, într-o gară, departe de Winnemucca - chiar l-au vândut pe bani - unei femei, aflată într-unul din trenurile ce mergeau spre est. Ea a declarat că a întrebat în dreapta şi în stânga, a făcut tot felul de cercetări, dar toate au fost în zadar. Aşa că, văduvă şi fără copii, femeia l-a adoptat. În acest punct al vieţii sale, Jo părea să se îndepărteze mult de pericolul vieţii în orfelinat. Interpunerea unei multitudini de părinţi între el şi acea îngrozitoare situaţie îi promitea o îndelungată imunitate la dezavantajele ei.

Doamna Darnell, cea mai nouă mamă a lui, locuia în Cleveland, Ohio. Dar fiul ei adoptiv nu a stat prea mult cu ea. Într-o după-amiază a fost zărit de un poliţist, nou în cartier, cum se îndepărta de casa ei. Întrebat, a răspuns că „melge acasă”. Probabil a călătorit cu trenul, nu se ştie cum, pentru că trei zile mai târziu era în oraşul Whiteville, foarte departe de Blackburg. Hainele îi erau în stare destul de bună, dar el era îngrozitor de murdar. Nefiind în stare să spună ce este cu el, a fost arestat ca vagabond şi condamnat la detenţie în Căminul Adăpost pentru Copii - unde l-au şi spălat.

Jo a fugit şi de la Căminul Adăpost pentru Copii din Whiteville - într-o bună zi, pur şi simplu a luat-o spre pădure şi la Cămin nu s-a mai ştiut nimic de el, niciodată.

După aceea îl găsim, sau mai bine zis îl regăsim, stând

---

[0] Populaţie de indieni americani (Piute sau Paiute) care în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea ocupau teritorii în Utah, Nevada şi Arizona (n.tr.).

singur şi pierdut în ploaia rece de toamnă, la colţul unei străzi de periferie din Blackburg. Acum este momentul să explicăm că picăturile de ploaie care cădeau peste el nu erau, de fapt, negre şi lipicioase, ci doar nu reuşeau să mai ia din negreala şi mizeria lipicioasă de pe faţa şi mâinile lui. Într-adevăr, Jo era mânjit înspăimântător şi uimitor, ca de o mână de artist. Micul vagabond rătăcit nu avea pantofi, picioarele îi erau goale, roşii şi umflate şi, când mergea, şchiopăta cu amândouă. Cât despre haine - vai, cu greu ai fi putut numi astfel oricare dintre lucrurile pe care le purta, aşa cum nu ai fi putut spune prin ce vrajă mai reuşeau să se ţină pe el. Nu încăpea îndoială că era pătruns de frig până la oase. Ştia şi el asta. În seara aceea i-ar fi fost frig oricui, dar, tocmai pentru asta, nici nu mai era altcineva pe stradă. Cum ajunsese acolo Jo nu ar fi putut spune nici cu preţul pâlpâitoarei lui vieţi, nici dacă ar fi fost înzestrat cu un bagaj de cuvinte mai mare de o sută. Din felul în care privea în jur, cu ochii miraţi, ţi-ai fi putut da seama că nu are nici cea mai mică idee despre unde se afla sau de ce.

Şi totuşi, nu era cu totul neştiutor pentru vârsta lui. Pentru că îi era frig şi foame şi mai putea încă să meargă, cu genunchii mult îndoiţi şi călcând mai întâi pe vârfuri, a decis să intre într-una din casele care flancau strada, la intervale mari, şi care arătau aşa de luminate şi călduroase. Dar, tocmai când a încercat să pună în practică acea înţeleaptă hotărâre, o matahală de câine a venit lătrând şi şi-a disputat cu el locul. Speriat dincolo de cuvinte şi crezând, pe bună dreptate, că o fiinţă care arată ca o brută este la fel şi pe dinăuntru, s-a îndepărtat de case şontâcăind şi, lăsând în dreapta şi în stânga lui câmpurile cenuşii şi ude, a ţinut drumul spre Greenton. Mai bine spus, drumul care îi duce spre Greenton pe aceia ce reuşesc să treacă de cimitirul Oak Hill. În fiecare an, un număr deloc de neglijat nu reuşeşte.

Jo nu a reuşit.

L-au găsit acolo a doua zi de dimineaţă, era foarte ud, foarte rece, dar nu mai era înfometat. Se pare că intrase pe poarta cimitirului - sperând, poate, că aceasta duce la o casă unde nu există nici un câine - şi a continuat să bâjbâie cu greu, în întuneric, cu siguranţă tot căzând peste morminte, până când a obosit de tot şi s-a dat bătut. Trupul micuţ zăcea întins pe o parte, cu un obraz murdar cuibărit într-o mână murdară, cu cealaltă mână vârâtă în zdrenţe ca să o încălzească. Obrazul celălalt era, în sfârşit, spălat şi alb, gata parcă să primească sărutul unuia din îngerii Domnului. Întrucât corpul nu fusese încă identificat, nimeni nu a dat importanţă faptului că micuţul zăcea pe mormântul lui Hetty Parlow. Dar mormântul nu se deschisese ca să-l primească. Dincolo de respectul cuvenit, unii ar fi dorit, poate, ca acest lucru să fie altfel orânduit.

NOAPTEA LA TRECĂTOAREA MORTULUI[xiv]

O istorie neadevărată

Era o noapte deosebit de aprigă şi senină, ca inima unui diamant. Nopţile senine au obiceiul de a fi tăioase. Pe întuneric, poate să-ţi fie frig şi să nu îţi dai seama; când vezi, atunci şi suferi. Noaptea aceea era suficient de clară ca să muşte ca un şarpe. Dincolo de brazii uriaşi care domină South Mountain, luna se mişca misterioasă, scoţând scântei reci din pojghiţa îngheţată a zăpezii şi profilând, pe întunericul dinspre vest, conturul fantomatic al Coast Range[0], dincolo de care se întinde, invizibil, Pacificul. Zăpada se adunase în zonele mai deschise ale trecătorii, formând lungi coame, care păreau să crească, şi deluşoare, care păreau să se risipească, împrăştiind o pulbere fină. De fapt, aceasta era lumina solară, de două ori reflectată: o dată lovită de lună şi apoi de zăpadă.

În zăpada aceea stăteau prăbuşite (un marinar ar fi spus scufundate) multe dintre cocioabele aşezării miniere abandonate. Din loc în loc, sub greutatea ei se răsturnaseră suporţii înalţi care, odinioară, susţineau jgheaburile pe care curgea un râu - numit torent[0]. Desigur, „torent” înseamnă *flumen*[0], de fapt. Printre avantajele, pe care muntele nu le poate răpi căutătorilor de aur se numără şi privilegiul de a vorbi limba latină. Despre vecinul lui mort, el spune că „s-a dus pe torent”. Acesta nu este un mod tocmai rău de a

---

[0] Parte a lanţului muntos din America de Nord, care se întinde paralel cu Oceanul Pacific (n.tr.).

[0] în engleză *flume* (n.tr.).

[0] Râu (lat.) (n.tr.).

spune că „sufletul lui s-a întors la Fântâna Vieţii”.

Arborându-şi armura împotriva asalturilor vântului, zăpada nu neglijase nici un colţişor. Când este alergată, fugărită de vânt, zăpada seamănă, destul de mult, cu o armată aflată în retragere. În câmp deschis se întinde în rânduri şi batalioane; acolo unde poate să se fixeze, opune rezistenţă, unde se poate ascunde, aşa face. Poţi vedea plutoane întregi de zăpadă cinchite în spatele unei bucăţi de zid prăbuşit. Vechiul drum, cioplit în versantul muntelui, şiret, era plin de zăpadă. Escadron după escadron se luptaseră să scape pe acea direcţie când, subit, urmărirea încetase. Este imposibil de închipuit un loc mai dezolant şi mai sumbru decât Trecătoarea Mortului într-o noapte de iarnă. Cu toate acestea, domnul Hiram Beeson îşi alesese să trăiască acolo şi să fie singurul locuitor.

Departe, sus pe versantul lui North Mountain, micuţa lui cabană proiecta, prin singura ei fereastră, o rază de lumină lungă şi subţire. Aducea cu un gândăcel negru, fixat pe versantul muntelui cu un bold nou şi strălucitor. Înăuntru, şedea domnul Beeson însuşi, în faţa unui ditamai focul, cu ochii aţintiţi la miezul fierbinte al acestuia, ca şi cum nu mai văzuse aşa ceva niciodată în viaţa lui. Nu era un bărbat frumos. Avea părul cărunt, hainele îi erau zdrenţăroase şi şleampete; era tras la faţă, iar ochii îi erau prea strălucitori. Cât priveşte vârsta, dacă ar fi încercat cineva să i-o ghicească, ar fi spus patruzeci şi şapte, apoi s-ar fi corectat şi ar fi zis şaptezeci şi patru. De fapt, avea douăzeci şi opt. Era, însă, veştejit. Poate nu mult, doar atât cât îndrăznea să fie, având în vedere că, la Bentley’s, exista un antreprenor de pompe funebre care cam şoma, iar la Sonora era un legist nou şi energic. Sărăcia şi zelul sunt ca două pietre de moară. Este periculos să devii al treilea într-o astfel de combinaţie.

Cum şedea, acolo, cu coatele zdrenţăroase pe genunchii

zdrenţăroşi şi maxilarele ascuţite îngropate în mâinile la fel de „zdravene”, fără nici o intenţie vizibilă de a se duce la culcare, domnul Beeson arăta de parcă şi cea mai mică mişcare l-ar fi făcut să se desfacă în bucăţi... Şi totuşi, clipise de nu mai puţin de trei ori, în ultima oră.

Se auzi un ciocănit puternic în uşă. Un ciocănit la acea oră din noapte şi pe o vreme ca aceea ar fi putut surprinde pe un muritor de rând, care locuia de doi ani în trecătoare, fără să fi văzut vreo fiinţă omenească, şi care ştia că ţinutul este de nestrăbătut. Însă domnul Beeson nici măcar nu şi-a luat ochii de la tăciuni. Nici chiar atunci când uşa s-a deschis nu a schiţat alt gest, în afara unei uşoare strângeri din umeri, cu care s-a adunat mai bine în sine, aşa cum faci când te aştepţi la ceva ce nu ai vrea să vezi. Aceeaşi mişcare se poate observa la femeile dintr-o capelă mortuară, când sicriul e purtat pe lângă ele pe culoarul dintre strane.

Fără nici un zgomot, în încăpere a intrat un bărbat înalt şi în vârstă, care purta un palton de lână. Capul îi era înfăşurat într-o basma şi aproape toată faţa era într-un şal. Purta nişte ochelari verzi, împotriva zăpezii, şi chipul, cât se mai vedea din el, era de un alb strălucitor. Îşi puse o mână grea şi înmănuşată pe umărul domnului Beeson, iar acesta îşi uită într-atât de ale lui, încât îşi ridică ochii, privind nu cu puţină mirare. Indiferent pe cine ar fi aşteptat, era clar că nu luase în calcul întâlnirea cu un astfel de personaj. Cu toate acestea, vederea acelui oaspete neaşteptat a provocat în domnul Beeson următoarele sentimente: un sentiment de uluială, unul de recunoştinţă şi un sentiment de bunăvoinţă. Ridicându-se de unde stătea, a apucat mâna noduroasă aşezată pe umărul său şi a scuturat-o în sus şi-n jos, cu o fervoare cu totul inexplicabilă, căci în aspectul bătrânului nu era nimic atrăgător, dar destule lucruri erau respingătoare. Totuşi, atracţia este un lucru

mult prea general ca să nu aibă inclusă în ea şi repulsia. Cel mai atractiv lucru din lume este faţa pe care, instinctiv, o acoperim cu o pânză. Când ajunge şi mai atrăgătoare, fascinantă chiar, o punem la doi metri sub pământ.

— Domnule, este o noapte extrem de dezagreabilă, zise domnul Beeson, lăsând mâna bătrânului să cadă liniştit pe lângă coapse, cu un clămpănit. Rogu-vă, luaţi loc. Îmi pare bine să vă văd.

Domnul Beeson vorbea cu o manierată uşurinţă, la care nu te-ai fi aşteptat, dacă te gândeai la circumstanţe. Într-adevăr, era surprinzător şi destul de greu să-ţi imaginezi contrastul dintre felul în care arăta şi manierele lui ca fiind cel mai obişnuit fenomen social din lume.

Bătrânul făcu un pas către focul ce lucea cavernos în ochelarii săi verzui. Domnul Beeson reluă:

— Pe viaţa dumitale, tare sunt bucuros!

Eleganţa domnului Beeson nu era prea rafinată; făcuse concesii rezonabile gusturilor autohtone. Se opri un moment, lăsându-şi ochii să alunece în jos, de la chipul înfofolit al musafirului său spre rândul de nasturi demodaţi cu care se încheia paltonul de dimie şi până la cizmele din piele de vacă. Zăpada cu care erau pudrate începuse să se topească şi să şiroiască pe podea, în mici râuleţe. Făcuse inventarul oaspetelui şi părea mulţumit. Cine nu ar fi fost? Continuă:

— Trataţia pe care pot să v-o ofer este, din păcate, pe măsura celor ce mă înconjoară. Dar mă voi considera norocos dacă vă va face plăcere să acceptaţi ospitalitatea mea, mai degrabă decât să mergeţi la Bentley’s Flat, în căutare de ceva mai bun.

Cu rafinamentul surprinzător al unei umilinţe ospitaliere, domnul Beeson vorbea de parcă un sejur, în cabana lui plină de căldură, pe o astfel de noapte, ar fi fost o vitregie a sorţii, în comparaţie cu mersul pe jos, cale de douăzeci de

kilometri, afundat în zăpada acoperită cu o pojghiţă îngheţată şi tăioasă. În loc de răspuns, musafirul îşi descheie paltonul. Gazda puse lemne noi pe foc, mătură vatra cu o coadă de lup şi adăugă:

— Dacă vreţi să plecaţi, cred că ar fi mai bine să o luaţi din loc.

Bătrânul se aşeză lângă foc şi îşi întinse tălpile mai înspre căldură, fără să-şi scoată pălăria. Printre mineri, pălăria se scoate arareori, cu excepţia cazului când se scot şi cizmele. Fără alte comentarii, domnul Beeson s-a aşezat şi el pe un scaun, care fusese odată un butoi şi care păstrase mult din caracterul lui original. Pentru o clipă, cei doi au rămas în tăcere. Apoi, de undeva dintre brazi, ajunse la ei lătratul schelălăit al unui coiot şi, tot atunci, uşa se zgâlţâi din ţâţâni. Între cele două incidente nu exista altă legătură decât faptul că, poate, coiotul avea o aversiune faţă de furtuni şi vântul se înteţise tocmai atunci. Şi totuşi, între cele două părea să existe un fel de conspiraţie supranaturală şi domnul Beeson se scutură, pătruns de un sentiment vag de teroare. Într-o clipă, îşi reveni şi i se adresă din nou oaspetelui său:

— Se întâmplă lucruri ciudate pe aici. Am să vă spun totul şi apoi, dacă veţi hotărî să plecaţi, am speranţa că voi putea să vă însoţesc pe bucata cea mai grea a drumului, până la locul unde Peterson Chelu’ l-a împuşcat pe Ben Hike - îndrăznesc să cred că ştiţi unde este asta.

Bătrânul dădu din cap energic, ca şi cum ar fi confirmat nu numai că ştie, ci şi că ştie sigur.

— Acum doi ani, începu domnul Beeson, locuiam în casa asta, împreună cu încă doi tovarăşi. Dar, când s-a întâmplat goana după aurul din Bentley’s Flat, am plecat şi noi, o dată cu ceilalţi. În zece ore, trecătoarea era părăsită. Totuşi, în seara aceea mi-am dat seama că îmi uitasem un pistol valoros şi m-am întors să-l iau. Mi-am petrecut noaptea aici,

singur, aşa cum mi-am petrecut toate nopţile de atunci încoace. Trebuie să spun că, doar cu câteva zile înainte de a pleca, sluga noastră, un chinez, a avut ghinionul să moară, pe o vreme când pământul era aşa de îngheţat, că nu puteai săpa o groapă. Aşa că, în ziua grăbitei noastre plecări, am tăiat podeaua, uite acolo, am săpat şi i-am făcut o înmormântare, pe cât ne-a stat în putere. Dar, mai înainte de a-l pune în groapă, am avut prostul gust nemaipomenit de a-i tăia codiţa de cal şi de a i-o ţintui de bârna aceea, de deasupra mormântului său, unde o puteţi vedea şi în acest moment. Sau poate când v-oţi mai fi încălzit, ca să aveţi plăcerea să vă uitaţi în jur. V-am spus, nu-i aşa, că acel chinez a murit de moarte bună? Desigur, nu am avut nimic de-a face cu asta şi m-am întors nu dintr-o atracţie irezistibilă sau o fascinaţie morbidă, ci numai pentru că îmi uitasem pistolul. Acest fapt vă este limpede, domnule, nu-i aşa?

Vizitatorul dădu cu gravitate din cap. Părea să nu fie omul prea multor vorbe, dacă vorbea de fel. Domnul Beeson a continuat:

— După credinţa chineză, omul este asemenea unui zmeu. Nu poate ajunge în ceruri, dacă nu are coada. Ei bine, ca să scurtez povestea aceasta plictisitoare - pe care găsesc, totuşi, că este de datoria mea să o relatez - în noaptea aceea, pe când stăteam singur şi mă gândeam la orice altceva, dar nu la el, chinezul s-a întors să-şi ia codiţa de cal. Dar nu şi-a luat-o...

Domnul Beeson căzu iarăşi într-o tăcere adâncă. Poate că îl istovise acel exerciţiu, nedorit, al vorbitului, poate că îşi chemase vreo amintire, care îi solicita întreaga atenţie. Vântul acum şuiera pretutindeni şi brazii de pe versant se auzeau limpede cum cântă. Povestitorul a continuat:

— Spuneţi că nu vi se pare mare lucru, şi nici mie, mărturisesc. Dar el vine mereu!

Urmă o altă tăcere lungă, vreme în care cei doi au privit fix în foc, fără ca măcar să mişte. Apoi, domnul Beeson izbucni, aproape furios, cu ochii aţintiţi pe ceea ce putea vedea din faţa impasibilă a celui ce-l asculta:

— Să i-o dau? Domnule, în această chestiune nu am intenţia să deranjez pe nimeni, ca să mă sfătuiască. Mă veţi ierta, sunt sigur - zicând aceasta, deveni surprinzător de persuasiv -, dar m-am încumetat şi am pironit coada aceea tare şi mi-am asumat, ca pe o obligaţie oarecum împovărătoare, să o păzesc. Aşa că îmi este absolut imposibil să acţionez aşa cum, cu îngrijorare, propuneţi. Mă luaţi drept un modoc[0]?

Nimic nu ar fi putut depăşi brusca violenţă cu care aruncă în urechile oaspetelui său acest protest indignat. Era ca şi cum l-ar fi pălit pe-o parte a capului, cu o mănuşă de armură. Era un protest, dar era şi o provocare. *Să fii luat drept un laş* - *să fii luat drept modoc:* aceste două expresii spun acelaşi lucru. Uneori e vorba de un chinez. *Mă iei drept chinez?* este o întrebare adresată, adesea, cuiva mort pe nepusă masă.

Lovitura bruscă a domnului Beeson nu a avut nici un efect şi, după un moment de pauză, în care vântul răsună pe coş ca sunetul cuielor bătute într-un sicriu, acesta continuă.

— Dar, după cum spuneţi, toate acestea mă extenuează. Simt că viaţa mea din ultimii doi ani a fost o greşeală - o greşeală care se corectează singură. Înţelegeţi cum. Mormântul! Nu, nu are cine să-l sape. Pământul este îngheţat. Dar sunteţi foarte bine venit. Puteţi să spuneţi la Bentley’s... dar nu are importanţă. A fost foarte greu de tăiat: îşi împletesc mătase în codiţe. Puah!

Domnul Beeson vorbea cu ochii închişi şi divaga. Ultimul său cuvânt fusese un sforăit. Un minut mai târziu respiră

---

[0] Membru al unei populaţii indiene din America de Nord (n.tr.).

adânc, îşi deschise ochii cu greu, mai făcu o singură remarcă şi căzu într-un somn adânc. Iată ce a spus:

— Îmi mătură praful!

Apoi, străinul cel vârstnic, care nu rostise nici o vorbă, de la sosirea lui, se ridică de unde şezuse şi îşi scoase hainele de deasupra. În lenjeria de flanelă, arăta tot aşa de colţuros ca şi răposata *Signorina* Festorazzi, o irlandeză înaltă de şase picioare şi cu o greutate de treizeci de kilograme, care se expunea, doar în furou, în faţa locuitorilor din San Francisco. Apoi, s-a strecurat pe unul din priciuri, după ce, mai întâi, îşi pusese la îndemână revolverul, aşa cum se obişnuia prin ţinutul acela. Revolverul l-a luat de pe un raft şi era acelaşi pentru care domnul Beeson pomenise că s-a întors în trecătoare, cu doi ani în urmă.

După câteva clipe, domnul Beeson se trezi şi, văzând că musafirul lui s-a retras, a făcut la fel. Dar mai înainte, s-a apropiat de smocul păgân de păr lung şi împletit şi a tras de el cu putere, ca să se asigure că este bine fixat. Faţă în faţă, de-a latul camerei, stăteau cele două paturi, nişte biete priciuri de lemn, acoperite cu pături nu din cale-afară de curate. La mijloc, între ele, se afla micuţul chepeng pătrat care dădea în mormântul chinezului. Fiindcă veni vorba, chepengul era traversat, în cruciş şi-n curmeziş, de un rând dublu de ţinte ascuţite. În încercarea sa de a rezista supranaturalului, domnul Beeson nu dispreţuise folosirea unor măsuri materiale de precauţie.

Focul scăzuse acum. Flăcările ardeau, albăstriu şi abia pâlpâit, cu scânteieri când şi când, şi proiectau pe pereţi umbre spectrale, care se mişcau misterios de colo-colo, când unindu-se, când despărţindu-se. În celălalt capăt al camerei, aproape de acoperiş, umbra cozii atârnânde se ţinea, totuşi, deoparte, ursuză ca un semn de exclamare. Cântecul brazilor, afară, se înălţa acum la rangul unui imn triumfal. În pauze, tăcerea era de-a dreptul

înspăimântătoare.

În cursul unui astfel de răstimp, trapa din podea a început să se mişte. Se ridica încet şi constant şi, la fel, se ridica din pat şi căpăţâna înfăşată a musafirului, ca să-l urmărească. Apoi, cu un clămpănit ce a zguduit casa din temelii, chepengul s-a dat de tot peste cap, cu ţintele lui oribile îndreptate ameninţător în sus. Domnul Beeson se deşteptă şi, fără să se ridice, îşi apăsă degetele pe ochi. Se cutremură, dinţii îi clănţăneau. Oaspetele lui stătea sprijinit într-un cot şi urmărea desfăşurarea evenimentelor, prin ochelarii care luceau ca nişte lămpi.

Deodată, o pală de vânt şuierătoare coborî în jos, pe coş. Cenuşa şi fumul s-au împrăştiat în toate părţile, ascunzând pentru moment totul. Când focul lumină din nou încăperea, pe marginea unui scaun fără spătar, de lângă vatra focului, se vedea stând prudent un omuleţ oacheş cu înfăţişare foarte plăcută. Era îmbrăcat cu un gust impecabil şi dădu din cap către bătrân, afişând un zâmbet prietenos şi fermecător. „Cu siguranţă este din San Francisco”, se gândi domnul Beeson, care îşi revenise, oarecum, din spaimă şi căuta pe bâjbâite explicaţia evenimentelor din seara aceea.

Acum, însă, încă un actor apărea în scenă. Din gaura neagră şi pătrată, aflată în mijlocul camerei, se iţea capul chinezului plecat la cele sfinte, cu ochii sticloşi răsuciţi în sus, în fantele înguste ce ţineau loc de găvane, şi aţintiţi asupra cozii bălăngănite de deasupra, cu o privire care trăda o dorinţă indescriptibilă. Domnul Beeson gemu şi îşi acoperi iar faţa cu mâinile. Un iz uşor de opiu invadă camera. Îmbrăcat într-o tunică scurtă şi albastră din mătase matlasată, dar acoperită de mucegai, din cel ce se dezvoltă în morminte, el s-a ridicat încet, parcă împins de un slab arc spiralat. Genunchii erau la nivelul podelei când, cu un impuls rapid, ca saltul pâlpâitului tăcut al unei flame, sări şi apucă de coadă cu ambele mâini, se trase în sus şi muşcă

vârful, cu dinţii lui gălbejiţi. Atârna de ea cu frenezie, făcând grimase îngrozitoare, zbătându-se şi zvârcolindu-se, legănându-se dintr-o parte în alta, în efortul de a desprinde de bârnă ceea ce îi aparţinea, dar fără să scoată nici un sunet. Era ca un cadavru cu convulsii induse, artificial, cu ajutorul unei baterii galvanice. Contrastul dintre această activitate supraomenească şi tăcerea sa era de-a dreptul hidos!

De spaimă, domnul Beeson se ghemui în pat. Micuţul gentleman oacheş îşi descrucişă picioarele, bătu nerăbdător darabana cu vârful cizmei şi îşi consultă ceasul de aur masiv. Bătrânul se ridică în capul oaselor şi apucă pistolul.

Bang!

Ca un trup căzut din spânzurătoare, chinezul plonjă în gaura neagră de dedesubt, ducându-şi coada în dinţi. Cu un trosnet, trapa s-a rotit şi s-a închis. Micul gentleman din San Francisco sări sprinten de pe locul lui, prinse ceva din aer cu pălăria, aşa cum prind copiii fluturi, şi dispăru pe coş, ca şi cum ar fi fost aspirat.

De undeva, de departe, din întunericul de afară şi plutind înăuntru prin uşa deschisă, străbătu un ţipăt slab - ca un lung suspin tânguit, ca ţipătul unui copil, sugrumat de moarte în plin deşert, sau al unui suflet pierdut pe care Necuratul îl târa departe. Poate că era doar un coiot.

În primele zile ale primăverii următoare, un grup de mineri, care se îndrepta spre locul unor noi prospecţiuni, a traversat trecătoarea. Rătăcind printre cabanele părăsite, într-una dintre ele au găsit corpul lui Hiram Beeson, întins pe un prici, cu o gaură de glonţ în inimă. Era clar că glonţul fusese tras din partea opusă a încăperii, căci, într-una din grinzile de stejar, de deasupra lui, se vedea o mică adâncitură albăstrie, acolo unde glonţul lovise un nod de lemn şi ricoşase, în jos, spre pieptul victimei. Fixat puternic

de aceeaşi bârnă era ceva ce părea să fi fost capătul unei funii împletite din păr de cal, pe care glonţul o tăiase, în drumul lui către nod. Nu mai era nimic altceva interesant de observat, cu excepţia unor haine mucegăite, care nu se potriveau deloc unele cu altele. Câteva dintre ele au fost ulterior identificate, de către martori respectabili, ca fiind articole de îmbrăcăminte în care, cu ani în urmă, fuseseră înmormântaţi anumiţi cetăţeni, decedaţi în Trecătoarea Mortului. Dar cum era posibil acest lucru nu este uşor de înţeles, dacă nu cumva hainele fuseseră, într-adevăr, purtate ca deghizare, de către Moarte însăşi - ceea ce este greu de crezut.

DINCOLO DE ZID[XV]

Cu mulţi ani în urmă, întorcându-mă de la Hong Kong la New York, am petrecut o săptămână în San Francisco. Trecuse multă vreme de când nu mai fusesem în oraşul acela şi în răstimp afacerile mele din Orient prosperaseră dincolo de aşteptări. Eram bogat şi îmi puteam permite să-mi revizitez ţara pentru a reînnoi prietenia mea cu aceia dintre tovarăşii mei de tinereţe care încă mai trăiau şi care îşi mai aminteau de mine cu afecţiune. Pe primul loc, speram, era Mohun Dampier, un vechi coleg de şcoală cu care purtasem o corespondenţă fragmentară, de mult întreruptă, aşa cum se întâmplă cu schimbul de scrisori dintre bărbaţi. Poate aţi observat că lipsa de dispoziţie pe care o manifeşti în a scrie o simplă scrisoare prietenească este aproximativ proporţională cu pătratul distanţei dintre tine şi corespondentul tău. Este un postulat.

Îmi aminteam că Dampier era un bărbat chipeş şi puternic, cu înclinaţii pentru studiu, aversiune faţă de muncă şi o marcată indiferenţă la multe din lucrurile importante pentru restul lumii, inclusiv la avere. Totuşi, moştenise suficient ca să fie la adăpost de nevoi. În familia sa, una dintre cele mai vechi şi mai aristocratice din ţară, era o chestiune de mândrie faptul că nici un membru al său nu a fost vreodată implicat în comerţ sau politică şi nici nu a primit vreun fel de distincţii. Mohun era uşor sentimental şi avea un gen anume de superstiţie, care l-a condus spre studiul a nenumărate feluri de subiecte oculte, deşi o solidă sănătate mentală l-a protejat de ispita credinţelor fantastice şi periculoase. Făcea incursiuni îndrăzneţe pe tărâmul supranaturalului, fără să renunţe la a se plasa, mereu, în regiunea cartografiată şi parţial controlată pe care ne place să o numim certitudine.

Noaptea vizitei mele la el era furtunoasă. În California se instalase iarna şi o ploaie insistentă răpăia pe străzile pustii sau, ridicată de neregulate rafale de vânt, se năpustea asupra caselor cu o furie de necrezut. Taxiul meu a găsit cu destulă dificultate adresa, aflată în afara oraşului, înspre plaja de la ocean, într-o suburbie puţin populată. Casa, cu o înfăţişare destul de urâtă, stătea în mijlocul terenului care, atât cât puteam vedea în obscuritate, era lipsit şi de flori, şi de iarbă. Trei sau patru copaci se zvârcoleau şi gemeau sub tortura furtunii, de parcă ar fi încercat să scape din mediul acela deprimant, pentru a avea şansa să găsească unul mai bun, în largul oceanului. Casa era o construcţie din cărămidă, pe două nivele, la unul din colţuri având un turn, cu un etaj mai înalt decât restul clădirii. Singura luminată era o fereastră de acolo. Ceva din felul în care arăta casa m-a făcut să mă înfior. Deşi ar fi putut să fie şi un firicel de ploaie care mi se strecurase pe sub guler, în jos pe spinare, în vreme ce încercam să mă adăpostesc în cadrul uşii.

În răspunsul la biletul prin care îmi exprimam dorinţa de a-i face o vizită, Dampier îmi scrisese „Nu suna. Deschide uşa şi urcă.” Aşa am şi făcut. Scările erau slab luminate, de o unică lampă de gaz aflată la capătul celui de al doilea rând de scări. Am reuşit să urc fără probleme şi am intrat, printr-o uşă deschisă, în pătratul luminat al încăperii din turn. Dampier îmi ieşi în întâmpinare îmbrăcat în halat şi papuci, salutându-mă aşa cum îmi doream. Şi, dacă mă gândisem că ar fi fost mai potrivit să primesc salutul la uşa principală, întâia privire asupra lui mi-a suprimat orice idee despre eventuala lui lipsă de ospitalitate.

Prietenul meu nu mai era acelaşi. Deşi abia trecut de vârsta maturităţii, era deja cărunt şi se gârbovise tare. Trupul îi era slab şi colţuros, faţa, brăzdată adânc, iar pielea avea o paloare cadaverică. Ochii, nefiresc de mari, aveau o lucire stranie.

Mi-a oferit un loc şi o ţigară şi - cu o sinceritate evidentă şi gravă - m-a asigurat de plăcerea pe care i-o făcea vizita mea. A urmat o conversaţie lipsită de importanţă, dar tot timpul am fost copleşit de melancolia care mă încerca văzând marea schimbare pe care o suferise. Probabil că şi-a dat seama de aceasta, pentru că, brusc, a spus cu un zâmbet destul de luminos:

— Eşti dezamăgit de mine, *non sum qualis eram*[0].

Nu prea ştiam ce să răspund, dar am reuşit să spun:

— Sincer, nu-mi dau seama - latina ta este aproape la fel de bună.

S-a luminat din nou la faţă.

— Nu e aşa, dar, pentru că este o limbă moartă, atracţia faţă de ea sporeşte. Dar, te rog, ai răbdare şi aşteaptă. Acolo unde mă duc există, poate, o limbă mai bună. Vrei să transmit un mesaj din partea ta în limba aceea?

Zâmbetul îi dispăru în vreme ce vorbea. Când a terminat, privea în ochii mei cu o gravitate care m-a tulburat. Totuşi, nu aveam de gând să mă las pradă acelei dispoziţii şi nici să-i permit să vadă cât de profund mă afectase prezicerea morţii lui.

— Îmi închipui, am spus, că este departe momentul când vorbirea omenească va înceta să mai servească nevoilor noastre. Şi atunci, nevoia, cu toate posibilităţile sale de folosinţă, va fi trecut de mult.

Nu a răspuns nimic şi am rămas şi eu tăcut, căci conversaţia luase o turnură deprimantă. Nu ştiam cum să-i dau un caracter mai agreabil. Într-o pauză de furtună, când tăcerea aceea de moarte devenise aproape tulburătoare, prin contrast cu vacarmul de mai înainte, am auzit un ciocănit uşor. Părea să vină dinspre peretele aflat în spatele scaunului pe care stăteam. Zgomotul semăna cu unul făcut de mâna cuiva, nu ca un ciocănit la uşă pentru a cere voie

---

[0] „Nu sunt cel care am fost” (lat.) (n.tr.).

să intre ci, mai degrabă - mi-am zis eu - ca un semnal convenit, ca o asigurare a prezenţei cuiva într-o cameră alăturată. Îmi imaginez că mulţi dintre noi am avut experienţe în care am folosit acest mod de comunicare, mai multe chiar decât am fi dispuşi să recunoaştem. M-am uitat la Dampier. Dacă în privirea mea era vreo urmă de amuzament, el nu a observat-o. Părea să fi uitat de prezenţa mea acolo şi privea fix la peretele din spatele meu, cu o expresie în privire pe care nu sunt în stare să o descriu. Deşi, în amintirea mea, ea este tot atât de vie astăzi pe cât îmi era de clară atunci. Situaţia era stânjenitoare, aşa că m-am ridicat să plec. Atunci, Dampier a părut să-şi revină.

— Te rog, stai, nu-i nimic, nu e nimeni acolo.

Dar ciocănitul s-a repetat cu aceeaşi blândă şi domoală insistenţă ca mai înainte.

— Iartă-mă, dar este târziu. Pot veni mâine?

Mi-a zâmbit, oarecum mecanic, mi-am zis eu.

— E foarte delicat din partea ta, dar chiar nu este nevoie. Pe cuvântul meu, aceasta este singura cameră din turn şi nu e nimeni. Cel puţin...

A lăsat fraza neterminată, s-a ridicat şi a deschis o fereastră, singura deschidere în peretele de unde mi se părea că vine zgomotul.

— Uită-te!

Nu ştiam prea sigur ce altceva să fac, aşa că l-am urmat la fereastră şi am privit afară. Prin obscuritatea ploii, care cădea din nou în averse, un felinar, aflat nu departe, oferea destulă lumină, ca să arate cu absolută claritate că „nu era nimeni”. Într-adevăr, nu era nimic altceva decât peretele gol al turnului.

Dampier închise fereastra şi, făcându-mi semn să mă aşez din nou, şi-a reluat şi el locul.

Incidentul în sine nu era deosebit de misterios. Existau o

duzină de explicaţii, fiecare la fel de plauzibilă, deşi nici una nu-mi trecea prin cap. Totuşi, întâmplarea mă impresionase în mod ciudat, poate cu atât mai mult din pricina efortului pe care îl făcea prietenul meu ca să mă liniştească. Acest fapt conferea întâmplării o anumită semnificaţie şi importanţă. Îmi dovedise că nu era nimeni, dar tocmai în aceasta rezida întreg interesul. Mai mult, nu îmi oferise nici o explicaţie. Tăcerea sa mă irita şi mă făcea să mă simt jignit.

— Prietene, i-am spus - oarecum ironic, mă tem -, nu sunt pregătit să discut dreptul tău de a găzdui oricât de multe fantome consideri pe gustul tău şi în acord cu ideile tale despre tovărăşie. Nu este treaba mea. Dar, cum eu nu sunt decât un simplu om de afaceri, majoritatea dintre ele de pe această lume, nu cred că fantomele sunt utile tihnei şi confortului meu. Mă duc la mine la hotel, unde şi ceilalţi oaspeţi sunt toţi vii, în carne şi oase.

Discursul nu fusese prea politicos, dar Dampier nu a manifestat nici o reacţie la el.

— Te rog să rămâi, îţi sunt recunoscător că te afli aici. Ceea ce ai auzit tu în seara asta eu cred că am mai auzit de două ori înainte. Acum *ştiu* că nu a fost o iluzie. Aceasta înseamnă mult pentru mine, mai mult decât îţi închipui. Mai ia o ţigară, înarmează-te cu multă răbdare şi am să-ţi povestesc.

Ploaia cădea acum mai constant, cu un susur şoptit şi monoton, întreruptă la intervale lungi de zgomotul brusc al crengilor, atunci când vântul se înteţea şi apoi se domolea. Era destul de târziu în noapte, dar atât simpatia faţă de prietenului meu, cât şi curiozitatea făcuseră din mine un ascultător avid al monologului său, pe care nu l-am întrerupt nici măcar cu o vorbă, de la început şi până la sfârşit.

„Acum zece ani, ocupam un apartament la parter, într-un şir de case, din acelea toate la fel, situate de cealaltă parte a oraşului, într-un cartier din zona pe care o numim Rincon Hill. Fusese cel mai bun cartier din San Francisco, dar căzuse pradă neglijenţei şi paraginii. Aceasta se datora, în parte, caracterului primitiv al arhitecturii sale, care nu se mai potrivea cu gusturile mai rafinate ale cetăţenilor noştri cu stare. O altă cauză erau unele facilităţi de ordin public, care au făcut din el un dezastru. Şirul de locuinţe, din care eu ocupam una, era amplasat uşor mai departe de stradă. Fiecare avea câte o grădină în miniatură, separată de cea a vecinilor cu nişte gărduleţe joase de fier şi împărţită în două, cu precizie matematică, de o alee de pietriş, mărginită de tufe de cimişir, care mergea de la portiţă la uşa de la intrare.

Într-o dimineaţă, tocmai îmi părăseam locuinţa, când am văzut o tânără care intra în grădiniţa alăturată, din stânga. Era o zi caldă de iunie şi ea purta o rochie albă, uşoară. De umeri îi atârna o pălărie de pai cu boruri largi, împodobită din belşug cu flori şi minunat asortată cu panglici, după moda timpului. Atenţia nu mi-a fost prea mult reţinută de superba simplitate a costumului, pentru că nimeni nu ar fi putut să-i privească chipul şi să se mai gândească la cele lumeşti. Să nu-ţi fie teamă, încercând să-l descriu nu aş face decât să-l profanez. Era nemaipomenit de frumoasă. Tot ceea ce văzusem sau visasem vreodată, în materie de frumuseţe, se regăsea în pictura aceea vie şi fără pereche creată de mâna Artistului Divin. M-a mişcat atât de profund încât, fără să mă mai gândesc la necuviinţa gestului, inconştient, mi-am scos pălăria, întocmai cum un catolic devotat sau un protestant bine crescut se descoperă în faţa chipului Fecioarei. Domnişoara nu s-a arătat surprinsă neplăcut. Doar şi-a întors spre mine ochii săi, minunat de negri, într-un fel care m-a făcut să-mi ţin respiraţia, şi a

intrat în casă fără alt semn că mi-ar fi recunoscut gestul. O clipă am rămas nemişcat, cu pălăria în mână, conştient până la durere de impoliteţea gestului meu. Însă, cum eram deplin copleşit de emoţia pe care mi-o inspirase acea viziune de incomparabilă frumuseţe, pocăinţa mea a fost mai puţin adâncă decât s-ar fi cuvenit.

Pe urmă mi-am văzut de drum, dar mi-am lăsat inima în urmă. În mod normal, probabil că aş fi rămas în oraş până la căderea serii şi totuşi, pe la jumătatea după-amiezei, eram deja înapoi în mica grădină, manifestând un fals interes pentru cele câteva floricele stupide pe care nu le observasem niciodată până atunci. Speranţa mi-a fost în van. Ea nu a mai apărut.

După o noapte de nesomn a urmat o zi plină de aşteptare şi dezamăgiri. Dar ziua următoare, în timp ce hoinăream fără ţintă prin cartier, am întâlnit-o. Desigur, nu am mai repetat nebunia de a-mi scoate pălăria şi nici nu am îndrăznit măcar să o privesc prea îndelung, atât cât să-mi exprim interesul faţă de ea. Dar inima îmi bătea să-mi spargă pieptul. Tremuram şi m-am înroşit instinctiv atunci când şi-a întors spre mine ochii mari şi negri, cu o privire de evidentă recunoaştere, pe deplin lipsită de îndrăzneală sau cochetărie.

Nu te voi obosi cu detalii. Am întâlnit-o, apoi, de multe ori şi, cu toate astea, niciodată nu i-am vorbit, nu am încercat să-i atrag atenţia. Nici nu am făcut ceva ca să îi fiu prezentat. Poate că nu este destul de desluşită pentru tine reţinerea aceasta, care îmi cerea un efort atât de mare de renunţare la sine. Este adevărat că eram îndrăgostit până peste cap, dar cine poate să îşi înfrângă obiceiul de a gândi sau să îşi schimbe caracterul?

Eram - ceea ce unii nebuni sunt încântaţi să numească, iar alţii, şi mai nebuni, sunt fericiţi să fie numiţi - un aristocrat. Şi, în ciuda frumuseţii, a farmecului şi graţiei ei,

fata nu era de rangul meu. Îi aflasem numele, dar n-are nici un rost să ţi-l spun, şi ştiam câte ceva despre familia ei. Era orfană şi depindea de o mătuşă bătrână, grasă şi imposibilă, în a cărei casă, cu apartamente de închiriat, trăia. Veniturile mele erau mici şi, pentru căsătorie, îmi lipsea talentul, care este, poate, un dar. O alianţă cu familia aceea m-ar fi condamnat la un trai în maniera lor, m-ar fi despărţit de cărţile şi studiile mele, iar pe plan social m-ar fi redus la statutul unui om simplu. Este uşor de pledat împotriva unor astfel de argumente şi nu vreau să fac aici pe propriul meu avocat. Sunt de acord să fiu judecat pentru aceasta, dar, pe drept cuvânt, lasă-mă să-ţi spun că întreg şirul de strămoşi ai mei, generaţii după generaţii, ar trebui chemaţi în apărarea mea. Iar mie să mi se îngăduie să pledez pentru reducerea pedepsei datorită mandatului imperios al eredităţii. Fiecare globulă din sângele meu strămoşesc se opunea unei astfel de mezalianţe. Pe scurt, toate gusturile, obiceiurile, instinctele mele şi orice urmă de raţiune îmi mai lăsase iubirea pe care o simţeam - toate se împotriveau. Mai mult, cum eram un sentimental irecuperabil, găseam un farmec subtil în acea relaţie impersonală şi spirituală, pe care cunoaşterea apropiată ar fi putut să o vulgarizeze, iar căsătoria ar fi spulberat-o. Nici o femeie, îmi spuneam, nu poate fi aşa cum pare această fiinţă minunată. Dragostea este un vis delicios, de ce să-mi provoc singur deşteptarea la realitate?

Toate aceste raţiuni şi sentimente îmi impuneau un traseu clar. Onoarea, mândria, prudenţa, apărarea propriilor idei - toate îmi dictau să mă îndepărtez, dar eram prea slab ca să o fac. Nu puteam decât, cel mult, să încetez s-o întâlnesc, cu un efort uriaş de voinţă. Şi aşa am şi făcut.

Evitam chiar şi întâlnirile întâmplătoare din grădină, nu-mi părăseam locuinţa decât atunci când ştiam că era plecată la lecţiile de muzică şi nu reveneam decât după

căderea nopţii. Cu toate astea, în tot acel timp eram ca în transă, lăsându-mă pradă celor mai fascinante fantezii şi organizând întreaga mea viaţă intelectuală în funcţie de visele mele. Ah, prietene, ca unul ale cărui acţiuni sunt strict legate de raţiune, habar nu ai în ce paradis al nebunilor trăiam.

Într-o seară, Necuratul mi-a băgat în cap să mă port ca un idiot desăvârşit. Aflasem de la proprietăreasa mea, pe care o chestionasem aparent întâmplător şi fără intenţie, că dormitorul tinerei era lipit de al meu, despărţit de un perete subţire. Am cedat unui impuls nechibzuit şi grosolan şi am ciocănit uşor în perete. Nu am primit nici un răspuns, desigur, dar nu eram dispus să accept un refuz. Mă copleşise un fel de nebunie şi am repetat acel gest necugetat, acea jignire. Dar, din nou, fără nici un efect aşa că am avut, în sfârşit, decenţa să nu mai insist.

O oră mai târziu, pe când eram cufundat în unele dintre cercetările mele diabolice, am auzit, sau am crezut că aud răspunsul la semnalul meu. Mi-am aruncat cât colo cărţile şi m-am repezit la perete. Cât de încet îmi permitea inima, care bătea nebuneşte, am lovit de trei ori în el. De data aceasta răspunsul a venit clar şi inconfundabil: unu, doi, trei - o repetare exactă a semnalului meu. Atât îmi doream, dar a fost destul - prea mult chiar.

Nebunia a continuat în seara următoare şi în multe seri după aceea, iar eu am avut întotdeauna «ultimul cuvânt». În toată perioada aceea am fost fericit până la delir, însă, cu firea mea perversă, am insistat în hotărârea mea de a nu o întâlni. La un moment dat, aşa cum ar fi trebuit să mă aştept, nu am mai primit nici un răspuns. S-a săturat - mi-am spus - de ceea ce, probabil, consideră a fi timiditatea mea. Şi m-am hotărât să o caut şi să facem cunoştinţă, iar apoi - ce? Nu prea ştiam atunci, cum nici acum nu ştiu, ce s-ar fi putut întâmpla. Ştiu doar că mi-am petrecut zile la

rând încercând să o întâlnesc şi că totul a fost în zadar. Nu mai era de văzut şi nici de auzit. Am bântuit străzile pe care ne întâlnisem, dar ea nu a venit. De la fereastra mea am pândit grădina din faţa casei ei, dar ea nu a trecut nici spre poartă, nici spre casă. Am căzut în cea mai neagră deznădejde, cu credinţa că ea plecase, şi totuşi nu am făcut nimic să-mi curm îndoielile. Puteam să-mi întreb proprietăreasa, dar dobândisem faţă de ea o aversiune nestăpânită pentru că, o dată, vorbise despre fată cu mai puţin respect decât credeam eu potrivit.

Veni apoi o noapte fatidică. Epuizat de emoţii, şovăială şi deznădejde, mă culcasem devreme şi căzusem într-un fel de somn, atât cât îmi era, încă, posibil. În mijlocul nopţii ceva - o forţă malefică pusă să-mi distrugă liniştea pe veci - m-a făcut să deschid ochii şi să mă ridic, treaz de-a binelea, ca să ascult atent - ce? Nu ştiam. Apoi, mi s-a părut că aud un ciocănit uşor în perete, abia o umbră a semnalului obişnuit. După câteva clipe, s-a repetat: unu, doi, trei - nu mai tare ca înainte, dar parcă cerea intens un răspuns şi îl aştepta încordat. Eram cât pe ce să răspund, când Necuratul a intervenit din nou în treburile mele cu insinuarea ticăloasă că ar trebui să mă răzbun. Mă ignorase cu cruzime multă vreme. Acum am să o ignor eu pe ea. Incredibilă prostie - Dumnezeu să mă ierte! Tot restul nopţii am stat treaz, întărindu-mi încăpăţânarea cu justificări neruşinate şi ascultând.

A doua zi dimineaţă, târziu, m-am întâlnit cu proprietăreasa mea, pe când eu plecam şi ea intra.

— Bună dimineaţa, domnule Dampier. Aţi auzit?

I-am răspuns că nu am auzit nimic şi am insinuat că nici nu mă interesează să aflu. Insinuarea i-a scăpat.

— Despre tânăra de alături, bombăni ea. Cum! Nu ştiaţi? Sunt săptămâni de când este bolnavă şi acum...

Aproape că am sărit asupra ei.

— Şi acum, am ţipat, acum ce?

— A murit.

Povestea nu se încheie aici. Aşa cum aveam să aflu mai târziu, în mijlocul nopţii, bolnava se trezise dintr-o lungă letargie, după o săptămână de delir şi, cu ultimele cuvinte, ceruse ca patul să-i fie mutat în capătul opus al camerei. Cei de faţă crezuseră că este doar o formă a delirului ei, dar s-au supus. Şi biata fiinţă, muribundă, şi-a adunat ultimele puteri, cu voinţa de a reface o legătură ruptă - un fir aurit de sentiment care să lege inocenţa ei de o monstruoasă josnicie, datorată oarbei şi brutalei mele loialităţi faţă de mine însumi.

Cum mai putea repara lucrurile? Există oare liturghii ce se pot rosti pentru odihna sufletelor care bântuie în nopţi cum este aceasta - duhuri purtate încoace şi încolo de vânturi nevăzute - care ies în furtună şi întuneric cu semne şi minuni, crâmpeie de amintire şi prevestiri despre Judecata de Apoi?

Aceasta este a treia apariţie. Prima dată, am fost prea sceptic pentru a mai face şi altceva decât să verific, prin mijloace obiective, natura întâmplării. A doua oară am răspuns semnalului după ce se repetase de mai multe ori, dar fără rezultat. Întâmplarea din seara aceasta încheie «triada fatală» prezentată de Parapelius Necromantius. Nu mai este nimic de spus.”

Când Dampier şi-a terminat povestirea, nu am ştiut ce să-i spun, iar să-i pun întrebări ar fi fost de o hidoasă impertinenţă. M-am ridicat şi i-am urat noapte bună într-un fel care să-i arate compasiunea mea. Mi-a răspuns cu o strângere de mână. În noaptea aceea, singur cu durerea şi remuşcările sale, a trecut în Necunoscut.

O EPAVĂ PSIHOLOGICĂ[xvi]

În vara lui 1874 mă aflam în Liverpool, unde venisem cu afaceri pentru casa de comerţ Bronson & Jarett. Zenas Bronson ajunsese partenerul meu. Cu un an înainte, firma fusese în pragul falimentului şi, incapabil să suporte decăderea de la belşug la sărăcie, murise.

Întrucât îmi terminasem treburile şi resimţeam oboseala şi epuizarea care însoţesc încheierea unei afaceri, m-am gândit că o călătorie mai lungă pe mare ar fi şi agreabilă şi benefică. Aşa că, în loc să mă îmbarc pentru întoarcere pe una din multele nave cu aburi pentru pasageri, am făcut rezervarea către New York pe vasul cu pânze *Morrow,* cu care expediam un transport considerabil şi valoros de bunuri pe care le cumpărasem. *Morrow* era o corabie englezească în care, bineînţeles, nu erau cine ştie ce condiţii de cazare pentru pasageri. Pasageri eram doar eu şi o tânără, împreună cu servitoarea ei, o negresă de vârstă mijlocie. Mi s-a părut ciudat că o tânără englezoaică, aflată în călătorie, este însoţită de o astfel de persoană. Mai târziu, tânăra mi-a explicat că femeia îi fusese lăsată familiei sale de către un bărbat din Carolina de Sud şi soţia acestuia. Amândoi muriseră în aceeaşi zi, în casa tatălui fetei, din Devonshire. Situaţia în sine era suficient de ieşită din comun, pentru a-mi rămâne destul de clar în memorie, chiar dacă, ulterior, nu ar fi reieşit din conversaţia cu tânăra domnişoară că numele bărbatului era William Jarett, la fel ca al meu. Ştiam că o ramură a familie mele se stabilise în Carolina de Sud, dar nu ştiam nimic despre ei.

Morrow a ridicat pânzele de la gura râului Mersey pe 15 iunie şi, timp de câteva săptămâni a profitat de vânturi bune şi un cer fără nori. Căpitanul, un marinar admirabil, dar nimic mai mult, nu ne-a copleşit mai deloc cu prezenţa

sa, cu excepţia meselor. Domnişoara Janette Harford şi cu mine am devenit apropiaţi. Într-adevăr, eram aproape mereu împreună şi, fiind o natură introspectivă, adesea mă străduiam să analizez şi să definesc noile sentimente pe care ea mi le inspira - o atracţie puternică, secretă şi subtilă, care mă împingea, în mod constant, să o caut. Dar toate încercările mele de a mă lămuri rămâneau fără rezultat. Cel puţin eram sigur că nu este vorba de dragoste. Într-o seară - îmi aduc aminte că era 3 iulie - în vreme ce ne aflam pe punte, am îndrăznit să o întreb, râzând, convins că şi ea este tot la fel de sinceră, dacă nu ar putea să mă ajute să-mi rezolv îndoielile de ordin psihologic.

Aşa cum stătea, cu faţa întoarsă de la mine, nu a zis nimic, preţ de o clipă, şi începusem să mă tem că am fost extrem de nepoliticos şi lipsit de delicateţe. Apoi şi-a întors privirea şi şi-a aţintit ochii ei adânci în ai mei. Într-o secundă, mintea îmi era dominată de cea mai ciudată fantezie care a pătruns vreodată în conştiinţa unui om. Mi se părea că ea nu se uită la mine *cu* - ci, mai degrabă - *prin* ochii aceia, ca de la o distanţă nemărginită. În jurul său, acum, păreau că se adună alte persoane, bărbaţi, femei şi copii, pe ale căror feţe am surprins expresii trecătoare şi neaşteptat de familiare, luptându-se, cu blândă stăruinţă, să se uite la mine prin aceleaşi orbite. Corabie, ocean, cer - toate dispăruseră. Nu mai eram conştient de nimic altceva, în afara chipurilor din această extraordinară şi fantastică scenă. Dintr-o dată, asupra mea a coborât întunericul şi numaidecât - aşa cum i se întâmplă cuiva care, treptat, se obişnuieşte cu o lumină mai scăzută - din el reapărură toate câte mă înconjuraseră înainte, puntea, catargul şi cordajele. Domnişoara Harford închisese ochii şi se sprijinea de spătarul scaunului, aparent adormită, cu cartea din care citise deschisă în poală. Mânat de nu ştiu ce imbold, m-am uitat la carte. Era un exemplar din acea lucrare ciudată,

Meditaţiile lui Denneker, iar arătătorul tinerei femei marca acest pasaj:

„Celor mărunte le este dat să fie îndepărtate şi să se detaşeze de la sine, pentru un timp; căci aşa cum, atunci când râuleţele curg unele spre altele, cel mai slab este purtat după sine de cel mai puternic, tot aşa vor fi persoane care se aseamănă mult şi ale căror căi se intersectează, iar sufletele lor rămân unul lângă celălalt, în vreme ce trupurile lor merg mai departe, pe traiectorii predestinate, fără să ştie."

Înfiorată, domnişoara Harford îşi reveni. Soarele se scufundase dincolo de linia orizontului, dar nu era frig. Nu bătea nici urmă de vânt, nu era nici un nor pe cer şi, totuşi, nu se vedea nici o stea. Se auzi tropăitul grăbit al unor paşi. Căpitanul, chemat de sub punte, s-a alăturat primului ofiţer, care se uita la barometru. „Dumnezeule mare!", l-am auzit exclamând.

O oră mai târziu, silueta lui Janette Harford, invizibilă din cauza întunericului şi a perdelei de apă, îmi era smulsă din braţe de vârtejul nemilos, provocat de vasul care se scufunda, în vreme ce eu leşinam, prins în funiile catargului care plutea şi de care mă legasem.

M-am trezit la lumina unei lămpi. Eram întins într-un pat, înconjurat de decorul familiar al unei cabine de vapor. Pe un alt pat, aflat pe peretele opus, stătea un bărbat, pe jumătate îmbrăcat pentru noapte, care citea dintr-o carte. Am recunoscut chipul prietenului meu Gordon Doyle, pe care îl întâlnisem la Liverpool, în ziua îmbarcării mele. Se pregătea, el însuşi, să se îmbarce pe vaporul *City of Prague,* şi mă îndemnase să-l însoţesc.

După câteva clipe i-am rostit numele. A răspuns simplu „Da", fără să-şi ia ochii de pe carte, şi a mai dat o pagină.

— Doyle, am repetat, pe *ea* au salvat-o?

Acum a catadicsit să se uite la mine şi a zâmbit amuzat.

Evident, mă credea doar pe jumătate treaz.

— Ea? Despre cine vorbeşti?

— Janette Harford.

Aerul lui amuzat se transformase în uluială. Mă privea fix, fără să spună nimic.

— Lasă, am continuat, ai să-mi spui mai încolo. Bănuiesc, totuşi, că ai să-mi spui mai târziu.

Apoi, după o clipă, am întrebat:

— Ce vas este acesta?

Doyle m-a fixat din nou cu privirea.

— Este vaporul *City of Prague* care navighează de la Liverpool la New York şi care, de trei săptămâni, pluteşte în derivă, cu arborele rupt. Pasager principal, domnul Gordon Doyle. Pasager nebun, domnul William Jarett. Aceşti doi distinşi călători s-au îmbarcat împreună, dar sunt pe cale să se despartă, întrucât intenţia nestrămutată a primului este să-l azvârle peste bord pe cel de al doilea.

Am sărit în picioare, ca ars.

— Vrei să spui că de trei săptămâni sunt pasager pe acest vapor?

— Da, cam aşa ceva, azi suntem în 3 iulie.

— Am fost bolnav?

— Ai fost perfect sănătos, tot timpul, şi nu ai ratat nici o masă.

— Dumnezeule, Doyle, aici este vorba de un mister, fii bun şi arată-te serios. Nu am fost salvat din naufragiul corăbiei *Morrow*?

Doyle s-a schimbat la faţă şi, apropiindu-se de mine, mi-a strâns încheietura mâinii cu degetele. După o clipă m-a întrebat calm:

— Ce ştii despre Janette Harford?

— Mai întâi spune-mi ce ştii *tu* despre ea?

Gordon Doyle m-a privit preţ de câteva minute, ca şi cum s-ar fi gândit ce să facă, pe urmă s-a aşezat iar pe pat şi a

zis:

— Cum să nu ştiu? Sunt logodit şi urmează să mă căsătoresc cu Janette Harford, pe care am cunoscut-o acum un an, la Londra. Familia ei este una dintre cele mai bogate din Devonshire şi nu este de acord cu căsătoria. Aşa că am fugit - de fapt, fugim - împreună. În ziua în care tu şi cu mine ne îndreptam spre îmbarcarea pe vaporul acesta, ea şi credincioasa ei slujnică, o negresă, au trecut pe lângă noi, mergând la vasul *Morrow.* Ea nu a fost, cu nici un chip, de acord să călătorească pe acelaşi vapor cu mine şi a crezut că este mai bine să ia un vas cu pânze, ca să nu bată la ochi şi să diminueze riscul de a fi recunoscută. Acum sunt alarmat că maşinăria asta stricată ne va întârzia atât de mult, încât *Morrow* va ajunge la New York înaintea noastră şi biata fată nu va şti încotro să apuce.

Stăteam întins, nemişcat în patul meu, atât de nemişcat că abia de respiram. Dar, evident, lui Doyle nu îi displăcea subiectul aşa că, după o scurtă pauză, a continuat:

— Apropo, să ştii că ea este doar fiica adoptivă a familiei Harford. Mama ei a fost ucisă în casa acestora, azvârlită de pe cal, în timpul unei vânători, iar tatăl, înnebunit de mâhnire, şi-a luat viaţa în aceeaşi zi. Nimeni nu a venit să reclame copilul şi, după o perioadă rezonabilă de timp, au adoptat-o ei. Fata a crescut cu credinţa că este fiica lor.

— Doyle, ce carte citeşti?

— Se numeşte *Meditaţiile lui Denneker.* Este o chestie ciudată, Janette mi-a dat-o. Avea două exemplare. Vrei să o vezi?

Mi-a aruncat volumul care, în cădere, s-a deschis. Pe una din paginile expuse vederii era un pasaj însemnat:

„Celor mărunte le este dat să fie îndepărtate şi să se detaşeze de la sine, pentru un timp; căci aşa cum, atunci când râuleţele curg unele spre altele, cel mai slab este purtat după sine de cel mai puternic, tot aşa vor fi persoane

care se aseamănă mult şi ale căror căi se intersectează, iar sufletele lor rămân unul lângă celălalt, în vreme ce trupurile lor merg mai departe, pe traiectorii predestinate, fără să ştie.”

— Avea - are gusturi ciudate de lectură - am reuşit eu să spun, stăpânindu-mi neliniştea.

— Da. Şi acum poate vei avea amabilitatea să-mi explici cum de ştiai numele ei şi al vasului pe care s-a îmbarcat.

— Ai vorbit despre ea în somn, am răspuns.

O săptămână mai târziu ancoram în portul New York. Dar despre *Morrow* nu s-a mai auzit niciodată nimic.

DEGETUL MARE DE LA PICIORUL DREPT[xvii]

I

Se ştie că bătrâna reşedinţă Manton este bântuită. În toată zona cu ferme din jur, ba chiar şi în oraşul Marshall, aflat la distanţă de doi kilometri, nici o persoană care judecă drept nu se îndoieşte de acest lucru.

Increduli nu sunt decât acei indivizi încăpăţânaţi, care vor fi numiţi „ciudoşii”, de îndată ce acest cuvânt va fi pătruns în sfera lexicală a ziarului *Advance* din Marshall. Sunt două feluri de dovezi care atestă că respectiva reşedinţă este bântuită: mărturiile unor persoane dezinteresate, martori oculari şi, apoi, casa însăşi. Cele dintâi pot fi desconsiderate, pentru o sumă de motive ce pot fi invocate de ingenioşi, dar faptele care au putut fi observate de toţi reprezintă dovezi materiale şi pot fi verificate.

În primul rând, reşedinţa Manton fusese ocupată de muritori timp de mai bine de zece ani, iar acum ea şi acareturile ei cădeau încet în paragină. Acesta este un fapt pe care cei cu judecată nu-l vor putea ignora. Casa era situată puţin mai deoparte, în cea mai izolată porţiune a drumului care leagă Marshall de oraşul Harriston. Stătea într-o poiană în care, odinioară, fusese o fermă şi care este, încă, mutilată de şiruri de gard putrezit şi pe jumătate acoperită cu rugi de mure ce au năpădit pământul, stâncos şi sterp, prea îndelung dezvăţat de plug. Casa este în stare destul de bună, deşi e pătată de intemperii şi are nevoie disperată de atenţia unui geamgiu. În felul ei, populaţia

masculină de vârstă fragedă din regiune şi-a manifestat dezaprobarea faţă de o locuinţă fără locatari. Casa are două nivele şi e de formă aproape pătrată. Faţada centrală nu are decât o singură deschidere pentru uşă, flancată pe ambele părţi de câte o fereastră, amândouă închise, până sus, cu scânduri. Ferestrele corespunzătoare de deasupra, neprotejate, serveau ca să lase lumina şi ploaia să pătrundă în camerele de la etaj. Iarba şi buruienile creşteau destul de abundent, cam peste tot, şi câţiva arbori umbroşi, dar nu prea eficienţi împotriva vântului şi aplecaţi toţi în aceeaşi direcţie, păreau să vrea să o ia la fugă. Pe scurt, aşa cum explica umoristul local din Marshall în coloanele ziarului *Advance* „sugestia că reşedinţa Manton este serios bântuită este singura concluzie logică, date fiind premisele”[0]. În urmă cu zece ani, în locuinţa aceea, domnul Manton considerase nimerit să se scoale, într-un miez de noapte, şi să taie gâtul soţiei sale şi celor doi copilaşi, pentru ca apoi, imediat, să se mute într-o cu totul altă parte a ţării. Întâmplarea a exercitat, fără îndoială, o influenţă considerabilă în a convinge opinia publică de faptul că locul este propice fenomenelor supranaturale.

Într-o seară, în dreptul acestei case a oprit o căruţă în care erau patru bărbaţi. Trei dintre ei săriră imediat jos şi cel care mânase caii i-a priponit, cu căruţă cu tot, de singurul par rămas în picioare al unui fost gard. Cel de al patrulea a rămas în căruţă.

— Haide, i-a zis unul dintre tovarăşii săi apropiindu-se de el, în timp ce restul se îndrepta către casă, ăsta e locul.

Cel căruia i se adresase nu s-a mişcat.

— Pe crucea mea, zise acesta cu asprime, asta seamănă a farsă şi mie mi se pare că şi tu eşti implicat în ea.

— Poate că sunt, i-a răspuns celălalt cu o nuanţă de

---

[0] Joc de cuvinte intraductibil, în engleză *premises* având şi înţelesul de „împrejurimi” (n.tr.).

dispreţ, privindu-l drept în ochi. Dar îţi aminteşti, sper, că ai fost de acord să laşi partea adversă să aleagă locul. Sigur, dacă îţi este frică de fantome...

— Nu îmi este frică de nimic, l-a întrerupt bărbatul, scăpând o înjurătură, şi a sărit din căruţă.

Apoi se alăturară celorlalţi, în faţa uşii pe care unul dintre ei o deschisese, cu oarecare greutate, din pricina încuietorii şi balamalelor ruginite. Înăuntru era întuneric, dar bărbatul care deschisese uşa a scos o lumânare şi chibrituri şi a făcut lumină. Pe urmă, aşa cum stăteau pe hol, a deschis uşa din dreapta.

Intrară astfel într-o cameră mare şi pătrată pe care lumânarea nu o putea lumina decât slab. Podeaua era acoperită cu un covor gros de praf care le înăbuşea, oarecum, paşii. În colţurile pereţilor erau pânze de păianjen, iar altele atârnau din tavan ca nişte fâşii de dantelă putrezită, unduindu-se în curenţii de aer. Încăperea avea două ferestre, pe doi pereţi alăturaţi, dar prin nici una nu se putea vedea nimic altceva, în afara suprafeţelor aspre ale scândurilor, la câţiva centimetri de sticla geamului. Nu exista nici şemineu şi nici vreun fel de mobilă. Nu era nimic, în afara pânzelor de păianjen şi a prafului.

Cei patru bărbaţi erau singurele elemente care nu făceau parte din structura clădirii, iar în lumina gălbuie a lumânării arătau destul de straniu. Bărbatul care se dăduse cu greu jos din căruţă avea o înfăţişare cu totul spectaculoasă - senzaţională, s-ar fi putu spune. Era de vârstă mijlocie, masiv ca structură, cu pieptul larg şi umerii laţi. Dacă te uitai la statura lui, ai fi spus că are forţa unui uriaş, iar dacă îi priveai chipul, că ar folosi-o ca un uriaş. Nu purta barbă, iar părul cărunt era pieptănat lins. Fruntea îngustă era brăzdată de riduri lungi. Deasupra ochilor şi în dreptul nasului, ele deveneau verticale. Sprâncenele stufoase şi negre urmau aceeaşi regulă. Doar că reuşeau, totuşi, să nu

se întâlnească, mulţumită unei salvatoare răsuciri în sus, chiar în locul în care ar fi fost, altfel, punctul de contact. Sub ele, adânc înfundaţi în orbite, străluceau în lumina palidă doi ochi de culoare incertă dar, evident, prea mici. În ei era ceva respingător, pe care gura - cu un rictus de cruzime - şi maxilarul proeminent nu îl îmblânzeau. Nasul era destul normal, atât cât se poate spune despre un nas. Nimeni nu se aşteaptă la mare lucru de la un nas. Toate trăsăturile sinistre ale acelui om erau accentuate de paloarea sa nefirească - părea să nu aibă deloc sânge în vine.

Ceilalţi bărbaţi păreau să fie destul de obişnuiţi. Erau genul de persoane pe care le întâlneşti şi uiţi că le-ai întâlnit. Toţi erau mai tineri decât cel pe care l-am descris. Între el şi cel mai în vârstă din grupul celorlalţi, care stătea mai la o parte, se părea că nu există sentimente prea bune. Evitau să se uite unul la celălalt.

— Domnilor, a rostit bărbatul cu lumânarea şi cheile, cred că totul este în ordine. Sunteţi gata domnule Rosser?

Cel care se ţinea deoparte de grup se înclină şi zâmbi.

— Şi dumneata, domnule Grossmith?

Bărbatul greoi se înclină şi el şi privi încruntat.

— Vă puteţi scoate hainele.

Repede, pălăriile, hainele, vestele şi eşarfele au fost scoase şi aruncate prin uşă afară, pe hol. Bărbatul cu lumânarea a dat din cap, iar cel de al patrulea - care îl îndemnase pe Grossmith să coboare din căruţă - a scos din buzunar două cuţite lungi, ameninţătoare, pe care le-a extras din tecile de piele.

— Sunt absolut identice, a spus el şi le-a prezentat, pe rând, fiecăruia dintre cei doi actori principali.

Până în acest moment, chiar şi cel mai obtuz dintre observatori ar fi înţeles care era natura acelei întâlniri. Urma să aibă loc un duel pe viaţă şi pe moarte.

Fiecare dintre adversari a luat un cuţit, l-a examinat cu atenţie în apropierea lumânării şi i-a încercat rezistenţa lamei şi a mânerului pe genunchiul ridicat. Apoi, au fost percheziţionaţi, pe rând, fiecare de către secundul celuilalt.

— Dacă eşti de acord, domnule Grossmith, a zis cel care ţinea lumânarea, dumneata te vei plasa în colţul acela.

A arătat colţul de cameră cel mai departe de uşă, spre care domnul Grossmith s-a retras imediat. Secundul său s-a despărţit de el cu o strângere de mână care nu avea nimic cordial în ea. În colţul cel mai apropiat de uşă s-a aşezat domnul Rosser şi, după ce s-a consultat pe şoptite cu secundul său, acesta l-a părăsit şi s-a alăturat celuilalt secund, lângă uşă. Chiar atunci, lumânarea s-a stins brusc, lăsând totul într-un întuneric adânc. Cauza ar fi putut să fie un curent de aer, intrat prin uşa deschisă. Dar, oricare era cauza, efectul a fost surprinzător.

— Domnilor, s-a auzit o voce, ciudat de nefamiliară în condiţiile acelea schimbate, care afectează relaţia dintre simţuri, nu vă mişcaţi până ce nu aţi auzit că s-a închis uşa de la intrare.

A urmat un zgomot de paşi, pe urmă sunetul uşii care se închide şi, în final, izbitura cu care s-a închis şi uşa de la intrare şi care a zguduit întreaga clădire.

Câteva minute mai târziu, băietanul unui fermier, pe care noaptea îl prinsese rătăcind pe afară, s-a întâlnit cu o căruţă uşoară mânată cu furie spre Marshall. El a declarat că în spatele celor doi oameni de pe capră stătea un al treilea, cu mâinile încleştate pe umerii cocârjaţi ai celor din faţă, care păreau să se lupte ca să scape din încleştare. Silueta aceea, diferită de ceilalţi doi, era înveşmântată în alb şi, neîndoielnic, sărise în căruţă pe când aceasta trecea prin dreptul casei bântuite. Cum flăcăiandrul se putea lăuda cu o serioasă experienţă anterioară în chestiuni supranaturale, cuvântul său a avut greutatea datorată, pe

bună dreptate, unui expert. Povestea lui (legată şi de evenimentele din ziua următoare) a apărut, până la urmă, şi în ziarul *Advance.* Suferise oarece înfrumuseţări literare şi conchidea, insinuant, că gentlemenii la care se făcea aluzie vor avea îngăduinţa să folosească ziarul, pentru a relata propria lor versiune despre aventurile acelei nopţi. Dar privilegiul a rămas nereclamat.

II

Evenimentele care au condus la acest „duel în întuneric” sunt destul de simple. Într-o seară, trei tineri din Marshall stăteau într-un colţ liniştit, pe veranda hotelului din orăşel, fumând şi discutând chestiuni de genul celor pe care le găsesc interesante tinerii cu educaţie dintr-un orăşel sudist. Cei trei se numeau King, Sancher şi Rosser. Ceva mai încolo de ei, dar destul de aproape ca să îi audă cu uşurinţă, stătea un al patrulea bărbat, fără a participa la conversaţie. Ceilalţi nu îl cunoşteau. Nu ştiau altceva decât că, sosind cu diligenţa în după-amiaza aceea, se trecuse în registrul hotelului sub numele de Grossmith. Nu-l văzuse nimeni vorbind cu altcineva în afara recepţionerului de la hotel. Într-adevăr, părea să fie deosebit de mulţumit cu propria sa tovărăşie - sau era, aşa cum s-a exprimat redacţia ziarului *Advance,* „serios înclinat către rele întovărăşiri”. Dar, ca să-i facem dreptate străinului, trebuie să spunem că redacţia însăşi avea un caracter mult prea prietenos pentru a putea judeca drept pe cineva înzestrat cu o altă fire şi care, pe deasupra, cam refuzase să acorde un „interviu”.

— Urăsc orice diformitate la o femeie, spuse King, fie ea de la natură sau dobândită. Am eu o teorie că oricărui defect fizic îi corespunde unul mintal şi moral.

— Să înţeleg atunci, rosti Rosser grav, că o doamnă

căreia îi lipseşte avantajul moral al unui nas perfect va descoperi că efortul de a deveni doamna King este o acţiune dificilă?

— Sigur, poţi să spui şi aşa, veni răspunsul. Dar, serios vorbind, o dată am refuzat o domnişoară deosebit de fermecătoare când, din întâmplare, am aflat că suferise amputarea unui deget de la picior. Comportarea mea a fost brutală, dacă vrei, dar, dacă m-aş fi căsătorit cu fata aceea, aş fi fost nefericit pe viaţă şi aş fi făcut-o şi pe ea la fel.

— Pe când aşa, zise Sancher cu un râs uşor, s-a căsătorit cu un gentleman cu vederi mai liberale şi s-a ales doar cu beregata tăiată.

— Aha, deci ştii la cine mă refer? Da, aşa este. S-a căsătorit cu Manton, dar cât de liberal era el, asta nu ştiu. Nu sunt sigur că nu i-a tăiat gâtul tocmai pentru că a descoperit că îi lipsea acel excelent lucru la o femeie, degetul mijlociu de la piciorul drept.

— Ia uită-te la tipul de acolo! a spus Rosser cu voce joasă şi privindu-l pe străin.

Acesta asculta, încordat, conversaţia celor trei.

— Să-l ia dracu’ cu neobrăzarea lui! murmură King. Ce ar trebui să facem?

— Asta nu-i greu de spus, a venit replica lui Rosser, care se şi ridică în picioare.

— Domnule, a continuat el, adresându-se străinului, cred că ar fi mai bine dacă v-aţi muta scaunul în capătul celălalt al verandei. Prezenţa unor gentlemeni este, evident, o situaţie cu care nu sunteţi familiarizat.

Bărbatul sări în picioare şi păşi spre Rosser cu pumnii încleştaţi şi faţa albită de furie. Acum erau cu toţii în picioare. Sancher făcu un pas şi se puse între beligeranţi.

— Eşti iute şi nedrept, i-a spus el lui Rosser, domnul acesta nu a făcut nimic pentru a merita un astfel de limbaj.

Dar Rosser a refuzat să-şi retragă vreo vorbă.

După obiceiurile ţării şi timpului, nu putea exista decât o singură soluţie la dispută.

— Cer satisfacţia datorată unui gentleman, a spus străinul, care se mai calmase. Nu cunosc pe nimeni în regiunea aceasta. Poate dumneavoastră, domnule, zise înclinându-se către Sancher, veţi avea amabilitatea să mă reprezentaţi în această chestiune.

Sancher a acceptat, nu fără oarecare reţinere - trebuie spus - căci înfăţişarea şi manierele bărbatului aceluia nu erau întru totul pe gustul său. King, care, fără să scoată un cuvânt în timpul dialogului, abia de-şi luase ochii de pe chipul străinului, acceptă cu o înclinare a capului să îl reprezinte pe Rosser. În concluzie, întrucât adversarii s-au retras, întâlnirea a fost fixată pentru seara următoare. S-a arătat, deja, felul în care au fost aranjate lucrurile. Odinioară, în Sud, duelul cu cuţite, într-o cameră aflată în întuneric, era o caracteristică mult mai obişnuită a vieţii decât va mai fi vreodată. Vom vedea cât de subţire era stratul de „cavalerism” care acoperea brutalitatea profundă a codului care făcea posibile astfel de întâlniri.

III

Sub strălucirea orbitoare a amiezei unei zile de vară, bătrâna reşedinţă Manton nu prea era fidelă tradiţiei sale. Lumina soarelui o mângâia cu căldură şi dragoste, fără să ţină seama de proasta ei reputaţie. Iarba, care colora în verde toată zona din faţa casei, părea să crească nu năpădit, ci cu o voioasă şi naturală exuberanţă, iar buruienile înfloriseră ca nişte plante de grădină. Plini de lumină şi umbre fermecătoare şi ocupaţi de păsărele cu triluri plăcute, copacii neglijaţi nu se mai zbăteau să fugă, ci se înclinau reverenţios sub povara de soare şi cântece. Din

pricina luminii care pătrundea înăuntru, chiar şi ferestrele fără geamuri de la etaj aveau un aer de pace şi mulţumire. Peste câmpurile pietroase, căldura vizibilă dansa cu un tremur zglobiu, incompatibil cu atributul supranaturalului, care este gravitatea.

Acesta era aspectul sub care locul li s-a înfăţişat şerifului Adams şi celorlalţi doi bărbaţi care veniseră din Marshall pentru a vedea casa. Unul dintre ei era domnul King, ajutor de şerif, celălalt, pe nume Brewer, era fratele răposatei doamne Manton. Conform unei avantajoase legi a Statelor Unite - care se referă la o proprietate ce a fost abandonată, o anumită perioadă de timp, de către proprietarul a cărui adresă nu poate fi localizată - şeriful era custodele legal al fermei Manton şi al anexelor aparţinând acesteia. Vizita sa de acum se datora unei hotărâri judecătoreşti căreia i se supunea formal. Un tribunal o emisese, ca urmare a acţiunii deschise de domnul Brewer pentru a intra în posesia proprietăţii, ca moştenitor al surorii sale decedate. Printr-o simplă coincidenţă, vizita avea loc a doua zi după noaptea în care ajutorul de şerif King deschisese casa în alt scop, cu totul diferit. Nu era prezent acum pentru că ar fi voit. Primise ordin să îşi însoţească superiorul şi în acel moment nu găsea nimic mai prudent decât să se supună, simulând zelul. Şeriful deschise neglijent uşa care, spre surprinderea sa, nu era încuiată, şi privi uluit pe podeaua holului în care aceasta dădea, acolo unde se afla o grămadă pestriţă de haine bărbăteşti. Examinându-le, s-a dovedit că erau două pălării şi tot atâtea haine, veste şi eşarfe, toate în stare remarcabil de bună, cu toate că erau oarecum murdărite de praful în care zăceau. Domnul Brewer era la fel de surprins, dar nu se cunoaşte ce emoţii îl încercau pe domnul King. Cu un nou şi sporit interes pentru propriile sale acţiuni, şeriful a descuiat o uşă în dreapta, împingând-o să se deschidă. Cei trei intrară. Camera părea goală, dar nu era aşa...

Pe măsură ce ochii li se obişnuiau cu lumina puţină, ceva devenea vizibil în colţul cel mai îndepărtat. Era o siluetă umană - a cuiva care stătea strâns ghemuit în colţ. Ceva din atitudinea acestuia i-a făcut pe cei care intraseră să se oprească după ce abia trecuseră pragul. Silueta devenea din ce în ce mai clară. Bărbatul stătea într-un genunchi, cu spatele lipit de colţul încăperii, cu umerii ridicaţi până la urechi. Mâinile îi acopereau faţa, cu palmele în afară şi degetele răşchirate şi curbate ca nişte gheare. Faţa palidă era ridicată în sus, cu gâtul dat pe spate, şi arăta o groază inexprimabilă. Gura o avea pe jumătate deschisă şi ochii erau incredibil de holbaţi. Era mort şi înţepenit. Cu toate acestea, în afara unui cuţit care, în mod vădit, îi căzuse din mână, nu mai era nici un alt obiect în încăpere.

În praful gros ce acoperea podeaua existau nişte urme învălmăşite de paşi, aproape de uşă şi de-a lungul peretelui în care aceasta se deschidea. De-a lungul unuia din pereţii alăturaţi, trecând pe lângă ferestrele acoperite de scânduri, erau urmele făcute chiar de bărbat, ca să ajungă în colţul lui. Apropiindu-se de cadavru, cei trei au mers instinctiv pe acele urme. Şeriful îl apucă de unul din braţele întinse în faţă. Era ţeapăn ca fierul şi atingerea aceea uşoară a scuturat întreg corpul, fără a schimba ceva din poziţia fiecărei părţi. Brewer, palid de emoţie, privea atent chipul distorsionat.

— Dumnezeule mare, ţipă el brusc, e Manton!

— Ai dreptate, zise King încercând să pară calm. L-am cunoscut pe Manton. Pe vremea aceea purta o barbă mare şi avea părul lung, dar el este.

Ar fi putut adăuga: „L-am recunoscut de ieri, când l-a provocat pe Rosser. Lui Rosser şi Sancher le-am spus cine era, înainte de a-i juca această festă oribilă. Rosser a părăsit camera asta pe întuneric, venind pe urmele noastre şi, de agitaţie, şi-a lăsat hainele aici şi s-a suit în căruţă cu

noi, doar în cămaşă. În tot timpul acestor fapte nedemne, noi toţi am ştiut cu cine avem de-a face, cu un ucigaş şi un laş ce era!”

Dar domnul King nu a spus nimic. Încerca, să facă lumină în misterul morţii bărbatului: că nu se mişcase, nici măcar o dată, din colţul unde stătuse; că poziţia acestuia nu era nici de apărare, nici de atac; că îşi lăsase cuţitul să cadă şi că, evident, murise din pricina terorii celei mai pure, mai îngrozitoare, din cauza a ceva ce văzuse. Toate acestea erau lucruri pe care inteligenţa tulburată a domnului King nu le putea înţelege pe deplin.

Bâjbâind după un indiciu în întunericul din mintea sa, în plasa aceea de îndoieli, privirea i s-a îndreptat mecanic în jos, aşa cum face cineva care se gândeşte la chestiuni importante. Acolo a văzut ceva ce, chiar şi în lumina zilei şi în prezenţa unor tovarăşi, l-a umplut de groază. În stratul gros de praf, adunat cu anii pe podea, de la uşa prin care intraseră şi până la aproape un metru de cadavrul cinchit al lui Manton, drept de-a curmezişul camerei, erau trei şiruri paralele de urme ale unor paşi - amprente uşoare, dar bine definite, ale unor picioare desculţe. Cele din exterior erau ale unor copilaşi, iar cele din mijloc ale unei femei. Din punctul unde se opriseră, nu se mai întorceau; toate mergeau într-o singură direcţie. Brewer, care le observase şi el în acelaşi timp, era aplecat în faţă, într-o atitudine de concentrată atenţie şi avea o paloare îngrozitoare.

— Ia uite aici! ţipă el, arătând cu ambele mâini la cele mai apropiate urme ale piciorului drept al femeii, acolo unde se părea că se oprise pe loc. Lipseşte degetul mijlociu - a fost Gertrude!

Gertrude era răposata doamnă Manton, sora domnului Brewer.

FUNERALIILE LUI JOHN MORTONSON[xviii]

John Mortonson a murit. Replicile lui din tragedia omenească fuseseră toate rostite, iar el a părăsit scena.

Trupul neînsufleţit se odihnea într-un sicriu elegant, din lemn de mahon, acoperit cu o placă de sticlă. Toate detaliile erau atât de bine organizate, încât chiar mortul însuşi le-ar fi aprobat, dacă ar fi avut cunoştinţă de ele. Dincolo de sticlă, faţa nu era dezagreabilă la vedere: avea un zâmbet vag şi, cum moartea survenise fără chinuri, nu i se contorsionase într-atât încât să nu poată fi refăcută cu talentul antreprenorului de pompe funebre. La ora două după-amiază prietenii urmau să se adune pentru un ultim omagiu adus celui care nu mai avea trebuinţă nici de respect, nici de prieteni.

La intervale de câteva minute, membrii în viaţă ai familiei se apropiau de sicriu, în grupuri mici, şi vărsau lacrimi deasupra trăsăturilor placide de dincolo de sticlă. Aceasta nu le era de ajutor. Nici pe Mortonson nu îl ajuta, dar raţiunea şi filosofia sunt mute în prezenţa morţii.

Pe măsură ce se apropia ora două, au început să sosească prietenii, care după ce ofereau consolare radelor greu încercate, aşa cum o cereau împrejurările, se aşezau în jurul camerei, cu conştiinţa sporită a importanţei lor în ceremoniile funerare. Apoi a venit şi preotul şi, în prezenţa lui atotcuprinzătoare, au pălit celelalte lumini mai slabe. Intrarea sa a fost urmată de cea a văduvei, iar lamentaţiile ei au umplut camera. S-a apropiat de sicriu şi, după ce şi-a culcat, pentru o clipă, obrazul pe sticla rece, a fost condusă să se aşeze lângă fiica ei. Omul lui Dumnezeu şi-a început cuvântarea, jeluit şi grav. Vocea lui tristă se ridica şi cobora, amestecată cu suspinele pe care se cădea să le

stimuleze şi susţină, părea că se apropie şi apoi se îndepărtează, aidoma mării agitate. Ziua, şi aşa mohorâtă, deveni şi mai întunecată cât timp vorbi preotul. O perdea de nori împânzise cerul şi se auzea cum încep să cadă câţiva stropi de ploaie. Părea că natura întreagă îl plânge pe John Mortonson. Când preotul şi-a încheiat elogiul, cu o rugăciune, s-a intonat un imn religios, iar purtătorii coşciugului şi-au luat locurile lângă catafalc. În timp ce se stingeau ultimele acorduri ale imnului, văduva s-a repezit la sicriu, s-a aruncat deasupra lui şi a început să hohotească isteric. Treptat, însă, a ascultat de sfaturile celorlalţi şi a devenit mai stăpânită. Iar când preotul tocmai o conducea deoparte, ochii ei au mai căutat o dată sub sticlă, la chipul celui mort. Atunci, ea şi-a aruncat braţele în sus şi, cu un ţipăt, a căzut pe spate, fără simţire.

Ceilalţi jeluitori s-au repezit la sicriu, prietenii i-au urmat şi ei, iar când ceasul de pe şemineu bătea, solemn, ora trei, cu toţii priveau la chipul lui John Mortonson, decedat. Îşi întoarseră privirile, îngreţoşaţi şi gata să leşine. Un bărbat, încercând, în groaza lui, să scape de oribila privelişte, s-a împiedicat de sicriu, atât de rău încât a dărâmat unul dintre suporţii nu prea stabili. Sicriul a căzut pe podea şi, din izbitură, sticla s-a făcut ţăndări.

Din deschizătură a răsărit pisica lui John Mortonson, care a sărit leneşă pe podea şi, liniştită, s-a aşezat să-şi spele, cu lăbuţa, trufa înroşită. Apoi a păşit demnă afară din încăpere.

PE TĂRÂMUL ÎNCHIPUIRII[xix]

I

Pe o porţiune a distanţei dintre Auburn şi Newcastle, drumul - care merge întâi pe o parte şi apoi pe cealaltă a pârâului - ocupă întreg fundul râpei şi este parte săpat în peretele abrupt al versantului, parte construit cu bolovani aduşi de mineri, din albia râului. Dealurile sunt împădurite iar pârâul curge şerpuit. Într-o noapte întunecoasă trebuie să mergi cu grijă, dacă nu vrei să ajungi în apă. Noaptea de care îmi amintesc era întunecoasă, iar pârâul devenise un torent, umflat de o furtună recentă. Mânasem tare de la Newcastle şi eram la aproape o milă de Auburn, în zona cea mai întunecată şi mai îngustă a râpei, privind cu grijă la drum, dinaintea calului meu. Dintr-o dată, am zărit un bărbat aproape sub botul animalului şi am tras de frâu, cu o smucitură care aproape că l-a ridicat pe picioarele din spate.

— Îmi cer iertare, nu v-am văzut, *sir.*

— Nici nu prea se aştepta cineva să mă vedeţi, a răspuns omul, politicos, apropiindu-se de laterala căruţei. Iar pe mine zgomotul apei m-a împiedicat să vă aud.

Am recunoscut imediat vocea, deşi trecuseră cinci ani de când nu o mai auzisem. Şi nu eram prea încântat să o aud nici acum.

— Sunteţi doctoral Dorrimore, cred, am spus.

— Da, iar dumneata eşti bunul meu prieten, domnul Manrich. Sunt mai mult decât bucuros să te întâlnesc. Nemaipomenita bucurie se datorează faptului că mergem în

aceeaşi direcţie şi, bineînţeles, aştept invitaţia să mă sui lângă dumneata.

— Invitaţia vă este oferită din toată inima.

Lucrul nu era pe de-a-ntregul adevărat.

Doctoral Dorrimore mi-a mulţumit, în vreme ce se suia lângă mine, iar eu mi-a continuat drumul, ca şi mai înainte. Este neîndoielnic o închipuire, dar acum mi se pare că restul distanţei l-am parcurs printr-o ceaţă rece; că îmi era frig şi mă simţeam tulburat; că drumul era mai lung decât fusese vreodată până atunci, iar oraşul, când am ajuns, era trist, ameninţător şi dezolant. Trebuie să fi fost pe la începutul serii şi, cu toate acestea, nu-mi amintesc de vreo lumină pe la case şi nici de vreo fiinţă vie pe străzi.

Dorrimore mi-a explicat, cu destule amănunte, cum ajunsese el să se afle acolo şi unde fusese în anii care trecuseră de când l-am văzut ultima dată. Îmi amintesc faptul că mi-a povestit, dar nu ştiu nimic din ceea ce a povestit. Fusese prin străinătate şi se întorsese - asta este tot ce a reţinut memoria mea şi asta ştiam, oricum. În ceea ce mă priveşte, nu pot să-mi amintesc dacă am scos vreun cuvânt deşi, fără îndoială, aşa făcusem. De un singur lucru sunt foarte conştient: într-un fel straniu, prezenţa acelui bărbat alături de mine îmi era neplăcută şi mă neliniştea - într-atât încât, atunci când am oprit căruţa, sub firma luminată a hotelului Putnam House, am trăit sentimentul că scăpasem dintr-un mare pericol spiritual, din cale afară de ameninţător. Acest sentiment de uşurare a fost oarecum alterat de descoperirea că doctorul Dorrimore locuia la acelaşi hotel.

II

Ca să explic, măcar în parte, sentimentele mele faţă de

doctorul Dorrimore am să vă relatez, pe scurt, împrejurările în care l-am cunoscut, în urmă cu ceva ani. Într-o seară, un grup de vreo şase bărbaţi, printre care mă număram şi eu, stătea în biblioteca de la Clubul Bohemian din San Francisco. Conversaţia se învârtea în jurul subiectului prestidigitaţiei şi isprăvilor acelor *prestidigitateurs,* dintre care, în timpul acela, unul dădea reprezentaţii la un teatru din oraş.

— Oamenii aceştia sunt de două ori prefăcuţi, a spus cineva din grup. Nu ştiu să facă nimic pentru care să merite osteneala de a te lăsa păcălit. Cel mai umil scamator din India, dintre aceia care stau pe marginea drumului, i-ar putea zăpăci şi aduce în pragul nebuniei.

— Şi cum fac asta, de exemplu? a venit întrebarea, din partea altuia, care îşi aprindea o ţigară.

— De exemplu, prin ceea ce execută ei în mod obişnuit - să arunce obiecte voluminoase în sus, care nu mai cad niciodată pe pământ; să facă plantele să răsară, să crească şi să înflorească sub ochii tăi, dintr-un pământ sterp, ales de spectatori; să pună un om într-un coş de răchită şi să-l străpungă cu o sabie în timp ce acesta ţipă şi sângerează, iar apoi, când deschid coşul, nu mai este nimic înăuntru; să azvârle în sus capătul unei scări de mătase, să se urce pe ea şi să dispară.

— Prostii! am spus şi eu atunci, mă tem că destul de nepoliticos. Cu siguranţă, doar nu crezi în astfel de lucruri?

— Bineînţeles că nu. Le-am văzut mult prea des.

— Dar eu le cred, a intervenit un ziarist, care se bucura de o serioasă faimă locală, ca reporter al unor fapte mai pitoreşti. Am relatat astfel de lucruri de atâtea ori, încât numai observaţia nemijlocită ar putea să-mi zdruncine convingerea. Domnilor, aveţi cuvântul meu de onoare.

Nimeni nu a râs. Cu toţii priveau undeva, în spatele meu, şi, când m-am întors, am văzut un bărbat în ţinută de seară,

care tocmai intrase în încăpere. Avea tenul foarte închis la culoare, aproape oacheş, faţa cu trăsături fine şi purta o barbă neagră care îi acoperea chipul până la marginea gurii. Părul, negru şi aspru, era oarecum în dezordine. Avea nasul coroiat, iar ochii străluceau cu o expresie la fel de lipsită de însufleţire ca ai unei cobre. Unul din membrii grupului s-a ridicat şi ni l-a prezentat ca fiind doctorul Dorrimore, din Calcutta. Pe măsură ce fiecare dintre noi îi era prezentat, acesta ne salută cu o plecăciune adâncă, după obiceiul oriental, dar fără gravitatea orientală care ar fi trebuit să însoţească gestul. Zâmbetul pe care îl afişa mi-a lăsat impresia că este cinic şi dispreţuitor. Nu pot descrie întreaga sa purtare decât ca fiind dezagreabil de fermecătoare.

Prezenţa sa a condus conversaţia în alte direcţii. El însuşi a vorbit puţin - nu-mi amintesc nimic din ceea ce a spus. Vocea mi s-a părut deosebit de profundă şi melodioasă, dar avea asupra mea acelaşi efect ca şi ochii şi zâmbetul lui. După câteva minute, m-am ridicat să plec. La fel a făcut şi el, punându-şi pardesiul.

— Domnule Manrich, merg în aceeaşi direcţie cu dumneata.

„Mergi pe dracu'!" mi-am zis în gând. „De unde ştii încotro merg eu?" Apoi, cu glas tare am spus:

— Mă bucur să vă ţin companie.

Am ieşit din clădire împreună. Nu se vedea nici un taxi, tramvaiele se retrăseseră, era lună plină, iar aerul răcoros al nopţii era încântător. Am urcat împreună panta străzii California. Apucasem într-acolo, gândindu-mă că el va dori, desigur, să meargă în altă direcţie, către unul din hoteluri.

— Nu crezi ceea ce s-a spus despre scamatorii hinduşi, a zis el repezit.

— De unde ştiţi asta?

Fără să-mi răspundă, şi-a pus uşor o mână pe braţul meu

şi, cu cealaltă, mi-a arătat trotuarul, chiar în faţa noastră. Acolo, aproape la picioarele noastre, zăcea trupul unui bărbat mort, cu faţa în sus, lividă în lumina lunii! În piept avea înfiptă o sabie, a cărei gardă strălucea de nestemate. Pe pietrele aleii se adunase o baltă de sânge.

Eram surprins şi înspăimântat - nu doar de ceea ce văzusem, ci şi din caza împrejurărilor în care se petreceau toate acestea. M-am gândit că, nu o dată, în timp ce urcam, ochii mei traversaseră întreaga lungime a trotuarului, de la o stradă la alta. Cum se putea să nu fi văzut acel groaznic lucru care, iată, acum era atât de evident în albeaţa luminii ce venea de la lună?

Pe măsură ce simţurile mele confuze se limpezeau, am observat că bărbatul avea ţinută de seară. Pardesiul, deschis larg pe părţi, descoperea smochingul, cravata albă şi plastronul mare şi alb, străpuns de sabie. Şi - oribilă revelaţie! - faţa era aceea a tovarăşului meu, mai puţin paloarea! Până la cel mai mic detaliu de ţinută şi trăsături, era doctorul Dorrimore însuşi. Zăpăcit şi oripilat, m-am întors să-l caut pe acesta. Nu era nicăieri. Cu şi mai mare groază, m-am retras din locul acela şi am luat-o în josul străzii, în direcţia din care veneam. Nu făcusem decât câţiva paşi, când cineva m-a oprit, apucându-mă puternic de umăr. Eram aproape să ţip de spaimă: mortul, cu sabia încă înfiptă în piept, stătea alături de mine! Cu mâna liberă, şi-a tras afară sabia şi a azvârlit-o cât acolo. Luna a sclipit în nestematele mânerului şi pe oţelul neîntinat al lamei. Cu un clinchet, sabia a căzut pe trotuar, ceva mai departe - şi a dispărut! Bărbatul, la fel de taciturn ca mai înainte, şi-a descleştat mâna de pe umărul meu şi m-a privit cu aceeaşi expresie de cinism pe care o remarcasem atunci când ne-am cunoscut. Morţii nu au astfel de expresii - ceea ce m-a liniştit oarecum - aşa că m-am întors şi am privit porţiunea lungă de trotuar din spatele meu, goală, de la o stradă la

alta.

— Ce înseamnă toate prostiile astea, diavole? am întrebat, destul de furios, deşi nu eram prea sigur pe mine şi tremuram din toate mădularele.

— Înseamnă - cum le place unora să le numească - scamatorii, mi-a replicat el, râzând uşor, dar din inimă.

Apoi a luat-o în jos, pe strada Dupont şi nu l-am mai văzut până în clipa când ne-am reîntâlnit, în râpa de la Auburn.

III

A doua zi după ce m-am întâlnit din nou cu doctorul Dorrimore, nu l-am văzut deloc. Funcţionarul de la recepţia hotelului Putnam House mi-a explicat că o uşoară indispoziţie l-a reţinut în apartamentul său. În acea după-amiază, la gară, am fost plăcut surprins de neaşteptata sosire a domnişoarei Margaret Corray şi a mamei sale, din Oakland.

Aceasta nu este o poveste de iubire.

Să spunem doar că domnişoara Corray şi cu mine eram logodiţi şi urma să ne căsătorim. Le-am cazat pe amândouă la hotelul unde locuiam şi eu şi, timp de două săptămâni, ne-am văzut zilnic. Nu mai este nevoie să spun că eram fericit. Singura piedică în calea unei depline bucurii pentru acele zile minunate era prezenţa doctorului Dorrimore, pe care m-am simţit obligat să-l prezint doamnelor.

Acestea îl apreciau foarte mult. Ce puteam să spun? Nu ştiam despre el absolut nimic care să-l discrediteze. Manierele sale erau acelea ale unui gentleman cultivat şi respectuos. Iar pentru femei, manierele unui bărbat reprezintă bărbatul însuşi. O dată sau de două ori, când am văzut-o pe domnişoara Corray plimbându-se cu el, am fost

furios, ba chiar am făcut imprudenţa de a protesta. Când m-a întrebat care sunt motivele, nu am ştiut ce să spun şi mi s-a părut că pe faţa ei trece o umbră de dispreţ faţă de toanele unei minţi geloase. Cu timpul, am devenit ursuz şi dezagreabil şi, în nebunia mea, mă hotărâsem să mă întorc la San Francisco a doua zi. Totuşi, nu am pomenit nimic despre asta.

IV

În Auburn există un cimitir vechi şi părăsit. E aproape în central oraşului dar, cu toate acestea, noaptea este cel mai înspăimântător loc pe care şi l-ar putea dori până şi cele mai lugubre firi omeneşti. Gărduleţele din jurul parcelelor erau prăbuşite, stricate, sau lipseau cu totul. Multe dintre morminte erau surpate, din altele creşteau brazi vânjoşi, ale căror rădăcini înfăptuiseră păcate de nerostit. Pietrele de mormânt erau şi ele prăbuşite şi sparte; rugii năpădiseră pământul. Gardul aproape că nu mai exista, iar vacile şi porcii se mişcau în voie pe acolo. Locul era o jignire pentru cei în viaţă, o calomnie faţă de morţi şi o blasfemie în faţa lui Dumnezeu.

În ziua în care luasem hotărârea nebunească de a pleca furios de lângă tot ceea ce îmi era mai drag, seara m-a găsit în locul acela prielnic. Lumina ce venea de la luna aflată în pătrar cădea fantomatic printre frunzele copacilor, lăsând petice şi pete de umbră, scoţând la iveală multe dintre lucrurile de nevăzut. Iar umbrele întunecate păreau conspiraţii care aveau să dezvăluie, la timpul potrivit, semnificaţii mai profunde. Mergeam agale, de-a lungul unei poteci odinioară acoperite cu pietriş, când am văzut ieşind din întuneric silueta doctorului Dorrimore. Eu însumi mă aflam în umbră şi am rămas nemişcat, cu mâinile încleştate

şi dinţii strânşi, încercând să-mi controlez imboldul de a sări la el să-l strâng de gât. O clipă mai târziu, o a doua siluetă i s-a alăturat şi s-a agăţat de braţul lui. Era Margaret Corray!

Nu pot să descriu exact ceea ce s-a petrecut. Ştiu că m-am repezit la el, cu gândul de a-l ucide. Mai ştiu că, la ivirea zorilor, am fost găsit plin de vânătăi şi de sânge, cu urme de degete în jurul gâtului.

M-au dus la Putnam House unde, timp de zile în şir, am zăcut în delir. Toate acestea le cunosc pentru că mi-au fost spuse. Cât despre ceea ce ştiu eu însumi, după ce mi-am revenit în simţiri şi am intrat în convalescenţă, am trimis după recepţionerul hotelului şi l-am întrebat:

— Doamna Corray şi fiica sa mai stau aici?

— Ce nume aţi spus?

— Corray.

— Nimeni cu acest nume nu a fost vreodată la noi.

— Te rog să nu faci glume cu mine, am spus plin de arţag. Vezi doar că acum sunt bine, aşa că spune-mi adevărul.

— Vă dau cuvântul meu, mi-a răspuns omul, cu vădită sinceritate, că nu am avut nici un oaspete cu numele acestea.

Cuvintele lui m-au stupefiat. Preţ de câteva clipe am rămas tăcut, apoi am spus:

— Unde este doctorul Dorrimore?

— A plecat în dimineaţa în care v-aţi bătut şi de atunci nu se mai ştie nimic despre el. V-a cam dat de furcă.

V

Iată care sunt faptele acestui caz. Margaret Corray este astăzi soţia mea. Nu a fost niciodată în oraşul Auburn. În toate săptămânile a căror istorie m-am străduit să v-o

relatez - aşa cum s-a construit ea în mintea mea - ea a fost în casa ei din Oakland, întrebându-se unde îi era logodnicul şi de ce nu-i scria. Zilele trecute am citit în ziarul *Sun,* din Baltimore, următorul fragment:

„Profesoral Valentine Dorrimore, hipnotizator, s-a bucurat seara trecută de o numeroasă audienţă. Vorbitorul, care şi-a petrecut cea mai mare parte a vieţii în India, a oferit câteva minunate exemple ale capacităţilor sale, hipnotizând pe oricine a dorit să se supună acestui experiment, pur şi simplu privind la el. De fapt, în două ocazii, a hipnotizat întreaga audienţă, cu excepţia reporterilor, făcându-i pe toţi să aibă cele mai extraordinare iluzii. Cea mai valoroasă parte a prelegerii a fost dezvăluirea metodelor pe care scamatorii hinduşi le aplică în faimoasele lor reprezentaţii, atât de des pomenite de călători. Profesorul a declarat că aceşti taumaturgi au dobândit o astfel de îndemânare în arta pe care a învăţat-o stând în preajma lor, încât îşi înfăptuiesc miracolele aruncând «spectatorii» într-o stare hipnotică şi spunându-le ce să vadă sau să audă. Profesorul a mai spus că un subiect deosebit de sensibil la hipnoză poate fi ţinut pe tărâmul închipuirii timp de săptămâni, luni, ba chiar ani, dominat de iluzii şi halucinaţii pe care operatorul i le poate sugera, din când în când. Afirmaţia este oarecum neliniştitoare.”

CEASUL LUI JOHN BARTINE[xx]

Poveste spusă de un medic

— Vrei să ştii care e ora exactă? Doamne! Prietene, de ce insişti? Ai zice - dar ce contează, este aproape ora de culcare - nu-ţi ajunge atât? Uite, poftim, dacă vrei să-ţi potriveşti ceasul, ia-l pe al meu şi uită-te singur.

Spunând aceasta, şi-a desfăcut de pe lanţ ceasul - o piesă teribil de grea şi demodată - şi mi l-a întins. Apoi s-a întors cu spatele şi s-a dus în celălalt capăt al camerei, la un raft de cărţi, cărora a început să le studieze cotoarele. Agitaţia şi evidenta lui tulburare m-au surprins; păreau iraţionale. Mi-am potrivit ceasul după al său şi m-am apropiat de locul unde se afla, mulţumindu-i.

Când şi l-a luat înapoi, ca să-l prindă iar de lanţ, am observat că mâinile îi tremurau. Cu un tact de care sunt foarte mândru, m-am îndreptat agale şi nepăsător spre bufet, de unde am luat coniac şi nişte apă. Cerându-mi iertare pentru lipsa mea de consideraţie, i le-am oferit şi am revenit la locul meu din faţa căminului lăsându-l, aşa după cum ne era obiceiul, să se servească singur. A făcut-o şi apoi mi s-a alăturat, mai liniştit ca niciodată.

Acest mic şi ciudat incident s-a întâmplat în apartamentul meu, unde John Bartine şi cu mine ne petreceam seara. Luaserăm cina împreună, la club, ne întorseserăm acasă cu un taxi şi - pe scurt - seara se desfăşurase în modul cel mai prozaic. Şi nu puteam, cu nici un chip, să înţeleg de ce John Bartine a întrerupt ordinea naturală şi firească a lucrurilor, arătându-şi în mod surprinzător emoţiile, aparent pentru propriul său amuzament. Cu cât mă gândeam mai mult la asta - în vreme ce talentul său strălucit pentru conversaţie se înfăţişa lipsei mele de atenţie - cu atât deveneam mai curios. Desigur, nu a fost nici o problemă să mă conving că

nu era vorba de altceva decât de o solicitudine prietenească. De obicei, aceasta este deghizarea sub care se ascunde curiozitatea pentru a evita resentimentele celorlalţi. Aşa că am stricat una dintre cele mai perfecte fraze ale monologului său, întrerupându-l fără ceremonie.

— John Bartine, i-am spus, încearcă să mă ierţi dacă greşesc, dar, cu ceea ce cunosc despre tine până acum, nu-ţi pot acorda dreptul de a te face foc şi pară, atunci când te întreb cât e ceasul. Nu pot accepta că este nimerit să simţi o aversiune misterioasă când vine vorba să priveşti cadranul ceasului tău în prezenţa mea, trăind - fără nici o explicaţie - emoţii dureroase, care mie îmi sunt refuzate şi care nici nu sunt treaba mea.

La acest discurs ridicol, Bartine nu a dat un răspuns imediat, ci a rămas privind grav la foc. Îmi era teamă că l-am jignit şi voiam să îl rog să nu se mai gândească la toate acestea, când, privindu-mă calm în ochi, a zis:

— Dragul meu prieten, comportamentul tău neserios nu maschează câtuşi de puţin hidoasa impertinenţă a ceea ce mi-ai cerut. Dar, din fericire, hotărâsem deja să îţi spun ceea ce doreşti să ştii, şi nici o manifestare a lipsei tale de merit în a împărtăşi ceea ce îţi voi spune nu o să-mi schimbe decizia. Fii aşa de bun şi acordă-mi atenţie, vei afla totul.

Acest ceas, spuse el, a fost în familia noastră timp de trei generaţii, înainte de a-mi reveni mie. Primul său proprietar, pentru care a şi fost făcut, era străbunicul meu, Bramwell Olcott Bartine, un bogat proprietar de plantaţii din Virginia şi un *tory*[0] de nădejde. Era genul care nu putea dormi noaptea, urzind noi blesteme care să cadă pe capul domnului Washington şi noi metode de a-l ajuta şi încuraja pe bunul rege George. Într-o zi, acest brav gentleman a

---

[0] Partidul conservator din Anglia; partizan al regelui George al III-lea al Marii Britanii în conflictul cu coloniile nord-americane (n.tr.).

avut teribilul ghinion de a face cauzei sale un serviciu de o importanţă capitală, dar care nu a fost recunoscut ca îndreptăţit de către aceia care i-au suportat consecinţele. Nu contează despre ce a fost vorba dar, printre urmările lipsite de importanţă, s-a numărat şi faptul că, într-o noapte, un grup de rebeli de-ai lui Washington l-au arestat pe înaintaşul meu în propria casă. I-au îngăduit să-şi ia adio de la familia înlăcrimată, şi apoi a fost mânat în bezna nopţii, care l-a înghiţit pe vecie. Niciodată nu s-a descoperit nici cel mai mic indiciu despre soarta sa. După război, nici cea mai minuţioasă anchetă şi nici oferta unei recompense consistente nu au reuşit să-l descopere pe vreunul dintre aceia care l-au luat ostatic şi nici vreun fapt legat de dispariţia sa. A dispărut - şi cu asta, basta.

Ceva din felul în care se purta Bartine şi care nu transpărea în cuvinte - deşi nu aveam idee despre ce era vorba - m-a făcut să-l întreb:

— Tu ce părere ai despre acest lucru, a fost îndreptăţit?

— Părerea mea - se inflamă el trântind cu pumnul în masă, ca şi cum s-ar fi aflat într-un local, jucând zaruri cot la cot cu escrocii - părerea mea este că a fost un asasinat mişelesc, tipic pentru blestematul acela de trădător, Washington, şi pentru golanii lui de rebeli!

Am tăcut amândoi, câteva minute. Bartine îşi redobândea calmul, iar eu aşteptam. Apoi l-am întrebat:

— Asta a fost tot?

— Nu, s-a mai întâmplat ceva. La câteva săptămâni după ce străbunicul a fost arestat, ceasul lui a fost găsit pe veranda casei sale, în dreptul uşii de la intrare. Era înfăşurat într-o bucată de hârtie pentru corespondenţă, pe care era scris numele lui Rupert Bartine, singurul său fiu şi bunicul meu. Acel ceas este acum al meu.

Bartine s-a oprit. Ochii săi negri, de obicei neobosiţi, priveau acum fix focul din cămin. Tăciunii încinşi reflectau

luminiţe roşii, lucind în fiecare pupilă. Părea să fi uitat de mine. Deodată, crengile copacului din faţa ferestrei au lovit geamul şi, aproape în aceeaşi clipă, o rafală de ploaie a răpăit în fereastră. Asta l-a readus în prezent. Se iscase o furtună pe care o singură răbufnire de vânt o vestise. În câteva momente se auzea deja, clar, clipocitul stropilor de ploaie pe pavaj. Nici nu ştiu de ce relatez acest lucru, dar părea să aibă o anume semnificaţie şi relevanţă pe care nu sunt capabil să le discern. Cel puţin, aducea o nuanţă de seriozitate, aproape solemnă. Bartine reluă:

— Mă încearcă un sentiment straniu faţă de acest ceas - un fel de afecţiune. Îmi place să-l am în preajmă, deşi îl port foarte rar, parte din cauză că este foarte greu, şi parte dintr-un motiv pe care am să ţi-i explic acum. Iată: de câte ori îl am seara cu mine, mă încearcă o dorinţă inexplicabilă de a-l deschide, ca să mă uit la el, chiar dacă nu am nici un motiv să-mi doresc să ştiu cât e ora. Dar, dacă cedez imboldului, în clipa în care ochii mei privesc la cadran, sunt cuprins de o teamă misterioasă - de sentimentul unei catastrofe iminente. Şi totul devine cu atât mai insuportabil cu cât se apropie de ora unsprezece noaptea - după cum arată ceasul meu, indiferent care este ora reală. Când limbile au trecut de unsprezece, dorinţa de a mă uita la ceas dispare. Devin complet indiferent. După aceea, pot să-l consult cât de des am chef, fără mai multe emoţii decât ai tu când te uiţi la al tău. Evident, m-am antrenat să nu mă uit la ceasul meu seara, înainte de ora unsprezece, şi nimic nu mă poate convinge să o fac. Insistenţa ta din seara asta m-a tulburat puţin. M-am simţit foarte aproape de ceea ce bănuiesc că simte un consumator de opiu, când atracţia lui pentru acest soi de supliciu, distinct şi aparte, îi este întărită pentru că i se oferă ocazia şi îndemnul. Ei bine, asta este povestea mea. Ţi-am relatat-o în interesul curiozităţii tale ridicole. Dar dacă, de aici încolo, ai să mă vezi, în vreo

seară, că port acest ceas blestemat şi vei avea amabilitatea să mă întrebi cât e ora, mă văd nevoit să te rog a-mi îngădui să te pun în situaţia neplăcută de a te doborî cu un pumn.

Gluma lui nu m-a amuzat. În timp ce îmi povestea despre mania care îl stăpânea, îl vedeam cum devine, din nou, oarecum agitat. Zâmbetul cu care şi-a încheiat istorisirea era categoric ireal, iar ochii îşi reluaseră neastâmpărul. Ba chiar mai mult decât atât, se mişcau încolo şi încoace peste lucrurile din încăpere, fără vreun scop evident şi căpătaseră - mi s-a părut mie - o expresie de sălbăticie, aşa cum se observă, uneori, în cazurile de demenţă. Poate că nu era decât imaginaţia mea dar, în orice caz, acum eram convins că amicul meu era atins de o formă deosebită şi interesantă de monomanie. Fără a diminua, sper, în vreun fel afectuosul meu ataşament faţă de el, am început să-l privesc şi ca pe un pacient, care îmi oferea numeroase posibilităţi de studiu folositor. Şi de ce nu? Nu îmi descrisese el acea manie în interesul ştiinţei? Vai, sărmanul meu prieten făcea pentru ştiinţă mai mult decât şi-ar fi închipuit. Nu doar povestea lui era pusă sub observaţie, ci el însuşi. Desigur, aveam să-l vindec, dacă era cu putinţă, dar mai întâi trebuia să fac un mic experiment psihologic - experimentul însuşi putând fi un pas spre vindecare.

— Este un gest sincer şi prietenesc din partea ta, Bartine - am spus binevoitor - şi sunt mândru de încrederea pe care mi-o arăţi. Într-adevăr, totul este cât se poate de ciudat. Te superi dacă te rog să-mi arăţi şi mie ceasul?

Şi l-a scos din vestă, cu tot cu lanţ, şi mi l-a dat fără nici o vorbă. Carcasa era din aur, groasă, solidă şi splendid gravată. După ce m-am uitat la cadran şi am văzut că era aproape de miezul nopţii, l-am deschis şi la spate. Am remarcat că avea un interesant capac interior, din fildeş, pe care era pictat un portret în miniatură, în stilul admirabil şi

graţios care a fost în vogă în secolul al XVIII-lea.

— Oh, Doamne! am exclamat, pradă unei intense emoţii estetice, cum naiba ai reuşit să obţii aşa ceva? Credeam că pictura miniaturală pe fildeş este o artă dispărută.

— Nu am nici un merit, a răspuns el zâmbind. Acesta este străbunicul meu, răposatul Bramwell Olcott Bartine, *Esquire*[0], din statul Virginia. Aici era mai tânăr, de fapt, de vârsta mea. Se spune că îi semăn. Tu ce crezi?

— Dacă îi semeni? Ba bine că nu! Dacă dai la o parte costumul, pe care aş putea presupune că l-ai arborat ca omagiu adus stilului artistic - sau pentru *vraisemblance*[0], ca să zic aşa - şi lipsa mustăţii, portretul acesta eşti chiar tu, în toate trăsăturile, liniile şi expresiile feţei.

Asta este tot ceea ce am spus atunci. Bartine a luat o carte de pe masă şi a început să citească. Eu ascultam afară ropotul necontenit al ploii, pe stradă. Se auzeau câteodată paşi grăbiţi pe trotuare şi, la un moment dat, s-a întâmplat ca un mers mai greoi să pară că se opreşte în dreptul intrării mele. Un poliţist, m-am gândit, care încearcă să se adăpostească de ploaie în pragul uşii. Crengile copacilor răpăiau stăruitor în geamuri, ca şi cum ar fi cerut voie să intre. Toate acestea mi le amintesc şi acum, după ani şi ani de viaţă, mult mai chibzuită şi mai aşezată.

Pentru că băgasem de seamă că nu sunt observat, am apucat cheiţa demodată ce atârna de lanţul ceasului şi, repede, am dat limbile cu o oră înapoi. Am închis capacul şi i-am înapoiat lui Bartine proprietatea, pe care acesta a pus-o în buzunar.

— Mi se pare că ai spus - am început eu cu o premeditată indiferenţă - că după ora unsprezece vederea cadranului nu te mai afectează. Judecând după ceasul meu, acum este

---

[0] Titlu anexat numelui unui bărbat considerat a fi gentleman prin naştere, poziţie sau educaţie (n.tr.).

[0] Veridicitate (fr.) (n.tr.).

aproape douăsprezece. Dacă nu te deranjează, aş dori să primesc o dovadă şi te rog, dacă poţi, să te uiţi la ceas.

Mi-a zâmbit bine dispus, şi-a scos din nou ceasul, l-a deschis şi - deodată - a sărit în picioare, cu un răcnet. Cerul nu s-a îndurat să-mi îngăduie a-l uita! Ochii, a căror culoare întunecată sporise uimitor prin comparaţie cu paloarea feţei, erau pironiţi pe ceas, pe care îl ţinea cu amândouă mâinile încleştate. O vreme a rămas în poziţia aceea, fără să rostească vreun cuvânt. Apoi, cu o voce pe care nu i-aş fi recunoscut-o, a spus:

— Afurisit să fii! Este unsprezece fără două minute!

Eram pregătit pentru o astfel de izbucnire şi, fără să mă ridic, i-am răspuns destul de calm:

— Iartă-mă. Pesemne că nu am văzut bine, când mi l-am potrivit pe al meu după el.

Bartine a închis capacul cu o mişcare iute şi a băgat ceasul în buzunar. S-a uitat la mine şi a încercat să zâmbească, dar buza de jos îi tremura şi părea că nu e în stare să-şi închidă gura. Mâinile îi tremurau şi ele, aşa că şi le-a îndesat în buzunarele hainei, cu pumnii strânşi. Curajos, spiritul se străduia vădit să supună trupul laş. Însă efortul a fost prea mare. A început să se clatine dintr-o parte în alta, ca şi cum ar fi ameţit. Şi, mai înainte ca eu să pot sări de la locul meu, ca să-l sprijin, genunchii i-au cedat, iar el s-a aplecat înainte şi a căzut cu faţa în jos. M-am repezit să-l ajut să se ridice. Dar, când John Bartine se va ridica din nou, şi noi ceilalţi o vom fi făcut.

Examinarea *post-mortem* nu a descoperit nimic. Toate organele erau normale şi sănătoase. Dar, atunci când trupul i-a fost pregătit pentru înmormântare, în jurul gâtului s-a observat cum îi apare un cerc livid şi închis la culoare. Cel puţin aşa mi-au povestit mai multe persoane care au susţinut că au văzut urma dar eu, unul, nu ştiu să spun

dacă era adevărat.

Şi nici nu pot stabili care sunt limitele legii eredităţii. Nu ştiu dacă în universul spiritelor, un simţământ sau o emoţie nu îi poate supravieţui sufletului care le-a născut, pentru a căuta să se exprime într-o altă existenţă, înrudită, dincolo de timp. Fireşte, dacă ar fi să desluşesc soarta lui Bramwell Olcott Bartine, aş presupune că a fost spânzurat la ora unsprezece noaptea şi că a avut un răgaz de câteva ore, în care i s-a îngăduit să se pregătească pentru marea schimbare.

Cât despre John Bartine, prietenul meu, pacientul meu preţ de cinci minute şi - Cerul să mă ierte! - victima mea pentru vecie, nu mai este nimic de adăugat. El este înmormântat împreună cu ceasul său - am avut grijă de asta. Dumnezeu să odihnească în rai sufletul său, ca şi pe al străbunului său din Virginia, dacă, într-adevăr, nu sunt unul şi acelaşi.

BLESTEMĂŢIA[xxi]

I. Nu întotdeauna mâncăm ce este pus pe masă

La lumina unei lumânări de seu, pusă la un capăt al mesei cam din topor, un bărbat citea ceva scris într-un caiet. Era un vechi caiet de contabilitate, uzat peste măsură. Aparent, scrisul nu era prea desluşit, pentru că, din când în când, omul ţinea paginile aproape de flacăra lumânării, ca să cadă mai multă lumină pe ele. Atunci, umbra caietului arunca jumătate din cameră în întuneric, înnegrind un grup de chipuri şi siluete căci, în afara celui care citea, mai erau prezenţi alţi opt bărbaţi. Şapte dintre ei stăteau cu spatele la pereţii aspri, din buşteni, tăcuţi, încremeniţi şi nu prea departe de masă, căci odaia era micuţă. Dacă întindea un braţ, oricare dintre ei l-ar fi putut atinge pe cel de-al optulea bărbat, care zăcea întins pe masă, cu faţa în sus şi parţial acoperită cu un cearşaf, şi cu braţele întinse pe lângă corp. Era mort.

Bărbatul cu caietul nu citea cu glas tare şi nimeni nu vorbea. Cu toţii păreau să aştepte ceva ce urma să se întâmple. Numai cel mort nu mai aştepta nimic. Din întunericul adânc de afară pătrundeau, prin deschizătura uşii, toate zgomotele ciudate ale nopţii în sălbăticie - chemările lungi şi neştiute ale unui coiot, aflat la oarecare depărtare; trilurile tresăltate şi alinătoare ale neostoitelor insecte din copaci; strigătele bizare ale păsărilor de noapte, atât de deosebite de cele ale păsărilor diurne; bâzâitul gâzelor mari şi greoaie şi tot acel cor de sunete mici care, de-abia auzite, par că au şi dispărut, ca şi cum şi-ar da

seama de indiscreţia comisă. Însă compania de care am pomenit nu îşi dădea seama de nimic din toate acestea. Membrii săi nu erau peste măsură absorbiţi de preocupări deşarte pentru lucruri nefolositoare. Chiar şi în lumina slabă a acelei singure lumânări, acest lucru era limpede în fiecare trăsătură a feţelor, aspre şi neînduplecate. Erau oameni din împrejurimi - fermieri şi tăietori de lemne.

Cel care citea era întrucâtva deosebit. S-ar fi putut spune despre el că este un om de lume, chiar dacă în îmbrăcămintea lui era ceva care atesta o anume înfrăţire cu mediul în care se găsea. La San Francisco, haina lui ar fi trecut cu greu proba mondenităţii. Încălţămintea nu era de fabricaţie citadină. Era singurul cu capul descoperit. Pălăria, pe care o ţinea alături, pe podea, arăta în aşa fel încât, dacă cineva ar fi considerat-o un simplu accesoriu personal, i-ar fi nesocotit importanţa. Omul era destul de plăcut la înfăţişare, cu o idee de încăpăţânare, deşi aceasta ar fi putut să reprezinte o trăsătură, însuşită sau cultivată, ca fiind potrivită unui reprezentant al autorităţii. Căci bărbatul era procuror criminalist. În această calitate intrase în posesia caietului din care citea. Fusese găsit printre lucrurile mortului, în cabana acestuia, acolo unde se desfăşura acum ancheta.

Când procurorul a terminat de citit, a pus caietul într-un buzunar de la piept. În momentul acela, uşa s-a deschis cu o smucitură şi un tânăr a păşit înăuntru. În mod sigur, nu era născut şi crescut la munte: era îmbrăcat asemenea celor care locuiesc la oraş, dar hainele îi erau, totuşi, prăfuite de călătorie. Într-adevăr, călătorise mult, ca să participe la anchetă.

Procurorul dădu din cap. Nimeni altcineva nu l-a mai salutat.

— V-am aşteptat. Trebuie să terminăm chestiunea aceasta astă-seară.

Tânărul a zâmbit:

— Îmi pare rău că v-am făcut să aşteptaţi. Nu am plecat ca să scap de convocările dumneavoastră, ci ca să trimit ziarului meu o relatare a ceea ce presupun că am fost chemat să povestesc aici.

Procurorul a zâmbit la rândul lui:

— Relatarea pe care aţi trimis-o ziarului dumneavoastră diferă, probabil, de cea pe care o veţi face aici, sub jurământ.

— Aceasta va fi după cum doriţi, a replicat tânărul, destul de aprins şi roşind vădit. Am folosit copii multiplicate şi am aici un exemplar a ceea ce am trimis. Nu este redactată precum o ştire, pentru că nu este credibilă, ci drept ficţiune. Poate fi considerată parte a mărturiei mele sub jurământ.

— Dar spuneţi că este incredibilă.

— Aceasta nu înseamnă nimic pentru mine, dacă eu jur că este adevărat.

Procurorul a rămas mut o vreme, cu ochii în podea. Bărbaţii din jurul său vorbeau în şoaptă, dar rareori îşi mutau privirile de pe chipul cadavrului. Deodată, procurorul a deschis ochii şi a zis:

— Ne vom relua ancheta.

Oamenii şi-au scos pălăriile. Martorul a depus jurământul.

— Care este numele dumneavoastră? a întrebat procurorul.

— William Harker.

— Vârsta?

— Douăzeci şi şapte de ani.

— Îl cunoaşteţi pe decedatul Hugh Morgan?

— Da.

— Eraţi de faţă când acesta a murit?

— Eram lângă el.

— Cum explicaţi prezenţa dumneavoastră?

— Eram în vizită la cabana lui, pentru o partidă de

pescuit şi vânătoare. Deşi o parte a scopului vizitei mele a fost să-l studiez pe el şi felul lui de viaţă, solitar şi ciudat. Părea un bun model pentru un personaj de ficţiune. Uneori scriu şi povestiri.

— Şi eu le citesc, uneori.

— Vă mulţumesc.

— Povestiri, în general, nu ale dumneavoastră.

Unii dintre juraţi au râs. Într-o conjunctură sumbră, hazul dezvăluie momente remarcabile. Soldaţii râd cu uşurinţă între bătălii, iar o glumă făcută în camera de execuţie poate cuceri prin surpriză.

— Relataţi circumstanţele în care a murit acest om. Puteţi folosi orice consemnări sau notiţe doriţi.

Martorul a înţeles. A scos un manuscris din buzunarul de la piept şi, ţinându-l aproape de lumânare, a dat pagină după pagină, până când a găsit pasajul pe care îl căuta, şi a început să citească.

II. Ce se poate petrece într-un lan de odos[0]

„Când am părăsit cabana, soarele abia de răsărise. Plecaserăm după prepeliţe, fiecare cu puşca lui de vânătoare, dar cu un singur câine. Morgan spunea că zona cea mai bună era dincolo de o anumită culme, pe care mi-a arătat-o şi pe care am traversat-o, urmând o cărare ce ducea printre tufişurile de *chaparral*[0]. De partea cealaltă a culmii, terenul era destul de neted, acoperit cu odos stufos. Când am ieşit din desişul de *chaparral,* Morgan era cu doar câţiva metri mai în faţă. La mică distanţă, în dreapta noastră şi puţin mai înainte, am auzit deodată zgomotul

---

[0] Ovăz sălbatic (n.tr.).

[0] Ilice (n.tr.).

unui animal care se zbuciuma prin tufişuri, pe care le vedeam cum se agită violent.

— Am stârnit o căprioară, am zis eu. Păcat că n-am adus o carabină.

Morgan nu a spus nimic. Se oprise şi privea ţintă înspre tufişurile de *chaparral* care se agitau, dar şi-a armat ambele ţevi ale puştii pe care o ţinea gata să ţintească. Mi s-a părut că este cam agitat, ceea ce m-a surprins, pentru că avea reputaţia unei excepţionale stăpâniri de sine, chiar şi în momente de pericol brusc şi iminent.

— Ei, haide, i-am zis. Doar nu ai de gând să umpli o căprioară cu alice de prepeliţă, nu?

Dar el tot nu a răspuns nimic. Când i-am zărit o parte a chipului, în timp ce se întorcea încet către mine, am fost izbit de intensitatea privirii. Am înţeles, atunci, că aveam de-a face cu ceva serios şi prima mea bănuială a fost că «sărisem» pe un urs grizzly. Am înaintat pe laterala lui Morgan şi mi-am armat puşca, în timp ce mă mişcăm. Tufişurile erau calme acum, iar zgomotele încetaseră. Dar Morgan privea la fel de atent asupra locului ca şi mai înainte.

— Ce este? Ce dracu' e acolo? am întrebat.

— Blestemăţia! mi-a răspuns, fără a-şi întoarce capul.

Vocea îi era dogită şi nefirească. Se vedea că tremură.

Eram pe cale să vorbesc din nou, când am observat cum odosul din prejma locului frământării anterioare se mişcă în mod cu totul misterios. Cu greu aş putea să descriu în ce fel. Părea să fie mişcat de o adiere de vânt, care nu doar îl înclina, ci îl presa la pământ - îl strivea, aşa încât spicele nu mai puteau să-şi revină. Şi frământarea aceea aluneca, încet, spre noi.

Nimic din tot ceea ce am văzut vreodată nu m-a impresionat într-un mod mai ciudat ca acest fenomen, bizar şi inexplicabil. Cu toate acestea, nu-mi amintesc să mă fi

încercat vreun sentiment de spaimă. Îmi vine în minte o împrejurare - pe care o povestesc aici doar pentru că, destul de curios, mi-am amintit-o şi atunci. Odată, priveam printr-o fereastră deschisă la un copăcel din apropiere şi, pentru o clipă, l-am confundat cu unul dintr-un grup de copaci mai mari, aflaţi la oarecare distanţă. Deşi părea să aibă aceeaşi dimensiune ca şi ceilalţi, era mai clar şi mai minuţios conturat, ca masă şi ca detalii, şi, astfel, era în dezacord cu ei. Nu era altceva decât o simplă deformare a legilor perspectivei, dar pe mine m-a tulburat, aproape că m-a înspăimântat. Într-atât de mult ne bazăm pe funcţionarea ordonată a legilor naturale cu care suntem obişnuiţi, încât orice aparentă suspendare a acestora este înregistrată ca o ameninţare la siguranţa noastră, ca un avertisment asupra unei calamităţi de neimaginat. Aşa că mişcarea, aparent fără cauză, a ierburilor şi apropierea domoală şi dreaptă a zonei aceleia de turbulenţă erau deosebit de neliniştitoare.

Tovarăşul meu părea de-a dreptul înspăimântat şi aproape că nu mi-a venit să cred când l-am văzut că şi-a pus arma la ochi şi a tras ambele cartuşe către lanul agitat! Înainte ca fumul împuşcăturii să se risipească, am auzit un ţipăt pătrunzător şi înfricoşător - ca al unei sălbăticiuni. Morgan şi-a aruncat arma la pământ, a ţâşnit şi a fugit repede din locul acela. În aceeaşi secundă, eu am fost violent azvârlit la pământ, în urma impactului cu ceva, nu am putut distinge ce din cauza fumului - o consistenţă grea şi molatică, ce părea să se fi năpustit asupra mea cu o forţă formidabilă.

Înainte de a mă putea ridica în picioare, ca să-mi recuperez arma care părea să-mi fi fost smulsă din mâini cu o lovitură, l-am auzit pe Morgan strigând, ca în chinurile morţii. Amestecate cu ţipetele lui se auzeau sunete aspre, sălbatice, aşa cum scot câinii când se luptă. Îngrozit dincolo

de cuvinte, m-am chinuit să mă ridic în picioare şi am privit în direcţia către care se retrăsese Morgan. Cerul milostiv să mă ferească de a mai vedea vreodată o astfel de privelişte! Prietenul meu era căzut într-un genunchi, cu capul dat pe spate într-o poziţie înfricoşătoare, fără pălărie şi cu părul în dezordine, întreg trupul se afla într-o mişcare violentă, dintr-o parte în alta, lateral, înainte şi înapoi. Braţului drept, ridicat, părea să îi lipsească mâna - cel puţin eu nu o puteam vedea. Celălalt braţ era invizibil. Acum, când relatez această scenă teribilă, îmi amintesc că uneori nu distingeam decât părţi ale corpului său. De parcă acesta era parţial ascuns - nu pot explica altfel -, ca apoi o schimbare a poziţiei să îl readucă iar vederii.

Toate acestea trebuie să se fi petrecut în doar câteva secunde, dar în acest răstimp Morgan înfăţişase toate ipostazele unui luptător hotărât, dar care este copleşit de un adversar cu o greutate şi o forţă superioare. Nu-l vedeam decât pe el, şi nici pe el întotdeauna clar. Pe durata întregului incident s-au auzit strigătele şi înjurăturile lui, care parcă răzbăteau printr-o larmă învăluitoare de zgomote de furie şi mânie, cum eu nu am mai auzit să iasă din gâtlejul vreunui om sau vreunei jivine!

Doar pentru un minut, am rămas pe loc, şovăitor, apoi mi-am aruncat puşca şi am fugit în ajutorul prietenului meu. Aveam credinţa vagă că acesta suferea o criză de epilepsie sau altă formă de convulsii. Înainte de a-i putea ajunge alături, el era întins jos şi nu mai mişca. Toate zgomotele încetaseră. Dar, cu o groază pe care nici chiar acele înfricoşătoare evenimente nu o inspiraseră până atunci, am văzut, din nou, odosul mişcându-se enigmatic, de la zona bătătorită din jurul celui căzut la pământ şi până către marginea unei păduri. Abia când a atins marginea pădurii, am fost capabil să-mi iau ochii de acolo şi să privesc la tovarăşul meu. Era mort.”

III. Chiar şi dezbrăcat, un bărbat poate fi în zdrenţe

Procurorul s-a ridicat de la locul lui şi s-a aşezat lângă mort. A ridicat un colţ al cearceafului şi l-a tras deoparte, expunând întreg corpul, complet gol, gălbui ca lutul, în lumina lumânării. Avea şi zone mari cu pete de un negru-albăstrui, provocate, desigur, de sângele din vânătăi. Pieptul şi părţile laterale arătau de parcă fuseseră bătute cu un ciomag. Avea răni îngrozitoare, pielea îi era ruptă, în zdrenţe şi fâşii.

Procurorul se duse acum în capătul mesei şi desfăcu o batistă de mătase care fusese trecută pe sub bărbia cadavrului şi înnodată în vârful capului. Când a fost înlăturată, batista a expus ceea ce fusese gâtlejul. Unii dintre juraţi, care se ridicaseră ca să vadă mai bine, şi-au regretat curiozitatea şi au întors privirile. Martorul Harker s-a dus la fereastra deschisă şi s-a aplecat peste pervaz, vlăguit şi îngreţoşat. Procurorul a lăsat batista să cadă peste gâtul mortului. S-a îndreptat apoi spre un colţ al camerei, unde se afla o grămadă de haine. Una după alta, le-a scos şi le-a ţinut un moment ridicate, pentru a fi inspectate. Toate erau sfâşiate şi ţepene de sânge închegat. Juraţii nu au vrut să le inspecteze mai îndeaproape. Păreau destul de lipsiţi de interes. De fapt, le văzuseră pe toate mai înainte. Singurul lucru nou pentru ei era mărturia lui Harker.

— Domnilor, a spus procurorul, nu cred că mai avem alte probe. Vi s-a explicat, deja, care vă este datoria. Dacă nu mai aveţi alte întrebări, puteţi ieşi să discutaţi verdictul.

Prim-juratul, un bărbat de vreo şaizeci de ani, înalt,

bărbos şi grosolan îmbrăcat, s-a ridicat şi a spus:

— Aş avea să pun o întrebare, domnule procuror. Din ce azil s-o scăpat martorul acesta, ultimul?

— Domnule Harker - a spus procurorul liniştit, dar sobru - din ce azil aţi scăpat ultima oară?

Harker s-a făcut din nou stacojiu la faţă, dar nu a zis nimic şi cei şapte juraţi s-au ridicat şi au ieşit din cabană, solemni şi în şir, unul după altul.

— Dacă aţi terminat să mă insultaţi, domnule, a spus Harker de îndată ce el şi funcţionarul au rămas singuri cu mortul, presupun că sunt liber să plec?

— Da.

Harker a dat să plece, dar s-a oprit cu mâna pe clanţă. Deprinderile profesiei sale erau atât de puternice, mai puternice decât sentimentul propriei demnităţi. S-a întors şi a zis:

— Am recunoscut caietul pe care îl aveţi. Este jurnalul lui Morgan. Păreaţi foarte interesat de el. L-aţi citit cât am depus eu mărturie. Pot să-l văd? Publicul ar dori...

— Jurnalul nu are nici o relevanţă în această chestiune, a replicat oficialul, vârând caietul în buzunarul de la haină. Toate însemnările din el au fost făcute înainte de moartea autorului.

În timp ce Harker ieşea din cabană, juriul a intrat din nou, iar membrii lui s-au postat în jurul mesei pe care zăcea cadavrul, acoperit acum, dar conturat clar sub pânză. Prim-juratul s-a aşezat aproape de lumânare, a scos din buzunarul de la piept un creion şi un crâmpei de hârtie şi a scris, destul de trudnic, următorul verdict, pe care l-au semnat toţi, cu variate grade de osteneală:

„Noi, juraţii, găsim că rămăşiţele au primit moartea din mâinile unei pume, dar unii dintre noi cred, totuşi, că a avut o criză de epilepsie.”

IV. O explicaţie de dincolo de mormânt

În jurnalul răposatului Hugh Morgan sunt câteva însemnări interesante, având - o spun cu titlu de propunere - chiar şi o eventuală valoare ştiinţifică. La inspecţia care s-a făcut cadavrului său, caietul nu a fost pus în evidenţă. Procurorul s-a gândit, probabil, că nu merită să zăpăcească juraţii. Data primei însemnări, dintre cele pomenite, nu poate fi apreciată. Partea de sus a paginii este ruptă. Iată ceea ce a rămas:

„...şi a alergat în semicerc, cu capul mereu întors către centru. Apoi iar s-a oprit şi a lătrat furios. Până la urmă, a fugit de acolo înspre tufişuri, cât de repede a putut. Întâi am crezut că doar a înnebunit, dar, când ne-am întors acasă, nu am mai observat nici o altă schimbare de comportament, în afara acelor reacţii care se datorau fricii de a nu fi pedepsit.”

„Poate un câine să vadă cu nasul? Oare mirosurile acţionează asupra vreunui centru nervos, prin intermediul unor imagini ale lucrului care le-a degajat...?”

„2 *septembrie.* Aseară mă uitam la stele - cum apăreau dincolo de creasta masivului aflat la est de cabană - şi le-am văzut cum dispar, una câte una, de la stânga spre dreapta. Fiecare era acoperită numai o clipă, şi numai câteva deodată; dar s-a întâmplat cu toate câte erau înşirate deasupra crestei, cuprinse între un grad şi două; toate au fost ascunse. Parcă ceva trecea de-a lungul piscului, între mine şi ele; dar nu puteam să văd ce anume era, iar stelele nu erau destul de multe ca să-i delimiteze conturul. Brr! nu-mi place asta...”

Lipsesc însemnările câtorva săptămâni; trei foi fuseseră rupte din caiet.

„27 *septembrie.* A fost iar pe aici - găsesc urme ale prezenţei ei în fiecare zi. Toată noaptea trecută am pândit, din nou, în acelaşi ascunziş, cu puşca în mână şi amândouă încărcătoarele pline cu alice mari. Ca şi altă dată, dimineaţa erau urme proaspete. Şi totuşi, aş fi putut jura că nu am adormit - căci abia de mai am somn. Este groaznic, este insuportabil! Dacă aceste uluitoare experienţe sunt reale, am să înnebunesc; dacă sunt închipuiri, înseamnă că deja sunt nebun.”

„3 *octombrie.* Nu am de gând să plec, n-o să mă alunge. Nu, asta este casa *mea,* pământul acesta este *al meu.* Dumnezeu îi urăşte pe cei laşi...”

„5 *octombrie.* Nu mai suport. L-am invitat pe Harker să petreacă mai multe săptămâni cu mine - are o minte sănătoasă. Din felul cum se poartă, am să-mi dau seama dacă mă crede nebun.”

„7 *octombrie.* Am soluţia misterului; mi-a venit azi-noapte în minte, spontan, ca o revelaţie. Cât de simplu, cât de nemaipomenit de simplu!”

„Există sunete pe care nu le putem auzi. La fiecare capăt al scalei, sunt note care nu ating nici una din corzile acestui instrument imperfect care este urechea omului. Sunt prea grave sau prea înalte. Am observat un stol de mierle care ocupa tot vârful unui copac - vârfurile mai multor copaci - şi toate cântau. Brusc, într-o clipită, şi absolut toate în acelaşi moment, s-au ridicat în aer şi au zburat. Cum? Nu se puteau vedea între ele, erau mai multe vârfuri de pom care

le despărţeau. În nici un caz n-ar fi putut exista un lider, pe care să-l vadă toate. Trebuie să fi fost un semnal, de avertisment sau de comandă, ascuţit şi pătrunzător deasupra larmei, dar eu nu l-am auzit. Am mai observat acelaşi lucru şi când toate erau tăcute, şi nu doar în cazul mierlelor, ci şi la prepeliţe - de exemplu - separate, la distanţă unele de altele, prin desişuri, ba chiar pe versanţii opuşi ai masivului.”

„Marinarii ştiu că un cârd de balene care se joacă sau plutesc la suprafaţa oceanului, la kilometri distanţă unele de altele, se vor scufunda uneori în aceeaşi clipă, toate lipsind vederii într-un moment. Semnalul dat a fost prea jos pentru urechile marinarului de pe catarg sau ale camarazilor lui de pe punte - care, totuşi, îi simt vibraţia în corpul corăbiei, tot aşa cum pietrele unei catedrale sunt mişcate de başii de la orgă.”

„Aşa cum se întâmplă cu sunetele, tot aşa şi în cazul culorilor. La fiecare capăt al spectrului luminos, chimistul poate detecta prezenţa a ceea ce este cunoscut sub numele de raze «actinice». Ele reprezintă culori - culori complete din compoziţia luminii - pe care nu suntem în stare să le distingem. Ochiul omenesc este un instrument deficient. Gama lui este cu câteva octave mai mică decât «scala cromatică» reală. Nu sunt nebun, există culori pe care nu le putem vedea. Şi - Dumnezeu să mă păzească! - Blestemăţia are o astfel de culoare!”

HAÏTA PĂSTORUL[xxii]

În sufletul lui Haïta nălucirile tinereţii nu fuseseră înlocuite de acelea care vin o dată cu maturitatea şi experienţa. Gândurile lui erau pure şi reconfortante, căci viaţa sa era simplă, iar sufletul îi era lipsit de ambiţii. Se deştepta o dată cu soarele şi mergea să se roage la sanctuarul lui Hastur, zeul păstorilor, care îl auzea şi era mulţumit. După ce îşi termina pioasa rânduială, Haïta dezlega poarta stânei şi, cu inima voioasă, îşi mâna turma pe câmp. Pe drum, îmbuca ceva merinde, de dimineaţă - lapte covăsit şi turtă de ovăz - oprindu-se uneori să mai culeagă câteva poame, reci de rouă, sau ca să bea din undele apelor ce coborau dinspre coline ca să se alăture pârâului care curgea prin vale şi să fie purtate de acesta - unde? nu ştia.

În lungile zile de vară, oile lui adunau iarba grasă, pe care zeii o făceau să crească tocmai pentru ele, sau stăteau culcate, cu cele patru picioare adunate sub ele, şi îşi rumegau nutreţul. În timpul acesta, Haïta se sprijinea de câte un copac, la umbră, sau se aşeza pe o stâncă şi cânta o dulce melodie din fluierul de trestie. Atunci, zărea câteodată, cu coada ochiului, zeităţi silvestre mai mici care se iţeau din crâng, ca să asculte; dar când privea drept la ele, acestea dispăreau. Fiindcă se întreba, poate, dacă nu cumva se va transforma într-una din mioarele lui, din acestea toate trăgea concluzia solemnă că fericirea vine dacă nu o cauţi, iar de umbli după ea, în veci nu o vezi. În afară de bunăvoinţa lui Hastur, care nu i se înfăţişa niciodată, Haïta aprecia, cel mai mult, interesul pe care i-l dovedeau vecinii săi, spiritele timide şi nemuritoare ale pădurilor şi apelor. La căderea nopţii, îşi mâna turma înapoi la stână, se încredinţa că poarta e bine ferecată şi se

adăpostea în peştera lui ca să se înfrupte şi să viseze.

Viaţa îi trecea astfel, zi după zi, fără doar atunci când furtunile dădeau glas urgiei vreunui zeu mâniat. Haïta se ghemuia de teamă în peştera lui, cu faţa ascunsă în mâini, şi se ruga să fie el singur pedepsit pentru păcatele lui, iar restul lumii să fie salvată de la pieire. Câteodată, când venea o ploaie mare şi pârâul îşi ieşea din matcă, forţându-l să îşi mâne turma îngrozită în regiunile mai înalte, se ruga pentru oamenii care locuiau în cetăţi. Aflase că acestea există în câmpia de dincolo de colinele albastre care erau poarta către valea lui. „Ce bun eşti tu, o, Hastur”, se ruga el, „că mi-ai dat mie munţii, aşa de aproape de lăcaşul meu şi stâna mea, ca eu şi oile mele să scăpăm din calea torentelor furioase. Dar pe restul oamenilor trebuie să-i salvezi tu singur, într-un fel pe care eu nu-l cunosc, sau nu te voi mai proslăvi.” Şi Hastur, ştiind că Haïta era un tânăr de cuvânt, salva cetăţile şi trimitea apele în ocean.

Aşa trăia el de când se ştia. Nu-şi putea închipui un alt fel de viaţă. În fundul văii, cale de un ceas întreg de drum, trăia un sihastru cucernic, de la care auzise povestea marilor cetăţi, unde locuiau oameni - biete suflete! - care nu aveau nici o oaie. Dar pustnicul nu-i spusese nimic despre acele vremuri de demult când, credea Haïta, fusese şi el mic şi neajutorat ca un miel.

Cugetând la aceste taine şi minuni, Haïta a devenit, pentru întâia dată, conştient cât de jalnică şi lipsită de speranţă îi era soarta. Era sigur că şi pe el îl va ajunge momentul înspăimântător al prefacerii în repaus şi putreziciune. Văzuse cum li se întâmplă asta atâtora din turma lui - aşa cum le ajungea pe toate făpturile trăitoare, cu excepţia păsărilor.

„Trebuie să ştiu de unde vin şi cum am apărut”, s-a gândit el, „căci cum poate cineva să-şi împlinească datoria, dacă nu este în stare să socotească ce este, după felul în

care le-a fost încredinţată acea datorie? Şi ce mulţumire pot avea, când nu ştiu cât va dura ea? Poate că, înainte să se ivească iar soarele, voi fi fost prefăcut şi, atunci, ce se va întâmpla cu turma mea? De fapt, ce se va întâmpla cu mine?”

Chibzuind toate acestea, Haïta deveni melancolic şi posac. Nu mai vorbea vesel turmei sale şi nici nu mai alerga, sprinten şi sârguincios, la sanctuarul lui Hastur. În fiecare briză auzea şoapte ale zeităţilor malefice, a căror existenţă o observa acum pentru întâia oară. Fiecare nor era prevestirea unei nenorociri, iar întunericul era plin de spaime. Atunci când îl ducea la buze, fluierul din trestie nu mai scotea o melodie, ci o jalnică tânguire; spiritele pădurii şi apelor nu se mai îmbulzeau printre tufişuri ca să-l asculte, ci fugeau de cântecul lui. Putea spune asta judecând după foşnetul frunzelor stârnite şi după florile plecate la pământ. Nu mai era la fel de prudent şi prevăzător, şi multe dintre oiţe s-au răzleţit şi s-au pierdut printre coline. Cele rămase au slăbit şi s-au îmbolnăvit fără păşunile grase, căci Haïta, cu mintea aiurea, nu mai umbla să le caute iarbă bună, ci ducea oile, zi după zi, în acelaşi loc, în timp ce se întreba despre viaţă şi moarte. De nemurire nu avea habar.

Într-o zi, în vreme ce era adâncit în cele mai sumbre gânduri, sări deodată de pe stânca pe care şedea şi, cu un gest hotărât al mâinii drepte, zise: „Nu voi mai sta rugător după înţelepciunea pe care zeii mi-o ascund. Am să-i las pe ei să grijească a nu-mi face vreun rău. Eu am să-mi împlinesc datoria, cât pot mai bine şi, dacă le-oi greşi, pe capul lor să cadă!”

De îndată ce a vorbit, o mare lumină a coborât asupra lui, şi l-a făcut să privească în sus, crezând că soarele pătrundea printr-o crăpătură a norilor. Dar nu era nici un nor pe cer. La mai puţin de un braţ distanţă, stătea o

fecioară încântătoare. Atât de frumoasă era, încât florile de la picioarele sale, de disperare, şi-au strâns petalele şi şi-au plecat capetele în semn de smerenie. Atât de dulce îi era privirea, încât păsările colibri i se înghesuiau în jurul ochilor - aproape că îşi înfigeau ciocurile însetate în ei -, iar albinele sălbatice îi zumzăiau în jurul gurii. Şi atât era de strălucitoare, încât umbra tuturor lucrurilor pornea de la picioarele ei şi se rotea cu ea o dată.

Haïta era fermecat. S-a ridicat şi a îngenuncheat în faţa ei, în adoraţie, iar ea şi-a lăsat mâna pe capul lui.

— Vino - a spus, cu o voce care avea muzica tuturor clopoţeilor de la gâtul turmei lui - vino, nu trebuie să mă slăveşti, căci nu sunt zeiţă, dar, dacă eşti cinstit şi supus, am să rămân cu tine.

Haïta i-a luat mâna şi bâlbâindu-şi bucuria şi recunoştinţa, s-a ridicat. Mână în mână stăteau şi îşi zâmbeau, ochi în ochi. Haïta o privea cu respect şi desfătare, şi a spus:

— Rogu-te frumoasă fecioară, spune-mi care ţi-e numele, de unde vii şi de ce?

Auzind, ea şi-a pus un deget la buze, ca pentru a-l preveni, şi s-a îndepărtat încet. Frumuseţea i se schimba văzând cu ochii şi asta l-a făcut să se cutremure, nici el nu ştia de ce, pentru că încă mai era fermecătoare. Priveliştea s-a întunecat sub o uriaşă umbră, ce se întindea peste vale cu iuţeala unui vultur în zbor. În întunericul ce se lăsa, chipul acelei fecioare se estompa din ce în ce, iar vocea ei părea să vină de departe atunci când, pe un ton de trist reproş, i-a zis:

— Tânăr îndrăzneţ şi nerecunoscător! Aşa curând trebuie, deci, să te părăsesc? Nimic nu este de ajuns ca tu să nu nesocoteşti, aşa degrabă, nepieritoarea învoială?

Întristat peste poate, Haïta a căzut în genunchi şi a implorat-o să rămână, apoi s-a ridicat şi a pornit să o caute

în întunericul tot mai adânc. Alerga în cercuri, strigând-o cu glas tare, dar totul era în zadar. Nu o mai putea zări, însă, din beznă, vocea ei se auzea, spunând:

— Vai, nu, de mă cauţi, nu mă vei avea. Du-te la ale tale, păstor necredincios, iar de nu, pe veci nu ne vom mai întâlni.

Căzuse noaptea. Lupii urlau pe coline, iar oile îngrozite se înghesuiau printre picioarele păstorului Haïta. Luat cu neajunsurile clipei, acesta îşi uită dezamăgirea. Îşi mână turma în stână şi se îndreptă spre locul de rugăciune, unde îşi descărcă sufletul, fiindu-i recunoscător lui Hastur pentru că i-a îngăduit să-şi salveze turma. Apoi se refugie în peştera lui şi adormi.

Când Haïta s-a trezit, soarele era sus pe cer şi strălucea la gura peşterii, luminând-o cu o mare splendoare. Iar acolo, lângă el, şedea fecioara. Îi zâmbea, cu un surâs aidoma muzicii fluierului său. Nu îndrăznea să vorbească, temător să nu o mânie iar, căci nu ştia ce ar fi putut să spună.

Ea zise:

— Pentru că ţi-ai făcut datoria faţă de turma ta şi nu ai uitat să-i mulţumeşti lui Hastur că a domolit lupii nopţii, vin iar la tine. Mă vrei tu oare ca tovarăş?

— Cine nu te-ar vrea, pentru vecie? Nicicând să nu mă mai părăseşti, până când - până ce nu mă voi preface şi nu voi fi devenit tăcut şi nemişcat.

Haïta nu cunoştea cuvântul „moarte”.

— Cu adevărat, îmi doresc să fii de acelaşi fel cu mine, să ne putem lupta şi întrece la fugă şi, astfel, în veci să nu ne plictisim să fim împreună.

La vorbele acestea, fecioara s-a ridicat şi a păşit din peşteră afară. Iar Haïta, sărind din culcuşul lui de crengi aromate, ca să o prindă, a văzut cum ploaia curgea de sus,

iar pârâul din mijlocul văii îşi ieşise din maluri. Oile behăiau îngrozite, pentru că apele revărsate le invadaseră stâna. Pericolul era mare şi pentru neştiutele cetăţi din îndepărtata câmpie.

Multe zile trecură, până ce Haïta a întâlnit-o iar pe fecioară. Într-o zi, se întorcea din fundul văii, unde fusese cu lapte de oaie şi turte de ovăz şi fructe la cucernicul sihastru, care era prea bătrân şi slăbit ca să-şi găsească singur hrana.

— Bietul bătrân! a zis Haïta cu glas tare, în timp ce mergea apăsat pe drumul spre casă. Mâine am să mă întorc, să-l aduc în spinare până la lăcaşul meu, unde pot să-l îngrijesc. Fără îndoială, de aceea m-a crescut Hastur în toţi aceşti ani, nu puţini, şi mi-a dat sănătate şi putere.

Cum vorbea, mergând pe potecă, a întâlnit iar fecioara, înveşmântată în straie strălucitoare şi cu un zâmbet care i-a tăiat răsuflarea.

— Iar am venit să stau cu tine, dacă vei voi, căci nimeni altcineva nu m-a vrut. Poate că ai deprins înţelepciunea şi eşti dornic să mă primeşti aşa cum sunt, fără a mai râvni să pricepi.

Haïta i se aruncă la picioare.

— Făptură minunată, a strigat el, dacă ai vrea să accepţi devoţiunea întreagă a inimii şi sufletului meu - după venerarea lui Hastur - ale tale sunt, pe vecie. Dar, vai! Tu eşti nestatornică şi cu toane. Mai înainte ca soarele să răsară, te pot pierde iar. Te conjur, promite-mi că de te voi supăra, în neştiinţa mea, tu ai să mă ierţi şi vei rămâne pe veci cu mine.

Abia de isprăvi a spune acestea, că de pe coline coborâră câţiva urşi alergând spre el cu boturile purpurii şi ochi fioroşi. Fecioara dispăru din nou, iar Haïta se întoarse şi o rupse la fugă. Şi nici că s-a oprit, până ce nu a ajuns în bordeiul schivnicului, de unde abia plecase. Astupând

degrabă intrarea în faţa urşilor, s-a aruncat la pământ şi a plâns.

Aşezat pe culcuşul de paie, proaspăt adunate de mâinile lui Haïta în dimineaţa aceea, pustnicul i-a spus:

— Fiule, ţi-am ascultat istorisirea, iar pe fecioară o cunosc şi eu. Şi eu am văzut-o, ca şi mulţi alţii. Află, aşadar, că numele ei, de care nici nu ţi-a îngăduit măcar să întrebi, este Fericirea. Drept ai spus despre ea că este capricioasă, căci omului îi impune rânduieli pe care acesta nu poate a le împlini. Iar încălcarea lor se pedepseşte prin pierderea ei. Nu vine decât atunci când nu e căutată, şi nu suferă să i se pună întrebări. Un singur semn de curiozitate, o urmă de îndoială, un singur gest de nelinişte, şi a plecat! Cât timp ai avut-o alături de tine, de fiecare dată, înainte de a te părăsi?

— Preţ de o singură clipă, a răspuns Haïta, roşind de ruşinea mărturisirii. De fiecare dată am alungat-o într-o clipită.

— Flăcău nefericit! a mai spus cucernicul schivnic, de n-ai fi fost atât de curios, ai fi putut s-o ai preţ de două!

LOCUITORUL DIN CARCOSA[xxiii]

„Căci felurile morţii sunt mai multe - şi în unele trupul rămâne, iar în altele, cu duhul o dată dispare. Aceasta se întâmplă cu osebire în singurătate (după cum este voia Domnului) şi, cum nimeni nu vede sfârşitul aceluia, zicem că omul s-a pierdut, sau dus a fost, în lungă călătorie - şi chiar aşa s-a întâmplat. Dar alteori se petrece sub ochii multora, cum o arată multe mărturii. Într-un fel de moarte, spiritul moare, şi aceasta se ştie a se întâmpla, în vreme ce trupul rămâne în putere preţ de mulţi ani. Alteori, cum iar se mărturiseşte, pe drept, spiritul moare o dată cu trupul, dar după o vreme încă se scoală, în chiar locul unde trupul putrezeşte."

Cugetam la toate aceste vorbe ale lui Hali[0] (pe care Dumnezeu l-a chemat la odihnă) şi căutam înţelesul lor deplin, ca unul care, muncit de o presimţire, încă cercetează de nu mai e în ea şi altceva decât ceea ce singur a aflat. Şi aşa, nu mi-am dat seama încotro mă rătăcisem. Abia un vânt rece, pornit din senin şi izbindu-mă drept în faţă, m-a readus la realitatea celor ce mă înconjurau. Am văzut, cu surpriză, că totul îmi era străin. De fiecare parte a mea se întindea o câmpie goală şi pustie, acoperită din belşug cu ierburi uscate care foşneau şi şuierau în vântul de toamnă, sugerând Dumnezeu ştie ce lucruri tainice şi neliniştitoare.

Iţindu-se din ierburi, la distanţe mari una de alta, erau stânci cu forme ciudate şi culori întunecate. Păreau să fie înţelese între ele, să schimbe priviri cu tâlcuri prea puţin liniştitoare, ca şi cum îşi săltaseră capetele ca să observe desfăşurarea cine ştie cărui eveniment prevestit. Câţiva copaci decrepiţi, ici şi colo, păreau conducătorii acestei

[0] Khwaja Altaf Husain Hali, poet arab (1837-1914) (n.tr.).

tăcute conspiraţii răuvoitoare.

Mă gândeam că ziua trebuie să fie trecută bine de jumătate, deşi soarele nu se vedea. Şi, cu toate că îmi dădeam seama că aerul este tăios şi rece, conştiinţa acestui fapt era mai mult raţională decât fizică - nu simţeam nici un disconfort. Peste întregul peisaj posomorât atârna o pătură de nori joşi şi plumburii, ca un blestem vădit. În toate se simţeau o ameninţare şi o prevestire - o aluzie la rău, un indiciu al morţii. Păsări, fiare, gâze - nici urmă nu era de ele. Vântul suspina prin crengile goale ale copacilor morţi şi iarba cenuşie se apleca, şoptind pământului groaznicul său secret. Dar nici un sunet sau nici o mişcare nu spărgea încremenirea acelui loc sinistru.

Printre ierburi, am văzut câteva pietre, tocite de vreme. Fuseseră, fără îndoială, cioplite de mâna omului. Sparte, acoperite cu muşchi şi jumătate afundate în pământ, unele erau răsturnate, altele zăceau povârnite; nici una nu era dreaptă. Erau pietre funerare, dar mormintele, ca formă, nu mai existau: nici movile, nici adâncituri ale solului; anii le neteziseră pe toate. Ici-colo zăceau împrăştiate blocuri masive, care indicau locul unde un mormânt mai fastuos sau un monument ambiţios îşi lansa, odinioară, firava lui sfidare împotriva uitării. Aceste relicve - aceste vestigii ale deşertăciunii şi amintirii, ale afecţiunii şi evlaviei - păreau atât de vechi, de stricate, degradate şi pătate! Locul însuşi părea aşa de neglijat, de părăsit şi de uitat, încât nu am putut să nu mă gândesc că eram descoperitorul locului de îngropăciune al unei seminţii arhaice, din care nici măcar numele nu dăinuise.

Ocupat cu astfel de consideraţii, o vreme nu am luat seama la ce se petrece cu mine, dar, curând, am început să mă întreb: „Cum am ajuns aici?” Un moment de gândire a părut să limpezească totul şi, în acelaşi timp, să şi explice - deşi într-un mod nu prea liniştitor - caracterul deosebit cu

care imaginaţia mea învestise tot ceea ce vedeam sau auzeam. Eram bolnav. Acum îmi aminteam că fusesem doborât de o febră subită. Familia îmi spusese că, în perioadele de aiurare, ţipasem încontinuu după aer şi libertate şi că fusesem ţinut la pat ca să mă împiedice să evadez. Acum reuşisem, probabil, să păcălesc vigilenţa şi plecasem să hoinăresc - nu-mi puteam imagina încotro. Era limpede că mă aflam la o distanţă considerabilă de oraşul în care locuiam - străvechiul şi vestitul oraş Carcosa.

Nu se vedea şi nici nu se auzea vreun semn de viaţă omenească. Nici fum care să se ridice în aer, nici lătratul câinilor de pază, nici muget de vite, nici ţipetele copiilor la joacă - nimic, în afara acelui loc funerar posomorât, cu aerul lui de mister şi groază pe care i-l conferea mintea mea tulburată. Oare nu începeam iar să delirez aici, unde nu era nimeni să mă ajute? Într-adevăr, oare nu era *totul* o nălucire a nebuniei mele? Am strigat, cu glas tare, numele nevestelor şi fiilor mei, mi-am întins braţele ca să le caut pe ale lor, în timp ce mergeam printre pietrele prăvălite şi prin iarba uscată.

Un zgomot în urma mea m-a făcut să mă întorc. Se apropia o sălbăticiune - un râs. Un gând mi-a trecut prin minte. Dacă mă pierd aici, în pustie, dacă îmi revine febra şi eu îmi pierd cunoştinţa, fiara se va repezi la mine să mă sfâşie. Am sărit asupra ei, cu strigăte, dar animalul a păşit liniştit mai departe, trecând la mică distanţă de mine, şi a dispărut în spatele unei stânci.

O clipă mai apoi a apărut capul unui bărbat, ivindu-se ca din pământ, puţin mai departe. Urca panta cea mai îndepărtată a unui deal mai mic, a cărui culme abia de se putea deosebi de linia generală. Curând, îi apăru vederii întregul trup, profilat pe fundalul norilor cenuşii. Era jumătate gol, jumătate îmbrăcat în piei de animale. Avea părul neîngrijit, barba lungă şi în dezordine. Într-o mână

purta un arc şi săgeţi, cu cealaltă ţinea o torţă cu flacără puternică, lăsând în urmă o dâră lungă de fum negru. Mergea încet şi cu grijă, de parcă i-ar fi fost frică să nu cadă în vreun mormânt deschis, ascuns de iarba înaltă. Această stranie apariţie m-a surprins, dar nu m-a neliniştit. Am făcut astfel încât să-l intersectez şi ne-am întâlnit, aproape faţă în faţă.

L-am abordat cu obişnuitul salut „Domnul să te aibă în pază”. Nu mi-a dat nici o atenţie şi nici nu s-a oprit din drum. „Bunule străin, am continuat eu, sunt bolnav şi m-am rătăcit. Te rog, îndrumă-mă către Carcosa.” Bărbatul a izbucnit într-o incantaţie barbară, rostită într-o limbă neştiută de mine, şi a trecut mai departe.

O cucuvea ţipă sinistru pe creanga unui copac putrezit, iar o alta, în depărtare. Am privit în sus şi, printr-o crăpătură a norilor, am văzut pe constelaţiile Aldebaran şi Hyadele. În toate existau semne că era noapte - râsul, torţa omului, cucuveaua. Şi, cu toate acestea, eu vedeam. Vedeam chiar şi stelele, în lipsa întunericului. Puteam vedea, dar se pare că nu puteam fi nici văzut, nici auzit. Sub ce cumplit blestem trăiam?

M-am aşezat la rădăcina unui copac mare, să chibzuiesc serios ce era mai bine de făcut. Nu mai încăpea îndoială - eram nebun; deşi motiv de îndoială mai exista - nu mai aveam nici urmă de febră. Şi mă încerca un sentiment de exaltare fizică şi psihică, cu totul străin mie. Eram plin de voioşie şi de energie. Simţurile toate păreau că-mi sunt în alertă. Percepeam aerul ca pe o substanţă cu greutate; puteam auzi tăcerea.

O rădăcină groasă a giganticului copac de al cărui trunchi mă rezemasem cuprindea cu îmbrăţişarea ei o lespede de mormânt, din care o parte pătrunsese în adâncitura făcută de o altă rădăcină. Deşi serios distrusă, lespedea era, astfel, în parte protejată de intemperii. Muchiile îi erau

tocite şi rotunjite, colţurile - de mult roase, suprafaţa era adânc scrijelită şi aspră. Minuscule fragmente sclipitoare de mică se puteau vedea pe pământul din jurul ei - rămăşiţe ale descompunerii sale. Aparent, piatra marca mormântul din care răsărise copacul, cu secole în urmă. Rădăcinile neînduplecate ale copacului înrobiseră mormântul şi făcuseră un prizonier din piatra lui.

O rafală bruscă de vânt a dat deoparte câteva frunze şi crenguţe uscate de pe lespede. Am văzut literele săpate ale unei inscripţii şi m-am aplecat să o citesc. Dumnezeule din Ceruri! Acolo era scris numele meu - întreg! - cu ziua naşterii mele... cu ziua morţii mele! O dâră dreaptă de lumină a aprins întreg copacul pe o parte a lui, în timp ce eu săream în picioare, cuprins de groază. Soarele apărea la răsărit, împurpurându-l. Stăteam între discul lui, mare şi roşu, şi copac, dar nici o umbră nu întuneca scoarţa acestuia!

O haită de lupi urla într-un glas salutând răsăritul. Îi vedeam cum stau pe labele dindărăt, singuratici sau în grupuri, în vârful unora dintre movilele şi tumulii care umpleau, pe jumătate, priveliştea pustie la care priveam şi care se întindeau către orizont. Şi atunci, am înţeles că acestea erau ruinele străvechiului şi gloriosului oraş Carcosa.

Acestea sunt fapte împărtăşite mediumului Bayrolles de către spiritul lui Hoseib Alar Robardin.

STRĂINUL[xxiv]

Un bărbat a păşit din întuneric în interiorul micului cerc luminat format în jurul focului de tabără ce începea să se stingă şi s-a aşezat pe un bolovan.

— Nu sunteţi singurii care explorează regiunea asta, a rostit el cu gravitate.

Nimeni nu l-a contrazis. El însuşi confirma acest adevăr, întrucât nu făcea parte din grupul nostru şi trebuie să se fi aflat pe undeva, prin apropiere, atunci când noi ne-am aşezat tabăra. Mai mult, avea, probabil, şi tovarăşi, care îl aşteptau nu departe. Regiunea în care ne găseam nu era locul unde să trăieşti sau să călătoreşti de unul singur. În afara noastră şi a animalelor noastre, de mai bine de o săptămână nu văzusem alte fiinţe vii decât şerpii cu clopoţei şi iguanele. În deşertul Arizona nu poţi coexista multă vreme cu astfel de creaturi. Ai nevoie de animale de povară, provizii, arme - „tot echipamentul”. Şi toate acestea presupun să nu fii singur. Poate existau unele îndoieli despre ce fel de oameni ar putea fi tovarăşii acestui individ fără fasoane. Îndoieli legate şi de ceva din spusele lui, care putea fi interpretat ca o provocare şi care i-a făcut pe cei şase „gentlemeni aventurieri” ai noştri să se ridice şi să pună mâna pe puşcă. În vremea şi locurile acelea, gestul indica o politică de expectativă. Străinul nu a dat nici o atenţie chestiunii şi a început din nou să vorbească, cu acelaşi ton, intenţionat lipsit de inflexiuni, cu care rostise şi prima frază:

— Acum treizeci de ani, Ramon Gallegos, William Shaw, George W. Kent şi Berry Davis, toţi din Tucson, au traversat lanţul munţilor Santa Catalina şi au călătorit drept spre vest, atât cât o permitea relieful regiunii. Făceam prospecţiuni şi, dacă nu am fi găsit nimic, intenţia noastră

era să ne străduim să ajungem la râul Gila[0], undeva aproape de Big Bend[0], unde înţeleseserăm că există o aşezare omenească. Eram bine echipaţi, dar nu aveam călăuză - eram doar noi, Ramon Gallegos, William Shaw, George W. Kent şi Berry Davis.

Omul a repetat acele nume, încet şi clar, ca pentru a le întipări în memoria celor care îl ascultau. Fiecare dintre noi îl observa acum cu atenţie, dar tot cu o uşoară bănuială cum că tovarăşii lui se aflau undeva în întunericul ce părea să se strângă în jurul nostru, ca un zid negru. În comportamentul acestui povestitor voluntar nu exista nici o aluzie că ar avea vreo intenţie ostilă. Gestul lui era mai degrabă acela al unui nebun inofensiv decât al unui duşman. Nu eram chiar novici prin ţinutul acela, ca să nu ştim că, pentru mulţi dintre oamenii care trăiau în marea câmpie, viaţa solitară avea tendinţa să dea naştere la comportamente şi caractere excentrice, pe care nu este uşor să le deosebeşti de aberaţiile mentale. Omul este ca un copac: în pădure, alături de semenii săi, va creşte atât de drept cât îi permite natura sa individuală şi genetică; singur, în spaţiu deschis, el va ceda în faţa presiunilor şi forţelor deformatoare care îl înconjoară. Astfel de gânduri îmi umblau prin minte, în timp ce-l urmăream pe bărbat de sub borul pălăriei mele, trasă adânc pe ochi, pentru a mă feri de lumina focului. Un neghiob, fără îndoială, dar ce ar căuta el aici, în inima deşertului?

Cum mi-am luat sarcina să povestesc istoria aceasta, mi-ar plăcea să pot descrie felul în care arăta omul; aşa ar fi firesc. Din nefericire şi în mod oarecum ciudat, nu mă simt în stare să o fac aşa cum se cuvine pentru că, atunci când totul s-a sfârşit, nu s-au găsit nici măcar doi dintre noi care

---

[0] Râu care izvorăşte în regiunea de sud-vest a statului New Mexico şi se varsă în fluviul Colorado (n.tr.).
[0] Cot al râului Rio Grande (n.tr.).

să fie de acord în legătură cu felul în care arăta sau cu ce purta. Şi, când am încercat să pun pe hârtie impresiile mele personale, acestea m-au ocolit. Oricine poate spune o poveste; naraţiunea reprezintă una dintre capacităţile fundamentale ale rasei umane. Dar talentul pentru descriere este un har.

Cum nimeni nu rupse tăcerea, vizitatorul urmă:

— Pe atunci, ţinutul acesta nu arăta aşa cum este astăzi. Între golf şi râul Gila nu exista nici o fermă. Vânatul era puţin, ici şi colo, prin munţi, iar în preajma surselor de apă rare se găsea abia destulă iarbă cât să ne ferească animalele de foame. Dacă eram destul de norocoşi cât să nu ne întâlnim cu indienii, am fi putut răzbate. Dar, după o săptămână, scopul expediţiei noastre se schimbase: trecuserăm de la descoperirea de bogăţii la supravieţuire. Ajunseserăm prea departe ca să ne mai putem întoarce. Ceea ce ne aştepta înainte nu putea fi mai rău decât ceea ce depăşiserăm deja. Aşa că am mers mai departe. Călăream noaptea, ca să ne ferim de indieni şi de căldură, iar ziua ne ascundeam cât puteam de bine. Uneori, treceau zile întregi fără să mâncăm sau să bem, atunci când proviziile de carne ni se terminau şi ne goleam rezervele de apă. Apoi, o gaură cu apă, sau vreo baltă puţin adâncă de pe fundul unui arroyo[0] ne refăcea forţele şi sănătatea minţii, de reuşeam iar să împuşcăm câteva sălbăticiuni, care căutau şi ele acelaşi lucru ca şi noi. Uneori era un urs, alteori o antilopă, un coiot sau o puma - aşa a fost voia lui Dumnezeu: toate erau hrană.

Într-o dimineaţă, pe când cercetam o zonă muntoasă, în căutarea unei trecători accesibile, am fost atacaţi de o bandă de indieni apaşi, care ne luaseră urma într-o râpă nu departe de aici. Întrucât ştiau că sunt de zece ori mai numeroşi decât noi, nu-şi mai luaseră precauţiile obişnuite

---

[0] Pârâu (sp.) (n.tr.).

naţiei lor de laşi, ci se năpustiră asupra noastră în galop, strigând şi trăgând cu puştile. Nu încăpea vorbă să luptăm. Ne-am mânat, aşadar, dobitoacele vlăguite de-a lungul rovinei, până unde putea ajunge copită de animal. Pe urmă, ne-am aruncat jos din şa şi am purces să urcăm printre ilice, pe una din pante, abandonându-ne echipamentul în mâinile duşmanului. Dar puştile şi le-a păstrat fiecare - Ramon Gallegos, William Shaw, George W. Kent şi Berry Davis.

— Aceeaşi gaşcă, a zis hâtrul grupului nostru.

Era un tip venit din est, neobişnuit cu regulile de bună-cuviinţă. Un gest dezaprobator din partea căpeteniei noastre l-a redus la tăcere, iar străinul a urmat cu povestea:

— Sălbaticii au descălecat şi ei; unii au luat-o la fugă înspre fundul râpei, dincolo de punctul în care noi o părăsiserăm, tăindu-ne posibilitatea de retragere pe direcţia aceea şi obligându-ne să continuăm urcuşul. Din păcate, desişul de ilice se întindea doar o mică distanţă în sus şi, când am ieşit în spaţiu deschis, am luat în plin tirul a vreo douăsprezece puşti. Dar, atunci când se grăbesc, apaşii sunt slabi ţintaşi, şi voia Domnului a fost să nu fim răniţi nici unul. La douăzeci de metri mai sus, dincolo de marginea desişului, se ridicau câteva stânci drepte. Acolo, chiar în faţa noastră, era o deschidere îngustă. Ne-am grăbit să intrăm şi ne-am trezit într-o peşteră, cam la fel de mare cât o cameră obişnuită dintr-o casă. Acolo eram în siguranţă pentru o vreme: un singur om, cu o armă cu repetiţie, putea apăra intrarea împotriva tuturor apaşilor din ţinut. Însă, în faţa foamei şi a setei, eram lipsiţi de apărare. Curajul nu ne lipsea încă, dar speranţa nu mai era decât o amintire.

Nu am mai văzut, pe urmă, nici un indian, dar, judecând după fumul şi luminile focurilor pe care le aprinseseră în josul rovinei, ştiam că ne pândeau la marginea desişului, zi

şi noapte, cu puştile pregătite. Ştiam că, dacă încercam să forţăm ieşirea, nici unul dintre noi nu ar fi supravieţuit, nici măcar cât să facă doi paşi afară din peşteră. Veghind cu rândul, am rezistat timp de trei zile, înainte ca suferinţa să ne devină insuportabilă. Pe urmă - în dimineaţa celei de a patra zile - Ramon Gallegos a zis:

— *Señores,* nu ştiu prea bine cum e cu bunul Dumnezeu şi cu ceea ce îi place Lui. Am trăit în afara credinţei şi nu ştiu despre domniile voastre. Mă iertaţi, *señores,* dacă am să vă şochez, dar, pentru mine, a venit vremea să-i birui pe apaşi şi jocul lor.

A îngenuncheat pe podeaua de piatră a peşterii şi a dus pistolul la tâmplă.

— *Madre de Dios*[0], a mai spus, iată vine la Tine sufletul lui Ramon Gallegos.

Aşa ne-a părăsit pe noi - William Shaw, George W. Kent şi Berry Davis.

Eu eram şeful, trebuia să spun ceva.

— A fost un bărbat curajos, am zis, a ştiut când să moară şi cum. E o prostie să ne lăsăm înnebuniţi de sete şi să cădem răpuşi de gloanţele apaşilor, sau să fim jupuiţi de vii - este de prost gust. Haideţi să ne alăturăm lui Ramon Gallegos.

— Aşa este, a zis William Shaw.

— Aşa este, a zis George W. Kent.

I-am îndreptat trupul lui Ramon Gallegos şi i-am pus o batistă pe faţă. Atunci, William Shaw a zis:

— Şi eu aş vrea să arăt la fel, măcar o vreme.

George W. Kent a spus că şi el simte la fel.

— Aşa va fi, le-am răspuns. Diavolii aceia roşii ne vor aştepta preţ de o săptămână.

William Shaw şi George W. Kent şi-au scos pistoalele şi au îngenuncheat.

---

[0] Maica Domnului (sp.) (n.tr.).

Aşa au făcut, şi eu stăteam dinaintea lor.

— Dumnezeule Atotputernic, Tatăl Nostru, am spus.

— Dumnezeule Atotputernic, Tatăl Nostru, a zis şi William Shaw.

— Dumnezeule Atotputernic, Tatăl Nostru, a zis şi George W. Kent.

— Iartă-ne nouă păcatele noastre, am spus.

— Iartă-ne nouă păcatele noastre, au spus şi ei.

— Şi primeşte la Tine sufletele noastre.

— Şi primeşte la Tine sufletele noastre.

— Amin!

— Amin!

I-am aşezat lângă Ramon Gallegos şi le-am acoperit feţele.

De partea cealaltă a focului era o bruscă agitaţie: unul dintre ai noştri sărise în picioare, cu pistolul în mână.

— Şi tu, a strigat el, *tu* ai îndrăznit să fugi? Îndrăzneşti să fii în viaţă? Câine laş, am să te trimit să-i întâlneşti, chiar dacă ar fi să atârn în ştreang pentru asta!

Căpitanul a sărit însă la el, ca o panteră, şi i-a prins încheietura mâinii:

— Stăpâneşte-te, Sam Yountsey, stăpâneşte-te!

Acum eram toţi în picioare, cu excepţia străinului, care şedea nemişcat şi aparent absent. Cineva l-a apucat pe Sam Yountsey de celălalt braţ.

— Căpitane, am spus eu, ceva nu este în ordine aici. Omul acesta ori e nebun, ori e doar un mincinos, un mincinos obişnuit, pe care Yountsey nu are de ce să-l omoare. Dacă el a făcut parte din grupul acela, atunci au fost cinci, dintre care unul, pesemne el, nu a fost pomenit.

— Da, a zis căpitanul, în timp ce îi dădea drumul răzvrătitului - care s-a şi aşezat - este ceva ciudat. Cu ani în urmă, la gura peşterii aceleia s-au găsit cadavrele a patru

bărbaţi albi, scalpaţi şi mutilaţi îngrozitor. Sunt înmormântaţi acolo. Eu le-am văzut mormintele, iar mâine le vom vedea cu toţii.

Străinul s-a ridicat, înalt în lumina focului care se stingea, căci, urmărindu-i cu atenţie povestea, cu sufletul la gură, uitasem să mai punem lemne.

— Eram patru, a zis el, Ramon Gallegos, William Shaw, George W. Kent şi Berry Davis.

Cu acest apel nominal al celor morţi, bărbatul a păşit în întuneric şi nu l-am mai văzut.

Chiar atunci, unul de-ai noştri, care stătuse de pază, a revenit la tabără, cu puşca în mână şi oarecum tulburat.

— Căpitane, în ultima jumătate de oră, trei bărbaţi au stat acolo, pe *mesa*[0] a zis el şi a arătat spre direcţia în care plecase străinul. I-am văzut clar, pentru că a răsărit luna, însă, cum nu aveau arme, iar eu îi ţineam în bătaia puştii, m-am gândit să-i las pe ei să facă prima mişcare. N-au făcut nimic, dar, la naiba! m-au umplut de draci.

— Du-te înapoi la postul tău şi rămâi acolo până ai să-i vezi din nou, l-a sfătuit căpitanul. Voi, restul, culcaţi-vă la loc, sau vă azvârl pe toţi în foc cu o lovitură de cizmă.

Bodogănind, santinela s-a retras supusă şi nu s-a mai întors. Pe când ne aranjam păturile, Yountsey, cel iute la mânie, a zis:

— Căpitane, să mă ierţi, dar cine dracu’ crezi că sunt ăia?

— Ramon Gallegos, William Shaw, George W. Kent.

— Dar Berry Davis? Ar fi trebuit să-l împuşc.

— N-avea nici un rost. Nu poate fi mai mort de-atât. Hai, culcă-te!

---

[0] Podiş înalt, platformă (sp.) (n.tr.).

CUPRINS

Pentru comenzi şi informaţii adresaţi-vă la:

Editura LEDA - Grupul Editorial CORINT
Difuzare şi Clubul Cărţii
Str. Teodosie Rudeanu nr. 21
Sector 1, Bucureşti
Tel: 222.19.49, 223.19.28, 222.40.34.
Fax: 222.71.78
E-mail: vanzari@edituracorint.ro
Magazinul virtual: www.edituracorint.ro

Format: 24/6lx86;
Coli tipo: 11
Tiparul executat la:
S.C. Tiparg S.A.

Galeria fantastică

Când a dispărut în chip misterios, în 1913, la vârsta de 71 de ani, pentru a i se alătura în Mexic lui Pancho Villa, Ambrose Bierce era o celebritate. Nu numai datorită povestirilor sale, ci și pentru că era unul dintre cei mai temuți editorialiști ai momentului. Dar, dincolo de rolul său de personalitate publică, Bierce rămâne un maestru al prozei americane.

Explorarea teritoriilor Lumii Noi a dat naștere, fără îndoială, unei angoase a necunoscutului și inexplicabilului pe care literatura americană a secolului al XIX-lea a exploatat-o magistral. În povestirile sale, Bierce reușește să impună imaginea unui continent care ascunde nenumărate taine sumbre. O Americă a spațiilor vaste, dar apăsătoare, a oamenilor simpli, dar bântuiți de pasiuni ieșite din comun, a orașelor noi, dar cu un trecut tumultuos, care își aruncă umbrele asupra prezentului aparent banal.

ISBN: 973-7786-52-1

[i] Titlul original „*The Death Of Halpin Frayser*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[ii] Titlul original „*The Secret Of Macarger's Gulch*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[iii] Titlul original „*One Summer Night*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[iv] Titlul original „*The Moonlit Road*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[v] Titlul original „*A Diagnosis Of Death*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[vi] Titlul original „*Moxon's Master*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”. În româneşte a apărut în „Colecţia Povestiri Ştiinşifico-Fantastice” nr. 441/1973 fiind tradusă de Frida Papadache.
[vii] Titlul original „*A Tough Tussle*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[viii] Titlul original „*One Of Twins*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[ix] Titlul original „*The Haunted Valley*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[x] Titlul original „*A Jug Of Sirup*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[xi] Titlul original „*Staley Fleming's Hallucination*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[xii] Titlul original „*A Resumed Identity*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[xiii] Titlul original „*A Baby Tramp*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[xiv] Titlul original „*The Night-Doings At "Deadman's": A Story That Is Untrue*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[xv] Titlul original „*Beyond The Wall*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”

[xvi] Titlul original „*A Psychological Shipwreck*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[xvii] Titlul original „*The Middle Toe Of The Right Foot*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[xviii] Titlul original „*John Mortonson's Funeral*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[xix] Titlul original „*The Realm Of The Unreal*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[xx] Titlul original „*John Bartine's Watch - A Story By A Physician*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[xxi] Titlul original „*The Damned Thing*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[xxii] Titlul original „*Haïta The Shepherd*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[xxiii] Titlul original „*An Inhabitant Of Carcosa*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”
[xxiv] Titlul original „*The Stranger*”; apărută în anul 1893 în culegerea de povestiri „Can Such Things Be?”